

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΓΑΒΡΕΣΕΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Η ΠΕΙΡΩΝ

Α Σ Ι Α Σ
Α Φ Ρ Ι Κ Η Σ
Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η Σ
Ω Κ Ε Α Ν Ι Α Σ
Α Ν Τ Α Ρ Κ Τ Ι Κ Η Σ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1977

**Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α
Τ Ω Ν
Η Π Ε Ι Ρ Ω Ν**

17560

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

Τό βιβλίο μεταγλωττίστηκε από τή Φυσικό Γυμνασιάρχη Εύαγγ. Λεντζάκη καί τόν 'Ι. Ρέντζο, καθηγητή φυσικό, μέ τή συνεργασία του φιλόλογου 'Ε. Βικέτου, 'Επιθεωρητή Μ.Ε. Τήν εικονογράφηση έπιμελήθηκε ό 'Ι. Ρέντζος .

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΓΑΒΡΕΣΣΑ

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α
Η Π Ε Ι Ρ Ω Ν

Α Σ Ι Α Σ
Α Φ Ρ Ι Κ Η Σ
Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η Σ
Ω Κ Ε Α Ν Ι Α Σ
Α Ν Τ Α Ρ Κ Τ Ι Κ Η Σ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
Α Θ Η Ν Α 1977

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΕΡΑΦΙΑ
Η ΠΕΙΡΩΝ

ΑΤΛΑΣ
ΑΦΡΙΚΗΣ
ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΟΚΕΑΝΟΥ
ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗΣ

Α Σ Ι Α

Γενικά. Ἡ Ἀσία ἔχει ἔκταση 44.000.000 km² καί εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπ' ὄλες τίς Ἠπείρους (σχεδόν τετραπλάσια τῆς Εὐρώπης). Ἔχει ὄρια στ' Ἀνατολικά τόν Εἰρηνικό Ὄκεανό, στά Νότια τόν Εἰρηνικό καί Ἰνδικό, στά Βόρεια τό Βόρ. Παγωμένο Ὄκεανό καί στά Δυτικά τήν Ἐρυθρά καί τή Μεσόγειο Θάλασσα, τό Αἰγαῖο Πέλαγος, τόν Ἑλλάσποντο, τήν Προποντίδα, τό Βόσπορο καί τόν Εὐξεινο Πόντο (χάρτ. ἐγχρ.). Μέ τήν Εὐρώπη ἐνώνεται ἀπό τόν Καύκασο ὡς τό Βόρ. Παγωμένο Ὄκεανό· ἔτσι μπορεῖ ἡ Εὐρώπη νά θεωρηθεῖ μιά μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀσίας. Πραγματικά, ἡ Ἀσία μαζί μέ τήν Εὐρώπη θεωρεῖται ἀπό φυσική ἄποψη μιά ἡπειρος καί ὀνομάζεται **Εὐρασία**. Τά σύνορα Εὐρώπης καί Ἀσίας δέν εἶναι ἀπόλυτα ὀρισμένα· μπορεῖ ὅμως νά ὀριστοῦν μέ μιά τεθλασμένη γραμμή πού ἀπό τόν Καύκασο, τήν Κασπία θάλασσα, τόν Οὐράλη ποταμό καί τά Οὐράλια ὄρη φτάνει ὡς τό Βόρ. Παγωμένο Ὄκεανό. Στά σύνορα Ἀσίας καί Ἀφρικῆς ὑπάρχει μιά χαμηλή, ἀμμώδης καί στένῃ λουρίδα γῆς, πού λέγεται Ἴσθμός τοῦ Σουέζ. Ἐδῶ ἀνοίχτηκε ἡ διώρυγα τοῦ Σουέζ, πού συνδέει τήν Ἐρυθρά θάλασσα μέ τή Μεσόγειο.

Ψηλές ὄροσειρές καί ἐκτεταμένες ἔρημοι ἐμποδίζουν τήν εἰσοδο ἀπό τήν Εὐρώπη στό ἐσωτερικό τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Αὐτές οἱ ψηλές ὄροσειρές κάνουν τήν Ἀσία πιο ψηλή ἀπό τίς ἄλλες ἡπείρους, μέ μέσο ὕψος 1010 μ. (Εὐρώπη 330 μ., Αὐστραλία 360 μ., Ν. Ἀμερική 550 μ., Β. Ἀμερική 600 μ. καί Ἀφρική 660 μ.).

Τήν Ἀσία μποροῦμε νά διακρίνουμε σέ 7 μεγάλα τμήματα. Αὐτά εἶναι: Ἡ **ΝΔ Ἀσία**· ἡ **Ν Ἀσία**· ἡ **ΝΑ Ἀσία**· ἡ **Α Ἀσία**· ἡ **Βόρεια**, ἡ **Δυτική** καί ἡ **Κεντρική Ἀσία**. (Ἡ ΝΔ Ἀσία λέγεται καί Μέση Ἀνατολή, ἡ Α καί ΝΑ λέγονται Ἄπω Ἀνατολή).

ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ Ή ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Σ' αυτή ανήκουν ή *Άσιατική Τουρκία*, ή *Κύπρος*, ή *Συρία*, ό *Λίβανος*, τό *Ίσραήλ*, ή *Ίορδανία*, ή *Σαουδική Άραβία*, ή *Υεμένη*, ή *Νότιος Υεμένη*, τό *Ίράκ*, τό *Ίράν*, τό *Άφγανιστάν*, τά ένωμένα *Άραβικά Έμιράτα*, τό *Κατάρ*, τό *Κουβέιτ*, τό *Μπαχρέιν* καί τό *Όμάν*.

ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Τήν Άσιατική Τουρκία άποτελοϋν ή χερσόνησος τής *Μικράς Άσίας*, ένα μέρος τοϋ *Κουρδιστάν* καί τής *Άρμενίας* (χάρτ. 1), τά νησιά τοϋ Αίγαίου *Ίμβρος* καί *Τένεδος* καί τέλος τά νησιά τοϋ *Μαρμαρά* καί τά *Πριγκηπονήσια* στήν Προποντίδα.

Έκταση - Σύνορα. Η Άσιατική Τουρκία άποτελεί τό πιά μεγάλο τμήμα τής Τουρκικής Δημοκρατίας καί έχει έκταση 756.855 km². (Συνολικά ή έκταση είναι 780.576 km², άπ' αυτά τά 23.721 ανήκουν στήν Εϋρωπαϊκή Τουρκία ή Άνατολική Θράκη, πού εξετάστηκε μέ τήν Εϋρώπη). Είναι δηλ. ή Άσιατική Τουρκία σχεδόν δπλάσια σέ έκταση άπό τήν Ελλάδα (έκταση Ελλάδας 132.563 km²). Στά Β καί ΒΔ βρέχεται άπό τόν Εϋξεινο Πόντο, τό Βόσπορο, τήν Προποντίδα καί τόν Έλλησποντο ή Δαρδανέλλια (χάρτ. 1). Στά Δ άπό τό Αίγαίο Πέλαγος. Στά Ν συνορεύει μέ τή Μεσόγειο, τή Συρία καί τό Ίράκ καί στά Α μέ τό Ίράν (Περσία) καί τή Σοβιετική Ένωση (Υπερκαυκασία).

Μορφολογία εδάφους - Φυσικές περιοχές. Η Άσιατική Τουρκία άποτελείται κυρίως άπό ένα όροπέδιο μέσου υψους 1000 μ. Άπό παντοϋ περιβάλλεται άπό όρη, πού αφήνουν μόνο λίγες διαβάσεις, άπό τίς όποίες γίνεται ή έπικοινωνία μέ τήν υπόλοιπη χώρα. Σέ μεγάλο μέρος τοϋ όροπεδίου τά νερά τών βροχών δέν έχουν διέξοδο πρós τή θάλασσα καί ή μαζεύονται σέ χαμηλότερα μέρη καί σχηματίζουν λίμνες, κυρίως άλμυρές, ή χάνονται στίς έρημες άμμώδεις έκτάσεις τοϋ όροπεδίου, γιατί καταπίνονται άπό τήν άμμο.

Βόρεια τοϋ όροπεδίου έκτείνονται οί *όροσειρές τοϋ Πόντου* ή *Ποντικές Άλπεις*, πού αρχίζουν άμέσως άπό τήν παραλία ή αφήνουν ιπρός τό μέρος της στενές πεδιάδες. Οί όροσειρές τοϋ Πόντου αρχίζουν άπό

τήν Προποντίδα, κατευθύνονται παράλληλα προς τις άκτές και φτάνουν ως τα σύνορα της Σοβιετικής Ένωσης. Τό ύψος τους ποικίλλει, φτάνει ως τα 3000 μ' επίσης έχουν άρκετό πλάτος. Προς τα Ν και Α της Μ. Άσίας έκτείνονται οι όροσειρές του **Ταύρου**, του **Άντίταυρου** (3500 μ.) και τό σβησμένο ήφαιστειο **Άργαίος** (3916 μ.) και, προς τα σύνορα μέ τή Σοβιετική Ένωση και τό Ίράν, τά σβησμένα ήφαιστεια Μεγάλο και Μικρό **Άραράτ** (5198 και 3911 μ.), πού προεκτείνονται και μέσα σ' αυτές τις χώρες.

Προς τά Δ της χερσονήσου βρίσκονται τά δρη **Όλυμπος** της **Μυσσίας** (2550 μ.), ή **Ίδη** (1770 μ.) στή χερσόνησο της Τροίας, ό **Τμώλος** (2120 μ.) και μερικά άλλα χαμηλότερα. Τά δρη αυτά αφήνουν, όπως είπαμε, λίγες μόνο διαβάσεις. Όνομαστή διάβαση στήν αρχαιότητα, μέσ' άπ' τήν όροσειρά του Ταύρου, είναι ή όνομαζόμενη **«πύλαι»** ή **«Θύραι»** της **Κιλικίας**. Άπ' αυτή περνά αυτοκινητόδρομος και ή σιδηροδρομική γραμμή Κων/πολης - Βαγδάτης.

Άνάμεσα στις όροσειρές σχηματίζονται διάφορες άρκετά εύφορες κοιλάδες και στά Δυτικά και Νότια παράλια εύφορες πεδιάδες.

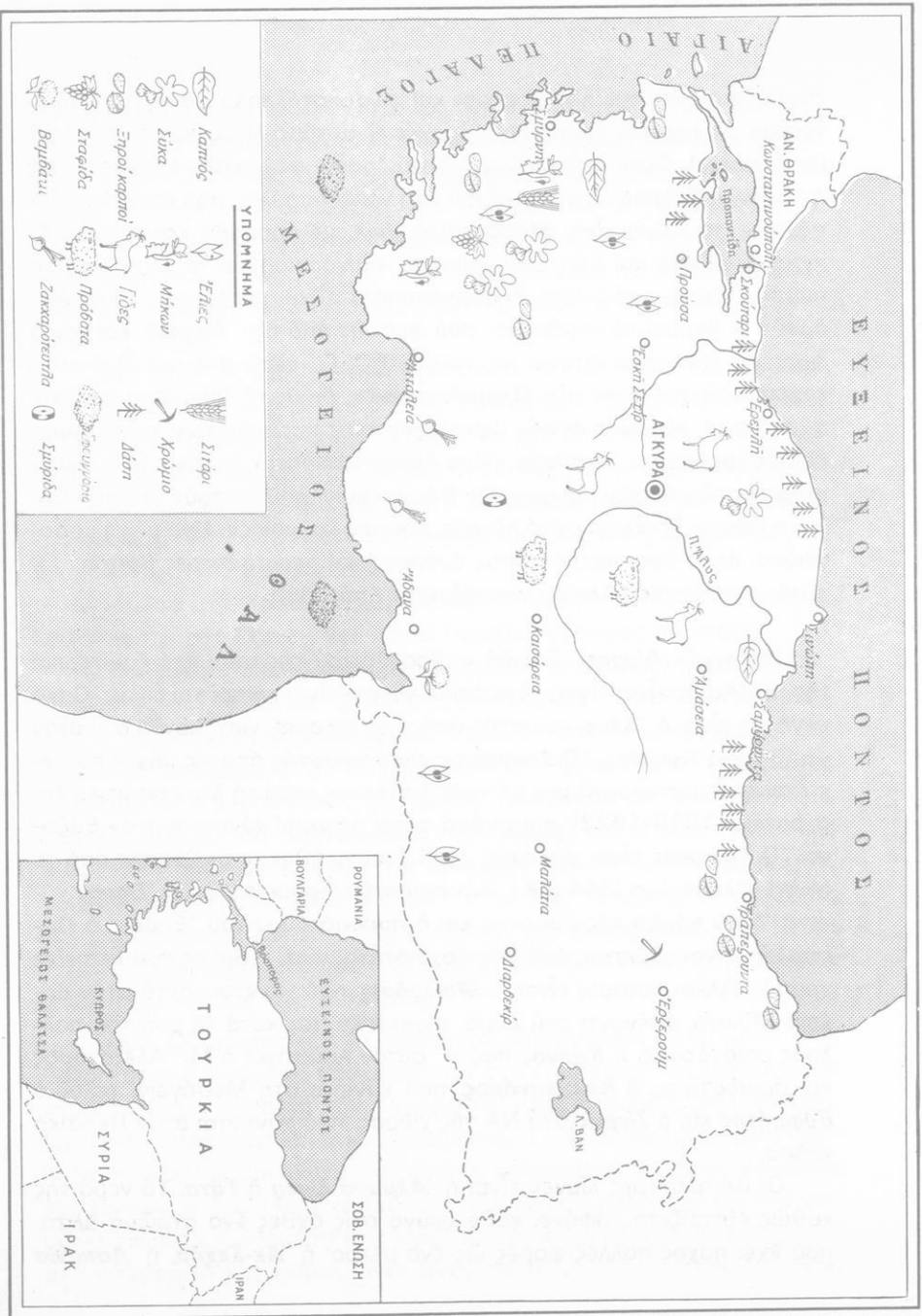
Ό θαλάσσιος διαμελισμός είναι μεγάλος στά δυτικά παράλια, άλλ' άσήμαντος στά Νότια και προπαντός στά Βόρεια. Στά Βόρεια σχηματίζεται ή χερσόνησος της **Σινώπης** και ή χερσόνησος **Σκούταρι** ή της Χρυσούπολης (ανάμεσα στον Εύξεινο και τήν Προποντίδα). Στά Δυτικά σχηματίζεται ή χερσόνησος της **Τροίας**. Νοτιότερα άπ' αυτή σχηματίζονται οι κόλποι του **Άδραμυτίου**, της **Σμύρνης** και οι χερσόνησοι της **Έρυθραίας** άπέναντι στή Χίο, της **Μυκάλης** άπέναντι στή Σάμο και της **Άλικαρνασσού** και **Κνιδίας** άπέναντι στήν Κω. Άνάμεσα σ' αυτές τις δυό χερσονήσους σχηματίζεται ό κόλπος του **Κεραμεικού**. Στά Νότια σχηματίζονται οι χερσόνησοι της **Λυκίας** και της **Κιλικίας** και ανάμεσα σ' αυτές ό κόλπος της **Άττάλειας**.

Κλίμα. Οι όροσειρές πού ύψώνονται στά παράλια έμποδίζουν τους θαλάσσιους άνέμους νά προχωρήσουν στό έσωτερικό της χερσονήσου και νά φέρουν σ' αυτό τήν ευεργετική τους επίδραση (δηλ. βροχές, δροσερά καλοκαίρια και ήπιους χειμώνες). Γι' αυτό τό έσωτερικό όροπέδιο έχει κλίμα ήπειρωτικό μέ θερμά καλοκαίρια, ψυχρούς χειμώνες και μεγάλη διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στό καλοκαίρι και στό χειμώνα, άκόμα και ανάμεσα στις ώρες της ίδιας ήμέρας. Γενικά οι βροχές στό έσωτερικό της χώρας είναι λίγες και τό έδαφος στεπιώδες, δηλ.

σκεπάζεται από χαμηλό χορτάρι και είναι κατάλληλο μόνο για κτηνοτροφία. Σέ μερικές περιοχές οι βροχές είναι τόσο λίγες (κάτω από 0,25 μ. τό χρόνο), ώστε σχηματίζονται εκεί έρημοι σέ μεγάλη έκταση, όπως ή **Άλμυρά** έρημος. Στά δυτικά και στά νότια παράλια, πού επιδρά ή Μεσόγειος, τό κλίμα είναι Μεσογειακό, δηλ. μέ δροσερά καλοκαίρια, ήπιους χειμώνες και βροχές, κυρίως τό φθινόπωρο και τό χειμώνα. Στά παράλια όμως πρός νότο ή θερμοκρασία είναι ψηλότερη, γιατί επιδρούν οι θερμοί νότιοι άνεμοι, πού φυσούν από τήν Άφρική, και καμιά φορά τό καλοκαίρι φτάνει ως τούς 50°C. Γι' αυτό στά παράλια αυτά καλλιεργούνται φυτά τών **Θερμών χωρών**, όπως τό ζαχαροκάλαμο και ή μπανανιά. Μερικές φορές ώριμάζουν τούς καρπούς των και οι χουρμαδιές (φοίνικες). Ίδιαίτερο κλίμα έχουν τά βόρεια παράλια από τήν επίδραση τών υγρών και ψυχρών ΒΑ. ανέμων, πού φυσούν από τόν Εύξεινο Πόντο. Τό κλίμα αυτό λέγεται ποντικό και μοιάζει λίγο μέ τό μεσογειακό, αλλά έχει ψυχρότερους ανέμους και περισσότερες βροχές. Γι' αυτό οι ποντικές Άλπεις σκεπάζονται από δάση.

Ποταμοί - Λίμνες. Ήπειδή οι βροχές πού πέφτουν στό έσωτερικό τής Μ. Άσίας είναι λίγες, οι ποταμοί γενικά είναι μικροί και λίγοι. Ή πιο μέγας είναι ό **Άλυς**, γνωστός από τήν Ίστορία, γιατί κοντά σ' αυτόν νικήθηκε ό Κροΐσος. Ή **Σαγγάριος** είναι γνωστός από τίς μάχες πού έκαναν τά στρατεύματά μας μέ τούς Τούρκους κατά τή Μικρασιατική έκστρατεία (1919-1922) και οι δυό αυτοί ποταμοί χύνονται στόν Εύξεινο. Ή **Γρανικός** είναι γνωστός, γιατί εκεί νικήθηκαν οι Πέρσες από τό Μέγα Άλέξανδρο (344 π.Χ.). Χύνεται στην Προποντιδα. Ή **Έρμος** χύνεται στόν κόλπο τής Σμύρνης και ό παραπόταμος του Έρμου, ό **Πακτωλός**, είναι γνωστός από τήν αρχαιότητα, γιατί ή άμμος του περιείχε χρυσό. Άλλοι ποταμοί είναι: ό **Μαϊάνδρος** πού χύνεται κοντά στην αρχαία Μίλητο, άπέναντι στη Σάμο, σχηματίζοντας κατά τή ροή του πολλούς μαιάνδρους, ό **Κύδνος** πού σ' αυτόν λούστηκε ό Μ. Άλέξανδρος και άρρώστηκε, ό **Καλύκανδρος**, πού χύνεται στη Μεσόγειο, τέλος ό **Εύφράτης** και ό **Τίγρης** στά ΝΑ τής χώρας, πού χύνονται στόν Περσικό κόλπο.

Οι μεγαλύτερες λίμνες είναι ή **Άλμυρά λίμνη** ή **Τάτα**. Τό νερό της καθώς εξατμίζεται, αφήνει κάθε χρόνο στίς όχθες ένα στρώμα άλάτι, πού έχει πάχος πολλές φορές ως ένα μέτρο· ή **Άκ-Σεχίρ**, ή **Άσκανία**

ΥΠΟΜΗΝΗΜΑ

	Καπνός		Έλιες		Σιτάρι
	Σόκα		Μίκων		Χοίριο
	Ξηροί καρποί		Γόσς		Δάση
	Στεφίδα		Πρόβατα		Αστυρία
	Βοδύται		Ζαχαροτεύλα		Συμόδα

Χάρτ. 2. Άγιστική Τουρκία: Γεωργία, Κτηνοτροφία, Δάση

κοντά στην Προποντίδα, και η λίμνη **Βάν**, ή πιά μεγάλη άπ' όλες στ' Άνατολικά τής χερσονήσου.

Γεωργία και Κτηνοτροφία. Κύρια άπασχόληση τών κατοίκων είναι ή γεωργία και ή κτηνοτροφία. Έπειδή όμως ή χώρα είναι όρεινή και έπειδή οι έρημοι και οι στέπες έχουν μεγάλη έκταση εξαιτίας τής άνομβρίας, τό καλλιεργήσιμο έδαφος είναι πολύ λίγο, μόνο τό $\frac{1}{20}$ άπ' όλη τήν έκταση. Τό περισσότερο καλλιεργήσιμο έδαφος βρίσκεται στις παραλιακές πεδιάδες. Καλλιεργούνται δημητριακά, καπνός (χαρτ. 2), πού ή παραγωγή και ή έξαγωγή του είναι μεγάλη (ιδίως στις Ένωμ. Πολιτείες), βαμβάκι στά νότια, σύκα και σταφίδα στην περιοχή τής Σμύρνης, ξηροί καρποί (καρύδια, άμύγδαλα, φουντούκια), επίσης βερούκοκα, κεράσια και κάστανα στην περιοχή του Πόντου. (Έ Κερασούς όφείλει τό όνομα της στά άφθονα κεράσια της). Στά παράλια πού έχουν μεσογειακό κλίμα, καλλιεργούνται έλιές (ή Τουρκία μαζί μέ τήν Ίσπανία, τήν Ίταλία και τήν Έλλάδα έχουν τή μεγαλύτερη παραγωγή λαδιού). Στην περιοχή του Άφιών-Καραχισάρ καλλιεργείται ένα είδος παπαρούνας (μήκων ή ύπνοφόρος, κοινώς άφίονι, άπ' όπου τό όνομα τής περιοχής), άπ' τήν όποία παράγεται τό όπιο για φαρμακευτικούς σκοπούς. Τελευταία άρχισαν νά καλλιεργούν σέ μεγάλο βαθμό ζαχαρότευτλα για τήν παραγωγή ζάχαρης, πού έπαρκει για τήν τοπική κατανάλωση. Αντίθετα βρίσκεται σέ παρακμή ή καλλιέργεια τής μουριάς, διότι έχει μειωθεί πολύ ή έκτροφή μεταξοσκωλήκων και ή παραγωγή μεταξιού, πού βρισκόταν κυρίως στά χέρια τών Έλλήνων.

Έ κτηνοτροφία άναπτύσσεται στις στεπώδεις έκτάσεις του έσωτερικού όροπεδίου. Εκτρέφονται κυρίως πρόβατα (26,5 έκατομ.) και κατσίκια (11,5 έκατομ.) αλλά και βοοειδή, άλογα και καμήλες. Οι βοσκοί ζούν νομαδική ζωή και μετακινούνται άπό τή μία περιοχή στην άλλη, όπου ύπάρχει χορτάρι. Τό καλοκαίρι άνεβαίνουν στά ψηλά όρεινά βοσκοτόπια. Στην περιοχή τής Άγκυρας ύπάρχει μία ποικιλία γίδας, (**οι αίγες τής Άγκύρας**) έχουν μεταξένιο μαλλί πού είναι περιζήτητο ή έξαγωγή του γίνεται κυρίως στην Άγγλία. Άρκετά άναπτυγμένη είναι και ή πτηνοτροφία.

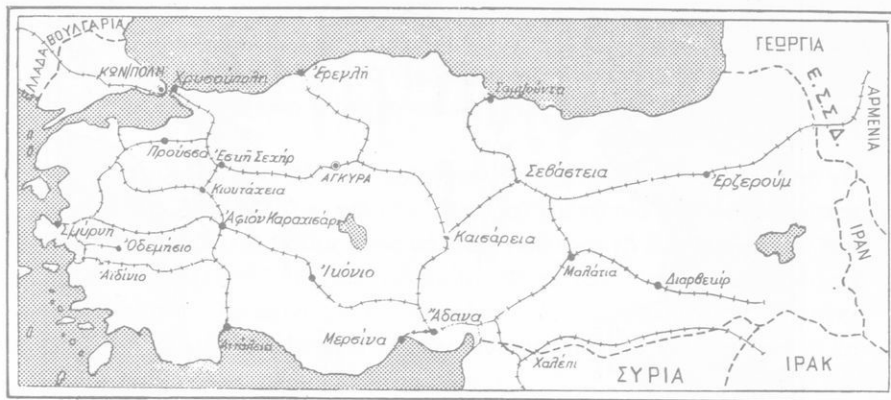
Δάση ύπάρχουν κυρίως στην περιοχή του Πόντου, στον Ταύρο και τον Άντίταυρο. Αυτά άποτελούνται άπό πεύκα, κυπαρίσσια και δρυς.

Όρυκτός πλοῦτος. Έχει γαιάνθρακες σέ άρκετή ποσότητα στην περιοχή τής Έράκλειας (Έργελη), σμύριδα, χαλκό, θειάφι, χρώμιο κλπ. Έ εκμετάλλευση τοῦ όρυκτοῦ πλούτου δέν εἶναι μεγάλη, έπειδή ή συγκοινωνία δέν εἶναι έπαρκώς άναπτυγμένη.

Έ **άλιεία** εἶναι άναπτυγμένη σ' όλα τά παράλια καί πίο πολύ στην Προποντίδα, πού έχει άφθονα ψάρια κάθε είδους. Στά νότια παράλια άλιεύουν καί σφουγγάρια. Οί ποσότητες όμως τών ψαριών πού άλιεύονται σήμερα εἶναι πολύ μικρότερες από κείνες πού άλιεύονταν προτοῦ διωχθοῦν άπ' τήν Έασιaticή Τουρκία καί άπ' τά παράλια τής προποντίδας οί Έλληνες, πού ζοῦσαν εκεί από αἰώνες καί ήταν πολύ έπίδέξιοι στην άλιεία.

Έ **βιομηχανία** εἶναι ελάχιστα άναπτυγμένη. Παλιότερα ή βιομηχανία κατασκευής χαλιών ήταν άναπτυγμένη, γιατί βρισκόταν καί αύτή στά χέρια τών Έλλήνων· σήμερα βρίσκεται σέ παρακμή καί μόνο ή βιομηχανία παραγωγής ζάχαρης καί ή ύφαντουργία βαμβακερών ύφασμάτων παρουσιάζει τελευταία άρκετή άνάπτυξη. Υπάρχουν σήμερα άρκετά έργοστάσια ύφαντουργίας, κυρίως στά Άδανα, όπου παράγεται άρκετό βαμβάκι.

Έ **συγκοινωνία** καί τό **έμποριο.** Έ συγκοινωνία δέν εἶναι άναπτυγμένη. Οί όροσειρές πού ύψώνονται κατά μήκος τής θάλασσας κάνουν δύσκολη την έπικοινωνία από τά παράλια στό έσωτερικό τής χώρας. Άκόμα ή έλλειψη καλής συγκοινωνίας δυσκολεύει τήν άνάπτυξη τοῦ έμπορίου. Οί Τουρκοί άλλωστε δέν εἶναι έπίδέξιοι έμποροι. Υπάρχουν σιδηροδρομικές γραμμές, πού ένώνουν τίς μεγαλύτερες πόλεις μεταξύ των. Μιά σιδηροδρομική γραμμή, πού αρχίζει από τή Χρυσούπολη (Χαϊδάρ-Πασά) στην Έασιaticή άκτή, άπέναντι από τήν Κων/πολη, φτάνει ως τή Βαγδάτη (Έράκ), άφοῦ περάσει μέσα από τή Συρία (Χρυσούπολη - Έσκή Σεχίρ - Έκόνιο - Άδανα-Χαλέπι) (χαρτ. 3). Στό Χαλέπι αύτή ή σιδηροδρομική γραμμή διακλαδίζεται· ή μία διακλάδωση προχωρεῖ νότια πρós τή Δαμασκó καί από εκεί στην Έορδανία - Έσραήλ καί φτάνει ως τό Κάιρο. Έ άλλη, πού προχωρεῖ κατά μήκος τών συνόρων Συρίας καί Τουρκίας, εἰσχωρεῖ πάλι στή Συρία, κοντά στά σύνορα τής Συρίας καί τοῦ Έράκ πρós τά άνατολικά, ύστερα περνά μέσα άπ' τό έδαφος τοῦ Έράκ καί κατευθύνεται πρós τή Βαγδάτη καί από εκεί πρós τή Βασσόρα καί τό Κουβέιτ. Τής γραμμής αύτής υπάρχουν διακλαδώσεις

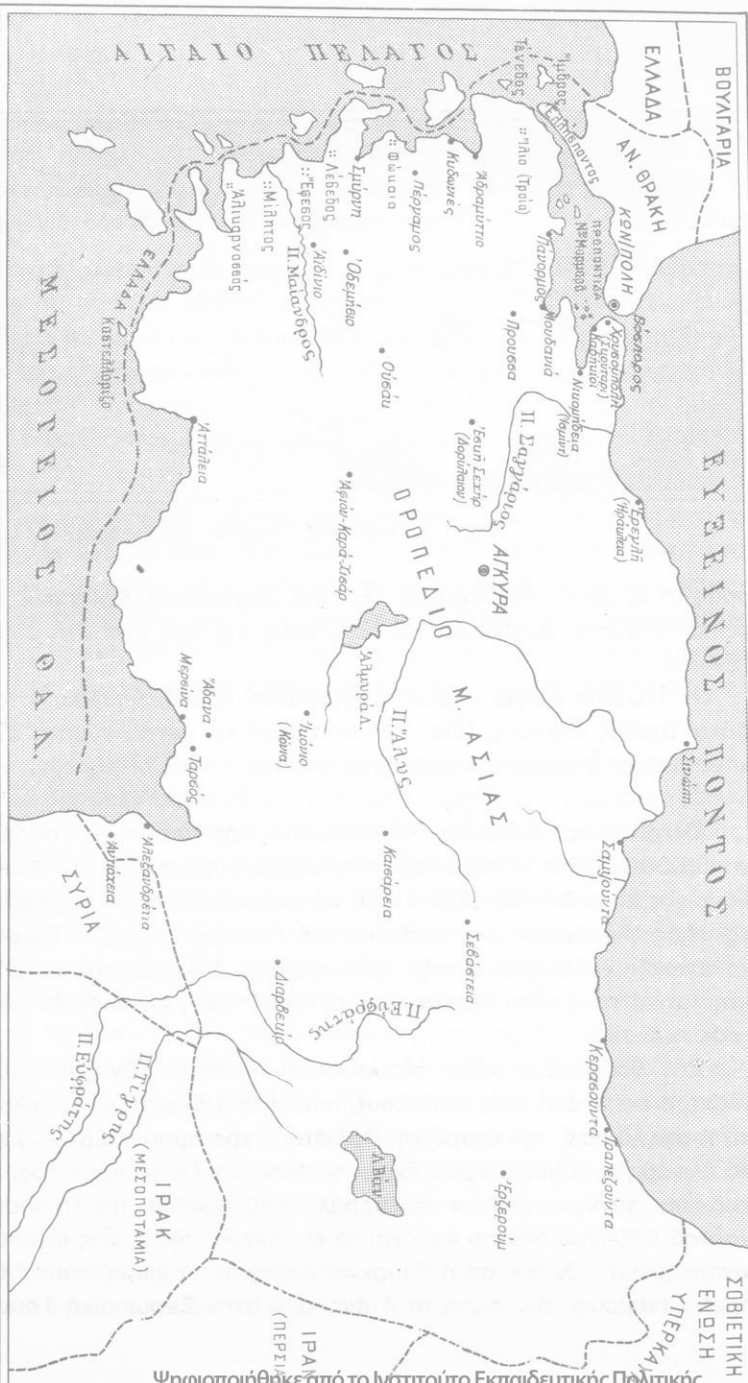
Χάρτ. 3. 'Ασιατική Τουρκία: Σιδηροδρομικές γραμμές

πρός τή Σμύρνη, τήν Ἄγκυρα, Ἐρεγλή, Σαμψούντα, Καϊσάρεια, Σεβάστεια, Μαλάτια, Διάρβεκιρ καί Ἐρζερούμ καί ἀπό ἐκεῖ στή Σοβιετική Ἑνωση.

Ἡ Τουρκία **ἐξάγει** κυρίως δημητριακά, καπνό, βαμβάκι, σταφίδα, σύκα, ξηρούς καρπούς, ζῶα, δέρματα, αὐγά καί μεταλλεύματα. **Εἰσάγει** καύσιμα καί βιομηχανικά προϊόντα.

Πληθυσμός - Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμός τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας εἶναι 33.000.000 κ. (ὁ συνολικός πληθυσμός Εὐρωπαϊκῆς καί Ἀσιατικῆς Τουρκίας εἶναι 36.162.000 κ.). Οἱ κάτοικοι, ἐκτός ἀπό τοὺς Κούρδους καί τοὺς Ἀρμένιους, πού ἀνήκουν στή Λευκή φυλή, εἶναι Τουρανικῆς καταγωγῆς καί ἀνήκουν στήν Κίτρινη φυλή, ἀλλά τὰ μογγολικά χαρακτηριστικά τους εἶναι ἐξασθενημένα, ἐξαιτίας τῆς μεγάλης ἐπιμιξίας μέ τοὺς λευκοὺς.

Στό θρήσκευμα εἶναι Μουσουλμάνοι καί μιλοῦν τήν Τουρκικὴ γλῶσσα ἐκτός ἀπό τοὺς Κούρδους, πού εἶναι 1,5 ἑκατομ. καί μιλοῦν δική τους γλῶσσα, τήν κουρδική. Παλιότερα χρησιμοποιοῦσαν τὸ ἀραβικὸ ἀλφάβητο, σήμερα ὅμως ἔχουν τὸ λατινικόν. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι συγκεντρωμένοι στά παράλια τοῦ Αἰγαίου, τῆς Προποντίδας καί τοῦ Εὐξείνου πόντου καί ἔτσι τὸ ἐσωτερικόν τῆς χώρας εἶναι ἀραιοκατοικημένο. Ὁλόκληρη ἡ Τουρκικὴ Δημοκρατία χωρίζεται σέ 63 βιλαέτια (νομούς)· ἀπ' αὐτά τὰ 4 ἀνήκουν στήν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία.

Χάρτ. 4. Δοιοτική Τουρκία: Πόλεις

Πόλεις: Ἡ **Ἄγκυρα** (1.209.000 κ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, βρίσκεται σ' ἓνα ὄροπέδιο στό ἐσωτερικό σέ ὕψος 800 μ. καί περιβάλλεται ἀπό γυμνά βουνά. Εἶναι φημισμένη γιά τά κατσίκια μέ τό μεταξένιο τρίχωμα καί τίς γάτες (γάτες τῆς Ἄγκύρας) (χαρτ. 4).

Ἡ **Σμύρνη** (520.000 κ.) τρίτη πόλη τῆς Τουρκίας (ἔστερα ἀπό τήν Κων/πολη 2.247.000 κ. καί τήν Ἄγκυρα) καί τό πιδό μεγάλο λιμάνι τῆς. Εἶναι κτισμένη στό βάθος ἑνός κόλπου, πού ἔχει τό ἴδιο ὄνομα, καί κοντά στίς ἐκβολές τοῦ Ἐρμου ποταμοῦ. Ὡς τό 1922, πού ἔγινε ἡ Μικρασιατική καταστροφή, οἱ πιδό πολλοί κάτοικοι τῆς Σμύρνης ἦταν Ἑλληνες, πού ὑποχρεώθηκαν ἔστερα νά φύγουν ἀπό τήν πατρίδα τους καί νά ἔρθουν πρόσφυγες στήν Ἑλλάδα.

Ἡ **Προύσσα** (211.000 κ.), κτισμένη στούς πρόποδες τοῦ Ὀλυμπου τῆς Μυσίας, ἔχει θερμές πηγές καί βιομηχανία χαλιῶν.

Τά **Ἄδανα** (351.000 κ.) κοντά στόν κόλπο τῆς Ἀλεξανδρέττας **Καδῆ-Κισῆ** βρίσκεται νοτιότερα ἀπό τή Χρυσούπολη καί εἶναι ἡ παλιά Χαλκηδών, ὅπου τό 415 μ.Χ. ἔγινε ἡ Δ' Οἰκουμενική σύνοδος. Μικρότερες πόλεις στά νότια εἶναι ἡ **Ἀλεξανδρέττα** καί ἡ **Ἀντιόχεια**, καί οἱ δυό ἀνατολικά τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττας, ἡ **Ἀττάλεια** καί ἡ **Μερσίνα**, μικρά λιμάνια στά νότια παράλια πρὸς τή Μεσόγειο. Μέχρι τῆς Μερσίνας φτάνει διακλάδωση τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καί στά ΒΑ τῆς βρίσκεται ἡ μικρή πόλη **Ταρσός**, πατρίδα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Στήν Προποντιδα βρίσκονται ἡ **Νικομήδεια** (Ἰσμίντ) καί τά **Μουδανία** καί νότια τῆς Νικομήδειας ἡ μικρή πόλη **Ἰσνίκ**· αὐτή εἶναι ἡ παλιά Βυζαντινή πόλη **Νίκαια**, στήν ὁποία τό 325 μ.Χ. ἔγινε ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος. Στά παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου σημαντικότερες πόλεις εἶναι: ἡ **Σινώπη**, ἡ **Σαμψούντα**, ἡ **Κερασούντα**, καί ἡ **Τραπεζούντα**. Ὅλες εἶχαν Ἑλληνικό πληθυσμό, τούς Πόντιους, πού εὐημεροῦσε, ἀλλά ξεριζώθηκε ἀπό τούς Τούρκους τό 1922. Στό ἐσωτερικό τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας βρίσκονται οἱ πόλεις: **Ἀϊδίν**, **Ὀδεμῆσιο**, **Οὐσάκ**, **Δορύλαιο** (Ἑσκῆ-Σεχίρ) **Ἀφιόν-Καρα-Χισάρ**, **Ἰκόνιο** (Κόνια), **Καيسάρεια** (πατρίδα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου), **Σεβάστεια**, **Ἐρζερούμ**, **Διαρβεκίρ** καί **Μαλάτια**.

Ἱστορία τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀπό τήν ἀρχαία ἐποχή διάφοροι λαοί κατοίκησαν στή Μ. Ἀσία, γιατί ἀποτελεῖ γέφυρα ἀνάμεσα σέ δυό ἠπείρους, τήν Εὐρώπη καί τήν Ἀσία, ἀφοῦ ἀπό τά στενά τοῦ Βόσπορου, ἦταν εὐ-

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ (ΧΑΡΤ. 1)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χάρτ. 4β. Περιοχή Έλλησπόντου κατά την αρχαιότητα

κολη ή διάβαση από τή μιά στήν ἄλλη. Ὅπως ξέρουμε ἀπό τήν Ἱστορία, ἡ Μ. Ἀσία διακρινόταν σέ μικρότερα μέρη. Στά παράλια ἦταν ἡ Λυδία, ἡ Καρία καί ἡ Μυσία. Στά νότια ἡ Λυκία, ἡ Παμφυλία καί ἡ Κιλικία. Στό ἔσωτερικό ἡ Λυκαονία, ἡ Καπαδοκία, ἡ Πισιδία καί ἡ Φρυγία. Πολύ νωρίς ὅμως, ἀπό τό 14ο αἰώνα π.Χ., προσπάθησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες νά ἐγκαταστήσουν, στά παράλια κυρίως, ἀποικίες. Αὐτή τήν προσπάθεια τῶν Ἑλλήνων ἀπηχεῖ ὁ Τρωϊκός πόλεμος.

Οἱ Ἑλληνικές ἀποικίες πού ἰδρύθηκαν σ' ὄλα τά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας (Αἰολεῖς, Ἴωνες, Δωριεῖς) ἀναπτύχθηκαν οἰκονομικά, πολιτικά καί πνευματικά καί ἔγιναν ἰσχυρές καί πλούσιες πόλεις μέ λαμπρό πολιτισμό. Γνωστές εἶναι ἀπό τήν Ἱστορία οἱ πιό σπουδαῖες ἀπ' αὐτές, ὅπως ἡ Φώκαια (χάρτ. 4α), ἡ Σμύρνη, ἡ Ἐφεσος, ἡ Κολοφῶν, ἡ Ἀλικαρνασσός καί ἡ πιό μεγάλη ἀπ' ὄλες, ἡ Μίλητος, πού ἴδρυσε πολλές ἀποικίες, ἰδίως στά παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου.

Ὁ Ὅμηρος, ὁ πιό μέγας ἀπό τούς ποιητές, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ πατέρας τῆς Ἱστορίας, ὁ Θαλῆς, ὁ μέγας σοφός, ὁ Ἡράκλειτος, μέγας φιλόσοφος, ὁ Ἀναξίμανδρος καί ἄλλοι πολλοί, εἶναι τά ἐκλεκτά τέκνα τοῦ μικρασιατικοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Μ. Ἀσία ὑποτάχθηκε ἀργότερα στοὺς Πέρσες καί ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο. Ἐπειτα κατακτῆθηκε ἀπ' τοὺς Ρωμαίους καί ὕστερα ἀπὸ τὸ χωρισμὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους σέ ἀνατολικὸ καί δυτικὸ, ἐξελληνίστηκε καί ἀποτέλεσε κύριο τμῆμα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπειτα οἱ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι τὴν ὑπέταξαν, ἀλλὰ ὁ Ἑλληνισμὸς διατηρήθηκε, παρ' ὅλη τὴ μακρόχρονη καί φοβερὴ ὑποδούλωση, ὡς στοιχεῖο πολιτισμοῦ καί ἀνθρωπισμοῦ μέσα στὴν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μ. Ἀσίας, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια ἔνδοξη ἱστορικὴ ζωὴ, ξεριζώθηκε μὲ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1922 καί ἡ Ἑλλάδα δέχτηκε, ἐγκατέστησε καί βοήθησε ἐνάμισι ἑκατομμύριο πρόσφυγες.

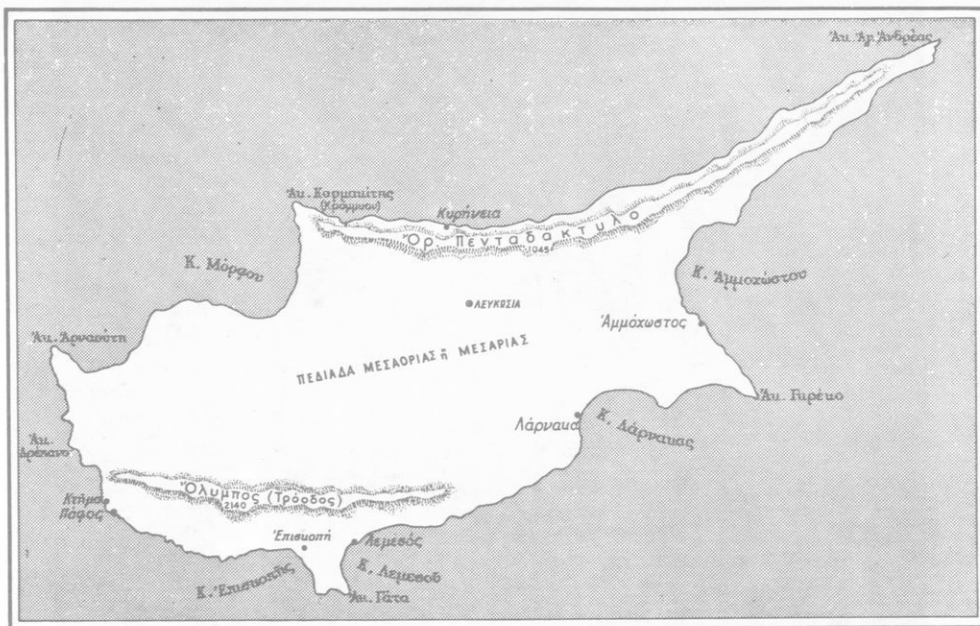
ΚΥΠΡΟΣ

Ἡ ἑλληνικὴ Μεγαλόνησος Κύπρος εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καί τρίτη στὴν ἔκταση μετὰ τὴ Σικελία καί τὴ Σαρδηνία σ' ὅλη τὴ Μεσόγειο. Ἔχει σχῆμα στενόμακρο μὲ μεγαλύτερο μῆκος 212 km (ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Δρέπανο, ὡς τὸ ἀκρωτήριο Ἅγιος Ἀνδρέας) καί μεγαλύτερο πλάτος 96 km (ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Γάτα ὡς τὸ ἀκρωτήριο Κορμακίτης) (χαρτ. 5).

Ἐκταση - Πληθυσμὸς - Μορφολογία ἐδάφους. Ἡ Κύπρος ἔχει ἔκταση 9251 km² καί πληθυσμὸ 639.000 κ. σύμφωνα μὲ στοιχεῖα τοῦ Ο.Η.Ε. (1971). Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ 442.521 εἶναι Ἕλληνες, οἱ 104.350 Τοῦρκοι καί οἱ ὑπόλοιποι ἀνήκουν σ' ἄλλες ἐθνικότητες. Οἱ Τοῦρκοι δηλαδὴ εἶναι λιγότεροι ἀπὸ τὸ 20% τοῦ πληθυσμοῦ.

Τὸ πῖο μεγάλο μέρος τοῦ νησιοῦ σκεπάζεται ἀπὸ δύο ὄροσειρές. Ἡ νότια εἶναι ἡ μεγαλύτερη, λέγεται **Ὀλυμπος** καί ἡ πῖο ψηλὴ κορυφὴ τῆς εἶναι στὸ ὄρος Τρόδος (2140 μ.). Ὁ Ὀλυμπος εἶναι κατάφυτος ἀπὸ πεῦκα καί ἔχει ὠραῖα ξενοδοχεῖα γιὰ παραθερισμὸ. Ἡ ὄροσειρὰ στὰ βόρεια τοῦ νησιοῦ λέγεται **Πενταδάκτυλος** (1045μ.). Ἀνάμεσα στὶς δύο ὄροσειρές ἐκτείνεται ἡ πεδιάδα Μεσαορία ἢ Μεσαριά (μῆκος 96 καί πλάτος 16-32 km.). Οἱ πῖο σημαντικοὶ κόλποι εἶναι: τῆς Ἀμμοχώστου, τῆς Λάρνακας, τῆς Λεμεσοῦ, τῆς Ἐπισκοπῆς καί τῆς Μόρφου.

Κλίμα. Οἱ χειμῶνες εἶναι ἥπιοι, τὰ καλοκαίρια ὁμως εἶναι θερμὰ καί

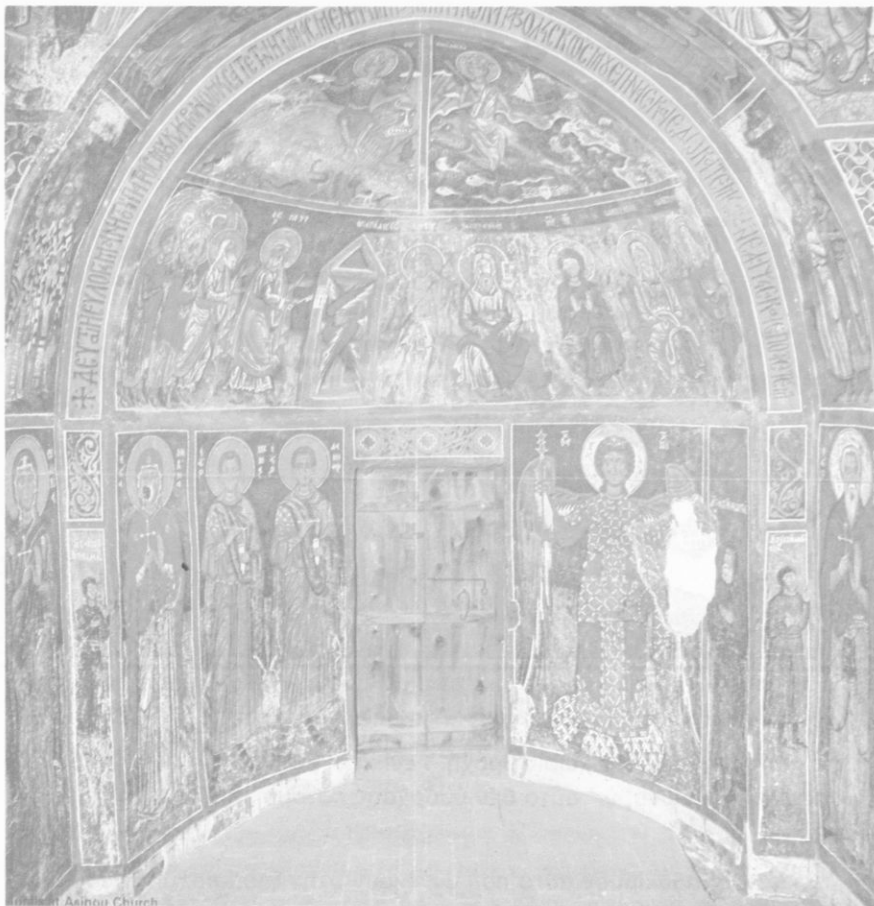

Χάρτ. 5. Κύπρος

τίς πίο πολλές φορές χωρίς βροχή. Γενικά οί βροχές εἶναι λίγες καί πέφτουν τό χειμώνα, γι' αυτό δέν υπάρχουν ποταμοί, παρά μόνο χείμαρροι.

Φυτά. Εὐδοκίμοῦν αὐτά πού ἀντέχουν στήν ξηρασία, ὅπως τό πεῦκο, ὁ κέδρος, τό κυπαρίσσι, ἡ δρυς, ἡ χαρουπιά, τ' ἀμπέλια, ἡ ἐλιά, ἡ συκιά, ἡ ἀμυγδαλιά κλπ. Καλλιεργοῦνται δημητριακά, προπαντός σιτάρι, στήν πεδιάδα τῆς Μεσαριάς, ἀμπέλια καί σταφιδάμπελα, πού παράγουν ἐξαιρετικῆς ποιότητος κρασί καί σταφίδα, ἐλιές καί ἐσπεριδοειδή. Παράγονται ἐπίσης ἀρκετές πατάτες, ἀμύγδαλα, καπνός, βαμβάκι, λινάρι, πού ἀπ' αὐτό κατασκευάζουν ὠραῖα ἐγχώρια ὑφάσματα, ὄσπρια, λαχανικά καί ἀρκετά χαρούπια, ἀπό τά ὁποῖα γίνεται καί ἐξαγωγή. Ἡ ἀνομβρία ὁμως καί ἡ ἔλλειψη ἀρδευτικῶν ἔργων ἐμποδίζει τήν καλλιέργεια μεγάλων ἐκτάσεων καί περιορίζει τήν ἀπόδοση τῶν καλλιεργημένων περιοχῶν.

Ἡ **κτηνοτροφία** βρίσκεται σέ καλύτερη κατάσταση. Ἐκτρέφουν ἄλογα, μεγαλόσωμα γαίδουρία ἐξαιρετικῆς ἀντοχῆς, μουλάρια καί χοί-

Τοιχογραφίες στην Έκκλησία Άσσίνου (Λευκωσία)

ρους. Επίσης μεγάλη ανάπτυξη έχει η πτηνοτροφία και η μελισσοκομία. Γενικά τα κτηνοτροφικά προϊόντα έπαρκουν για την έγχωρια κατανάλωση και πλεονάζουν για εξαγωγή.

Άπό τά **Όρυκτά** υπάρχει χαλκός, (σήμερα είναι λίγος, παλιότερα όμως ή Κύπρος φημιζόταν για τό χαλκό της) σίδηρος, γύψος και άμιαντος.

Ή **συγκοινωνία** είναι καλή. Ύπάρχουν αρκετοί δρόμοι, πολλοί άπό αυτούς είναι άσφαλτοστρωμένοι. Άξιόλογο λιμάνι είναι μόνο τό λιμάνι τής Άμμοχώστου.

Έκθέματα από τό μουσειό τής Λευκωσίας *Τό 'Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο στή Λευκωσία*

Τά κυριότερα είδη πού εξάγονται εἶναι μεταλλεύματα, ἀμίαντος, κρασιά, χαρούπια καί πατάτες. Τά είδη πού εἰσάγονται εἶναι ἀλεύρι, ὑφάσματα, μηχανές καί ξυλεῖα.

Ἡ Κύπρος εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα. Οἱ κάτοικοί της δέχτηκαν ἀπό τοὺς πρῶτους τό Χριστιανισμό (45 μ.Χ.). Ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου εἶναι αὐτοκέφαλη. Ὁ ἀρχηγός της Ἀρχιεπίσκοπος ἀναγνωρίστηκε ὡς Ἐθνάρχης στά χρόνια πού τό νησί ἦταν ὑπαδουλωμένο. Ἡ ἐκκλησία ἐργάστηκε πάντα γιά τό ἔθνος καί πρωτοστάτησε στίς πατριωτικές ἐκδηλώσεις. Οἱ ἀρχηγοί τῆς Κυπριακῆς ἐκκλησίας καί ἄλλοι ξεχωριστοί Κύπριοι μυήθηκαν στή Φιλική Ἐταιρεία καί πῆραν μέρος στόν ἀγῶνα γιά τήν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδας τό 1821. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κύπρου, τρεῖς Μητροπολίτες (ὁ Πάφου, Κιτίου καί Κυρηνείας) καί πάρα πολλοί ἱερεῖς καί καλόγεροι ἀποκεφαλίστηκαν ἢ κρεμάστηκαν ἀπό τοὺς Τούρκους.

Καί ὄχι μόνο στά σκληρά χρόνια τῆς Τουρκικῆς σκλαβιάς, ἀλλά καί στά σκληρά χρόνια τῆς βρετανικῆς κυριαρχίας τοῦ νησιοῦ, πού μεθοδικά ἔγινε προσπάθεια ἀφελληνισμοῦ τῆς παιδείας καί, ἐπομένως, καί τῶν κατοίκων τοῦ νησιοῦ, ἡ ἐλληνική ὀρθόδοξη ἐκκλησία πῆρε στά χέρια της τήν ἀρχηγία τοῦ ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κυριάρχου. Εἶναι γνωστό

Φωτογραφία από τό λιμάνι τῆς
Κυρήνειας

Ἄρχαϊο θέατρο στή Λεμεσό

ἔτι οἱ Κύπριοι ἱεράρχες μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ἀρχιεπίσκοπο καί Ἐθνάρχη τῆς Κύπρου Μακάριο πήραν τήν πρώτη θέση στόν τετράχρονο ἀγώνα (1955-1959) μέ τήν καθοδήγηση τῆς Ε.Ο.Κ.Α. καί τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Διγενῆ.

Πάρα πολλοί Κύπριοι ἐξορίστηκαν, ἄλλοι κλείστηκαν στίς φυλακές ἢ σέ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Κατά τή διάρκεια τοῦ τετράχρονου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγώνα ἑκατοντάδες Κύπριοι ἀδελφοί μας σκοτώθηκαν στίς συμπλοκές μέ τ' Ἀγγλικά στρατεύματα ἢ ὁδηγήθηκαν στήν ἀγχόνη ἀπό τ' Ἀγγλικά δικαστήρια, ἀνάμεσά τους καί νέοι 18 ἐτῶν. Αὐτός ὁ τετράχρονος ἀνισος καί σκληρός ἀγώνας καί ἡ ἀκατάβλητη ψυχική δύναμη τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων ἔφεραν στήν Κύπρο τήν ἀνεξαρτησία. Μέ συμφωνία πού ὑπογράφηκε στό Λονδίνο, τό Μάρτιο τοῦ 1959, ἀπό τήν Ἑλλάδα, τήν Ἀγγλία, τήν Τουρκία, τόν Ἐθνάρχη Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, ἐκπρόσωπο τῶν Κυπρίων Ἑλλήνων, καί τόν Κιουτσούκ, ἀντιπρόσωπο τῆς τουρκικῆς μειονότητας, ἡ Κύπρος ἀναγνωρίστηκε ἀνεξάρτητη Δημοκρατία. Οἱ Κύπριοι ἐξέλεξαν πρῶτο πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο.

Τόν Ἰούλιο τοῦ 1974 τουρκικά στρατεύματα ἀποβιβάστηκαν αὐθαίρετα στήν Κύπρο καί κατέλαβαν τό βόρειο τμήμα τῆς. Οἱ περισσότεροι

“Ελληνες κάτοικοι αναγκάστηκαν νά καταφύγουν πρόσφυγες στη Νότια Κύπρο. Έκει ζώντας σέ σκηνές μαρτυρικά υπομένουν προσμένοντας νά γυρίσουν στά σπίτια καί στίς περιουσίες τους.

Ή Κύπρος άγωνίζεται γιά μιά δίκαιη καί αξιοπρεπή λύση του κυπριακού σύμφωνα μέ τίς άρχές καί τίς άποφάσεις του Ο.Η.Ε. Στόν άγώνα της έχει όχι μόνο τή συμπαράσταση όλόκληρου του έλληνισμού, άλλα καί τή συμπάθεια όλων των λαών που πιστεύουν στίς άρχες τής δικαιοσύνης καί τής έλευθερίας.

Πόλεις. Ή πληθυσμός τής Κύπρου είναι κυρίως άγροτικός καί κατοικεί σέ μικρά χωριά. Πόλεις είναι: ή **Λευκωσία** μέ 115.000 κ., πρωτεύουσα του νησιού καί τής έπαρχίας μέ τό ίδιο όνομα· άλλες πόλεις πρωτεύουσες έπαρχιών είναι: οι **Κυρήνεια, Άμμόχωστος, Λάρνακα** καί **Λεμεσός**. Πρωτεύουσα τής έπαρχίας Πάφου είναι ή πόλη **Κτήμα**. Όλες μαζί αυτές οι πόλεις δέν έχουν περισσότερους άπό 190.000 κ. Οι πίο μεγάλες είναι ή Λεμεσός καί ή Λάρνακα.

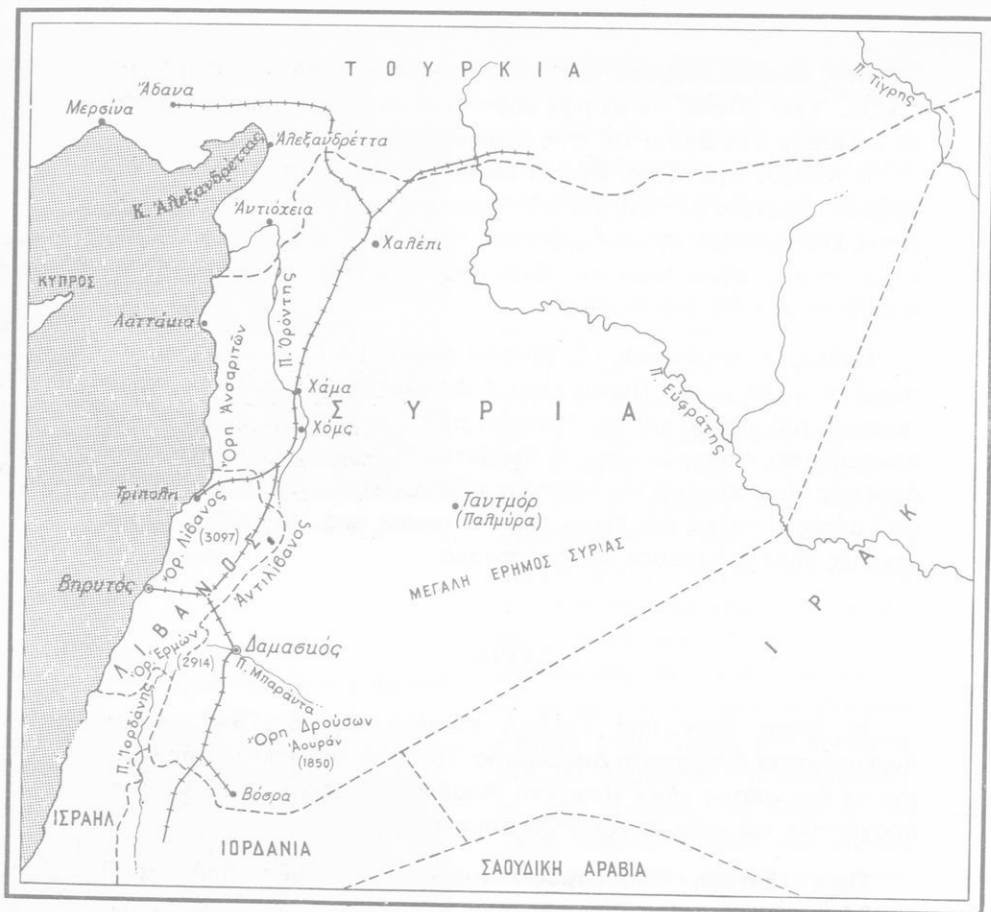
ΣΥΡΙΑ

Ή Συρία ήταν υπό Γαλλική έντολη¹ ως τό 1941, όποτε ανακηρύχτηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία. Τό 1958 ένώθηκε μέ τήν Αίγυπτο σέ ένα κράτος, τήν «Ήνωμένη Άραβική Δημοκρατία». Τό 1961 άποσχίστηκε καί έγινε ανεξάρτητη Δημοκρατία.

Όρια - Έκταση - Πληθυσμός. Συνορεύει στά ΝΑ μέ τό Ήράκ, στά Β καί ΒΔ μέ τήν Άσιατική Τουρκία, πρós τήν όποία τό πίο μεγάλο μέρος των συνόρων της καθορίζει ή σιδηροδρομική γραμμή Κων/πολης - Βαγδάτης. Στά Δυτικά έχει όριο τό κράτος του Ήσραήλ, τό Λίβανο καί τή Μεσόγειο καί στά Νότια τήν Ήορδανία (χαρτ. 6, 7). Είναι ένα άπό τά κράτη τής Μέσης Άνατολής. Έχει έκταση 185.180 km² καί 7.120.000 κ.

Μορφολογία έδάφους. Στή Μεσόγειο ό διαμελισμός της δέν είναι σμμαντικός. Άμέσως σχεδόν άπό τά παράλια αρχίζουν τά όρη των **Άν-**

1. Όρος του Διεθνούς δικαίου που σημαίνει τήν άνάληψη κηδεμονίας ενός μικρού κράτους άπό μιά μεγάλη Δύναμη (Ισχυρό κράτος).

Χάρτ. 6. Συρία.

σαριτών (1500 μ.). Συνεχιά τους στά νότια είναι ο **Λίβανος** (3097 μ.) καί ανατολικότερα έκτείνεται ο **Άντιλίβανος** (μέ πιό ψηλή κορυφή 2814 μ. στό όρος Έρμών). Άνάμεσα στόν Άντιλίβανο, Λίβανο καί τά όρη τών Άνσαριτών έκτείνεται μιά μεγάλη κοιλάδα ή «Συριακή Τάφρος» ή **Κοίλη Συρία**. Είνα εϋφορη καί τή διαρρέει ό ποταμός Όρόντης. Η Συριακή κοιλάδα συνεχίζεται καί πρός τά νότια στό Ισραήλ μέ τήν κοιλάδα **Γώρ**, πού τό βαθύτερο μέρος της κατέχει ή **Νεκρά Θάλασσα**. Στή νότια άκρη τής Συρίας έκτείνονται τά ήφαιστειογενή όρη τών Δρούσων (ή ψηλότερη κορυφή τους στό όρος Άουράν 1850 μ.).

Τό **Κλίμα** στά παράλια εἶναι μεσογειακό, ἀλλά μέ πολύ θερμά καί ξηρά καλοκαίρια. Καθώς προχωρεῖ κανεῖς στό ἐσωτερικό, οἱ βροχές λιγοστεύουν, τό κλίμα γίνεται στεπῶδες καί στό τέλος ἐρημικό. Στά Α καί ΝΑ τῆς χώρας ἐκτείνεται μιά μεγάλη ἐρημος, ἡ **Μεγάλη Ἐρημος** τῆς **Συρίας**, πού συνεχίζεται καί μέσα στό Ἰράκ καί στή Σαουδική Ἀραβία.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Μονάχα τό 1/5 ἀπ' ὄλο τό ἔδαφος τῆς χώρας μπορεῖ νά καλλιεργηθεῖ, διότι οἱ βροχές εἶναι λίγες. Τοῦτο βρίσκεται στίς παραλιακές πεδιάδες, στίς κοιλάδες καί στήν περιοχή πού βρίσκονται τά ὄρη τῶν Δροῦσων (ὅπου οἱ βροχές εἶναι ἀρκετές). Ἡ περιοχή αὐτή θεωρεῖται ὁ σιτοβολῶνας τῆς Συρίας. Κυρίως ὁμως καλλιεργεῖται ἡ εὐφορη κοιλάδα τῆς Συριακῆς τάφρου, πού διαρρέεται ἀπό τόν ποταμό **Ὀρόντη**. Αὐτός πηγάζει ἀπό τόν Ἀντιλίβανο, ρέει πρὸς τά βόρεια καί εἰσέρχεται στό Τουρκικό ἔδαφος, ἀλλάζει μέσα σ' αὐτό πορεία πρὸς τά δυτικά καί χύνεται στή Μεσόγειο. Μέ τά νερά του ἀρδεύεται ὁλόκληρη ἡ κοιλάδα καί γίνεται πάρα πολύ εὐφορη. Ἐπίσης τά νερά τοῦ ποταμοῦ **Μπαράντα**, παραπόταμου τοῦ Ἰορδάνη, πού πηγάζει ἀπ' τά ὄρη τῶν Δροῦσων, δημιουργοῦν ὁάσεις μέσα στίς ἐρημες περιοχές. Ἡ πιό μεγάλη εἶναι ἡ ὄαση τῆς Δαμασκοῦ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καλλιεργήσιμα ἐδάφη καί στή ΒΑ Συρία στά μέρη πού εἶναι δυνατό νά γίνει ἀρδευση ἀπό τούς ποταμούς Τίγρη καί Εὐφράτη, πού τή διαρρέουν. Ὅλη ἡ ἄλλη Συρία εἶναι στέπα ἢ ἐρημος. Ἄν ὁμως κατασκευαστοῦν τεχνητές λίμνες καί ἀρδευτικά ἔργα, μεγάλες σημερινές στεπῶδεις περιοχές μποροῦν νά μεταβληθοῦν σέ ἀποδοτικούς ἀγρούς.

Καλλιεργοῦνται δημητριακά, ρύζι, σπασάμι, βαμβάκι, καπνός, μωριές γιά τήν ἐκτροφή μεταξοσκωλήκων, ἀμπέλια, ἐλιές, ἐσπεριδοειδή καί διάφορα ὄπωροφόρα δέντρα, ἰδιαίτερα δαμασκηνιές. (Κυρίως στήν περιοχή τῆς Δαμασκοῦ, ἀπ' ὅπου καί τό ὄνομα τῆς πόλεως).

Ἡ **κτηνοτροφία** ἔχει μεγαλύτερη ἀνάπτυξη ἀπό τή γεωργία, διότι ὑπάρχουν μεγάλες στεπῶδεις περιοχές. Ἐκτρέφονται κυρίως πρόβατα καί γίδια ἀπό νομάδες κτηνοτρόφους, τούς **Βεδουίνους**, πού μετακινοῦνται διαρκῶς, γιά νά βρίσκουν χορτάρι. Ἐκτρέφονται ἀκόμα βοοειδή, ἄλογα καί καμήλες. Τά γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα, ὄχι μόνο ἐπαρκοῦν γιά τή διατροφή τῶν κατοίκων ἀλλά καί περισσεύουν γιά ἐξαγωγή.

Ἡ **ἄλιεία** ἔχει ἀρκετὴ ἀνάπτυξη, διότι ὑπάρχουν στὰ παράλια ἀρκετὰ ψάρια καὶ σφουγγάρια ἄριστης ποιότητας.

Ὁ **ὄρυκτός πλοῦτος** εἶναι ἀσήμαντος· περιορίζεται σέ λίγους ἀνθρακες καὶ λίγο πετρέλαιο.

Ἡ **βιομηχανία** ἔχει μικρὴ ἀνάπτυξη. Ὄνομαστὰ εἶναι τὰ μεταξωτὰ τῆς Συρίας. Κατασκευάζουν ἀκόμη χαλιά, ἐγχώρια ὑφάσματα, ἐπεξεργάζονται δέρματα καὶ παράγουν λάδια καὶ κρασιά.

Ἡ **συγκοινωνία** ἔχει μικρὴ ἀνάπτυξη. Μιά σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πού ἔρχεται ἀπὸ τὸ Χαλέπι (βλ. καὶ Ἀσιατικὴ Τουρκία), φτάνει στὴ Δαμασκὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διακλαδίζεται νοτιότερα καὶ ἡ μιά διακλάδωση προχωρεῖ στὴν Ἰορδανία καὶ ἡ ἄλλη στὸ Ἰσραήλ.

Ἡ Συρία **ἐξάγει** ἐγχώρια ὑφάσματα καὶ μεταξωτὰ, καπνὸ, λάδι, ἐλιές, ἐσπεριδοειδῆ, ξηροὺς καρπούς καὶ σφουγγάρια. **Εἰσάγει** ὑφάσματα, μηχανές, μηχανήματα, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα.

Οἱ **κάτοικοι** εἶναι Σημιτικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν τὴν Ἀραβικὴ καὶ οἱ πῖο πολλοὶ εἶναι στὸ θρήσκευμα Μουσουλμάνοι. Οἱ Δροῦσοι, πού κατοικοῦν στὰ νότια τῆς χώρας, ἀνήκουν σέ μιά θρησκευτικὴ αἵρεση πού εἶναι κράμα Χριστιανισμοῦ, Μουσουλμανισμοῦ καὶ Ἰουδαϊσμοῦ. Τὰ 15% τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μὲ θρησκευτικὸ ἀρχηγὸ τὸν πατριάρχη τῆς **Ἀντιόχειας**, πού ἔχει ἔδρα τὴ Δαμασκὸ.

Ἡ **Δαμασκός** (836.000 κ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Συρίας. Εἶναι κτισμένη στοὺς πρόποδες τοῦ Ἀντιλιβάνου σέ ὕψος 700 μ. στὴ μέση μιᾶς θαυμάσιας δασοῦ πού ἀρδεύεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ Μπαράντα. Εἶναι παλαιότατη πόλη μὲ λαμπρὰ μνημεῖα ἀραβικῆς τέχνης. Ἄλλοτε φημιζόταν γιὰ τὰ δαμασκηνὰ σπαθιά, πού κατασκευάζονταν ἐκεῖ καὶ γιὰ τὰ δαμασκηνὰ ὑφάσματα, πού κατασκευάζονται καὶ σήμερα. Τὸ **Χαλέπι** (539.000 κ.) εἶναι συγκοινωνιακὸς κόμβος, ἐμπορικὸ κέντρο καὶ ἡ μεγαλύτερη καὶ παλαιότερη πόλη τῆς Συρίας. Ἡ **Χάμα** (137.000 κ.) καὶ ἡ **Χόμς** (215.000 κ.) βρίσκονται καὶ οἱ δύο στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ σέ γεωργικὴ περιοχὴ, στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Ὀρόντη. Ἡ **Λατάκια** (ἢ Λαοδίκεια) (66.000 κ.) τὸ κυριότερο λιμάνι τῆς Συρίας. Ἀναφέρουμε καὶ τὴ μικρὴ πόλη **Ταντμόρ** (χαρτ. 6), πού βρίσκεται κοντὰ στὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Παλμύρας.

ΛΙΒΑΝΟΣ

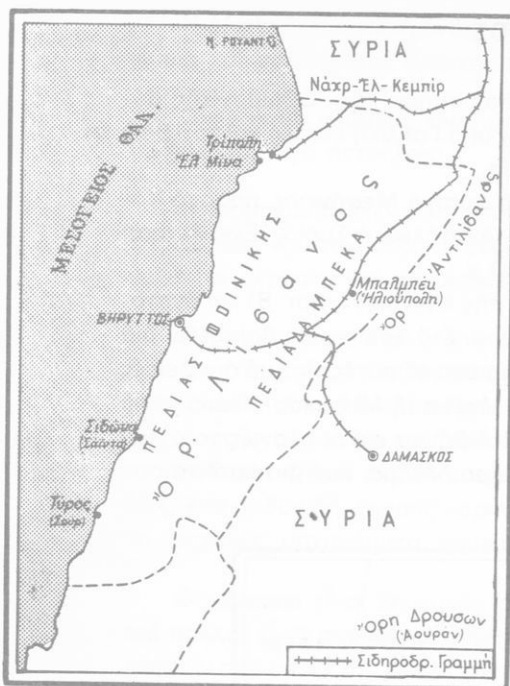
Ο Λίβανος, όπως και η Συρία, ήταν τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ως το 1918, ύστερα ήταν υπό Γαλλική έντολή και το 1941 ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία.

Τά όρια του Λιβάνου είναι προς τή Δύση η Μεσόγειος, προς τό Νότο τό 'Ισραήλ, προς τά Βόρεια και τά 'Ανατολικά ή Συρία. Έχει έκταση 10400 km² και πληθυσμό 2.730.000 κ.

Στά παράλια εκτείνεται ή πεδιάδα τής Φοινίκης (χαρτ. 8) και ανατολικά απ' αυτήν ή όροσειρά του Λιβανου. Στο έσωτερικό βρίσκεται μιά άλλη όροσειρά, ό 'Αντιλίβανος, και ανάμεσα σ' αυτές τίς δυό όροσειρές υπάρχει μιά πολύ εύφορη πεδιάδα ή Μπέκα (ή Μπουκάα). Πάρα πολύ εύφορα είναι επίσης τά όροπέδια του Λιβάνου και οί πλαγιές του, πού σήμερα είναι κατάφυτες από όπωροφόρα δένδρα, πού αντικατέστησαν

Χάρτ. 7. Κράτη Μέσης 'Ανατολής

Χάρτ. 8. Λίβανος

τούς κέδρους (κέδροι του Λιβάνου). Από αυτούς απομένουν σήμερα μόνο μερικές εκατοντάδες. Όλες οι πλαγιές του Λιβάνου έχουν μεταβληθεί σε αγρούς με διάταξη κλιμακωτή, που φτάνουν σε ύψος πάνω από 1000 μ. Πιο ψηλά υπάρχουν δάση και καλοκαιρινά λιβάδια. Επίσης ολόκληρες περιοχές με μουριές.

Καλλιεργούνται κυρίως δημητριακά και άμπελια (φημισμένα στην αρχαία εποχή ήταν τα γλυκά κρασιά του Λιβάνου), έλιές, έσπεριδοειδή, καπνός, βαμβάκι, διάφορα όπωροφόρα δέντρα, μεταξύ αυτών και μπανανιές.

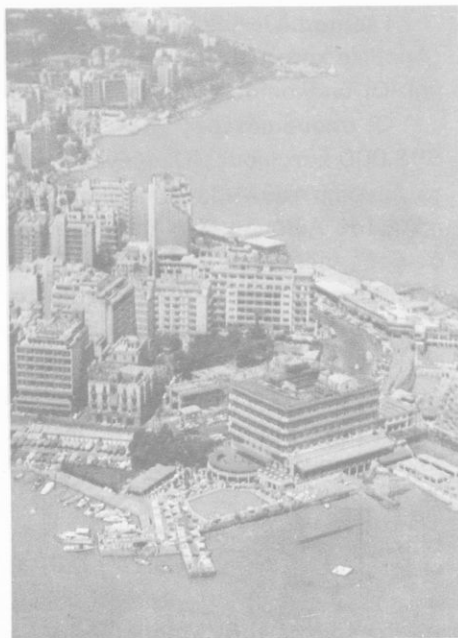
Η **κτηνοτροφία** παρουσιάζει μικρότερη ανάπτυξη από τη γεωργία. Είναι όμως αναπτυγμένη ή διατροφή μετασοκωλήκων.

Η **βιομηχανία** περιορίζεται κυρίως στην κατασκευή μεταξωτών και την έπεξεργασία δερμάτων. Υπάρχει στην Τρίπολη και ένα μεγάλο διυλιστήριο, διότι εκεί κοντά καταλήγει ο πετρελαιαγωγός, που μεταφέρει τό πετρέλαιο από τό Κιρκούκ. Τό Κιρκούκ βρίσκεται στό Ίράκ κοντά στη Μοσούλη.

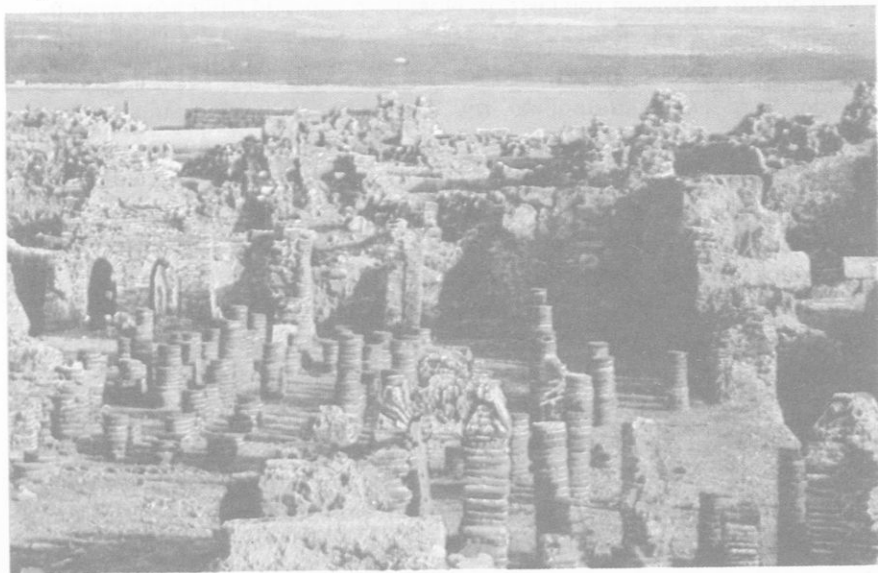
Ο Λίβανος **έξάγει** ξηρούς και νωπούς καρπούς, ύφάσματα και δέρματα. **Εισάγει** βιομηχανικά είδη και άλεύρι. Τό παραγόμενο σιτάρι δέν έπαρκει γιά τή διατροφή τών κατοίκων, διότι ο Λίβανος είναι πυκνά κατοικημένος (πυκν. πληθ. 276 κ. στό km²).

Η **συγκοινωνία** είναι άρκετά καλή. Στα δροσερά μέρη του Λιβάνου τό καλοκαίρι πηγαίνουν πολλοί παραθεριστές από τήν Αίγυπτο και άλλες γειτονικές χώρες.

*Μιά άποψη τῆς Βηρυτοῦ πρὶν
ἀπ' τὸν ἐμφύλιο πόλεμο*

Τό ἔνδοξο παρελθὸν προβάλλεται στὴν Τύρο, τὴ σημερινή Σοῦρ, μέ τὰ ἀξιολόγα ἐρείπια τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων πού χρονολογοῦνται ἀπό τὴν ἐποχὴ τῶν Φοινίκων καί Ρωμαίων.

Γλώσσα. Οί Λιβανέζοι μιλούν άραβικά. 'Ο Λίβανος εΐναι ένα από τ' 'Αραβικά κράτη, αν και οί περισσότεροι κάτοικοι, τό 61% εΐναι Χριστιανοί. Οί υπόλοιποι, τά 39%, εΐναι Μουσουλμάνοι.

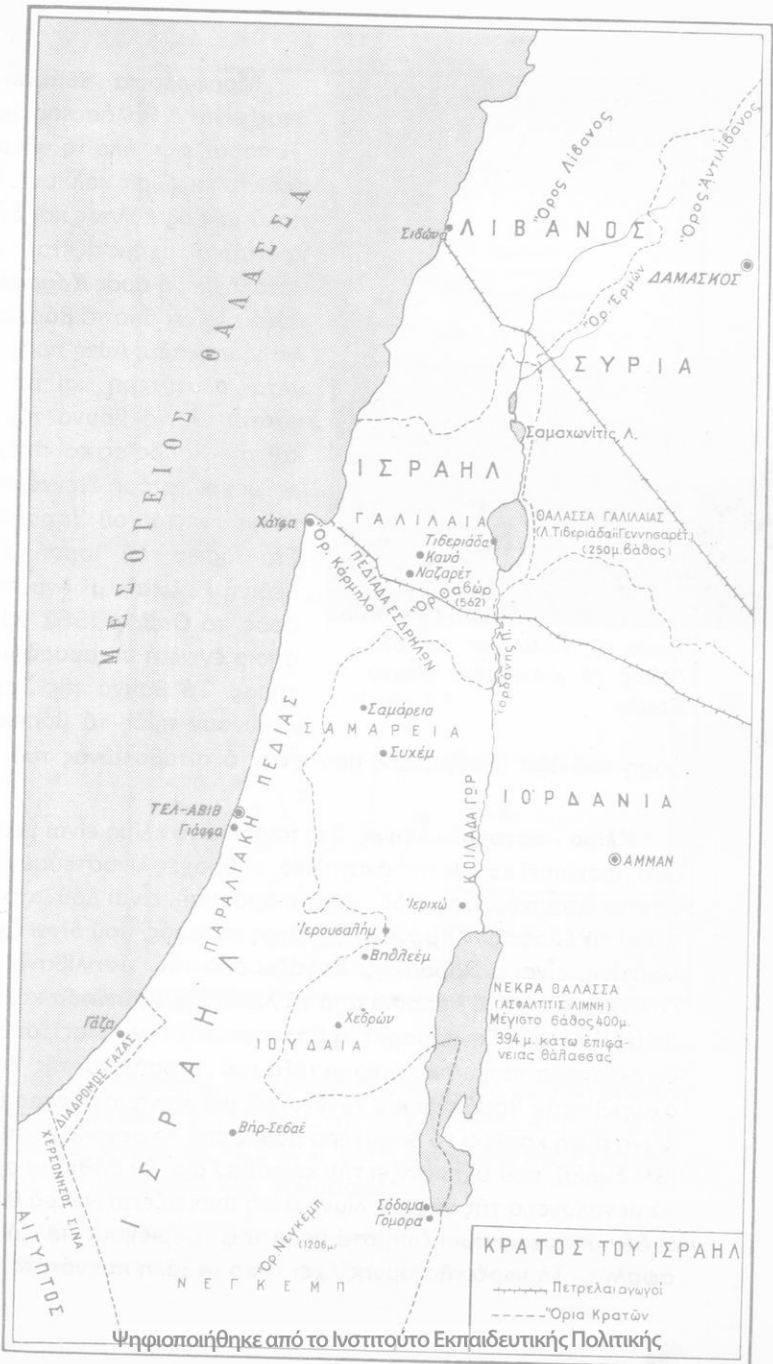
Οί **σπουδαιότερες πόλεις** εΐναι οί εξής: ή **Βηρυτός** (Μπεϊρούτ) μέ 893.000 κατοίκους. 'Ο λιμένας εΐναι άσφαλής και άπ' αυτόν διεξάγεται τό εμπόριο του Λιβάνου και της Συρίας. 'Η **Τρίπολις**, λιμάνι, δεύτερη πόλη του Λιβάνου. Στή Βηρυτό και στην Τρίπολη φτάνουν διακλαδώσεις της σιδηροδρομικής γραμμής Χαλεπίου - Δαμασκού. 'Η **Τύρος** και ή **Σιδώνα**, πού ήταν στην αρχαία εποχή μεγάλες και δυνατές πόλεις. Κοντά στη Σιδώνα καταλήγει ένας μεγάλος πετρελαιαγωγός, πού μεταφέρει τό πετρέλαιο από τον Περσικό κόλπο. 'Η **'Ηλιούπολη** σήμερα εΐναι μικρή, αλλά στην αρχαία εποχή ήταν πλούσια και μεγάλη πόλη. Τά ερείπια των ναών της σώζονται ως σήμερα και στό ναό του 'Ηλιου σώζονται μαρμάρινες κολόνες ύψους 18 μ.

ΙΣΡΑΗΛ

Τό κράτος του 'Ισραήλ, καλούμενο άπλως και 'Ισραήλ, ιδρύθηκε ύστερα από απόφαση του ΟΗΕ τό Νοέμβριο του 1947 (ως τότε ήταν υπό την έντολή της Βρεταννίας). Μέ την απόφαση αυτή ή Παλαιστίνη χωρίστηκε σέ δυο κράτη: ένα κράτος έβραϊκό, δηλ. τό **κράτος του 'Ισραήλ** και ένα άλλο άραβικό, την **'Ιορδανία**. 'Η 'Ιερουσαλήμ διχοτομήθηκε. 'Η παλιά πόλη δόθηκε στην 'Ιορδανία και ή νέα στό κράτος του 'Ισραήλ. 'Από τό 1948 άρχισαν νά φτάνουν άπ' όλες τίς χώρες του κόσμου 'Εβραίοι και αυτοί αποτέλεσαν τους κατοίκους του, πού λέγονται 'Ισραηλινοί' έτσι διακρίνονται από τους 'Εβραίους πού ζοϋνε σ' άλλες χώρες και λέγονται 'Ισραηλίτες.

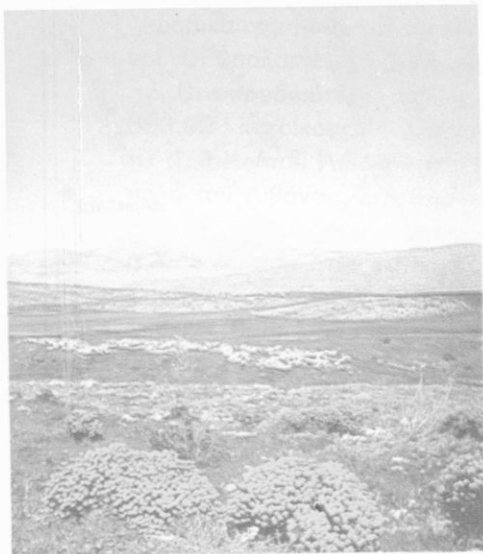
Σύνορα - Έκταση - Πληθυσμός. Τό 'Ισραήλ έχει όρια προς τή Δύση τή Μεσόγειο, προς τ' 'Ανατολικά τή Συρία και την 'Ιορδανία, Νότια και ΝΔ τον κόλπο 'Ακαμπα και τή χερσόνησο του Σινά.

'Η έκταση του 'Ισραήλ εΐναι 20.700 km² και ό πληθυσμός 3.013.000 κ. (1971). 'Ενώ τό 1922 κατοικοϋσαν στό 'Ισραήλ μόνο 84.000 'Εβραίοι και τό 1948 700.000, ό πληθυσμός του 'Ισραήλ ολοένα αυξάνεται μέ την εγκατάσταση 'Ισραηλιτών πού έρχονται άπ' όλα τά μέρη της γής.

Χάρτ. 9. Το Ίσραήλ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

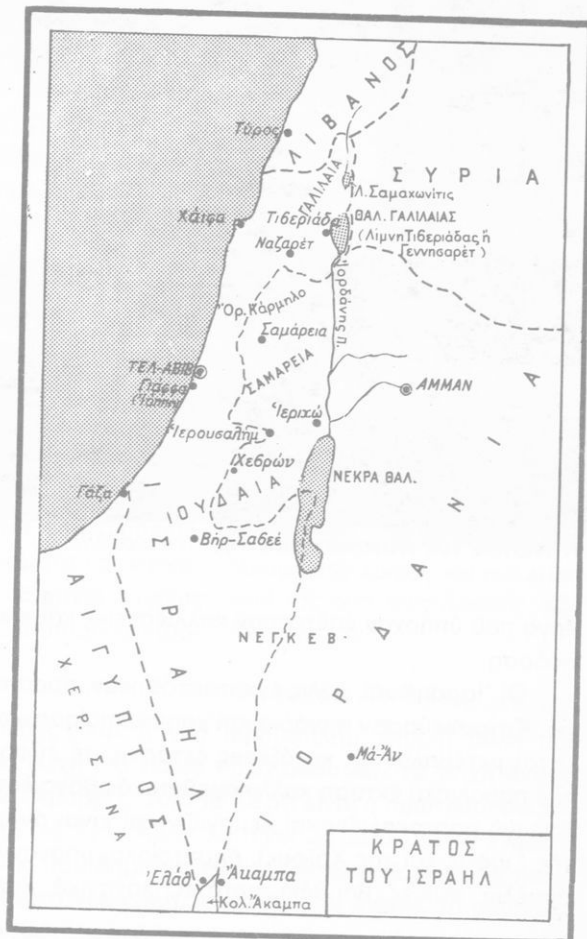

Τοπίο τῆς Γαλιλαίας καί στό βάθος τό χιονισμένο βουνό Ἐρμύν

Μορφολογία ἐδάφους. Ἐλάχιστος εἶναι ὁ θαλάσσιος διαμελισμός. Ἡ παραλία σ' ὄλο τό μήκος τῆς εἶναι πεδινή καί χωρίς κόλπους. Μόνο ἕνας πολύ μικρός κόλπος καί ἕνα μικρό ἀκρωτήριο σχηματίζεται, στό ὁποῖο καταλήγει τό ὄρος **Κάρμηλο**. Τό ὄρος αὐτό κλείνει ἀπό τά βόρεια τήν παραλιακή πεδιάδα. Αὐτή πρὸς τά νότια γίνεται πλατύτερη καί σ' ἀνατολικά φτάνει ὡς τά βουνά τῆς Σαμάρειας καί τῆς Ἰουδαίας καί ἀκόμη νοτιότερα μέχρι τά ὄρη Νεγκέμπ, πού εἶναι τά πιό ψηλά τοῦ Ἰσραήλ (1260 μ.). Στά βόρεια τοῦ Ἰσραήλ ἐκτείνεται ἡ πεδινή **Γαλιλαία** μ' ἕνα καί μοναδικό ὄρος, τό **Θαβώρ** (562 μ.), πάνω στό ὁποῖο ἔγινε ἡ μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος. Τά βουνά τῆς Σαμάρειας τελειώνουν πρὸς τά βόρεια, στήν εὐφορη πεδιάδα Ἐσδρηλῶν, πού εἶναι ὁ σιτοβολῶνας τοῦ Ἰσραήλ.

Κλίμα - ποταμοί - λίμνες. Στά παράλια τό κλίμα εἶναι μεσογειακό καί ὅσο προχωρεῖ κανεῖς σ' ἀνατολικά, οἱ βροχές λιγοστεύουν καί τό κλίμα γίνεται ἔρημικό. Ὅπου δέ γίνεται ἄρδευση, εἶναι ἀδύνατο νά καλλιεργηθεῖ τό ἔδαφος. Ὁ μόνος ἀξιόλογος ποταμός, πού δίνει ζωή στήν Παλαιστίνη, εἶναι ὁ Ἰορδάνης. Πηγάζει ἀπό τόν Ἄντιλίβανο, διαρρέει τή Γαλιλαία καί ἀφοῦ περάσει ἀπό τή λίμνη **Σαμαχωνίδα** καί τήν **Τιβεριάδα** (ἡ λίμνη τῆς Γεννησαρέτ, ἡ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας), ἀποτελεῖ γιά λίγο διάστημα τά φυσικά ὄρια μεταξύ τοῦ Ἰσραήλ καί τῆς Ἰορδανίας, εἰσχωρεῖ στήν Ἰορδανία καί χύνεται σέ μιά λίμνη, τή **Νεκρά Θάλασσα**. Ἡ λίμνη αὐτή κατέχει τό βαθύτερο μέρος ἀπό τό μεγάλο ἐδαφικό βύθισμα (βλ. Συρία), πού σχηματίζει τήν κοιλάδα **Γύρ**. Τό βύθισμα αὐτό εἶναι ἀπ' τά μεγαλύτερα τῆς γῆς. Ἡ λίμνη αὐτή ὀνομάζεται Νεκρά Θάλασσα, διότι δέν ὑπάρχει καμιά ζωή στά νερά τῆς. (Περιέχουν πολλά ἄλατα καί ἀσφαλτο). Τό νερό τῆς λίμνης ἔχει τόσο μεγάλη πυκνότητα, πού ἕνα αὐ-

Χάρτ. 10. Ίσραήλ

γό δέ βυθίζεται. Ἡ ἐπιφάνειά της βρίσκεται 394 μ. πῖό χαμηλά ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καί τό βάθος της φτάνει ὡς τά 400 μ. Τό βάθος τῆς Τιβεριάδας φτάνει ὡς τά 250 μ. καί ἡ ἐπιφάνειά της 212 μ. χαμηλότερα ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Τά μεγάλα καί ξηρά καλοκαίρια κάνουν ἀδύνατη τήν καλλιέργεια χωρίς ἄρδευση. Στήν ἀρχαιότητα τά ἄρδευτικά

Ἡ πλατεία τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἱερουσαλήμ.

ἔργα πού ὑπῆρχαν ἐπέτρεπαν καλλιέργειες κάθε εἴδους καί πλούσια ἀπόδοση.

Οἱ Ἰσραηλινοί, μόλις ἐγκαταστάθηκαν, προσπάθησαν νά βροῦν νερό. Κατασκεύασαν πηγάδια καί χρησιμοποίησαν τά νερά τοῦ Ἰορδάνη. Ἔτσι μετέβαλαν τίς κατάξερές ἐκτάσεις σέ εὐφορούς ἀγρούς. Σ' ὅλη τήν παραλιακή ἔκταση καλλιεργοῦνται ἄφθονα ἐσπεριδοειδή (γίνεται ἐξαγωγή πορτοκαλιῶν καί λεμονιῶν καί εἶναι ὀνομαστά τά πορτοκάλια τῆς Γιάφας καί τῆς Χαΐφας), δημητριακά, μπανανιές, ἐλιές, ἀμυγδαλιές, ἀμπέλια, συκιές, βαμβάκι, πατάτες, λαχανικά, καπνός, σισάμι, κλπ.

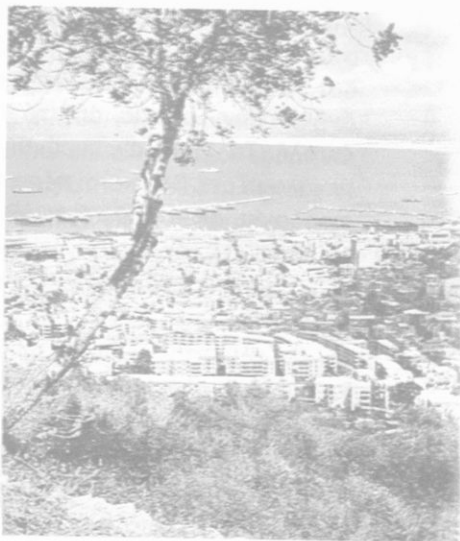
Ἡ **κτηνοτροφία**, πού ἦταν νομαδική, ἀναπτύχθηκε καί γίνεται ἐπισημονικά σέ στάβλους καί τεχνητά λιβάδια πού δημιουργήθηκαν, ὅπου εἶναι δυνατή ἡ ἄρδευση. Ἐκτρέφονται κυρίως γαλακτοπαραγωγικές ἀγελάδες, πρόβατα, γίδια καί καμήλες. Μεγάλη ἀνάπτυξη ἔχει ἡ πτηνοτροφία.

Ἀπό τά **ὄρυκτά** ὑπάρχει χαλκός στά παλιά ὄρυχεῖα τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολομῶντος, πού εἶχαν καταχωθεῖ μέσα στή γῆ καί τ' ἀνακάλυψαν οἱ Ἰσραηλινοί ἀπό τίς γραφές πού τ' ἀναφέρουν. Τά τελευταῖα χρόνια ἄρ-

χισαν νά ιδρύονται διάφορες βιομηχανίες. Έγιναν έργοστάσια παραγωγής ποτάσας καί άλλων αλάτων από τή Νεκρά Θάλασσα, κονσερβών, καπνού, ύποδημάτων, ύφασμάτων, σοκολάτας, χημικῶν προϊόντων, τεχνητῶν δοντιῶν, τσιμέντων κλπ.

Ἡ **συγκοινωνία** εἶναι πολύ καλή. Μιά παραλιακή σιδηροδρομική γραμμή συνδέει τή Χάιφα μέ τή Συρία καί μέ τήν Αἴγυπτο. Μιά διακλάδωσή της φτάνει στή Νέα Ἱερουσαλήμ (χωρίς νά προχωρεῖ στήν παλαιά Ἱερουσαλήμ πού ἀνήκει στους ἄραβες).

Τό Ἰσραήλ **ἐξάγει** έσπεριδοειδή, τεχνητά δόντια, ύφάσματα καί κατεργασμένα διαμάντια. **Εἰσάγει** κυρίως δημητριακά, ζάχαρη, καύσιμα καί βιομηχανικά εἶδη.

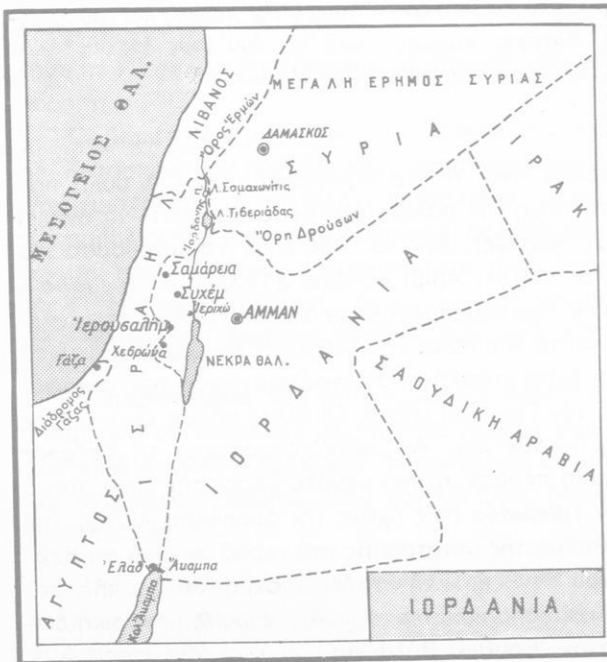
Ἀποψη τῆς Χάιφας καί τοῦ λιμανιοῦ της ἀπό τοὺς λόφους τῶν Καρμελητῶν.

Σπουδαιότερες **πόλεις** εἶναι: ἡ Νέα Ἱερουσαλήμ, δηλ. ἡ πόλη πού βρίσκεται ἔξω ἀπ' τά τείχη (Ἡ παλιά πόλη μέσα ἀπ' τά τείχη ἀνήκει στήν Ἰορδανία, στους ἄραβες). Ἀπό τό 1950 εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἰσραήλ (ὡς τότε ἦταν τό Τέλ-Ἀβίβ) καί ἔχει 315.000 κ. Ἡ **Γιάφα - Τέλ-Ἀβίβ** 1.150.000 κ. πού δημιουργήθηκε ἀπό δύο πόλεις, τήν παλιά πόλη Γιάφα ἢ Ἰόππη καί τή νέα πόλη Τέλ-Ἀβίβ. Ἡ **Χάιφα**, τό μοναδικό καλό λιμάνι. Κοντά σ' αὐτό καταλήγει ὁ πετρελαιαγωγός, πού μεταφέρει τό πετρέλαιο ἀπό τόν Περσικό κόλπο. Οἱ άλλες πόλεις εἶναι μικρές κάτω ἀπό 25.000 κ. ἡ κάθε μία. Ἀπ' αὐτές ἀναφέρομε τή **Ναζαρέτ** (24.000 κ.), στήν ὁποία πέρασε τό πιά μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τήν **Τιβεριάδα** στίς ὄχθες τῆς ὁμώνυμης λίμνης, τήν **Κανά**, ὅπου ἔγινε τό θαῦμα τῆς μετατροπῆς τοῦ νεροῦ σε οἶνο, τή **Βηρ-Σεβαέ**, πρωτεύουσα τοῦ Νεγκέμπ. Στή νοτιότερη ἄκρη τοῦ Ἰσραήλ, στό βάθος τοῦ κόλπου ἄκαμπα, βρίσκεται τό λιμάνι **Ἐυλάθ**, μοναδική διέξοδος τοῦ Ἰσραήλ στήν Ἐρυθρά Θάλασσα.

ΙΟΡΔΑΝΙΑ

Έχει έκταση 97.740 km² και πληθυσμό 2.620.000 κ. Ώς τό 1920 άνηκε στήν Τουρκία, από τό 1920 ώς τό 1946 ήταν υπό Βρετανική έντολή. Τό 1946 άνακηρύχθηκε άνεξάρτητο βασίλειο. Έπειδή τό πιό μεγάλο μέρος βρίσκεται πέρα από τόν 'Ιορδάνη ποταμό, λεγόταν 'Υπεριορδανία, αλλά από τό 1949 ονομάστηκε 'Ιορδανία. Συνορεύει προς τά βόρεια μέ τή Συρία, νότια καί άνατολικά μέ τήν 'Αραβία, άνατολικά μέ τό 'Ιράκ καί δυτικά μέ τό 'Ισραήλ. Προς Ν φτάνει ώς τόν κόλπο τής 'Ακαμπα.

Τό κλίμα της είναι στεπώδες ή έρημικό, διότι οι βροχές είναι σπάνιες. Μόνο οι περιοχές τής 'Ιουδαίας καί τής Σαμάρειας, δυτικά του 'Ιορδάνου (έκει βρίσκονται τό όρος των 'Ελαιών καί τό όρος του Πειρασμού, γνωστά από τήν 'Αγία Γραφή) καί ή κοιλάδα του Γώρ (χαρτ. 9), που άρδεύονται άπ' τόν 'Ιορδάνη, μπορούν νά καλλιεργηθοϋν.

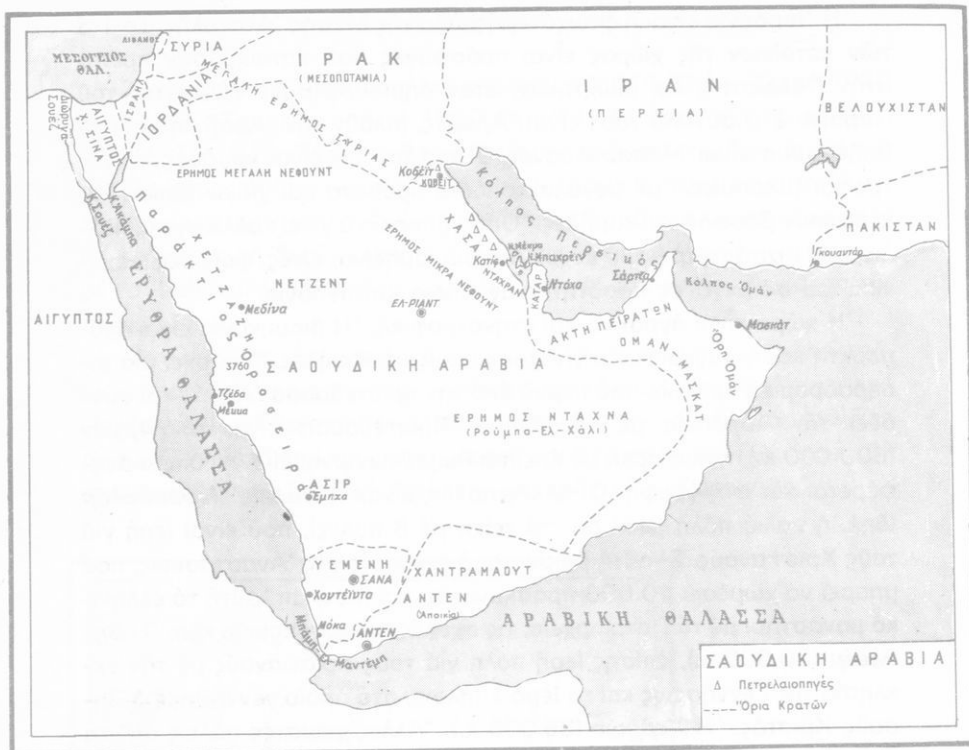
Χάρτ. 11. 'Ιορδανία

Ἡ Ἰορδανία εἶναι ἡ φτωχότερη χώρα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Τό 1/3 τῶν κατοίκων τῆς χώρας εἶναι πρόσφυγες πού κατοικοῦσαν πρῶτα στήν Παλαιστίνη καί διώχτηκαν, ὅταν δημιουργήθηκε τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Στό σύνολό τους εἶναι ἄραβες, μιλοῦν τήν Ἀραβική καί στό θρησκευμα εἶναι Μουσουλμάνοι. Οἱ πῖο πολλοί εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι (Βεδουῖνοι) μέ μεγάλα κοπάδια πρόβατα καί γίδια. Ἐπίσης ἐκτρέφουν βοοειδή καί καμήλες. Ὅπου μπορεῖ νά γίνει καλλιέργεια, καλλιεργοῦν σιτάρι, κριθάρι, κεχρί, ὄσπρια, ἀμπέλια, ἐλιές, φοῖνικες, λαχανικά καί σέ μεγάλες ποσότητες ἀγγούρια καί πεπόνια.

Ἡ χώρα εἶναι ἀγροτική καί κτηνοτροφική. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀνύπαρκτη καί ἡ συγκοινωνία γίνεται κυρίως μέ καμήλες. Ὑπάρχει μιά σιδηροδρομική γραμμή, πού περνᾷ ἀπό τήν πρωτεύουσα Ἀμμάν καί συνδέει τήν Ἰορδανία μέ τήν Συρία. Πρωτεύουσα εἶναι τό **Ἀμμάν** (500 000 κ.), παλιά πόλη μέ ἐρείπια Ρωμαϊκῶν μνημείων, ἡ ὁποία ἀναφέρεται καί στή γραφή. Οἱ ἄλλες πόλεις εἶναι: ἡ **Παλαιά Ἱερουσαλήμ** (δηλ. ἡ παλιά πόλη μέσ' ἀπ' τά τείχη μέ 8 πύλες), πού εἶναι ἱερή γιά τούς Χριστιανούς. Σ' αὐτή βρίσκεται ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως, πού μπορεῖ νά χωρέσει 10 000 προσκυνητές, καί πίσω ἀπ' αὐτή τό ἑλληνικό μοναστήρι μέ τό Πατριαρχεῖο, τίς σχολές, τά νοσοκομεῖα κλπ. Ἡ **Βηθλεέμ** (20.000 κ.), ἐπίσης ἱερή πόλη γιά τούς Χριστιανούς μέ τήν ἐκκλησία τῆς Γεννήσεως καί τό ἱερό Σπήλαιο, στό ὁποῖο γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ **Χεβρών** (35.000 κ.). Ἄλλες γνωστές πόλεις ἀπ' τή Βίβλο εἶναι ἡ Ἱεριχώ, ἡ Σαμάρεια καί ἡ Ἄκαμπα, μικρό λιμάνι στόν ὁμώνυμο κόλπο. Μέσα ἀπό τήν Ἰορδανία περνοῦν πετρελαιοαγωγοί πού μεταφέρουν πετρέλαιο ἀπό τόν Περσικό κόλπο ὡς τή Μεσόγειο. Γι' αὐτό ἡ Ἰορδανία ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα ἀπό στρατηγική ἀποψη, διότι μπορεῖ νά ἐμποδίσει τή ροή πετρελαίου στή Μεσόγειο.

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ

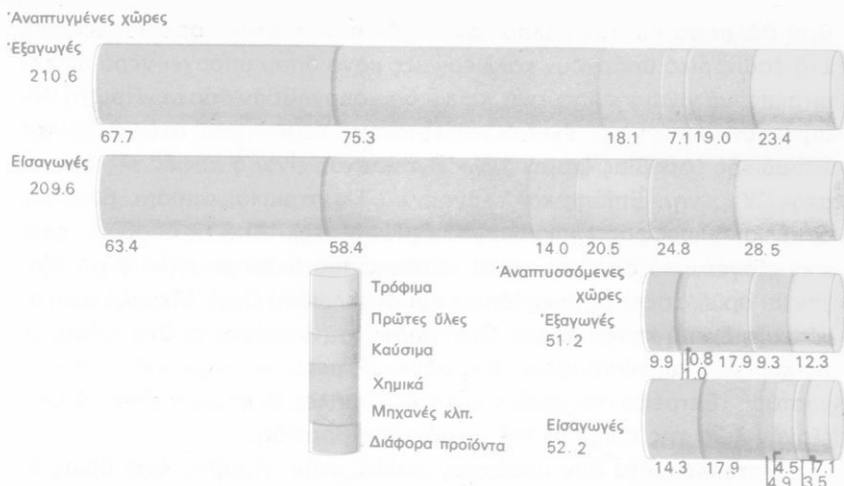
Ἡ χερσόνησος τῆς Ἀραβίας εἶναι ἓνα ὄροπέδιο, πού ἔχει τά ἐξῆς ὄρια: Πρός Α τον περσικό κόλπο καί τόν κόλπο τοῦ Ὁμάν, πρὸς Δ τήν Ἐρυθρά θάλασσα καί τόν κόλπο τῆς Ἄκαμπα, πρὸς Ν τήν Ἀραβική θάλασσα καί πρὸς Β τήν Ἰορδανία, τό Ἰράκ καί τό Κουβέιτ (χαρτ. 12).

Χάρτ. 12. Κράτη τῆς Ἀραβικῆς Χερσονήσου.

Ἡ ἔκταση εἶναι 2.586.000 km² καὶ ὁ πληθυσμὸς 13.000.000 κ. Οἱ κάτοικοι εἶναι ὄλοι Ἀραβες.

Μορφολογία - Κλίμα. Ὁ θαλάσσιος διαμελισμὸς δέν εἶναι σημαντικός. Στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα, πού συγκοινωνεῖ μέ τὴν Ἀραβική, χάρη στὸν πορθμὸ Μπάμπ-ελ-Μαντέμπ (πύλη τῶν Δακρύων), σχηματίζεται ὁ μακρόστενος κόλπος Ἄκαμπα καὶ ἡ χερσονήσος τοῦ Σινᾶ. Στ' ἀνατολικά σχηματίζεται ὁ κόλπος τοῦ Ὀμάν καὶ βορειότερα ὁ περσικός, πού σ' αὐτόν βρίσκονται τὰ μικρὰ νησιά Μπαχρέιν μέ τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές. Τό πιό μεγάλο μέρος τῆς Χερσονήσου σκεπάζεται ἀπό ἐρήμους, διότι οἱ βροχές εἶναι ἐλάχιστες. Μονάχα στὴν **Παράκτιο ὄροσειρά**, πού ὑψώνεται κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα (μεγαλύτερο

Το εισαγωγικό - εξαγωγικό εμπόριο των αναπτυγμένων (έπάνω) και αναπτυσσομένων χωρών (κάτω). Οι αριθμοί είναι σε δισεκατομμύρια δολάρια (Η.Π.Α.). Προσέξτε πώς διακινούνται τα καύσιμα. Τι γίνεται στις αναπτυγμένες χώρες και τι στις αναπτυσσόμενες; Επίσης προσέξτε τη διακίνηση των μηχανών.

ύψος 3760 μ.) και στον όρεινό όγκο του Όμάν στά ΝΑ της χερσονήσου, οι βροχές είναι αρκετές. Στά βόρεια εκτείνεται η μεγάλη έρημος, **Μεγάλη Νεφούντ** ή Έρυθρά έρημος. Νοτιότερα η έρημος **Ντάχνα** ή **Ρούμπα-ελ-Χάλι** και πρὸς τὰ ανατολικά η έρημος **Μικρή Νεφούντ**. Ἡ θερμοκρασία τὸ καλοκαίρι στή σκιά φτάνει ὡς 47°C, τὶς νύχτες ὁμοῦ τοῦ χειμῶνα κατεβαίνει ὡς -10°C. Στὸ ἐσωτερικὸ δέν ὑπάρχει νερό, διότι οἱ βροχές εἶναι πάρα πολὺ σπάνιες. Περνοῦν χρόνια χωρὶς νὰ βρέξει, ἀλλὰ ὅταν πέσει βροχή, εἶναι καταρρακτώδης. Ὑπάρχουν ὁμοῦ ἀρκετὰ ὑπόγεια νερά, τὰ ὁποῖα ἀντλοῦν ἀπὸ πηγὰδια, ποὺ φτάνουν σὲ βάθος 100 μ. Ὑπάρχουν ἐπίσης ξηρές καὶ πλατιές κοίτες ποταμῶν, ποὺ γεμίζουν νερό καὶ γίνονται ποταμοὶ μόνο ὕστερα ἀπὸ δυνατὴ βροχή. Τοὺς ποταμούς αὐτοὺς τοὺς λέγουν **Οὐάντι**.

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Ὀρυκτός πλοῦτος. Ἀπὸ ὅσα ἔχουμε ἀναφέρει, γίνεται φανερό ὅτι στή χερσόνησο τῆς Ἀραβίας δέν μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν καλλιέργειες, παρὰ μόνο στά παραλιακὰ μέρη πρὸς τὴν Ἐρυ-

θρά θάλασσα και τόν κόλπο του Όμάν που πέφτουν αρκετές βροχές. Στο έσωτερικό υπάρχουν καλλιέργειες μόνο όπου υπάρχει νερό που επιτρέπει να γίνουν αρδεύσεις και να δημιουργηθούν όασις. Πρώτη θέση στις καλλιέργειες έχει ο καφές στην Ύεμένη και στο Άσίρ της Σαουδικής Άραβίας (χαρτ. 12). Όνομαστός είναι ο καφές της Μόκας στην Ύεμένη. Επίσης καλλιεργούνται δημητριακά, σησάμι, βαμβάκι, άμπέλια, όπωροφόρα και χουρμαδιές (φοίνικες). Άπό τις άραβικές άκακίες έξάγεται τό άραβικό κόμμι. Επίσης άπό διάφορα άλλα φυτά έξάγονται άρωματικές ρητίνες (όπως σμύρνα, λιβάνι, κλπ.). Μεγαλύτερη άνάπτυξη έχει ή κτηνοτροφία. Οί νομάδες κτηνοτρόφοι, οί **Βεδουίνοι**, μέ τις καμήλες και τά κοπάδια τους συνεχώς μετακινούνται, για να βρούν χορτάρι. Έκτρέφονται άκόμη άρκετές καμήλες (ή καμήλα είναι τό κατ' έξοχήν ζωο της έρήμου) και μικρόσωμα βοοειδή.

Μεταλλεύματα δέν υπάρχουν πολλά στην Άραβία, έχει όμως άφθονο πετρέλαιο, που είναι και ο κυριότερος πλούτος της. Στή χερσόνησο της Άραβίας βρίσκονται τά έξής κράτη:

ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ

Είναι τό πιό μεγάλο σ' έκταση και πληθυσμό. Έχει έκταση 2.253.300 km² και πληθυσμό 8.100.000 κ. (πυκνότητα πληθ. 4 κ. στό κάθε km²). Οί κάτοικοι είναι Άραβες Μουσουλμάνοι. Οί περισσότεροι είναι νομάδες κτηνοτρόφοι (Βεδουίνοι). Η Σαουδική Άραβία χωρίζεται σέ 4 διαμερίσματα: Τό **Νετζέντ** στό κέντρο, τή **Χειζάζη** και τό Άσίρ πρός τήν Έρυθρά θάλασσα και τή **Χάσα** πρός τόν Περσικό κόλπο (χαρτ. 12). Πρωτεύουσα είναι ή **Έλ-Ριάντ** (225.000 κ.) στό κέντρο της χερσονήσου, σέ όαση στή μέση της έρήμου. Η **Μέκκα**, ιερή πόλη για τούς Μουσουλμάνους, γιατί σ' αυτή γεννήθηκε ο Μωάμεθ (τό 570 μ.Χ.). Έχει 185.000 κ. που γίνονται 300.000 όταν φτάνουν εκεί οί προσκυνητές. Η **Τζέδα** (194.000 κ.), λιμάνι στην Έρυθρά θάλασσα και έπίγειο της Μέκκας. Η **Μεδίνα** (200.000 κ.) δεύτερη ιερή πόλη των Μουσουλμάνων, γιατί σ' αυτή πέθανε και τάφηκε ο Μωάμεθ. Η Σαουδική Άραβία όφείλει τή σπουδαιότητά της στις πλούσιες πετρελαιοπηγές που παράγουν 47.000.000 τόν. πετρέλαιο τό χρόνο. Αútés βρίσκονται στό άνατολικό διαμέρισμα, δηλ. στή Χάσα.

YEMENH

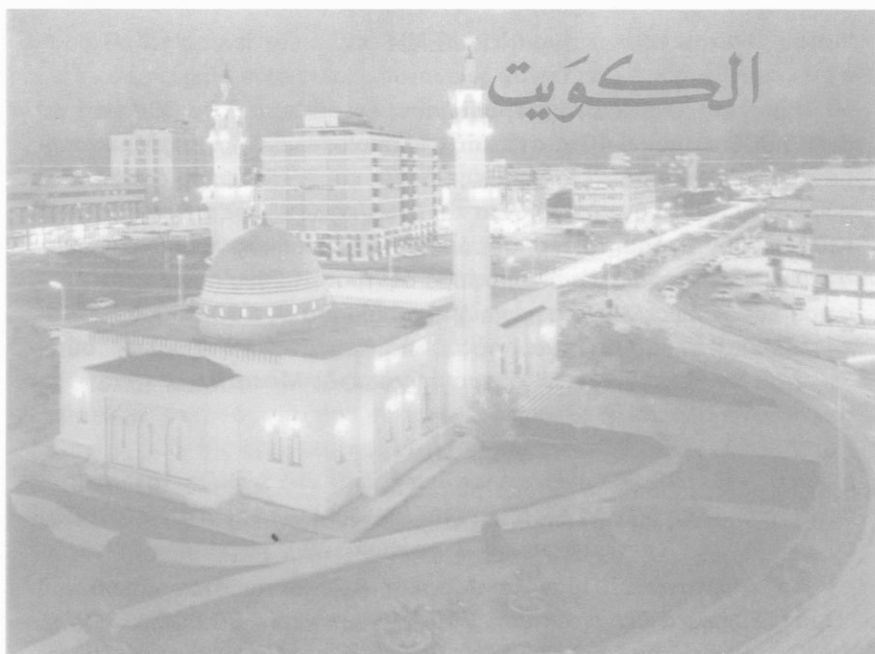
Βρίσκεται στα ΝΔ τής χερσονήσου, έχει έκταση 195.000 km² και 6.480.000 κ. (πυκν. 40 κ. στο km²), οι όποιοι είναι Άραβες Μουσουλμάνοι. Η Ύμενι δέχεται πολλές βροχές και έχει ευφορία εδάφη. Παράγει αρκετά γεωργικά προϊόντα και ιδίως καφέ εξαιρετικής ποιότητας. Καλλιεργούνται δημητριακά, σισάμι, αμπέλια, καπνός, λουλάκι (ίνδικό), συκιές και διάφορα άλλα όπωροφόρα δέντρα. Η **Σάνα** πάνω στην όροσειρά και σε ύψος 2200 μ, είναι η πρωτεύουσα με 100.000 κ. Η **Μόκα**, λιμάνι στην Έρυθρά Θάλασσα. Από εδώ γίνεται η εξαγωγή του εξαίρετου καφέ, που έχει τ' όνομά της (καφές Μόκας).

ΤΑ ΣΟΥΛΤΑΝΑΤΑ OMAN ΚΑΙ ΜΑΣΚΑΤ

Τά Σουλτανάτα Όμάν και Μασκάτ βρίσκονται στον κόλπο του Όμάν. Συνολικά έχουν έκταση 212.379 km² και 750.000 κ. Ός τό 1970 ήταν υπό τήν έπιρροή τής Μ. Βρεταννίας, σήμερα είναι ανεξάρτητα και αποτελούν τό κράτος του Όμάν. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τή γεωργία, κτηνοτροφία και τήν άλιεία, ιδίως τήν άλιεία μαργαριταριών.

ΤΑ ΕΜΙΡΑΤΑ ΤΗ ΣΕΪΧΑΤΑ

Αυτά είναι: του **Κατάρ** με έκταση 22.014 km² και 81.000 κ., του **Μπαχρέιν**, που αποτελείται από 8 μικρά νησιά στον Περσικό κόλπο με συνολική έκταση 598 km² και 220.000 κ., και του **Κουβέιτ**, ανάμεσα στη ΒΑ Σαουδική Άραβία και τό Ίράκ με έκταση 16.000 km² και 831.000 κ. Μερικές χιλιάδες απ' αυτούς είναι Εύρωπαίοι και Άμερικανοί. Και τά τρία σείχάτα ήταν υπό τήν προστασία τής Άγγλίας, σήμερα όμως είναι ανεξάρτητα. Τή σπουδαιότητά τους όφείλουν στίς πλούσιες πετρελαιοπηγές (56.000.000 τόν. ή έτήσια παραγωγή). Στην παραγωγή πετρελαίου έχουν τήν τέταρτη θέση, μετά τίς Ήνωμένες Πολιτείες τής Άμερικής, τή Βενεζουέλα και τή Σοβιετική Ένωση.

Τό τέμενος (τζαμί) καί ή πλατεία Άλ-Χιλαλί στό Κουβέιτ. Στο πάνω μέρος τής εικόνας είναι ή λέξη « Άλ Κουβέιτ» στά άραβικά. Διαβάζεται από τά δεξιά πρός τά άριστερά. Άς σημειωθεί ότι στήν άραβική γραφή τά γράμματα ενώνονται καί άνάλογα μέ τή θέση τους στή λέξη (άρχή, μέση τέλος) έχουν διαφορετική μορφή. Επίσης, συνήθως, τά φωνήεντα δέ σημειώνονται.

ΝΟΤΙΟΣ ΥΕΜΕΝΗ

Ός τό 1963 ή Νότιος Ύεμένη χωριζόταν στήν άποικία του Άντεν καί στό προτεκτοράτο του Άντεν. Έπειτα τά δύο τμήματα αποτέλεσαν τήν Όμοσπονδία τής Νότιας Άραβίας, πού τό 1967 έγινε ή ανεξάρτητη Λαϊκή Δημοκρατία τής Ύεμένης σέ διάκριση από τήν Άραβική Δημοκρατία τής Ύεμένης, πού λέγεται καί άπλώς Ύεμένη. Τό Άντεν είναι μιά άπόκρημη καί καλά όχυρωμένη χερσόνησος κοντά στήν άρχή του πορθμού του Μπάμπ-ελ Μαντέμπ. Η Ν. Ύεμένη έχει έκταση 287.752 km² καί 1.630.000 κ. Τό Άντεν (250.000 κ.) είναι πολύ σημαντικό λιμάνι στό θαλάσσιο δρόμο πρός τίς Ύνδίες καί τήν Άπω Άνατολή. Τό

πρώην προτεκτοράτο του "Αντεν αποτελείται κυρίως από έρημες εκτάσεις. Λέγεται και Χαντραμαούντ.

ΙΡΑΚ

Τό 'Ιράκ από τό 1930 έγινε ανεξάρτητο βασίλειο καί τόν 'Ιούλιο του 1958, ύστερα από επανάσταση, ανακηρύχθηκε Δημοκρατία. Συνορεύει ανατολικά μέ τό 'Ιράν (Περσία), δυτικά μέ τή Συρία καί τήν 'Ιορδανία, στά βόρεια μέ τήν Τουρκία καί στά νότια μέ τό Κουβέιτ καί τή Σαουδική 'Αραβία. Στά ΝΑ βρέχεται από τόν Περσικό κόλπο.

Έχει έκταση 448.742 km² καί πληθυσμό 10.770.000 κ. (1971).

Μορφολογία εδάφους. Τό Β καί ΒΑ 'Ιράκ είναι όρεινό. Τά όρη του μέ τά όρη τής 'Αρμενίας καί του 'Ιράν αποτελούν μία όροσειρά. Τό τμήμα ανάμεσα στους ποταμούς Τίγρη καί Εύφράτη είναι ένα λεκανοπέδιο καλούμενο **Μεσοποταμία**, διότι βρίσκεται στή μέση των δύο ποταμών. 'Αποτελείται από εύφορες πεδιάδες καί είναι τό σπουδαιότερο τμήμα του 'Ιράκ. Γι' αυτό άλλοτε τό 'Ιράκ λεγόταν Μεσοποταμία. Τό Ν καί ΝΔ 'Ιράκ είναι έρημος (προέκταση τής Συριακής έρήμου) ή στεπώδεις εκτάσεις.

Κλίμα - Ποταμοί. Τό Β 'Ιράκ, έπειδή είναι όρεινό, έχει κλίμα όχι πολύ θερμό καί αρκετές βροχές. Τό υπόλοιπο όμως 'Ιράκ έχει πολύ θερμό καί πολύ ξηρό κλίμα. Οί περιοχές κοντά στον Περσικό κόλπο θεωρούνται από τίς πιό θερμές τής γής. Τό καλοκαίρι συχνά ή θερμοκρασία φτάνει ως τούς 50°C. Οί κάτοικοι τής Βαγδάτης καί τής Βασόρας τό καλοκαίρι καταφεύγουν σέ βαθιά ύπόγεια, γιά νά αντιμετωπίσουν τή ζέστη. Μολοντί ή περιοχή τής Βαγδάτης βρίσκεται στό ίδιο βόρειο γεωγραφικό πλάτος μέ τήν Κρήτη, είναι από τά θερμότερα μέρη τής γής. Οί βροχές είναι λίγες, αλλά πολύ ραγδαίες καί δίνουν σέ μικρό χρόνο μεγάλες ποσότητες νερού. Γι' αυτό οί δυό ποταμοί, ό Τίγρης (ό μεγαλύτερος) καί ό Εύφράτης, συχνά πλημμυρίζουν καί προξενούν καταστροφές. Οί ποταμοί αυτοί πηγάζουν απ' τόν 'Αρμενικό Ταύρο καί 'Αντίταυρο, περνούν μέσα από τό ΒΑ μέρος τής Συρίας καί εισχωρούν στό 'Ιράκ. Αυτοί είναι πολύτιμοι γιά τό 'Ιράκ, διότι μέ τά νερά τους γίνεται ή άρδευση

Χάρτ. 13. Ίρακ: Πετρελαιοπηγές, Διυλιστήρια

τῆς χώρας. Σ' αὐτούς τούς δύο ποταμούς καί σ' ἀρδευτικά ἔργα πού εἶχαν γίνει τήν παλιά ἐποχή χρωστούσε ἡ Μεσοποταμία τήν εὐημερία καί τή μεγάλη αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ της. Ἀργότερα ὁμως ἐπίδρομές ἀπό διάφορους ξένους λαούς καί ἰδίως τούς Μογγόλους καί Τούρκους κατέστρεψαν τά ἀρδευτικά ἔργα (ἴσως ν' ἄλλαξαν κοίτη καί οἱ ποταμοί μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου). Ἔτσι οἱ παλιές εὐφορες καί κατοικημένες ἐκτάσεις ἔγιναν ἔρημοι. Σήμερα βρίσκονται ἐρείπια ἀπό παλιές πολυάνθρωπες πόλεις πού ἀνθοῦσαν ἐδῶ, ὅπως ἡ Νινευί (τῶν Ἀσσυρίων), ἡ Βαβυλώνα (τῶν Βαβυλωνίων), ἡ Κτησιφῶν κλπ. Κοντά στή Βαγδάτη οἱ ποταμοί πλησιάζουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο, ὕστερα ἀπομακρύνονται καί πάλι

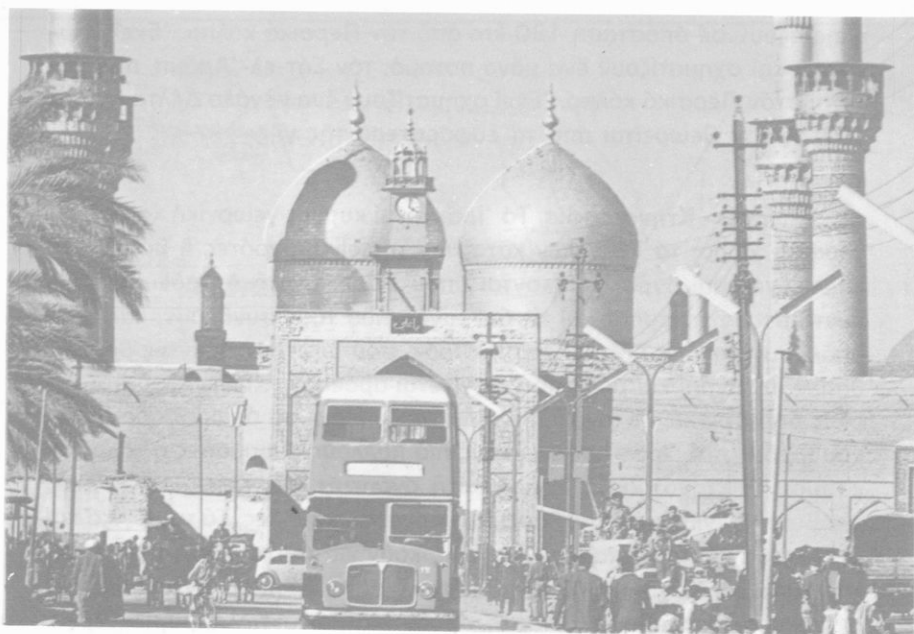
πλησιάζουν σέ απόσταση 190 km από τόν Περσικό κόλπο. Έκεϊ ένώνονται καί σχηματίζουν ένα μόνο ποταμό, τόν Σάτ-ελ-Άράμπ, πού χύνεται στόν Περσικό κόλπο. Έκεϊ σχηματίζουν ένα μεγάλο Δέλτα πού τό έδαφός του θεωρείται από τά εύφορότερα τής γής.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Τό 'Ιράκ είναι κυρίως γεωργική καί κτηνοτροφική χώρα· τά 78% τών κατοίκων της είναι αγρότες ή βοσκοί. Οί καλλιεργήσιμοι αγροί βρίσκονται όπου είναι δυνατή ή άρδευση, δηλ. κοντά στους ποταμούς καί τίς διώρυγες, πού τούς συνδέουν, καί όπου υπάρχουν πηγάδια. Μόνο στό Β. 'Ιράκ, πού πέφτουν αρκετές βροχές, υπάρχουν αγροί καί μέρη πού δέ γίνεται άρδευση. Καλλιεργούνται κυρίως δημητριακά, λαχανικά, βαμβάκι, ρύζι, διάφορα όπωροφόρα, ίδίως χουρμαδιές. Τό 'Ιράκ παράγει τούς πιό πολλούς χουρμάδες σ' όλο τόν κόσμο. 'Η κτηνοτροφία έχει αρκετή ανάπτυξη. Έκτρέφονται κυρίως πρόβατα καί γίδια· επίσης βοοειδή, άλογα καί καμήλες. Τά γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα όχι μόνο έπαρκοϋν γιά τή διατροφή τών κατοίκων αλλά καί έξάγονται. Όμως θά ήταν δυνατό νά παράγονται πολύ περισσότερα, αν υπήρχαν έπαρκή άρδευτικά καί άντιπλημμυρικά έργα. Έτσι θά μπορούσαν νά αξιοποιηθοϋν καί νά δοθοϋν στήν καλλιέργεια πολλές στέπες καί έρημες περιοχές.

Πετρέλαιο. Τά πλούτη καί ή σπουδαιότητα του 'Ιράκ ως κράτους όφείλονται στά πετρέλαια. Πετρελαιοπηγές υπάρχουν στή **Μοσούλη**, στό **Κιρκούκ**, τό **Καναγκίν**, στή **Χίτ** καί κοντά στή **Βασόρα** (χαρτ. 13). Τά πετρέλαια αυτά έξάγονται ή από τόν Περσικό κόλπο ή από τή Μεσόγειο όπου μεταφέρονται μέ πετρελαιοαγωγούς. (Βλ. Συρία, Λίβανος, 'Ισραήλ). 'Η παραγωγή πετρελαίου υπολογίζεται σέ 83 έκατομ. τόν. τό χρόνο (1971).

'Η **συγκοινωνία** δέν είναι αναπτυγμένη. 'Υπάρχει ή σιδηροδρομική γραμμή Κων/πολης - Βαγδάτης, πού προχωρεί ως τή Βασόρα καί έχει διακλαδώσεις πρós τό Κιρκούκ, Καναγκίν κλπ. Οί αυτοκινητόδρομοι είναι λίγοι καί οί πιό πολλοί είναι άδύνατο νά χρησιμοποιηθοϋν ύστερα από βροχή.

Τό 'Ιράκ **έξάγει** εκτός από πετρέλαιο, σιτάρι, κριθάρι, ρύζι, βαμβάκι,

Ένα μέρος στη Βαγδάτη.

χουρμάδες, δέρματα καί ζώα. **Εισάγει** κυρίως ύφασματα, μηχανές, μηχανήματα, αυτοκίνητα καί άλλα βιομηχανικά είδη. Οί πιά πολλοί Ίρακινοί (79%) εἶναι ἄραβες, 16% Κοῦρδοι, πού ζοῦν στήν περιοχή τοῦ Κιρκούκ, καί οί ὑπόλοιποι Τουρκομάνοι, Πέρσες, Ἑβραῖοι κλπ. Στό θρήσκευμα εἶναι Μουσουλμάνοι (ἐκτός ἀπό τοῦς Ἑβραίους καί 200.000 Χριστιανούς). Ζοῦν (κατά 70% - 80%) κοντά στοῦς ποταμούς καί τίς διώρυγες.

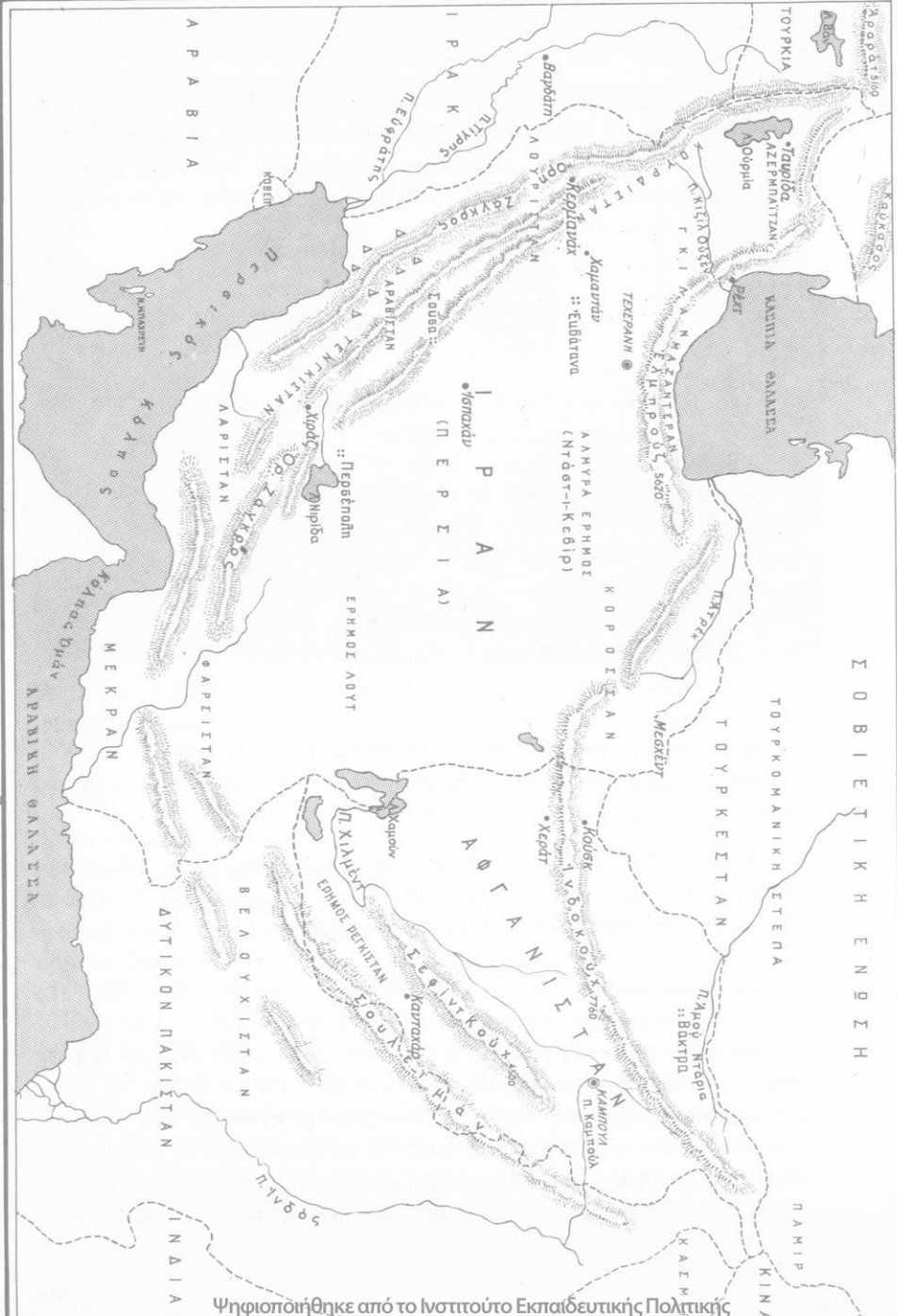
Σπουδαιότερες **πόλεις** εἶναι: ἡ **Βαγδάτη** (3.183.000 κ.) πρωτεύουσα, κτισμένη στίς ὄχθες τοῦ Τίγρητος καί κοντά στή θέση πού ἦταν ἡ ἀρχαία πόλη Κτησιφῶν. Ἡ περιοχή της εἶναι ἡ πιά εὐφορη καί πυκνοκατοικημένη περιοχή στόν κόσμο (350 κ. σέ κάθε km²). Ἐδῶ ἤκμασαν στήν ἀρχαία ἐποχή μεγάλες πόλεις, ὅπως ἡ Βαβυλῶνα, ἡ Σελεύκεια, ἡ Οὐρ καί ἡ Κτησιφῶν, πού ἰδρύθηκε ἀπ' τοῦς διαδόχους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ **Μοσούλη** (264.000 κ.) κοντά στήν ἀρχαία Νινευί (ἐδῶ βρίσκονται τά ἐρείπια τοῦ παλατιοῦ τοῦ βασιλιᾶ Σαρδανάπαλου), πού

Ήταν πρωτεύουσα του Βασιλείου των Ασσυρίων ή Βασόρα (310.000 κ.) στις όχθες του Εύφρατη, που έχει κινδυνεύσει πολλές φορές από τις πλημμύρες του ποταμού. Τη λέγουν Βενετία της Ανατολής, γιατί έχει πολλές διώρυγες. Τό **Κιρκούκ** (175.000 κ.) βρίσκεται σε περιοχή με πολλές πετρελαιοπηγές.

ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΤΟΥ ΙΡΑΝ

Είναι ένα μεγάλο οροπέδιο που σε μερικά σημεία φτάνει σε ύψος ως 2000 μ. Έχει έκταση 2.500.000 km² και περιβάλλεται από όρη. Στα δυτικά βρίσκεται η όροσειρά Ζάγκρος (χαρτ. 14). Αρχίζει από το Άραράτ, στην αρχή κατευθύνεται προς τα νότια, ύστερα προς τα ΝΑ και τέλος προς τα ανατολικά. Τό πιο μεγάλο ύψος που έχει είναι 5150 μ. και τό πλάτος από 500 ως 1500 χλμ. Ανατολικά ύψώνονται οι όροσειρές **Σουλεϊμάν** και **Σεφίντ-Κούχ** (4500 μ.), που αφήνουν πολύ λίγες διαβάσεις, απ' τις οποίες ο Μ. Αλέξανδρος πέρασε στις Ινδίες. Στα βόρεια ύψώνεται ο **Ίνδοκούχ** (Ίνδικός Καύκασος 7760 μ.) και συνέχεια του Ίνδοκούχ στις νότιες άκτες της Κασπίας ο Περσικός Καύκασος με τό σβησμένο ήφαιστειο **Έλμπρούζ** (5670 μ.). Υπάρχουν αρκετά σβησμένα ήφαιστεια στις όροσειρές του οροπεδίου, τό οποίο θεωρείται από τό πιο άσταθή μέρη του φλοιού της γης. Εκεί συμβαίνουν συχνοί και καταστρεπτικοί σεισμοί.

Κλίμα. Στόν Περσικό Καύκασο, στις πλευρές που είναι προς τό μέρος της Κασπίας, οι βροχές είναι άφθονες και τό κλίμα ύγρο. Γι' αυτό οι πλευρές αυτές σκεπάζονται από πυκνά και μεγάλα δάση. Άρκετες βροχές πέφτουν και στις όροσειρές προς τό μέρος του Περσικού κόλπου και της θάλασσας του Όμάν. Στ' άλλα μέρη οι βροχές είναι λίγες, στό έσωτερικό δέ φτάνουν ούτε τά 0,25 μ. τό χρόνο. Εκεί τό κλίμα είναι έρημικό και υπάρχουν μεγάλες έρημοι, όπως ή **Μεγάλη άλμυρά έρημος** Ντάστ-ι-Κεβίρ), ή έρημος **Λούτ** στην Περσία, που είναι απ' τις πιο ξηρές και άφιλόξενες έρήμους της γης, και ή έρημος **Ρεγκιστάν** στό Άφγανιστάν. Οι άνεμοι είναι συχνοί και δυνατοί, και πολλές φορές φυσούν συνέχεια τρεις μήνες. Η θερμοκρασία είναι χαμηλή τό χειμώνα (φτάνει ως -20°C σε περιοχές του Ίράν, που βρίσκονται σε πιο μικρό γεωγρα-

Χάρη 14. Φυσικός Χάρτης Οροπέδιου Ίρντ.

φικό πλάτος από τό Κάιρο), τό καλοκαίρι όμως συχνά φτάνει ως 50°C. Έχει δηλ. τό όροπέδιο του Ίράν κλίμα ήπειρωτικό. Οί ψηλές όμως θερμοκρασίες στην Περσία δέν είναι άφόρητες, έκτός από τίς ύγρες περιοχές πρós τήν Κασπία, διότι ή άτμόσφαιρα είναι ξηρή (στά ύγρά κλίματα ή θερμοκρασία των 30°C είναι άνυπόφορη). Έτσι ή άτμόσφαιρα (έπειδή δέν υπάρχουν ύδρατμοί) έχει διαύγεια καί πολύ καλή όρατότητα. Επίσης άντικείμενα από σίδηρο δύσκολα σκουριάζουν στό ύπαιθρο.

Ποταμοί - λίμνες. Στίς όροσειρές πρós τό μέρος τής Κασπίας καί στά όρη Ζάγκρος, πού πέφτουν πολλές βροχές, υπάρχουν ποταμοί μικροί. Αύτοί χύνονται στην Κασπία ή σε μικρές λίμνες στό έσωτερικό του όροπεδίου ή είναι παραπόταμοι του Τίγρητος. Οί πιό μεγάλες λίμνες πού έχουν άλμυρό νερό είναι: ή **Ούρμιά** στό Άζερμπαϊτζάν τής Περσίας (σε ύψος 1330 μ.) μέ πιό άλμυρό νερό καί άπ' τό νερό τής Νεκρής Θάλασσας. Η **Νιρίς** στά Νότια τής Περσίας καί ή **Χαμούν** στά σύνορα τής Περσίας μέ τό Άφγανιστάν.

Οί **κάτοικοι** του όροπεδίου λέγονται Ίράνιοι καί άνήκουν οί πιό πολλοί στή λευκή φυλή. Είναι Πέρσες, Άφγανοί, Κοϋρδοί καί Βελοϋχοι. Στά βόρεια του όροπεδίου οί πιό πολλοί είναι Τουρκοί, Τουρκομάνοι καί Τουρκοαρμένιοι, πού άνήκουν στην κίτρινη φυλή.

Η **γλώσσα** πού έπικρατεί είναι Περσική μέ διάφορες όμως διαλέκτους, πού τίς μιλούν οί Κοϋρδοί, οί Άφγανοί καί οί Βελοϋχοι.

Θρησκεία είναι ό Μουσουλμανισμός, στον όποιο οί κάτοικοι προσηλυτίστηκαν από τους Άραβες, όταν αύτοί κατάκτησαν τή χώρα. Οί περισσότεροι Μουσουλμάνοι άνήκουν στην αίρεση των Χιιτών, πού έχουν δικό τους θρησκευτικό άρχηγό.

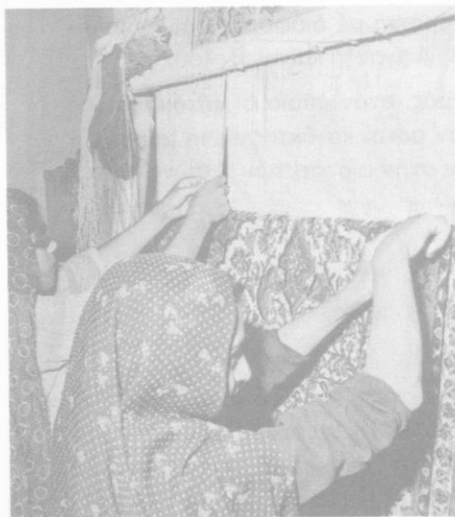
IPAN

Θέση - Έκταση - Πληθυσμός. Τό κεντρικό καί τό δυτικό μέρος του όροπεδίου αποτελεί τό Ίράν, πού ως τό 1935 λεγόταν Περσία. Τό πολίτευμά του είναι Μοναρχία. Συνορεύει στ' ανατολικά μέ τό Άφγανιστάν καί τό Βελουχιστάν, πού άνήκει στό Δ. Πακιστάν. Στά δυτικά βρέ-

χεται από τόν Περσικό κόλπο καί συνορεύει μέ τήν Τουρκία καί τό 'Ιράκ. Στά βόρεια βρέχεται από τήν Κασπία καί συνορεύει μέ τή Σοβιετική Ένωση. Καί στά Νότια βρέχεται από τόν Περσικό κόλπο, τήν 'Αραβική Θάλασσα καί τόν κόλπο τοῦ 'Ομάν (χαρτ. 14). Ἔχει έκταση 1.648.000 km² καί πληθυσμό 31.960.000 κ.). Εἶναι χώρα ἀραιοκατοικημένη (πυκν. πληθ. 20 κ. στό km²) διότι ἔχει πολλές στέπες ἔρημες περιοχές καί πολλά ὄρη. Καλλιεργήσιμες περιοχές εἶναι λίγες, μόνο ἐκείνες στίς ὁποῖες πέφτουν ἀρκετές βροχές ἢ εἶναι δυνατή ἡ ἄρδευση.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Τά πιό εὐφορα μέρη τοῦ 'Ιράν εἶναι: 1) οἱ ἐπαρχίες πρὸς τήν Κασπία θάλασσα, ὅπου οἱ βροχές εἶναι πολλές καί τά δάση πυκνά καί μεγάλα. Σ' αὐτές ὑπάρχουν μεγάλες περιοχές πού καλλιεργοῦν κυρίως ρύζι, ζαχαροκάλαμο καί ὄπωροφόρα δέντρα. Πολλά ὄπωροφόρα ἀπ' τὰ καλλιεργούμενα στήν Εὐρώπη προέρχονται ἀπό τήν περιοχή αὐτή. Τό κλίμα τῆς περιοχῆς εἶναι ὑγρό καί ἀνθυγιεινό κι ἡ θερμοκρασία τό καλοκαίρι ἀνυπόφορη ἐξαιτίας τῆς ὑγρασίας. 2) οἱ κοιλάδες ἀνάμεσα στά ὄρη τοῦ Ζάγκρου καί 3) ἡ περιοχή ἀνάμεσα στά ὄρη πρὸς τά δυτικά καί τῆς ἐρήμου πρὸς τ' ἀνατολικά, πού συγκεντρώνει τόν περισσότερο πληθυσμό καί ἔχει τίς μεγαλύτερες πόλεις. Ἐδῶ στήν ἀρ-

Εἰκόνες ἀπό τή χειροτεχνία χαλιῶν καί ἀσημικῶν

χαιότητα ήκμασαν μεγάλες πόλεις, όπως τὰ **Έκβάτανα**, ή **Περσέπολη** κλπ.

Στό 'Ιράν καλλιεργούνται κυρίως δημητριακά, ζαχαροκάλαμο, άμπέλια, έλιές, καπνός, βαμβάκι, μουριές γιά τή διατροφή μεταξοσκωλήκων καί πολλά όπωροφόρα. Τά φρούτα είναι πάμφθινα στους τόπους τής παραγωγής, αλλά άκριβά, άκόμα καί στά γειτονικά μέρη, διότι ή μεταφορά τους στοιχίζει έξαιτίας έλλείψεως συγκοινωνιών. Στήν περιοχή πού βρίσκεται ή πόλη **Χιράζ** υπάρχουν έκτεταμένοι ροδόκηποι καί παράγεται έξαιρετικό ροδέλαιο. Στά νότια καλλιεργούνται χουρμαδιές.

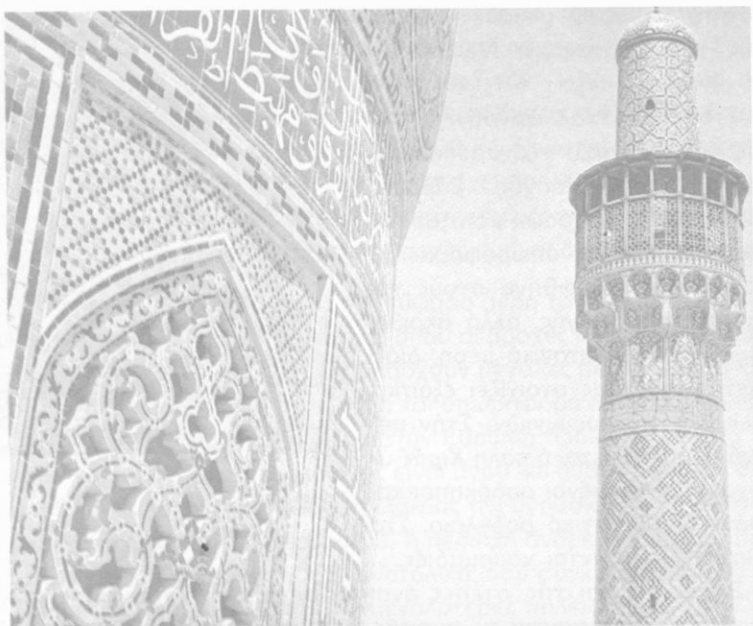
Στά όρεινά και στίς στέπες άναπτύσσεται ή **κτηνοτροφία**· είναι νομαδική καί έκτρέφονται προπαντός πρόβατα (15.000.000) καί γίδια (7.500.000), σέ μικρότερο βαθμό βοοειδή, άλογα καί καμήλες. Τά γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα περισσεύουν καί γιά έξαγωγή, άν καί καλλιεργείται μόνο τό 1/2 άπ' τά έδάφη πού είναι δυνατό νά καλλιεργηθούν.

Ή **συγκοινωνία** είναι άνεπαρκέστατα άναπτυγμένη. Σέ τοϋτο συντείνει καί τό όρεινό έδαφος καί οι μεγάλες έρημοι. Άξιόλογη σιδηροδρομική γραμμή είναι μόνο μιά, πού άρχίζει από τόν Περσικό κόλπο καί καταλήγει στην Κασπία περνώντας από τήν Τεχεράνη. Μιά πιά μικρή, προερχόμενη από τό Πακιστάν, είσχωρεϊ στό 'Ιράν. Τέλος μιά τρίτη άρχίζει από τή Σοβιετική Ένωση καί φτάνει ως τήν Ταυρίδα.

Όρυκτά - Βιομηχανία. Έχει άφθονα πετρέλαια, γαιάνθρακα, σίδηρο, χαλκό, πολύτιμους λίθους κλπ. Ό όρυκτός δμως πλοϋτος τής χώρας μένει σχεδόν τελείως άνεκμετάλλευτος έξαιτίας τής έλλείψεως συγκοινωνίας. Κυρίως εκμεταλλεύονται μόνο τίς πετρελαιοπηγές, πού παράγουν 227.000.000 τόν. τό χρόνο (1970). Έπίσης καμιά σχεδόν άνάπτυξη δέν παρουσιάζει ή βιομηχανία, έκτος από τή βιομηχανία κατα-

Έξαγωγή του χαβιαριού από τόν όξύρρυγχο (στήν Κασπία).

Τέμενος του Ίσπαχάν

Γλυπτά από τήν Περσέπολη

σκευής τῶν φημισμένων περσικῶν χαλιῶν, τοῦ ὄπιου καί τοῦ ροδέ-
λαιου.

Μεγάλες πόλεις εἶναι: ἡ **Τεχεράνη** (3.800.000 κ.) πρωτεύουσα μέ
εὐρωπαϊκῆ ὄψη. Ἔχει μεγαλόπρεπα τεμένη (τζαμιά). Τό **Ίσπαχάν**
(546.000) κοντά στήν παλιά πρωτεύουσα τῆς Περσίας, τά Σοῦσα. Ἡ
Μεσχέντ (530.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς ΒΑ ἐπαρχίας Κοροσάν. Εἶναι
ἱερή πόλη γιά τούς Χίιτες Μουσουλμάνους, ὅπως ἡ Μέκκα γιά τούς ἄλ-
λους Μουσουλμάνους. Ἡ **Ρέχτ** (141.000 κ.) στίς ὄχθες τῆς Κασπίας.
Ἡ **Ταυρίδα** (475.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν,
κοντά στή λίμνη Οὐρμιά. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μέ τή Σοβιετική
Ἔνωση. Ἡ **Κιρμανάχ** (188.000 κ.) σέ πετρελαιοφόρο περιοχῆ. Ἡ **Ἀμ-
παντάν** (272.000 κ.) στό βάθος τοῦ Περσικοῦ κόλπου μέ τά μεγαλύτε-
ρα διυλιστήρια τοῦ κόσμου. Μικρότερες πόλεις εἶναι ἡ Χαμαντάν κοντά
στ' ἀρχαία Ἐκβάτανα καί ἡ Χιράζ κοντά στήν ἀρχαία Περσέπολη, πού
φημίζεται γιά τούς ροδότοπους καί τό ροδέλαιό της.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Τό Ἀφγανιστάν κατέχει μαζί μέ τό Βελουχιστάν (πού ἀνήκει στό Δ.
Πακιστάν) τό ἀνατολικό μέρος τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Ἰράν. Ἀπό τό 1973
εἶναι Δημοκρατία. Εἶναι ὀρεινή χώρα καί συνορεύει στά βόρεια μέ τή
Σοβιετική Ἔνωση, μέ φυσικό σύνορο τόν ποταμό **Ἀμού-Ντάρια** (ὁ
Ἰξος στήν ἀρχαιότητα). Στά νότια συνορεύει μέ τό Δ. Πακιστάν, ἀνα-
τολικά μέ τήν Κίνα, τό Κασμίρ καί τό Δ. Πακιστάν καί στά δυτικά μέ τό
Ἰράν. Ἔχει ἔκταση 647.497 km² καί πληθυσμό 18.800.000 κ. (πυκν.
πληθ. 29). Τή χώρα διασχίζουν τά ψηλά ὄρη **Ἰνδοκοῦχ** (Ἰνδικός Καύ-
κασος), **Σεφίντ-Κοῦχ** καί **Σουλεϊμάν**. Ἔχει κλίμα ἠπειρωτικό μέ πολύ βα-
ρύ χειμῶνα, θερμά καλοκαίρια καί λίγες βροχές. Ἡ **κτηνοτροφία**, κυ-
ρίως νομαδική, ἀποτελεῖ τήν πιό συνηθισμένη ἀπασχόληση τῶν κατοί-
κων. Ἐκτρέφονται προπαντός πρόβata καί γίδια ἀλλά καί καμήλες, ἄλο-
γα καί τά **γιάκ**, εἶδος βοοειδῶν, πού τά χρησιμοποιοῦν ὡς ὑποζύγια. Οἱ
Ἀφγανοί ἀνήκουν στή Λευκή φυλή, ἀλλά ἦρθαν σέ μεγάλη ἐπιμιξία μέ
ἄλλες φυλές. Στό Ἀφγανιστάν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἵδρυσε διάφορα βασί-
λεια, ὅπως τό βασίλειο τῆς Βακτριανῆς μέ πρωτεύουσα τά Βάκτρα. Δια-
δοχικά στή χώρα αὐτή ἐγκαταστάθηκαν Μογγόλοι, Τοῦρκοι, Τουρκαρ-

μένιοι καί Ἄραβες. **Θρησκεία** εἶναι ὁ Μουσουλμανισμός καί πρωτεύουσα ἡ **Καμπούλ** (435.000 κ.) στὶς ὄχθες τοῦ ὁμώνυμου ποταμοῦ σέ μιὰ εὐφορη κοιλάδα πού ἀρδεύεται.

ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ

Περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς κράτη: Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας, Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Κασμίρ, Νεπάλ, Μπουτάν, Σρί Λάνκα (Κεϋλάνη) καί Μαλδίβες. Ἐνα τμῆμα τοῦ Πακιστάν τὸ Βελουχιστάν βρίσκεται στό ὁροπέδιο τοῦ Ἰράν.

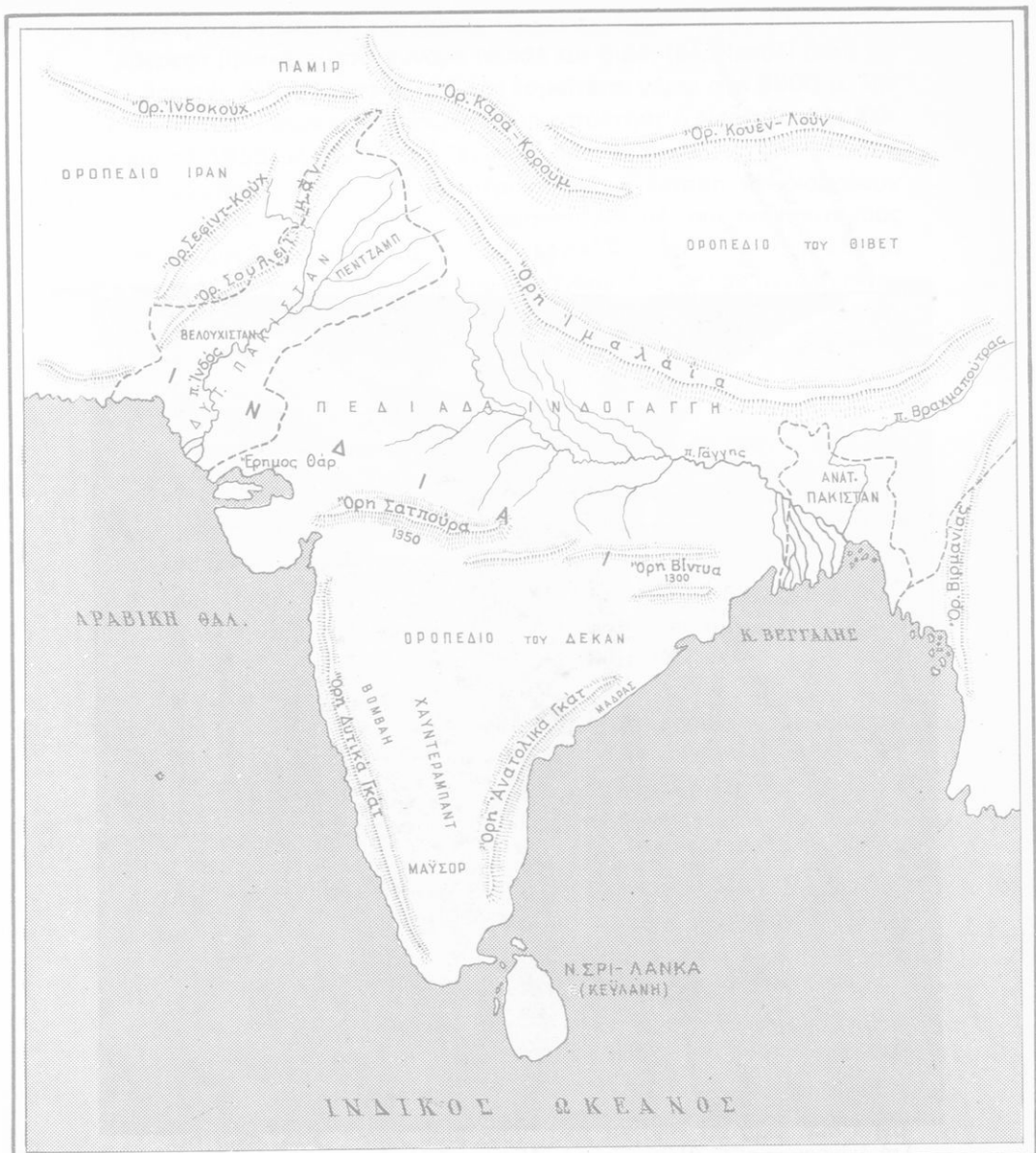
ΟΙ ΙΝΔΙΕΣ – ΚΡΑΤΗ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

Πακιστάν – Μπαγκλαντές – Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας

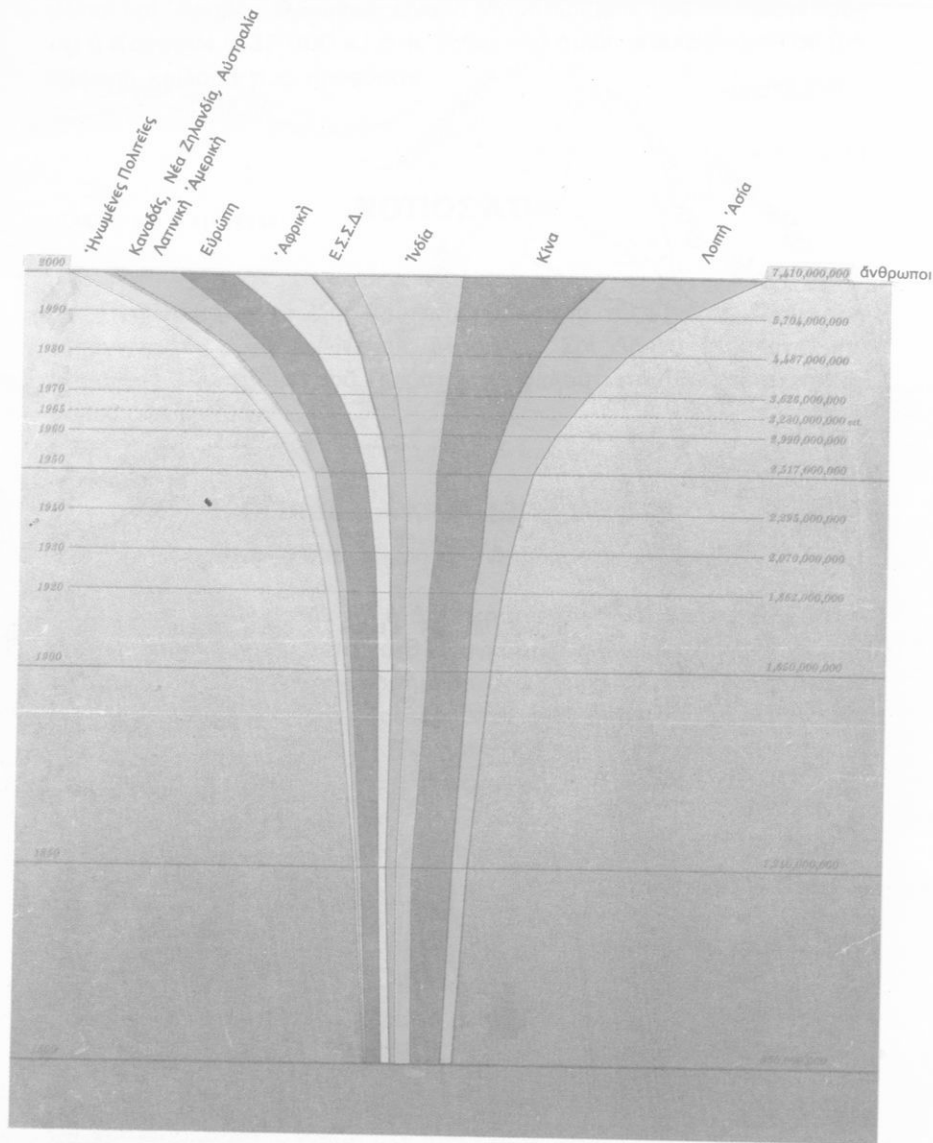
Γενικά. Τὸ Πακιστάν καί ἡ Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας εἶναι δυὸ κράτη πού δημιουργήθηκαν μετὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Αὐτὰ (ἐκτός ἀπὸ τὸ Βελουχιστάν, πού ἀνήκει σήμερα στό Πακιστάν, ἀλλὰ εἶναι τμῆμα τοῦ ὁροπέδιου τοῦ Ἰράν) ἀποτελοῦσαν μιὰν ἀπέραντη χώρα, τὶς Ἰνδίες. Αὐτὴ ἡ χώρα ἦταν βρεταννικὴ ἀποικία καί εἶχε τὸ ὄνομα Βρεταννικὲς Ἰνδίες. Τὸ 1947 ἡ χώρα ἀπόκτησε τὴν ἀνεξαρτησία της καί χωρίστηκε σέ δυὸ ἀνεξάρτητα κράτη. Ὁ χωρισμός ἐγινε μέ βάση τὸ θρήσκευμα τῶν κατοίκων. Ἔτσι οἱ Μουσουλμάνοι ἀπέτελεσαν τὸ ὁμόσπονδο κράτος τοῦ Πακιστάν καί οἱ Ἰνδοῖσται, οἱ Βραχμάνοι καί οἱ Βουδιστές τὴ Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας. Τὸ ὁμόσπονδο κράτος τοῦ Πακιστάν ἦταν χωρισμένο σέ δυὸ τμήματα, τὸ Ἀνατολικὸ Πακιστάν καί τὸ Δυτικὸ Πακιστάν. Τὸ Ἀνατολικὸ Πακιστάν τὸ 1971 ἀποσχίστηκε καί ἀποτέλεσε ἀνεξάρτητη Δημοκρατία μέ τὸ ὄνομα Μπαγκλαντές. Τὸ Πακιστάν καί ἡ Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας ἀνήκουν στὴ Βρεταννικὴ Κοινοπολιτεία.

Τὶς Ἰνδίες μπορούμε νὰ τὶς χωρίσουμε σέ τρεῖς φυσικὲς περιοχές:

- 1) Τὸ **μεγάλο ὄρεινὸ τεῖχος τῶν Ἰμαλαΐων**. Τοῦτο (μῆκος 2414 Km καί πλάτος 240 Km) εἶναι ἡ ψηλότερη ὄροσειρά τῆς γῆς. Ἡ ψηλότερη

Χάρτ. 15. Φυσικός Χάρτης Χερσονήσου 'Ινδιών.

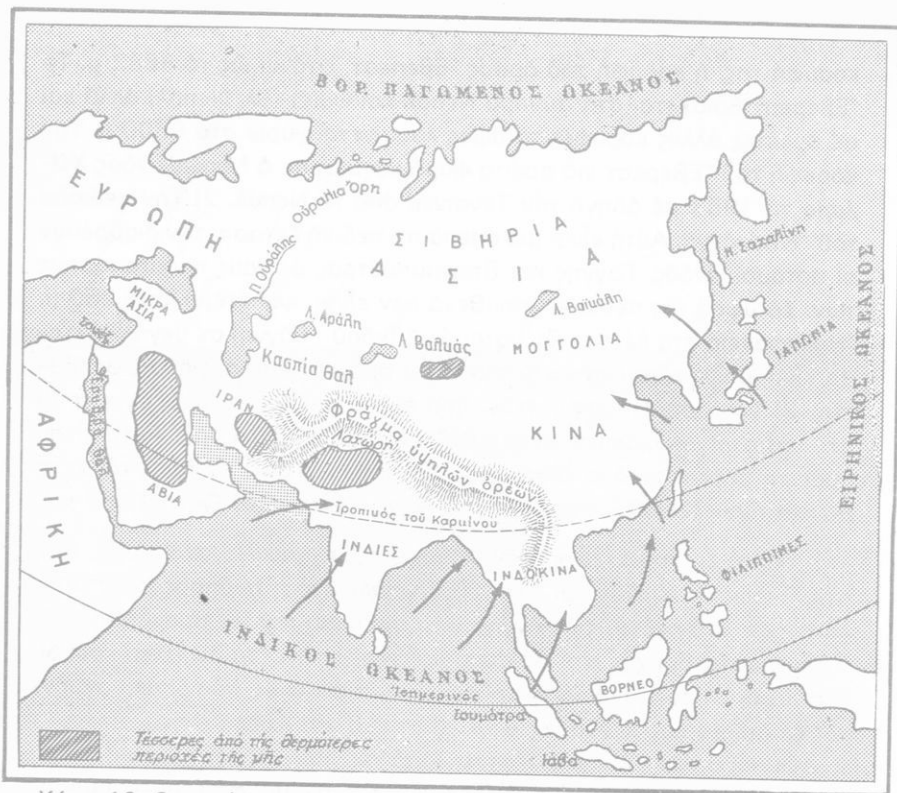
Στό διάγραμμα αυτό βλέπουμε τήν αύξηση του πληθυσμού τής Γης. Προσέξτε πώς αυξάνεται ό πληθυσμός στήν Εύρώπη και πώς στήν Ινδία

κορυφή της, ή κορυφή του δρους Έβερεστ, φτάνει ως τα 8882 μ. Το Έβερεστ βρίσκεται στα σύνορα Νεπάλ και Θιβέτ (βλ. Νεπάλ) αλλά και σε αρκετές άλλες κορυφές το ύψος κυμαίνεται γύρω στα 8500 μ. Την κορυφή του Έβερεστ για πρώτη φορά κατάκτησε ο Νεοζηλανδός **Χιλ-λαρυ** το 1953 με οδηγό τον Τένσινγκ από το Νεπάλ. 2) Την πεδιάδα του Ίνδογάγγη. Αυτή είναι μία απέραντη πεδινή έκταση· την διαρρέουν οι ποταμοί Ίνδός, Γάγγης και Βραχμαπούτρας με τους παραποτάμους των. Το ύψος της πεδιάδας πουθενά δεν είναι ψηλότερο από 280 μ. Η επιφάνεια στα δέλτα των ποταμών (Ίνδοῦ - Γάγγη) σε μεγάλη έκταση είναι μόλις λίγα εκατοστά πιο ψηλά από την επιφάνεια της θάλασσας. 3) Το όροπέδιο του Δεκάν, που έχει σχήμα τριγωνικό, εκτείνεται στα νότια της πεδιάδας και περιβάλλεται από χαμηλά όρη. Αυτά είναι: προς τα βόρεια τα όρη **Βίντια** και **Σαπούρα** (1350 μ.) προς τα Δ, τα **Δυτικά Γκάτ** (2600 μ.) και προς τα Α, τα **Άνατολικά Γκάτ (1850 μ.)**.

Κλίμα. Σε καμιά χώρα δεν υπάρχει τόση ποικιλία στο κλίμα, όση στις Ίνδιες (Πακιστάν και Δημ. της Ίνδίας). Στους πρόποδες των Ίμαλαίων και στο δέλτα του Γάγγη πέφτουν οι πιο πολλές βροχές της γής (τό ύψος της βροχής στο δέλτα του Γάγγη φτάνει τα 12 μ. το χρόνο). Στα ΒΔ όμως των Ίνδιων οι βροχές είναι τόσο λίγες, που δημιουργούνται οι έρημοι, όπως η έρημος **Θάρ** (χαρτ. 15 και 16).

Οι πιο πολλές βροχές πέφτουν από το Μάιο ως τον Οκτώβριο, όταν φυσούν από τη θάλασσα προς την ξηρά άνεμοι φορτωμένοι υδρατμούς, που λέγονται **«Θερινοί Μουσσώνες»** (χαρτ. 17). Αντίθετα από τον Οκτώβριο ως το Μάιο φυσούν άνεμοι από το έσωτερικό της ηπείρου προς τη θάλασσα, που λέγονται **«Χειμερινοί Μουσσώνες»**. Αυτόι είναι ψυχροί και ξηροί (χαρτ. 18) και σε όλη τη διάρκειά τους επικρατεί μεγάλη άνομβρία. Στις περιοχές που πέφτουν πολλές βροχές όργιάζει ή βλάστηση και τα δάση είναι μεγάλα και πυκνά (πρόποδες Ίμαλαίων, δέλτα Γάγγη). Η βλάστηση εύνοείται και από τη θερμοκρασία που είναι ψηλή σ' όλη την έκταση των Ίνδιων (έκτός από τις ψηλές όροσειρές). Το καλοκαίρι φτάνει τους 46° C ενώ το χειμώνα στα όρεινά ποτέ δεν κατεβαίνει ως το 0° C. Η περιοχή της Πενταποταμίας (Πεντζάμπ) θεωρείται μία από τις πιο θερμές περιοχές της γής.

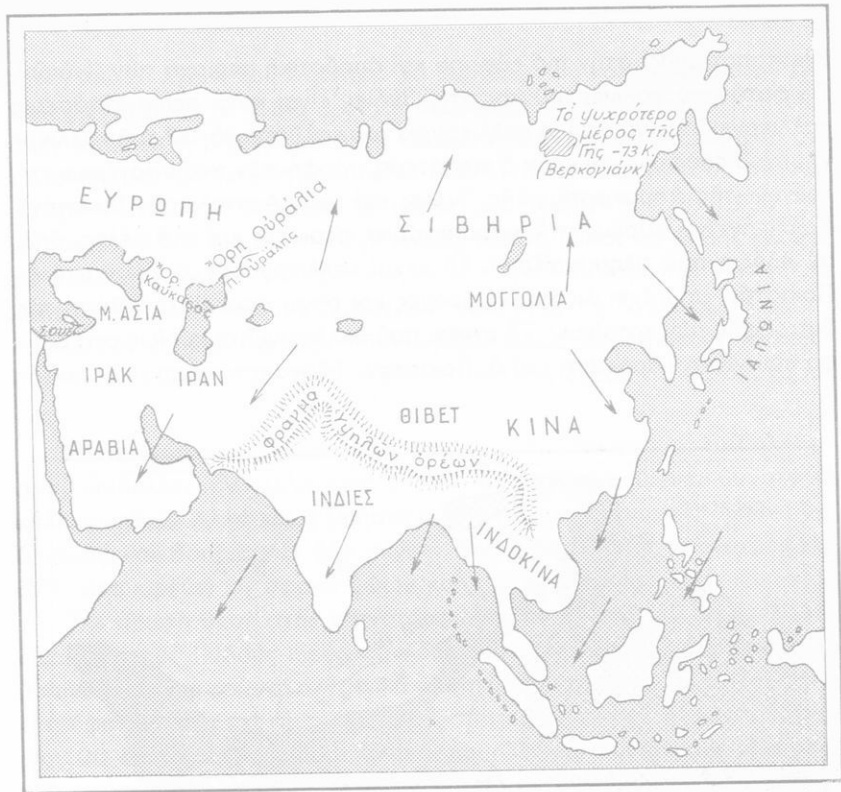
Ποταμοί. Στις Ίνδιες υπάρχουν τρεις μεγάλοι ποταμοί που πηγάζουν απ' τα Ίμαλαία και απ' το όροπέδιο του Θιβέτ, σε ύψος πάνω από

Χάρτ. 16. Θερινοί μουσσώνες

5000 μ. Αυτόι είναι: ό 'Ινδός, πού πηγάζει από τά 'Ιμαλάια, δέχεται τά νερά από 5 παραποτάμους στά ΒΔ τών 'Ινδιών (γι' αυτό ή περιοχή λέγεται Πεντζάμπ, δηλ. πενταποταμία) καί χύνεται στήν 'Αραβική θάλασσα. Είναι πολύτιμος, διότι διασχίζοντας τό τμήμα τών 'Ινδιών πού δέχεται τίς λιγότερες βροχές κάνει τά έδάφη εύφορα μέ τίς άρδεύσεις του.

Στόν ποταμό αυτόν έφτασε ό Μ. 'Αλέξανδρος στήν έκστρατεία του στήν 'Ασία. 'Ο Γάγγης, πού είναι ό πιό μεγάλος ποταμός τών 'Ινδιών καί ιερός γιά τούς 'Ινδοιστές, είναι καί αυτός πολύτιμος γιά τούς 'Ινδούς, διότι τά νερά του, πού διοχετεύονται μέ διώρυγες, άρδεύουν μεγάλες έκτάσεις. 'Από αυτές ζούν περισσότεροι από 100.000.000 άνθρωποι. Σέ απόσταση 480 km από τή θάλασσα ό Γάγγης χωρίζεται σέ πολλούς κλάδους, σχηματίζει μεγάλο δέλτα καί χύνεται στόν κόλπο τής Βεγγάλης. Είναι πλωτός γιά ποντοπόρα πλοία μέχρι τήν Καλκούτα' γιά

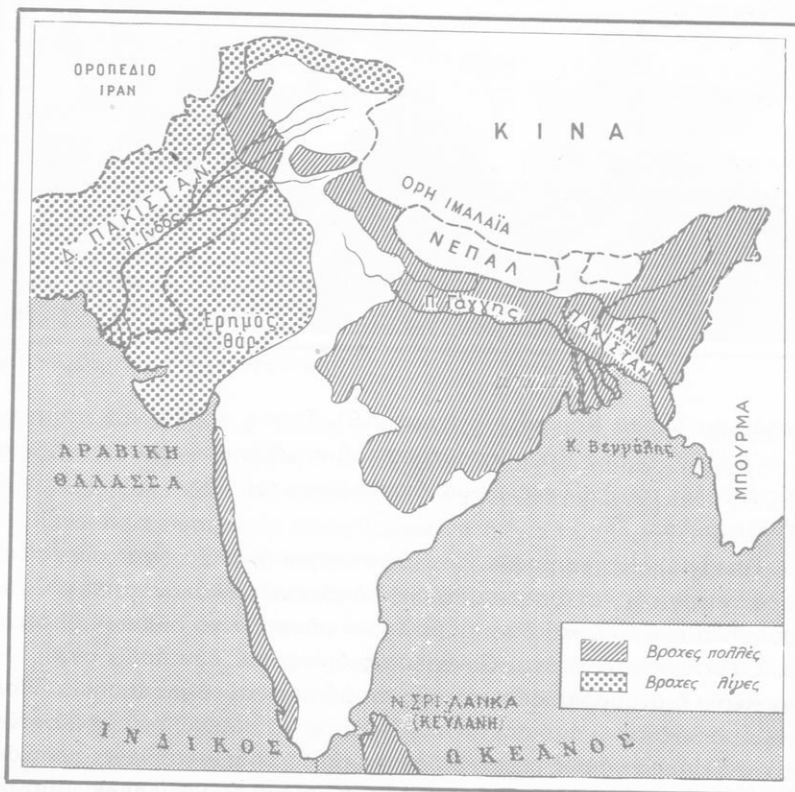

Χάρτ. 17. Χειμερινοὶ μουσσῶνες.

μικρότερα ὡς τὸ Κουανπούρ (χάρτ. 19). Τρίτος σημαντικὸς ποταμὸς τῶν Ἰνδιῶν, εἶναι ὁ Βραχμαπούτρας πού πηγάζει ἀπὸ τὸ Θιβέτ. Κοντὰ στὶς ἐκβολές του ἐνώνεται μὲ μιά διακλάδωση τοῦ Γάγγη καὶ σχηματίζει μὲγάλο δέλτα.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Τὸ Πακιστάν καὶ ἡ Ἰνδία εἶναι χῶρες καθαρὰ γεωργικὲς καὶ ὁ περισσότερος πληθυσμὸς εἶναι ἀγροτικὸς. Οἱ ἀγροὶ εἶναι εὐφοροὶ καὶ ὅσοι ἀρδεύονται μποροῦν νὰ δώσουν δυὸ καὶ τρεῖς ἐσοδεῖς τὸ χρόνο. Οἱ ἐκτάσεις ὅμως πού δέν ἀρδεύονται, ἂν διαρκέσει ἡ ἀνομβρία, δέν μποροῦν νὰ δώσουν οὔτε μιά ἐσοδεῖα. Τότε ὁ κόσμος πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείνα. Ἄλλοτε ὁ κίνδυνος τοῦ λιμοῦ ἦταν συχνός, σήμερα ὅμως μὲ τίς διώρυγες καὶ τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα συνεχῶς ἀπομακρύνεται. Μεγάλια ἀρδευτικὰ ἔργα καὶ μιά τεχνητὴ λίμνη, ἀπὸ τίς μεγαλύτερες τοῦ κόσμου, μετέβαλαν τὸ ἄγονο ἔδαφος τοῦ Πεντζάμπ

(Πενταποταμίας) στην πύδ εύφορη καί άποδοτική περιοχή τών 'Ινδιών. Τά φυτά πού καλλιεργούνται στίς 'Ινδίες εΐναι κατά σειρά έκτάσεως καλλιεργειών: ρύζι, πού ή καλλιέργειά του καλύπτει τό 1/3 του καλλιεργημένου έδάφους καί εΐναι ή κυριότερη τροφή τών περισσότερων κατοίκων (τής Δημοκρατίας τής 'Ινδίας καί του 'Ανατολικού Πακιστάν). Καλλιεργείται κυρίως στίς παραποτάμιες περιοχές καί στά δέλτα, δηλ. σέ έδάφη πού πλημμυρίζουν. Τό κερύ καλλιεργούμενο ιδίως στό Δ. Πακιστάν, πού έχει λιγότερες βροχές καί όπου άποτελεΐ τή βάση τής διατροφής τών κατοίκων. Τό **σιτάρι** πού καλλιεργείται κυρίως στά έδάφη πού γίνεται άρδευση του Δ. Πακιστάν. 'Εξάγονται σημαντικές ποσότητες

Χάρτ. 18. Κατανομή βροχών στίς 'Ινδίες

τητες άπ' τό λιμάνι του **Καράτσι**. Τό **βαμβάκι** πού καλλιεργείται σέ μεγάλες έκτάσεις. 'Η 'Ινδία έρχεται δεύτερη μετά τίς 'Ηνωμ. Πολιτείες στήν παραγωγή βαμβακιού στόν κόσμο. Καλλιεργούνται άκόμη τό ζαχαροκάλαμο, τό τεϊόδεντρο (άπό τά φύλλα του γίνεται τό τσάι) στήν έπαρχία 'Ασσάμ τής 'Ανατολικής 'Ινδίας, πού θεωρείται καί πατρίδα του, έλαιόσποροι (κυρίως φυσικιές), καφές, γιούτα (είδος κάνναβης γιά τήν κατασκευή σάκκων), στά όρεινά ή κιγχόνη γιά τήν παραγωγή κινίνης, ό καπνός, τό ινδικό (άπ' τά φύλλα του παράγεται τό λουλάκι), τό καουτσουκόδεντρο καί διάφορα όπωροφόρα, όπως δαμασκηνιές, έσπεριδοειδή, χουρμαδιές καί κοκκοφοίνικες πού παράγουν τίς ινδικές καρύδες.

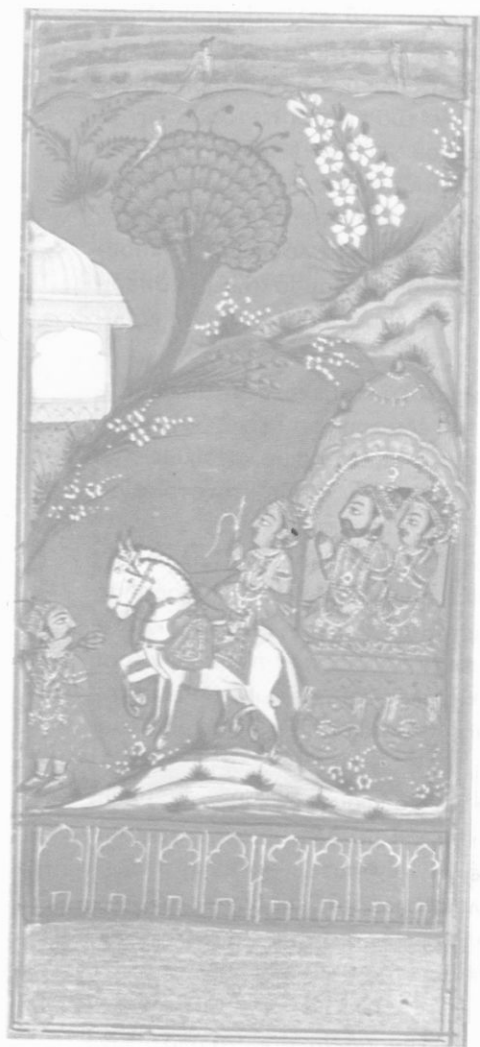
'Η **κτηνοτροφία** έχει μικρή ανάπτυξη, διότι ή πυκνότητα του πληθυσμού επιβάλλει τήν καλλιέργεια όλου του έδάφους πού είναι δυνατό νά καλλιεργηθεί. 'Αλλά καί ή θρησκεία τών περισσοτέρων κατοίκων ('Ινδοϊσμός καί Βουδισμός) δέν ευνοεί τήν ανάπτυξη τής κτηνοτροφίας, διότι άπαγορεύει τή σφαγή ζώων καί τήν κρεοφαγία.

Τήν πρώτη θέση στήν κτηνοτροφία έχουν τά βοοειδή. Οί άγελάδες είναι γιά τούς 'Ινδούς ιερές, κυκλοφοροϋν έλεύθερα στους δρόμους, παίζουν άκόμη καί στά σπίτια, γιά νά ζητήσουν τροφή. Στο Δ. Πακιστάν έκτρέφονται καί άρκετά πρόβατα καί σπιτικά γίδια, πού τά ύπολογίζουν ως 100 εκατομμύρια· άκόμα άλογα, καμήλες καί ήμερωμένοι έλέφαντες, πού κυρίως χρησιμοποιούνται γιά νά μεταφέρουν μεγάλους κορμούς δέντρων άπό τά δάση.

Τά **δάση** καταλαμβάνουν τό 15% του έδάφους τής Δημ. τής 'Ινδίας καί τό 5% του Πακιστάν. Τά πιό πυκνά καί μεγάλα βρίσκονται στους πρόποδες τών 'Ιμαλαΐων καί στά δέλτα τών ποταμών. Σ' αυτά ζοϋν πολλά άγρια ζώα, τίγρεις, πάνθηρες, λεοπαρδάλεις, έλέφαντες, πίθηκοι, διαφόρων ειδών πουλιά καί πάρα πολλά έρπετά, κυρίως δηλητηριώδη, όπως ή Κόμπρα (Ναϊάς), πού τό δάγκωμά της θανατώνει χιλιάδες 'Ινδούς κάθε χρόνο.

'**Ορυκτά**. Οί 'Ινδίες έχουν γαιάνθρακες, γραφίτη, όρυκτό άλάτι, λίγο πετρέλαιο στό Δ. Πακιστάν, άσήμι, χρυσάφι καί πολύτιμους λίθους.

Βιομηχανία. Οί 'Ινδοί κατασκευάζουν μέ πολλή έπιδεξιότητα χειροποίητα είδη. Δέν ύπάρχει σπίτι χωρίς άργαλειό, γιά νά ύφαίνουν βαμβακερά ύφάσματα ή μεταξωτά. "Έχουν έπίσης μεγάλη έπιτηδειότητα στήν

Δείγμα Ινδικής λαϊκής ζωγραφικής του 17ου αιώνα.

κατασκευή υποδημάτων και στήν έπεξεργασία του ξύλου, του έλεφαντοστού και των μετάλλων. Σήμερα όμως τά χειροποίητα είδη αντικαθίστανται όλοένα και περισσότερο από τά βιομηχανικά είδη πού είναι φθηνότερα. Υπάρχουν μεγάλα εργοστάσια κατασκευής βαμβακερών ύφασμάτων. Αύτά κυρίως τά χρησιμοποιούν οι Ίνδοι, διότι ή χώρα τους είναι θερμή· τά μάλλινα μόνο στά όρεινά χρησιμοποιούνται. Επίσης υπάρχουν εργοστάσια έπεξεργασίας της γιούτας, μεταξουργεία, εργοστάσια πού κατασκευάζουν μάλλινα ύφασματα, τάπητες και σάλια, γιά τά όποια φημίζεται τό Κασμίρ. Υπάρχουν επίσης μεγάλα χαλυβουργεία, πριονιστήρια ξυλείας, ρυζόμυλοι και άλευρόμυλοι.

Ή **συγκοινωνία** βασίζεται κυρίως στους σιδηροδρόμους και τους πλωτούς ποταμούς, διότι δέν υπάρχουν ούτε πολλοί, ούτε καλοί δρόμοι. Υπάρχει όμως πυκνή αεροπορική έπικοινωνία μεταξύ των πόλεων του έσωτερικού και μέ τό έξωτερικό.

Τό **είσαγωγικό** και τό **έξαγωγικό** έμπόριο διεξάγεται κατά τό μεγαλύτερο μέρος από τή θάλασσα και κυρίως μέ τίς Ήνωμ. Πολιτείες τής Άμερικής, τήν Άγγλία, τήν Αυστραλία, τόν Καναδά, τή Σοβιετική Ένωση και τήν Κίνα.

Τό Πακιστάν εξάγει κυρίως πλεονάσματα τροφίμων καί ιδίως σιπάρι, επίσης άκατέργαστο βαμβάκι καί γιούτα, δέρματα, τσάι καί έλαιόσπορους. Τό σημαντικότερο εξαγωγικό λιμάνι είναι τό **Καράτσι**.

Ή Δημοκρατία τής Ίνδίας εξάγει άκατέργαστο βαμβάκι, γιούτα, τσάι, έλαιόσπορους, μεταλλεύματα, δέρματα καί καπνό. Τά σπουδαιότερα λιμάνια εξαγωγής είναι ή **Βομβάη** καί ή **Καλκούτα**.

Κάτοικοι. Οί κάτοικοι του Πακιστάν, του Μπαγκλαντές καί τής Ίνδίας είναι 725 έκατομ., άνισα διαμοιρασμένοι στίς διάφορες περιοχές. Τά πιό πυκνοκατοικημένα μέρη είναι ή Βεγγάλη καί ή κοιλάδα του Γάγγη (ή πυκνότητα του πληθυσμού 158-376 κ. στό km²) (χάρτ. 19). (Στό Πεντζάμπ είναι μόλις 80 κ. στό km²).

Οί Ίνδοί, μολονότι είναι μελαψοί, άνήκουν στή λευκή φυλή, πού λέγεται Ινδοαρία φυλή, έχουν όμως ύποστει μεγάλη έπιμιξία μέ άλλες φυλές. Στά ΒΑ τής χώρας καί στά Ίμαλάια είναι ολοφάνερη ή έπιμιξία μέ μογγολικές φυλές. Στούς κατοίκους του Δεκάν παρατηρούνται νεγροειδή χαρακτηριστικά εξαιτίας τής έπιμιξίας των μέ τούς Ίθαγενείς νέγρους, πού σήμερα έχουν εξαφανιστεί από τό Δεκάν.

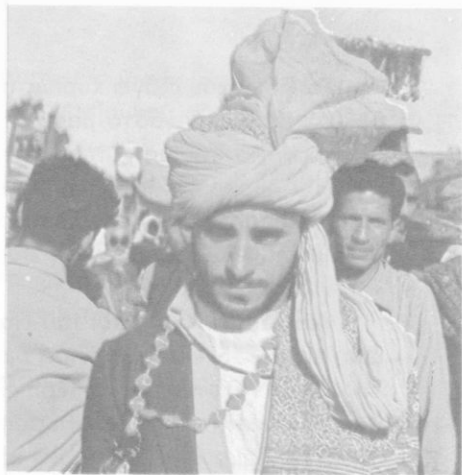
ΠΑΚΙΣΤΑΝ ΚΑΙ ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ

Τό Πακιστάν είναι άνεξάρτητο δημοκρατικό κράτος μέ αυτοδιοικούμενες έπαρχίες. Αυτές είναι: **Δ. Πεντζάμπ, Σίντ, Βορειοδυτική Έπαρχία** καί **Βελουχιστάν**. Έχει έκταση 803940 km² καί 68.000.000 κατοίκους. **Πόλεις:** Πρωτεύουσα τό Ίσλαμαμπάντ (50.000 κ.) πού είναι προάστιο τής **Ραβαλπίντι** (455.000 κ.). Ός τό 1966 ήταν πρωτεύουσα τό **Καράτσι** (3.650.000 κ.), πού είναι σημαντικό λιμάνι. Ή **Λαχώρη** (2.073.000 κ.) καί κοντά στά σύνορα μέ τό Άφγανιστάν ή **Πεσαβάρ** (319.000 κ.). Στό άραιοκατοικημένο Βελουχιστάν ή **Κέττα**.

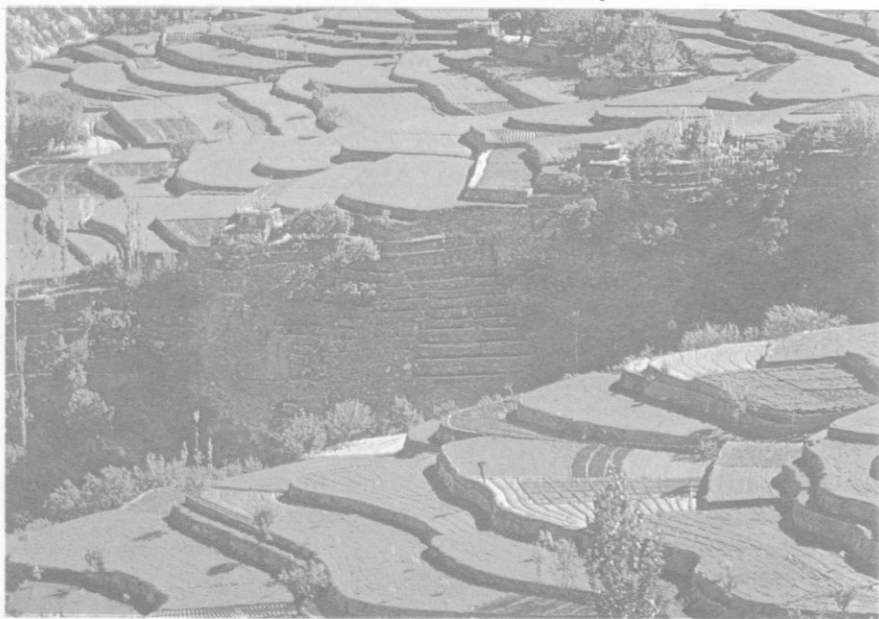
Τό Μπαγκλαντές. Τό 1971 τό άνατολικό τμήμα του Πακιστάν άποτέλεσε άνεξάρτητο κράτος καί όνομάστηκε Μπαγκλαντές. Έχει έκταση 143.000 km² καί πληθυσμό 71.000.000 κ. Πρωτεύουσα είναι ή Ντάκκα μέ 829.000 κ.

*Δείγμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής
του Πακιστάν*

*Πακιστανός με την τοπική του
άμφιση*

*Καλλιεργημένη όρεινή περιοχή του
Μπαγκλαντές*

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ

Ἡ Ἰνδία εἶναι ἀνεξάρτητη ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία καὶ εἶναι μέλος τῆς Βρεταννικῆς Κοινοπολιτείας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 17 αὐτοδιοικούμενες πολιτείες, πού ἔχουν μιάν ὁμόσπονδο κυβέρνηση.

Ἔχει ἔκταση 3.268.090 km² καὶ 586.000.000 κ. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1911 πρωτεύουσα ἦταν ἡ Καλκούτα, ὕστερα τὸ Παλαιὸ Δελχί (4.065.000 κ.) καὶ σήμερα τὸ **Νέο Δελχί** 8 χλμ. νοτιότερα (324.000 κ.). Τὸ **Ἄλλαχαμπάντ** (491.000 κ.) στὴ συμβολὴ τοῦ παραπόταμου Τζάμνα μὲ τὸν Γάγγη εἶναι γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς ὅ,τι ἡ Μέκκα γιὰ τοὺς Μουσουλμάνους καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς. Κάθε χρόνο πηγαίνουν χιλιάδες πιστοί, γιὰ νὰ λουστοῦν στὰ νερά τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ Γάγγη καὶ νὰ ἐξαγνιστοῦν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά τους. (Ἰδίως τοῦτο συμβαίνει κάθε 12 χρό-

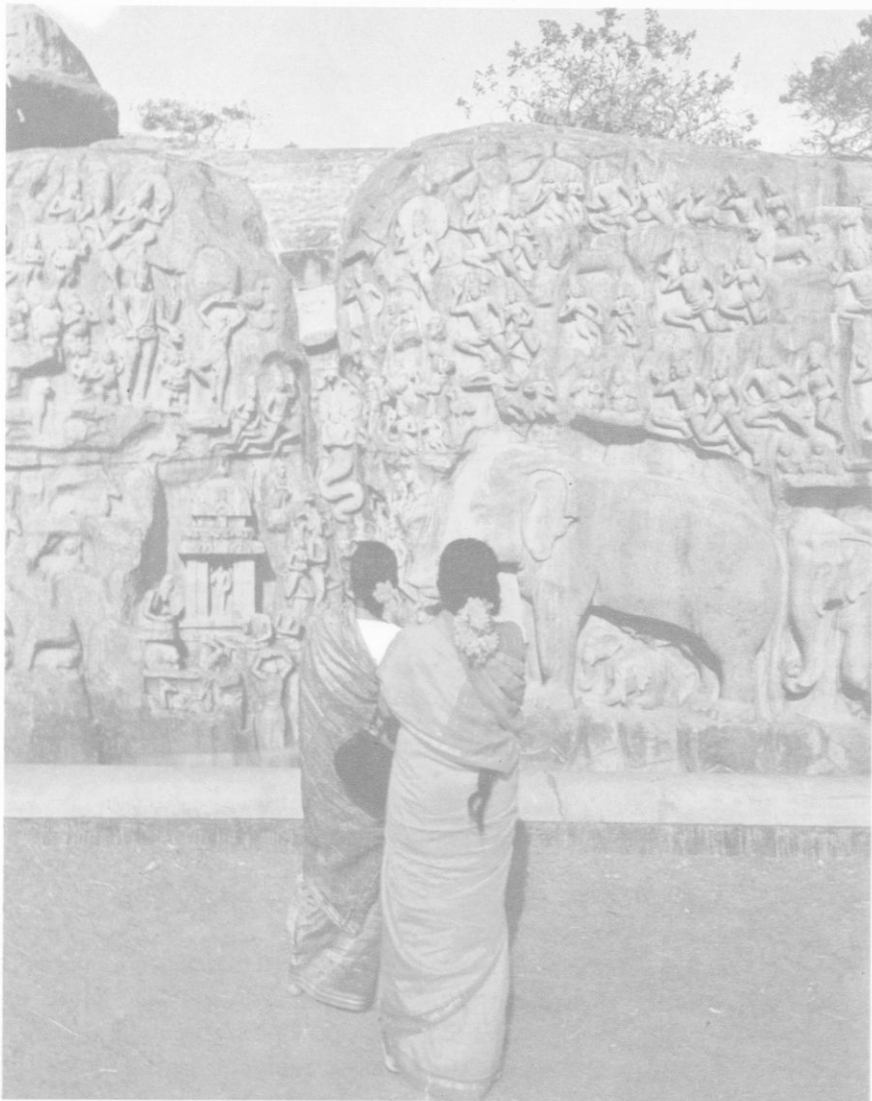
Ὅργανο τῶν ὀρυζῶνων στὴν Ἰνδία.

Ο υπερπληθυσμός είναι ένα μεγάλο πρόβλημα για την Ίνδία. Η άφισα τής φωτογραφίας συμβουλεύει τις οικογένειες νά μήν έχουν πολλά παιδιά. (Προσέξτε τό ἀλφάβητο. Μέ αυτό γράφτηκε καί ἡ σ α ν σ κ ρ ι τ ι κ ῆ γλώσσα τής ἀρχαίας Ίνδίας).

νια, πού τότε τά νερά τοῦ ποταμοῦ θεωροῦνται ἱερότερα). Ίερή πόλη γιά τούς Ίνδούς εἶναι ἡ **Μπεναρές** (560.000 κ.)· καί ἐκεῖ πηγαίνουν οἱ Ίνδοί νά λουστοῦν στά νερά τοῦ Γάγγη. Ἡ **Καουνπούρ** (1.151.000 κ.), ἡ **Άγκρα** 594.000 κ., παλιά πόλη, πρωτεύουσα ἄλλοτε τῶν Μογγόλων, ἔχει ἀνάκτορα ἀπό ἐρυθρό μάρμαρο, παλιά μεγαλόπρεπα οἰκοδομήματα καί ναούς. Ὅλες αὐτές οἱ πόλεις ἀνήκουν στήν πολιτεία **Οὐνάρ-Πραντές**, πού εἶναι ἡ πιό πολυκατοικημένη πολιτεία τής Δημοκρατίας τής Ίνδίας. Ἡ **Βομβάη**, χειμερινή πρωτεύουσα τής πολιτείας τής Βομβάης, δεύτερη σέ πληθυσμό (5.968.000 κ.) καί τό μεγαλύτερο λιμάνι τής Ίνδίας, εἶναι κέντρο βιομηχανίας βαμβακιοῦ. Ἡ **Πούνα** (853.000 κ.), στά βουνά Δ. Γκάτ, εἶναι ἡ καλοκαιρινή πρωτεύουσα. Ἡ **Άχμεταμπάντ** (1.588.000 κ.), κέντρο συγκοινωνίας καί βιομηχανίας βαμβακερῶν ὑφασμάτων. Στήν πολιτεία τοῦ **Μαντράς** εἶναι οἱ πόλεις: **Μαντράς** (3.169.000 κ.) πρωτεύουσα, τρίτη στόν πληθυσμό καί σημαντικό λιμάνι. Ἡ **Μαντούρα** (548.000 κ.), πού ἔχει ὠραίους ναούς Ἰνδικῆς τέχνης. **Μαῦσόρ** (245.000 κ.), πρωτεύουσα τής ὁμώνυμης πολιτείας, τής ὁ-

Σκαλισμένος βράχος κοντά στο Μαντράς

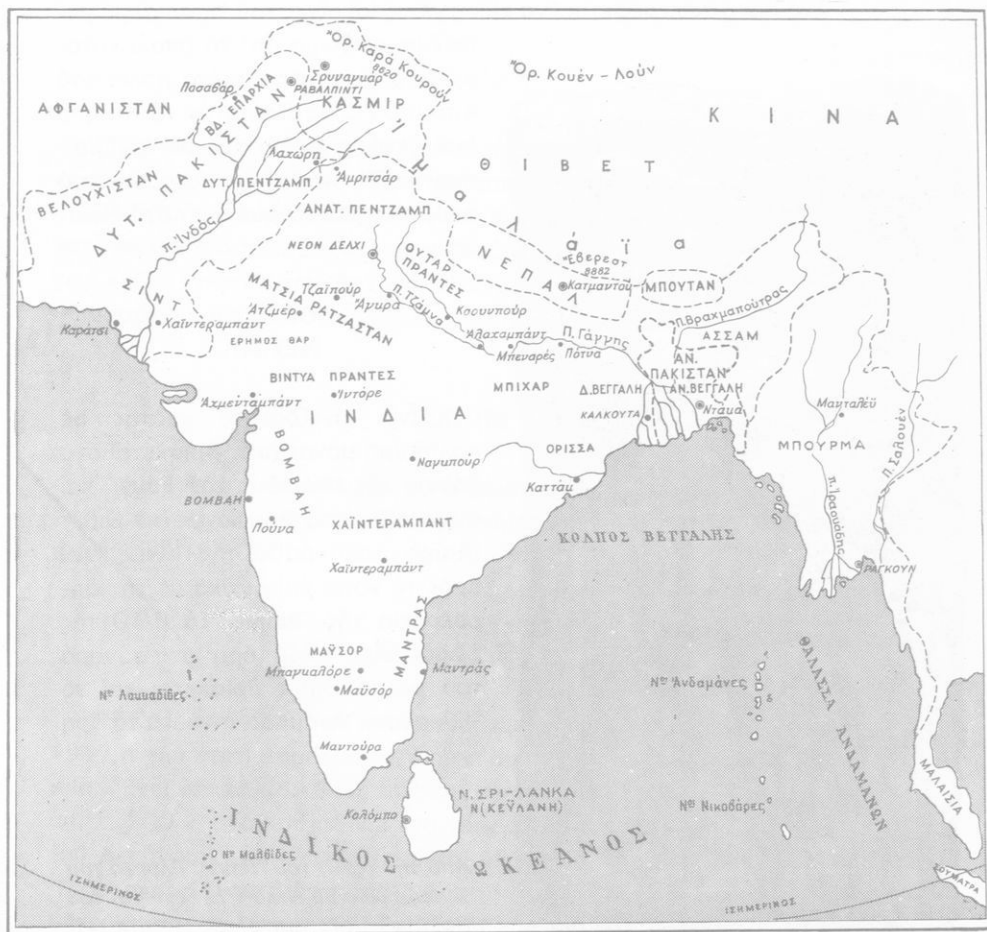
Στά κράτη τῆς χερσονήσου τῶν Ἰνδιῶν ὑπάρχουν πολλοί βουδικοί ναοί σάν κι αὐτόν

ποίας ἡ πιό μεγάλη πόλη εἶναι ἡ **Μπαγκαλόρ** (2.540.000 κ.). Στὴν πολιτεία **Χαϊντεραμπάντ** πρωτεύουσα ἡ **Χαϊντεραμπάντ** (1.612.000 κ.), τέταρτη στὸν πληθυσμό. Ἡ **Ναγκπούρ** (866.000 κ.). Στὴν πολιτεία τῆς **Δ. Βεγγάλης** ἡ **Καλκούτα** (7.031.000 κ.) μαζί μέ τὰ προάστια, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας τῆς Δ. Βεγγάλης, ἡ πιό μεγάλη στὸν πληθυσμό πόλη τῆς Ἰνδίας. Κτισμένη στίς ὄχθες τοῦ Γάγγη, εἶναι μεγάλο λιμάνι, ἔχει ὁμορφα κτήρια καί μεγαλόπρεπους ναούς. Περίφημος εἶναι ὁ ναός τῆς θεᾶς **Κάλι**, πού τό ἔσωτερικό του εἶναι στολισμένο μέ μάρμαρα καί πο-

λύτιμους λίθους. Τό άγαλμα τής θεᾶς, πού εἶναι μέσα στό ναό, ἔχει άμύθητη άξία.

Στή δυτική άκτή τής χερσονήσου ὑπῆρχαν μικρές παλιές άποικίες τής Πορτογαλίας μέ πρωτεύουσα τή Γκόα (73.000 κ.). Τό 1961 δμως μέ έπέμβαση τοῦ ίνδικοῦ στρατοῦ άπελευθερώθηκαν καί ένώθηκαν μέ τή Δημοκρατία τής Ίνδίας.

Χάρτ. 19. Κράτη Χερσονήσου Ίνδιών

ΚΑΣΜΙΡ

Τό Κασμίρ ἦταν ἡμιανεξάρτητο κράτος διοικούμενο ἀπό Μαχαραγιά. Σήμερα ἀποτελεῖ τμήμα τῆς Ἰνδίας. Τό Πακιστάν διεκδικεῖ τό Κασμίρ καί ὑπάρχει γι' αὐτό διαμάχη μεταξύ Ἰνδίας καί Πακιστάν. Ἔχει ἔκταση 138.995 km² καί πληθυσμό 4.615.000 κ. Τά 87% τῶν κατοίκων του εἶναι μουσουλμάνοι. Ἀποτελεῖται ἀπό μιά πολύ γόνιμη κοιλάδα, πού περιβάλλεται ἀπό ψηλά βουνά (Καρά-Κορούμ, Ἴμαλαία).

Στά ὄρενά ἐκτρέφεται ἓνα εἶδος γίδας (οἱ αἶγες τοῦ Κασμίρ) μέ μεταξένιο τρίχωμα ἀπ' τό ὁποῖο κατασκευάζουν τά φημισμένα σάλια τοῦ Κασμίρ. Γιά τό Πακιστάν τό Κασμίρ ἔχει μεγάλη σημασία, διότι ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πηγές τῶν ποταμῶν πού ἀρδεύουν καί δίνουν ζωή στό Πακιστάν.

ΝΕΠΑΛ

Εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μέ πολίτευμα μοναρχικό. Βρίσκεται στά βόρεια τῆς πεδιάδας τοῦ Γάγγη καί συνορεύει στά βόρεια μέ τό Θιβέτ (Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Κίνας) καί πρὸς τά νότια καί δυτικά μέ τή δημοκρατία τῆς Ἰνδίας. Τά 9/10 τῆς χώρας εἶναι ψηλά ὄρη· στά σύνορά του μέ τό Θιβέτ βρίσκεται καί τό Ἔβερεστ. Ἀνάμεσα σ' αὐτά τά ὄρη

Ἀπό τήν τέχνη τοῦ Νεπάλ: Γλυπτό τοῦ 10ου αἰώνα μέ τίτλο «Ἡ Γέννηση τοῦ Βούδα»

υπάρχουν μερικές μικρές αλλά εύφορες κοιλάδες. Τό Νεπάλ έχει έκταση 140.797 km² και πληθυσμό 12.320.000 κ. (πυκν. 80 κ. στό τ.χλμ.). Στά ανατολικά τής χώρας κατοικεί ή φυλή **Σέρπα**, πού δίνει θαυμάσιους οδηγούς γιά τούς όρειβάτες. 'Απ' αυτή τή φυλή ήταν ό **Τένσινγκ** πού μέ τό Νεοζηλανδό **Χίλλαρυ** ανέβηκαν πρῶτοι στήν κορυφή τοῦ "Εβερεστ (29 Μαΐου τοῦ 1953). Πρωτεύουσα καί μοναδική αξιόλογη πόλη τοῦ Νεπάλ εἶναι ή Κατμαντού (195.300 κ.), διότι οἱ κάτοικοι τοῦ Νεπάλ διαμένουν κυρίως σέ χωριά.

ΜΠΟΥΤΑΝ

Στίς νότιες πλαγιές τῶν Ἰμαλαΐων βρίσκεται τό μικρό ανεξάρτητο κρατίδιο τοῦ Μπουτάν. Ἔχει έκταση 47.000 km² καί πληθυσμό 1.034.000 κ. (ποτέ δέν ἔγινε μέ ἀκρίβεια ἀπογραφή). Οἱ κάτοικοι του κατάγονται ἀπό τό Θιβέτ καί εἶναι βουδιστές. Διοικοῦνται ἀπό ἕνα πολιτικό κι ἕνα θρησκευτικό ἀρχηγό. Εἶναι χώρα ὄρεινή. Τά ὄρη ἔχουν ὕψος περισσότερο ἀπό 6.500 μ. Πρωτεύουσα εἶναι ή Πουνάκα (32.000 κ.).

ΣΙΚΚΙΜ

'Ανάμεσα στό Νεπάλ καί τό Μπουτάν βρίσκεται τό βασίλειο τοῦ Σικκίμ, πού εἶναι προτεκτοράτο τής Ἰνδίας. Ἔχει έκταση 7107 km² καί πληθυσμό 198.000 κ. Πρωτεύουσα εἶναι τό Γκανγκτόκ (12.000 κ.).

ΣΡΙ - ΛΑΝΚΑ (ΚΕ·Υ·ΛΑΝΗ)

'Η Κεϋλάνη, πού ήταν προηγουμένως βρετανική ἀποικία, ἔγινε τό 1947 ανεξάρτητη Δημοκρατία, ἀνήκει ὁμως στή Βρετανική Κοινοπολιτεία. Ἔχει **ἐκταση** 65.610 km² καί πληθυσμό 13.680.000 κ. (1971) (πυκν. 200 κ. στό km²). Εἶναι ἕνα νησί στό ΝΑ μέρος τής χερσονήσου τοῦ Δεκάν καί ἔχει κλίμα θερμό καί ὑγρό, διότι βρίσκεται κοντά στόν Ἰσημερινό. Γι' αὐτό ἔχει πολλά δάση πού δίνουν ἀφθονη ξυλεία. Διαθέτει ἐπίσης πολύτιμα εἶδη ξυλείας, ὅπως τόν ἔβενο καί τό τήκ, πού

Ένα δείγμα από την λαϊκή τέχνη των Ήμαλαΐων. (Άνατολ. Σικκίμ, 18ος αιώνας).

χρησιμοποιείται στή ναυπηγική, διότι δέ σαπίζει εύκολα. Στά δάση άφθονού άγρια ζώα όλων τών ειδών (έλέφαντες, λεοπαρδάλεις, κροκόδειλοι καί φίδια, πού πολλά είναι δηλητηριώδη).

Οί κάτοικοι άσχολούνται κυρίως μέ τή γεωργία. Καλλιεργούν σέ μεγάλες φυτείες τά δέντρα πού δίνουν τά λεγόμενα μπαχαρικά, όπως τήν κανέλα, τό μοσχοκάρυδο, τό πιπέρι, τή βανίλια. Έπίσης καλλιεργούν τά άρτόδεντρα καί τούς κοκκοφοίνικες πού είναι όλα έγχώρια φυτά τής Κεϋλάνης· άκόμα καλλιεργούν φυτείες από ξενικά φυτά, όπως τίσ κιγχόνες, τά τεϊόδεντρα (άπ' τά όποία γίνεται τό τσάι), τά κακαόδεντρα καί τά καουτσουκόδεντρα. Καλλιεργούν επίσης ρύζι (αυτό καί οί καρύδες πού παράγονται από τούς κοκκοφοίνικες είναι ή βασική τροφή τών κατοίκων).

Τά όρυκτά είναι πολλά καί διάφορα, όπως χαλκός, νικέλιο, σίδηρος, γραφίτης κλπ. Δέ λείπει επίσης καί ό χρυσός καί ό λευκόχρυσος (πλατίνη).

Η **Κεϋλάνη** έξάγει κυρίως τσάι, ίνδικές καρύδες, κόπρα, κακάο, καουτσούκ καί μπαχαρικά. **Εισάγει** ρύζι, διότι αυτό πού παράγει δέν έπαρκει, καί βιομηχανικά προϊόντα. Οί κάτοικοι άνήκουν στή λευκή φυλή, είναι όμως μελαφοί. Πρωτεύουσα καί πολύ καλό λιμάνι είναι τό **Κολόμπο** (583.000 κ.). Στή Δημοκρατία τής Κεϋλάνης άνήκαν καί τά νησιά **Μαλδίβες** καί **Λακαδίβες**, πού βρίσκονται στά ΝΔ τής Κεϋλάνης καί έχουν 102.000 κ. Οί κάτοικοι άνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Από τό 1968 αποτελούν άνεξάρτητη Δημοκρατία. Πρωτεύουσα ή Μαλέ (11.760 κ.).

Συλλογή του τσαγιού

N.A. ΑΣΙΑ

Σ' αυτήν ανήκουν τὰ κράτη τῆς Ἰνδοκίνας, ἡ Ἰνδονησία καί οἱ Φιλιππίνες.

Η ΙΝΔΟΚΙΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΑΥΤΗΣ

Γενικά. Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι ἡ ἀνατολικότερη ἀπ' τὶς τρεῖς χερσονήσους, πού σχηματίζει στό νότο ἡ Ἀσιατική ἥπειρος. Λέγεται Ἰνδοκίνα γιατί βρίσκεται ἀνάμεσα στήν Κίνα καί τὶς Ἰνδίες καί μοιάζει καί μέ τὶς δυό. Πρὸς τὰ Δ ἔχει ὕρια τὶς Ἰνδίες καί τὸν κόλπο τῆς Βεγγάλης, πρὸς τὰ Α τὴ Σινική θάλασσα, πρὸς τὰ Β τὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας καί πρὸς τὰ Ν τὸν Ἰνδικό Ὦκεανό καί τὴ νότια Σινική θάλασσα (χαρτ. 20). Πρὸς τὰ νότια προεκτείνεται μέ τὴ στενόμακρη χερσόνησο τῆς Μαλαισίας ἢ *Μαλαϊκὴ χερσόνησο*, πού εἰσχωρεῖ βαθιὰ ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικό καί Εἰρηνικό Ὦκεανό. Ἡ Ἰνδοκίνα ἐνώνεται μέ τὴ Μαλαϊκὴ χερσόνησο μέ τὸν Ἴσθμό τοῦ Κρά (πλάτος 70 km.).

Μορφολογία ἐδάφους — Κλίμα — Ποταμοί. Προεκτάσεις τῶν Ἰμαλαίων εἰσχωροῦν βαθιὰ στήν Ἰνδοκίνα καί σχηματίζουν τὰ ψηλὰ ὄρη τῆς Βιρμανίας, τῆς Ταϊλάνδης (Σιάμ) καί τοῦ Βιετνάμ. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἐκτείνονται πλατιές καί εὐφορες κοιλάδες, πού διαρρέονται ἀπὸ τοὺς ποταμούς Ἰραουάδη, Σαλουέν, Μενάμ, Μεκόγκ καί Σόγκ-Κόι (ἐρυθρὸς ποταμός). Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ πηγάζουν κυρίως ἀπὸ τὸ ὄροπέδιο τοῦ Θιβέτ καί χύνονται στὸν κόλπο τῆς Βεγγάλης ἢ στὴ Ν. Σινική θάλασσα. Ἔχουν ἄφθονο νερό, διότι ὀλόκληρη ἡ Ἰνδοκίνα, ἰδίως τὴν ἐποχὴ τῶν θερινῶν μουσσώνων δέχεται πολλὲς βροχές (βλ. Ἰνδίες). Πολλὲς φορές οἱ βροχές αὐτές εἶναι κατακλυσμιαῖες, οἱ ποταμοὶ ξεχειλίζουν καί πλημμυρίζουν μεγάλες ἐκτάσεις. Οἱ πλημμύρες αὐτές καί ἡ τεχνητὴ ἀρδευση μέ διώρυγες εὐνοοῦν τὴ ρυζοκαλλιέργεια, πού ἔρχεται πρώτη ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες καλλιέργειες στήν Ἰνδοκίνα. Ἡ θερμοκρασία εἶναι σχεδὸν ὁμοιόμορφη ὅλο τὸ χρόνο καί διατηρεῖται καί τὸ χειμῶνα ψηλὴ, διότι ἡ Ἰνδοκίνα βρίσκεται κοντὰ στὸν Ἴσημερινό.

Γεωργία — Κτηνοτροφία — Ἀλιεΐα. Ἡ Ἰνδοκίνα παράγει καί ἐξάγει

Χάρτ. 20. Ἰνδοκίνα καί Κράτη αὐτῆς.

πολύ ρύζι: (Βιρμανία 8 εκατομ. τόννους τό χρόνο, Ταϊλάνδη 8 εκατομ. καί ανάλογα καί οι άλλες περιοχές). Καλλιεργούνται επίσης βαμβάκι, φιστίκια, κεχρί, σησάμι· υπάρχουν επίσης μεγάλες φυτείες καουτσουκόδεντρου, ιδίως στή Μαλαισία. Ἀκόμη μουριές γιά τήν ἐκτροφή μεταξοσκωλήκων, ζαχαροκάλαμο, κοκκοφοίνικες, καφεόδεντρα, καπνός καί δέντρα πού παράγουν μπαχαρικά (ὄπως καί στήν Κεϋλάνη). Μικρή ἀνάπτυξη ἔχει ἡ **κτηνοτροφία**. Ἐκτρέφουν παντοῦ βοοειδή γιά μεταφορές καί ὄργανο στους ἀγρούς, (διότι εἶναι ζῶα τῶν ἐλwodῶν μερῶν, πού ἀντέχουν στήν ὑγρασία). Ἐπίσης ἔχουν ἡμερωμένους ἐλέφαντες γιά τίς μεταφορές κορμῶν δέντρων ἀπ' τά δάση. Ἡ ἔλλειψη κτηνοτροφικῶν προϊόντων καί προπαντός κρέατος ἀναπληρώνεται ἀπό τά ψάρια, πού εἶναι ἀφθονα στά ποτάμια καί στά παράλια. Τά ψάρια καί τό ρύζι ἀποτελοῦν τή βάση τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων τῆς Ἰνδοκίνας.

Δασικός καί ὄρυκτός πλοῦτος – Βιομηχανία. Ἡ ψηλή θερμοκρασία καί οι ἀφθονες βροχές εὐνοοῦν τήν ὑπαρξη μεγάλων δασῶν, πού εἶναι πυκνά καί ἀδιαπέραστα (ζουγκλες). Δέν ἔχουν ἀκόμη ἐξερευνηθεῖ ἐξαιτίας τῆς πυκνότητάς των. Σ' αὐτά ζοῦν πλῆθος ζῶων (τίγρεις, πάνθηρες, ἐλέφαντες, ἀμέτρητοι πίθηκοι, φίδια, παπαγάλοι καί διάφορα πολύχρωμα παραδείσια πουλιά).

Ὀρυκτός πλοῦτος. Ἐχει πολλά ὄρυκτά. Μονάχα ἡ Μαλαισία παράγει τά 30% τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς κασσιτέρου. Ὑπάρχει επίσης σίδηρος, ἀσήμι, χρυσάφι καί πολύτιμοι λίθοι. Στή Βιρμανία ὑπάρχει καί ἀρκετό πετρέλαιο.

Μολονότι ἡ γεωργία δίνει ἀφθονες πρῶτες ὕλες καί ὑπάρχουν καί ἀφθονα μεταλλεύματα, ἡ **βιομηχανία** δέν εἶναι ἀναπτυγμένη. Τοῦτο ὀφείλεται στό ὅτι ὅλες οι χώρες τῆς Ἰνδοκίνας, ἐκτός ἀπό τήν Ταϊλάνδη, ὡς τά τελευταῖα χρόνια ἦταν ἀποικίες. Οι μητροπόλεις ἐνδιαφερόμενες γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ἰδικῶν τους βιομηχανιῶν δέν ἐφρόντιζαν γιά τήν ἴδρυση καί ἀνάπτυξη βιομηχανιῶν στίς ἀποικίες τους. Τίς ἀποικίες ἤθελαν μόνο γιά τήν προμήθεια πρῶτων ὑλῶν καί τήν τοποθέτηση τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων τους. Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι πλούσια χώρα, ἀλλά μεγάλες ἐκτάσεις παραμένουν ἀκαλλιέργητες. Ἐπίσης πλούσια ὄρυχεῖα παραμένουν ἀνεκμετάλλευτα.

Οἱ **κάτοικοι** τῆς Ἰνδοκίνας ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Ἡ θρησκεία τους εἶναι ὁ βουδισμός. Μόνο οι Μαλαῖοι εἶναι μουσουλμάνοι. Ἐχουν

μεγαλόπρεπους βουδικούς ναούς (παγόδες) που είναι συγχρόνως και μοναστήρια και σχολεία. Στόν αρχιτεκτονικό ρυθμό τών ναών διακρίνουμε επίδραση απ' τίσ 'Ινδίες.

Στήν 'Ινδοκίνα ανήκουν τά ανεξάρτητα κράτη: Βιρμανία ή Μπούρμα, Ταϊλάνδη ή Σιάμ, τά 4 ανεξάρτητα κράτη, που άποτελοΰσαν πρώτα τή Γαλλική 'Ινδοκίνα, δηλαδή Καμπότζη, Λάος, Βόρειο Βιετνάμ και Νότιο Βιετνάμ και τά δύο ανεξάρτητα κράτη Μαλαισία και Σιγκαπούρη, που ήταν πρώτα άποικίες τής 'Αγγλίας μέ τό όνομα Βρετανική Μαλαισία.

ΜΠΟΥΡΜΑ Ή ΒΙΡΜΑΝΙΑ

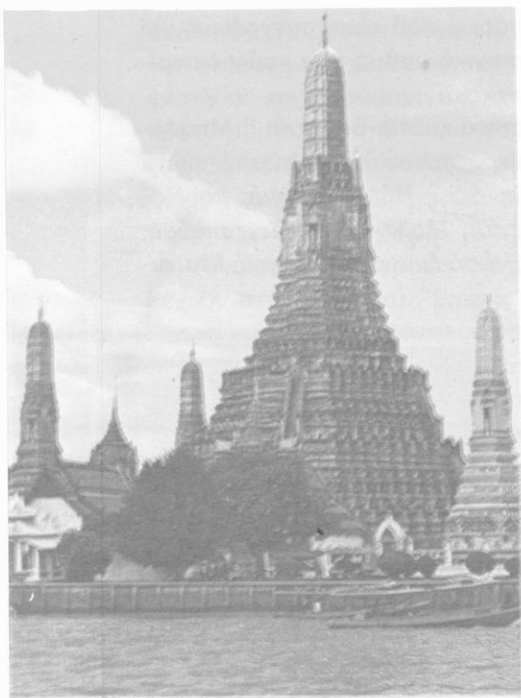
'Η Βιρμανία ή Μπούρμα έγινε ανεξάρτητη μετά τό Β' παγκόσμιο πόλεμο (ώς τότε ήταν βρετανική άποικία). Συνορεύει μέ τό Α. Πακιστάν, τή Δημοκρατία τής 'Ινδίας, τή Λαϊκή Δημοκρατία τής Κίνας, τό Λάος, τήν Ταϊλάνδη και βρέχεται άπό τόν κόλπο τής Βεγγάλης. Έχει έκταση 678.033 km² και πληθυσμό 28.920.000 κ. (1972) (πυκν. 42 κ. στό km.). Πρωτεύουσα είναι ή Ραγκούν (1.758.000 κ.), που βρίσκεται κοντά στό δέλτα του ποταμού 'Ιραουάδη και έχει ώραίους βουδικούς ναούς (παγόδες). Δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη ή Μανταλάν μέ 360.000 κ.

ΤΑΪΛΑΝΔΗ Ή ΣΙΑΜ

'Η Ταϊλάνδη, που όνομαζόταν ως τό

'Η γραφική «πλεούμενη» άγορά του Μπανγκόκ

Οι περίφημοι ναοί του Μπαγκκόκ

1939 Σιάμ, είναι τό μοναδικό κράτος στή χερσόνησο τής 'Ινδοκίνας πού παρέμεινε πάντοτε ανεξάρτητο. Βρισκόταν ανάμεσα σέ δύο ισχυρά άποικιακά κράτη, τή Γαλλία καί τήν 'Αγγλία, καί κανένα άπ' αυτά δέν άφηνε τό άλλο νά τήν καταλάβει. Οί περισσότεροι κάτοικοι ανήκουν στή φυλή τών Τάι, άπ' τήν όποία όνομάστηκε Ταϊλάνδη. Συνορεύει μέ τήν Μπούρμα (Βιρμανία), τό Λάος, τήν Καμπότζη, τή Μαλαισία καί βρέχεται άπό τή Ν. Σινική θάλασσα καί τόν κόλπο τής Βεγγάλης. Έχει έκταση 514.000 km² καί πληθυσμό 35.335.000 κ. (1970) (πυκν. 68 κ. στό km²). Πρωτεύουσα είναι ή Μπαγκκόκ (1.608.000 κ.) κτισμένη στίς όχθες του ποταμού Μενάμ. Έχει μεγάλα έργοστάσια ρυζιού, διασχιζεται άπό πολλές διώρυγες καί στολίζεται άπό μεγαλόπρεπους βουδικούς ναούς.

ΚΑΜΠΟΤΖΗ

Συνορεύει στα βόρεια με την Ταϊλάνδη και το Λάος, στα Νότια με το Ν. Βιετνάμ και βρέχεται από τον κόλπο του Σιάμ, δυτικά βρέχεται από τον κόλπο του Σιάμ και συνορεύει με το βασίλειο του Σιάμ και ανατολικά με το Ν. Βιετνάμ (χαρτ. 20). Έχει έκταση 181.035 km² και πληθυσμό 7.100.000 κ. (1970) (πυκν. πληθ. 39 κ. στο km²). Έχει κλίμα θερμό και υγρό (μέση θερμοκρασία τό χρόνο 26°C). Ο ποταμός Μεκόνγκ διασχίζει τη χώρα από Β προς Ν. Έχει πυκνά δάση, μέσα στα όποια βρίσκονται έρείπια από παλιές πόλεις, πού ήκμασαν κάποτε, αργότερα παρήκμασαν, τίς έγκατέλειψαν και τίς σκέπασε τό δάσος. Μέσα σ' αυτά τά έρείπια υπάρχουν και τά έρείπια του μεγαλόπρεπου ναού **Άγκ-**

Οι περίφημοι ναοί του Άγκ-Κόρ στην Καμπούτζη

Κόρ. Στόν ποταμό Μεκόγκ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Καμπότζης **Πνόμ-Πένχ** (394.000 κ.). Ἔχει μεγαλόπρεπο παλάτι καί πολυ ὠραίους ναούς (παγόδες).

ΛΑΟΣ

Βρίσκεται ἀνάμεσα στό Βιετνάμ, τήν Κίνα, τήν Μπούρμα, τήν Ταϊλάνδη καί τήν Καμπότζη. Ἔχει ἔκταση 236.800 km² καί πληθυσμό (3.000.000 κ.) (πυκν. 13 κ. στό km²). Ἐπειδή βρίσκεται στό βόρειο μέρος τῆς χερσονήσου τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι ὄρεινό. Μεγάλες ἐκτάσεις σκεπάζονται μέ πυκνά παρθένα δάση. Γι' αὐτό εἶναι ἀραιοκατοικημένο. Ἔχει δύο πρωτεύουσες τή **Λουάγκ-Πραμπάγκ** (20.000 κ.), ἔδρα τοῦ βασιλιᾶ, καί τή Βιέν-Τιάν (150.000 κ.), ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως καί τῆς Βουλῆς στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Μεκόγκ.

ΒΙΕΤΝΑΜ

Τό Βιετνάμ κατέχει τό ἀνατολικό μέρος τῆς χερσονήσου τῆς Ἰνδοκίνας. Ἔχει ἔκταση 329.556 km² καί πληθυσμό 42.650.000 κ.

Τό Βιετνάμ χωρίζεται σέ Β. Βιετνάμ μέ πρωτεύουσα τό Ἄνσί καί Ν. Βιετνάμ μέ πρωτεύουσα τό Χό-Τσί-Μίνχ (Σαϊγκόν).

Χωρική ὀργάνει ὄρυζάνα στό Βιετνάμ

ΜΑΛΑΙΣΙΑ

Κατέχει τό πιάό μεγάλο μέρος τής Μαλαϊκής χερσονήσου καί δύο τμήματα στό βόρειο μέρος τής νήσου Βόρνεο, τό **Σαμπάχ** καί τό **Σαραβάκ**. Συνολικά έχει έκταση 332.634 km². "Άλλοτε ήταν προτεκτοράτο τής Άγγλίας καί λεγόταν Βρεταννική Μαλαισία. "Έγινε ανεξάρτητη τό 1957, άνήκει όμως στή Βρεταννική Κοινοπολιτεία. "Έπειδή βρίσκεται κοντά στόν 'Ισημερινό έχει θερμό κλίμα καί πολλές βροχές. "Έτσι έχει πολλά καί πυκνά δάση, πού σέ μεγάλη έκτασή τους παραμένουν ανεξερεύνητα. "Η χώρα είναι γνωστή γιά τίς μεγάλες φυτείες καουτσουκόδεντρου καί γιά τά πλούσια όρυχεϊα κασσιτέρου. "Ο πληθυσμός είναι 10.651.000 κ. (1971). Τό 1/2 του πληθυσμού είναι Κινέζοι καί οί υπόλοιποι Μαλαϊοί. "Ανήκουν καί αυτοί στήν κίτρινη φυλή, αλλά είναι μουσουλμάνοι. Στά δάση τής Μαλαισίας ζοϋν καί μερικοί νεγροειδεϊς πυγμαϊοί. Πρωτεύουσα καί σημαντικό λιμάνι είναι ή **Κουάλα-Λουμποϋρ** μέ 452.000 κ.

ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ

"Αποτελείται από ένα νησί, όχι πιάό μεγάλο από τήν Άπτική, κοντά στή Μαλαϊκή χερσόνησο καί δυό άλλα μικρότερα νησάκια (Κόκκος καί νήσος των Χριστουγέννων). "Έχει έκταση 581 km² πληθυσμό 2.110.000 κ. (1971) καί πρωτεύουσα τήν πόλη Σιγκαπούρη 2.074.000 κ.), πού είναι από τά μεγαλύτερα λιμάνια του κόσμου. "Έχει στρατηγική σημασία, διότι δεσπόζει στό θαλάσσιο δρόμο πρós τήν Άπω Άνατολή. Γι' αυτό οί Άγγλοι τήν είχαν όχυρώσει, όταν ή Σιγκαπούρη ήταν βρεταννική άποικία. Τό 1963 έγινε ανεξάρτητο τμήμα τής Όμοσπονδίας τής Μαλαισίας καί τό 1965 έγινε τελείως ανεξάρτητη Δημοκρατία, άνήκει όμως στή Βρεταννική Κοινοπολιτεία. Μιά γέφυρα, άπ' τήν όποία περνά δρόμος καί σιδηροδρομική γραμμή, συνδέει τό νησί μέ τήν άπέναντι άκτή.

ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

"Από τήν άκρη τής χερσονήσου τής Μαλαισίας ώς τήν Άυστραλία εκτείνεται ένα πλήθος μικρά καί μεγάλα νησιά, πού άποτελοϋν τήν 'Ιν-

Χάρτ. 21. Ίνδωνησία. Φιλιππίνες.

δωνησία. "Ως τό Β΄ παγκόσμιο πόλεμο ήταν όλλανδική άποικία μέ τό όνομα **Όλλανδικές Ίνδίες** καί μετά έγινε άνεξάρτητη Δημοκρατία, έκτός από τό βόρειο τμήμα τής νήσου Βόρνεο, πού τά 9/10 άνήκουν στή Μαλαισία (Σαμπάχ-Σαραβάκ) καί τό 1/10 είναι προτεκτοράτο του Ήνωμένου Βασιλείου μέ αύτοκυβέρνηση (τό Μπρουνεί), τό άνατολικό τμήμα τής νήσου Τιμόρ, πού είναι ύπό έξάρτηση πορτογαλική, καί τό Άνατολικό τμήμα τής Νέας Γουινέας, πού άνήκει στήν Αύστραλία.

Ή Ίνδωνησία αποτελείται από τά μεγάλα νησιά Βόρνεο (έξαπλάσια τής Έλλάδας), Σουμάτρα, τριπλάσια τής Έλλάδας, Ίάβα καί Κελέβη, (Σουλαβέζι), Ίσες σέ έκταση ή κάθε μία μέ τήν Έλλάδα, τή Δυτική Νέα Γουϊνέα (Ίριάν) καί από τά μικρότερα νησιά Τιμόρ, Μολούκες, Σούνδης κλπ. (χαρτ. 21).

Τά νησιά τής Ίνδωνησίας έχουν πολλά ένεργά καί σβησμένα ήφαιστεια (γύρω στά 100 στή Σουμάτρα καί 120 στήν Ίάβα). Τό ύψος μερικών άπ΄ αυτά περνά τά 3000 μ. Ή έκρηξη του ήφαιστείου Καρακατάο (1883) είναι ή μεγαλύτερη ήφαιστειακή έκρηξη πού παρατηρήθηκε μέχρι σήμερα. Οί σεισμοί είναι συχνοί καί καταστροφικοί.

Ή Ίνδωνησία έχει έκταση 1.904.345 km² καί πληθυσμό 124.894.000 κ. (1971) (πυκν. πληθ. 65 κ. στό km²). Άπ΄ αυτούς τά 2/3 ζοϋν στήν Ίάβα, πού είναι από τά πιό πυκνοκατοικημένα μέρη τής γής (πυκν. 400). Ή Βόρνεο είναι άραιοκατοικημένη. Οί κάτοικοι είναι Μαλαϊοι (κίτρινη φυλή) έκτός από 1,5 έκατομ. πού είναι Κινέζοι. Είναι επίσης 250.000 Εύρωπαϊοι, πού όμως συνεχώς λιγοστεύουν. Στή Βόρνεο ζοϋν καί ήμιάγριες φυλές πού άγνοοϋν τή γεωργία, τρέφονται μόνο μέ καρπούς, ρίζες, έντομα, φίδια κλπ. καί έχουν γιά όπλα τόξα καί βέλη. Ζοϋν επίσης καί λίγοι νεγροειδείς πυγμαϊοι.

Τό κλίμα είναι θερμό καί ύγρό όλο τό χρόνο, διότι ή Ίνδωνησία βρίσκεται στή ζώνη του Ίσημερινου. Στήν ίσημερινή ζώνη, πού έκτείνεται 8^ο-10^ο βόρεια καί νότια του Ίσημερινου, οι άνεμοι πού φυσοϋν από τή θάλασσα ζεσταίνονται, γίνονται έλαφρότεροι καί άνεβαίνουν άνεβαίνοντας όμως ψύχονται καί οι ύδρατμοί γίνονται βροχή. Οί πολλές βροχές καί ή ψηλή θερμοκρασία σ΄ όλη τή διάρκεια του χρόνου συντελοϋν στή μεγάλη άνάπτυξη των δασών. Ύπάρχουν επίσης κοκκοφοίνικες, καουτσουκόδεντρα, κιχόνες καί δέντρα πού δίνουν μπαχαρικά. Τά νησιά Μολούκες φημίζονται γιά τά μπαχαρικά τους.

Φωτογραφία από τό θέατρο σκιών τής 'Ινδονησίας

Ἡ **Γεωργία** εἶναι ἡ κυριότερη ἀπασχόληση τῶν κατοίκων. Πρώτη στίς καλλιέργειες ἔρχεται ἡ ρυζοκαλλιέργεια. Ἀκόμη καλλιεργεῖται ζαχαροκάλαμο (γίνεται καί ἐξαγωγή ζάχαρης), καλαμπόκι, πατάτες, καπνός ἐξαιρετικῆς ποιότητας, τσαί, κοκκοφοίνικες καί καουτσούκ.

Ἡ **κτηνοτροφία** δέν εἶναι ἀναπτυγμένη. Τά κτηνοτροφικά εἶδη ἀναπληρώνονται ἀπό τά ἀφθονα ψάρια, πού υπάρχουν στίς θάλασσες γύρω ἀπ' τά νησιά.

Ἡ **ὄρυκτός πλοῦτος** εἶναι ἀρκετός. Ὑπάρχουν γαιάνθρακες καί πετρέλαιο.

Ἡ **βιομηχανία** δέν εἶναι ἀναπτυγμένη, διότι ὡς τό τέλος τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου ἡ Ἰνδονησία ἦταν ὀλλανδική ἀποικία.

Ἐξάγει πετρέλαιο, μεταλλεύματα, καπνό, ζάχαρη, τσαί, καφέ, καουτσούκ, καί κόπρα (ἀπό τίς Ἰνδικές καρύδες). **Εισάγει** ρύζι καί ἄλλα εἶδη διατροφῆς καί βιομηχανικά προϊόντα.

Θρησκεία. Οί πίο πολλοί είναι μουσουλμάνοι. Οί ήμιάγριες φυλές είναι είδωλολάτρεις. Ύπάρχουν καί λίγοι βουδιστές καί χριστιανοί (προσηλυτισμένοι από τούς Όλλανδούς).

Σπουδαιότερες πόλεις είναι: Ή *Τζιακάρτα* (Βαταβία) στό νησί Ίάβα, πρωτεύουσα μέ 4.500.000 κ. Ή *Μπαντούγκ* (1.201.000 κ.) καί ή *Σουραμπάγια* (1.500.000 κ.) (χαρτ. 21). Όλες οί μεγάλες πόλεις βρίσκονται στήν Ίάβα.

ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗ ΒΟΡΝΕΟ

Ήποτελείται από τό Σουλτανάτο του *Μπρουνέι*, στό βόρειο μέρος τής Βόρνεο, ανάμεσα στό Σαμπάχ καί τό Σαραβάκ, πού ανήκουν στή Μαλαισία καί είναι προτεκτοράτο του Ήνωμένου Βασιλείου. Ήχει έκταση 5765 km² καί πληθυσμό 135.000 κ. (1970). Πρωτεύουσα τό *Μπρουνέι* (47.320 κ.).

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΚΗ ΤΙΜΟΡ

Τό ανατολικό μισό του νησιού Τιμόρ, πού ύπάρχει στήν ομάδα των νησιών τής Σούνδης καί έχει έκταση 14.925 km² καί 614.000 κ. (1970), ανήκει στήν Πορτογαλία.

ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

Οί Φιλιππίνες ανήκαν στίς Ήνωμένες Πολιτείες ώς τό Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Μετά τόν πόλεμο έγιναν ανεξάρτητη Δημοκρατία. Ήποτελοϋνται από ένα πλήθος νησιά (7000), πού τά μεγαλύτερα είναι ή *Μιντανάο* καί ή *Λουζόν*. Ή συνολική έκταση είναι 300.000 km² καί ό πληθυσμός 37.959.000 κ. (πυκν. 127).

Οί κάτοικοι ανήκουν στήν κίτρινη φυλή: ύπάρχουν καί λίγοι (40.000 περίπου) πυγμαίοι, παρόμοιοι πρός τούς πυγμαίους τής Βόρνεο καί τής Μαλαισίας. Ή θάλασσα στά παράλια είναι ρηχή, πρός τά ανατολικά όμως βαθαίνει απότομα καί λίγο ανατολικότερα από τό νησί Μιντα-

Φιλιππίνες. Ψαρόβαρκες τῶν Μόρος, μουσουλμάνων τῆς νήσου Μιντανάο, ἀνοιχτά ἀπό τόν κόλπο Ντάβιου

νάο συναντοῦμε τό μεγαλύτερο βάθος τῆς θάλασσας σ' ὄλο τόν κόσμο (10.838 μ.). Ἐκεῖ ὑπάρχει μιά βαθύτατη ὑποθαλάσσια τάφρος, πού προχωρεῖ πρὸς τὰ βόρεια ὡς τό τέλος τῶν νησιῶν τῆς Ἰαπωνίας. Σ' ὄλη αὐτή τήν ἔκταση ὁ φλοιός τῆς γῆς δέν ἔχει ἀκόμα σταθεροποιηθεῖ. Γι' αὐτό ὑπάρχουν πολλά ἠφαίστεια ἐνεργά καί σβησμένα καί γίνονται συχνά σεισμοί.

Τό **κλίμα** εἶναι θερμό καί ὑγρό. Γι' αὐτό τό 1/2 τῶν νησιῶν σκεπάζεται μέ δάση, ἐδῶ ὅμως τὰ ἄγρια ζῶα εἶναι σπάνια. Πολλές φορές φυσοῦν ἄγριοι ἄνεμοι, τυφῶνες, πού ἀρπάζουν ἀκόμη καί στέγες σπιτιῶν καί συνοδεύονται ἀπό ραγδαῖες βροχές.

Ἡ **γεωργία** εἶναι ἡ κυριότερη ἀπασχόληση τῶν κατοίκων. Ἡ χώρα ἔχει μεγάλη παραγωγή καπνοῦ, ἰνδικῶν καρυδιῶν καί κάνναβης, πού τή λέγουν **κάνναβη τῆς Μανίλλας**. Αὐτή εἶναι φυσικές ἴνες πού βγαίνουν ἀπό ἓνα εἶδος μπανανιάς.

Τό «τινικλίγκ» εἶναι ἕνας δύσκολος καί ζωηρός χορός τῶν Φιλιππίνων. Ὁ χορός εἶναι ἐμπνευσμένος ἀπό τή ζωή τοῦ πουλιοῦ τινικλίγκ πού ζεῖ στούς ὄρυζῶνες.

Ὅρυκτά υπάρχουν ἀρκετά καί μεταξύ αὐτῶν γαιάνθρακες καί πετρέλαιο, ἀλλά ἡ **βιομηχανία** δέν εἶναι ἀναπτυγμένη, διότι ὡς τὰ τελευταῖα οἱ Φιλιππίνες ἦταν ἀποικία.

Θρησκεία. Οἱ πῖο πολλοί εἶναι χριστιανοί πού προσηλυτίστηκαν ἀπό ἱεραπόστολους. Ὑπάρχουν καί 1/2 ἑκατομ. μουσουλμάνοι, λίγοι βουδιστές καί μερικοί εἰδωλολάτρες. Τά 30% ἀπό τούς κατοίκους μιλοῦν τήν Ἀγγλική.

Σπουδαιότερες πόλεις εἶναι: ἡ **Κεζόν** (780.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας τῶν Φιλιππίνων στό νησί Λουζόν. Κοντά σ' αὐτή εἶναι ἡ **Μανίλλα** (1.370.000 κ.), ἡ πῖο μεγάλη πόλη καί λιμάνι τῶν Φιλιππίνων.

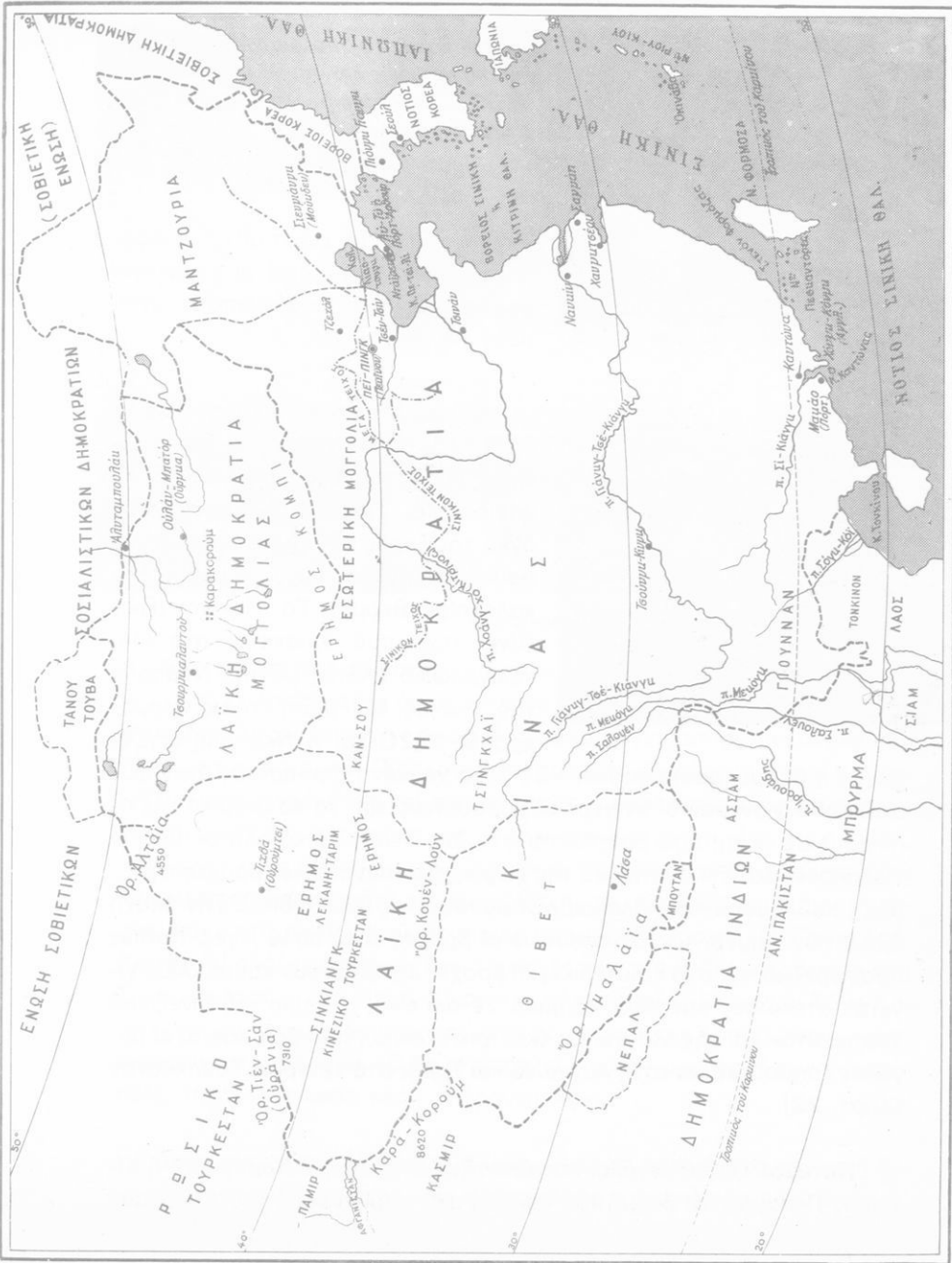
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Στήν 'Ανατολική 'Ασία ανήκουν ή *Λαϊκή Δημοκρατία τής Κίνας*, ή *Φορμόζα* ('Εθνικιστική Κίνα), τά νησιά *Ρίου-Κίου*, ή *Ίαπωνία* καί ή *Β* καί *Ν Κορέα*. 'Η Α καί ΝΑ 'Ασία λέγονται καί *Άπω Ανατολή*.

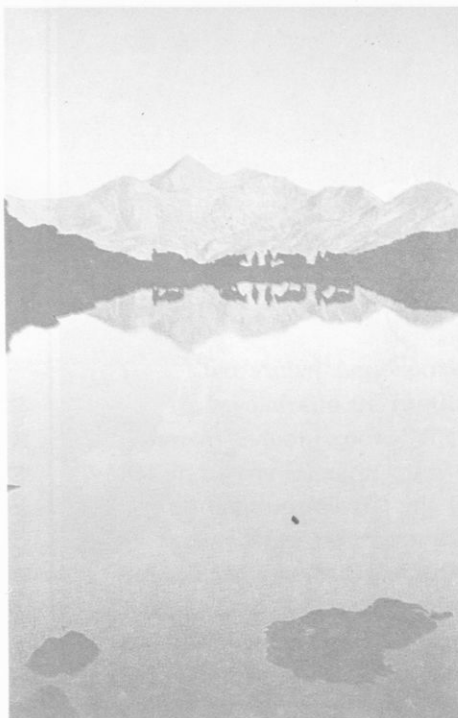
ΚΙΝΑ

'Η Κίνα, Λαϊκή Δημοκρατία (κομμουνιστικό κράτος) από τό 1949, εἶναι τό μεγαλύτερο σέ πληθυσμό καί τό δεύτερο σέ έκταση (μετά τή Σοβιετική Ένωση) κράτος τής γῆς. Έχει έκταση 9.561.000 km², σχεδόν ἴση μέ τήν Εὐρώπη καί πληθυσμό 800.000.000 κ., δηλ. σχεδόν τό 1/4 τοῦ πληθυσμοῦ τής γῆς (πυκν. 80 κ. στό km²). 'Αποτελεῖται ἀπό τήν κυρίως Κίνα, πού εἶναι σέ έκταση 42 φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν 'Ελλάδα καί ἔχει 800.000.000 κ. καί τίς περιοχές πρὸς τά δυτικά τής Κίνας, δηλ. τό Θιβέτ, τό Κινεζικό Τουρκεστάν ἢ Σινκιάνγκ καί τήν 'Εσωτερική Μογγολία (καί τά 4 αὐτά τμήματα τής Κίνας ἀνήκουν στήν Κεντρική 'Ασία) καί τέλος τή Μαντζουρία πρὸς τά ΒΑ.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τό δυτικό καί νότιο μέρος τής Κίνας εἶναι ὄρεινό. Στά δυτικά ὑπάρχουν ψηλά ὄρη, ὅπως τά *Άλτάια* (4550 μ.), τά Οὐράνια ὄρη ἢ *Τιέν-Σάν* (7439 μ.), τά ὄρη *Καρά-Κορούμ* (8611 μ.) καί *Κουέν-Λούν* (7860 μ.), πού προεκτείνονται καί στά ὄροπέδια Κασμίρ καί Παμίρ. 'Από τό Παμίρ ἀρχίζουν ὄλες οἱ παραπάνω ὄροσειρές ἐκτός ἀπό τά 'Άλτάια. Τέλος ὑπάρχουν τά 'Ιμαλαία (βλ. 'Ινδίες). Τά βουνά τής Νότιας Κίνας εἶναι προέκταση τῶν 'Ιμαλαίων (βλ. 'Ινδίες). 'Εκτός ἀπό αὐτά τά ὄρη στά ΝΔ, ἀνάμεσα στά Κουέν-Λούν, Καρά-Κορούμ καί 'Ιμαλαία βρίσκεται τό ἀπέραντο ὄροπέδιο τοῦ Θιβέτ (μῆκος 2600 km², πλάτος 800 km²), πού ἔχει μέσο ὕψος 4000 - 5000 μ. Στά δυτικά τοῦ Θιβέτ βρίσκεται τό ὄροπέδιο Παμίρ, τό ἴδιο ψηλό ἀλλά μικρότερο σέ έκταση (ένα μέρος τοῦ ἀνήκει στήν Κίνα καί ένα ἄλλο μέρος στό 'Αφγανιστάν καί στό 'Ασιατικό τμήμα τής Σοβιετικῆς Ένώσεως). Τό ὑπόλοιπο μέρος τής Κίνας εἶναι μιά τεράστια πεδινή έκταση, πού το πῖό μεγάλο μέρος της (Β τμήμα) σκεπάζεται ἕνα παχύ καί μαλακό

Χάρτ. 22. Ανατολική και Κεντρική Άσία.

Ξημερώματα στά Ίμαλάια, σέ μιά περιοχή από παγετώδεις λίμνες. Ή αύγή σέ ύψος 5.000 μ. έρχεται μιά ώρα ένωρίτερα άπ' ό,τι στίς χαμηλές κοιλάδες

κίτρινο χώμα. Τό χώμα αυτό μετέφεραν καί απέθεσαν έκεϊ οι χειμερινοί μουσσώνες πού πνέουν από τίς έρήμους τής Μογγολίας.

Κλίμα. Μολονότι τό πιό μεγάλο μέρος τής Κίνας βρίσκεται στήν εύκρατη ζώνη, τό κλίμα της εΐναι μάλλον ήπειρωτικό, διότι γειτονεύει μέ τόν όγκο τής ξηράς τής Άσιατικής ήπείρου. Ό χειμώνας εΐναι δριμύς καί τό καλοκαίρι θερμό. Τό Πεκίνο (Πεί-Πίγκ) π.χ., πού βρίσκεται στό ίδιο γεωγραφικό πλάτος μέ τή Νεάπολη τής Ίταλίας, έχει μέση έτήσια θερμοκρασία 5^ο,2C καί ή Νεάπολη 8^ο,2C.

Συχνά ή θερμοκρασία φτάνει -20^οC τό χειμώνα (προπαντός όταν φυσούν οι ΒΔ άνεμοι, οι χειμερινοί μουσσώνες, άπ' τό έσωτερικό τής ήπείρου) σέ μέρη, πού βρίσκονται στό ίδιο γεωγραφικό πλάτος μέ τήν Πελοπόννησο. Στ' ανατολικά τής χώρας πέφτουν πολλές βροχές τήν έποχή πού φυσούν οι καλοκαιρινοί μουσσώνες (βλ. Ίνδιες). Τήν έποχή όμως τών χειμερινών μουσσώνων οι βροχές εΐναι πολύ λίγες. Καθώς προχωρεί κανείς στό έσωτερικό, οι βροχές λιγοστεύουν καί τό κλίμα γίνεται στεπώδες καί τέλος έρημικό. Τέτοιο εΐναι τό κλίμα του Κινεζικού Τουρκεστάν καί τής Μογγολίας (κεντρική Άσία), πού βρίσκονται οι μεγάλες έρημοι **Γκόμπι** στή Μογγολία καί **Ταρίμ** στό κεντρικό Τουρκεστάν (Χάρτ. 22).

Ποταμοί. Οι πιό μεγάλοι ποταμοί τής Κίνας εΐναι: ό **Χοάγγκ-Χό** ή Κίτρινος Ποταμός. Τό όνομά του όφείλει στά κίτρινα νερά του. Παίρνουν

Φωτογραφία από την έκθεση της Σαγγάνης

αυτό τό χρώμα από τό κίτρινο χῶμα πού παρασέρνει. Αυτό κάνει κίτρινη καί τή θάλασσα στήν ὁποία χύνεται, καί πού γι' αὐτό λέγεται **Κίτρινη Θάλασσα**. Τό χῶμα αὐτό ἐπειδή εἶναι μαλακό, παρασύρεται εὐκολα ἀπό τά νερά τοῦ ποταμοῦ. Ἔτσι συχνά ὁ ποταμός ἀλλάζει κοίτη καί προκαλεῖ μεγάλες πλημμύρες καί καταστροφές. Ὅταν ὁμως τά νερά ἀποσύρονται μετά τήν πλημμύρα, μένει ἕνα παχύ στρώμα κίτρινης λάσπης, πού κάνει τοὺς ἀγρούς πολύ εὐφορους, μολονότι καλλιεργοῦνται ἐδῶ καί χιλιάδες χρόνια. Γιά νά ἐμποδίσουν τίς πλημμύρες, ἔχουν κατασκευάσει στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ ψηλά ἀναχώματα. Ὁ **Γιάγκ-Τσέ-Κιάνγκ** ἢ Γαλάζιος ποταμός ἔχει τίς πηγές του στό Θιβέτ καί χύνεται στή Σινική θάλασσα. Στή Νότιο Κίνα εἶναι οἱ ποταμοί Σί-Κιάνκ καί Σόγκ-Κόι (λέγεται καί Ἐρυθρός ποταμός ἀπό τό χρώμα τῆς λάσπης πού παρασέρνουν τά νερά του). Ὅλοι οἱ ποταμοί εἶναι πλωτοί καί διευκολύνουν πολύ τή συγκοινωνία στήν ἀπέραντη Κίνα.

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Ἀλιεία. Ἀπό τά παλαιότατα χρόνια ἡ Κίνα εἶναι γεωργικό κράτος. Τήν πρώτη θέση στίς καλλιέργειες, ὅπως σ'

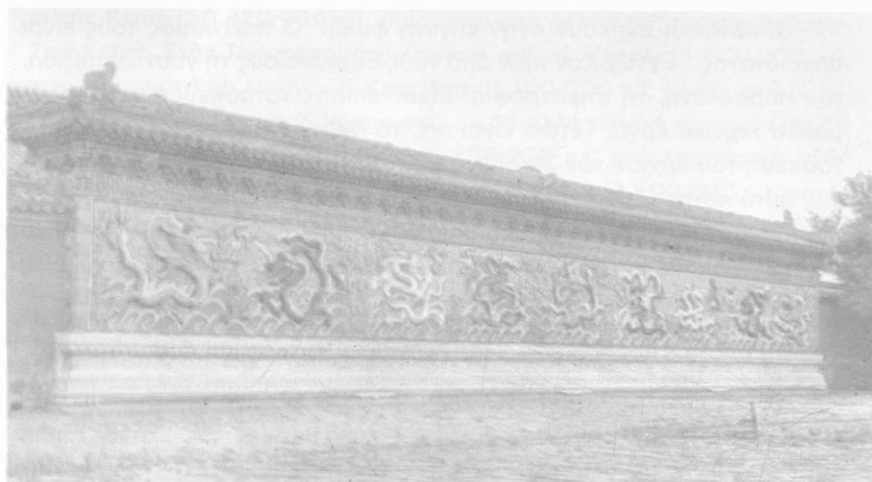
Δείγμα σύγχρονης κινεζικής ζωγραφικής

ὄλη τήν Ἄπω Ἀνατολή, ἔχει τό ρύζι· ὕστερα ἔρχεται τό κεχρί καί στά βόρεια τό σιπάρι. Ἡ Κίνα ἔρχεται πρώτη στήν παραγωγή ρυζιοῦ (92 ἑκατομ. τόνοι τό 1969). Καλλιεργεῖται ἐπίσης τό τεῖόδεντρο, ἀπ' τό ὁποῖο γίνεται τό τσάι, τό ἐθνικό ποτό τῶν Κινέζων (ὑπάρχουν στήν Κίνα παντοῦ τεῖοποτεῖα). Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ὄσπρια, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, φυτά μέ ἐλαιούχους σπόρους, μουριές γιά τήν ἐκτροφη μεταξοσκωλήκων (ἡ Κίνα εἶναι πρώτη στήν παραγωγή μεταξιοῦ), ὄπωροφόρα δέντρα κλπ. Ἡ Κίνα ἔχει αὐτάρκεια στα γεωργικά προϊόντα.

Ἡ **κτηνοτροφία** ὕστερεῖ. Στούς Κινέζους δέν ἀρέσουν τό βοδινό κρέας καί γενικά τά γαλακτοκομικά προϊόντα· γι' αὐτό ἐκτρέφονται τά βοσειδή κυρίως γιά γεωργικές ἐργασίες. Οἱ Κινέζοι ὁμως χρησιμοποιοῦν πολύ τό χοιρινό κρέας καί γι' αὐτό ἐκτρέφουν πολλούς χοίρους. Τά κτηνοτροφικά προϊόντα ἀναπληρώνονται ἀπό τά ψάρια, πού εἶναι ἀφθονα στά ποτάμια καί στά παράλια (ὅπως γίνεται καί στήν Ἰνδοκίνα). Ἡ **ἀνάπτυξη** ἀρκετή ἔχει καί ἡ πτηνοτροφία.

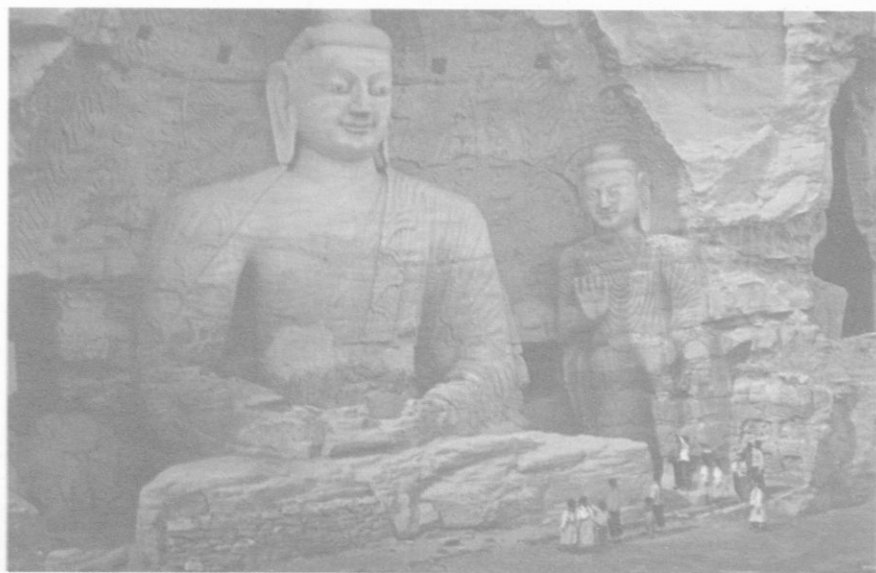
Τά **ὄρυκτά** εἶναι ἀφθονα. Ὑπάρχουν στήν Κίνα ὄλα σχεδόν τά εἶδη μεταλλευμάτων, ἀφθονοί γαιάνθρακες καί λίγο πετρέλαιο.

Βιομηχανία. Μετά τό Β' παγκόσμιο πόλεμο ἀναπτύσσεται μέ γοργό ρυθμό, διότι ὑπάρχουν ἀφθονες πρῶτες ὕλες καί ἐργατικά χέρια πολλά καί φτηνά.

‘Ο τοίχος μέ τούς 9 δράκοντες στό αὐτοκρατορικό παλάτι

Γιγάντιο ἄγαλμα τοῦ Βούδα λαξευμένο σέ βράχο. (5ος αἰώνας π.Χ.)

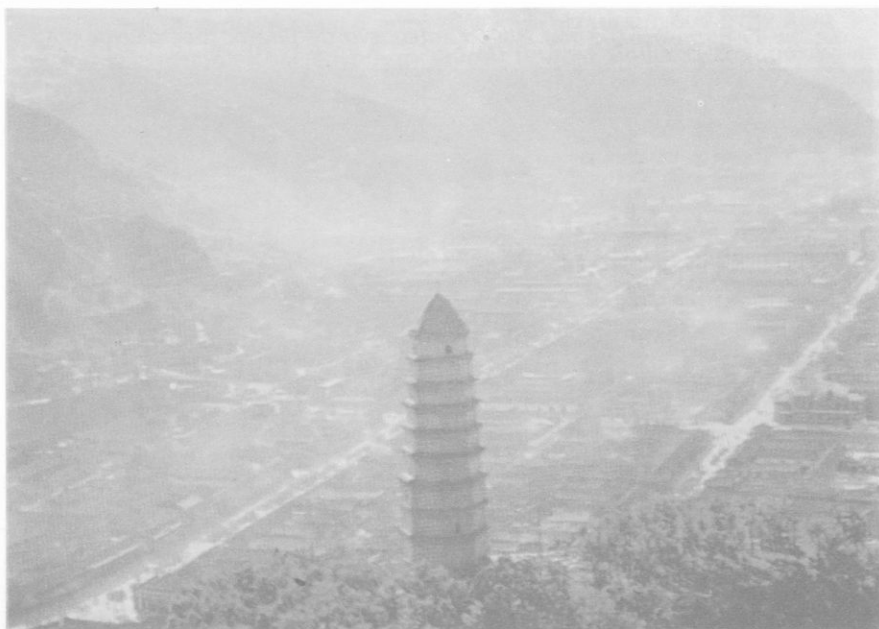

Οι **κάτοικοι** ανήκουν στην κίτρινη φυλή. Ο πολιτισμός τους είναι αρχαιότατος. Έγιναν πριν από τους Ευρωπαίους τη ναυτική πυξίδα, την πορσελάνη, τη σηροτροφία. Είχαν επίσης κατασκευάσει αξιοθαύμαστα τεχνικά έργα. Τέτοιο είναι π.χ. τό Μέγα Σινικό τείχος, που η κατασκευή του άρχισε τον 3ο αιώνα π.Χ. και τέλειωσε τό 16ο μ.Χ. Τό τείχος αυτό κατασκεύασαν οι Κινέζοι, γιά νά προστατεύονται από τίς επιδρομές τών Μογγόλων (έχει μήκος 2200 km· αν υπολογισθούν και τά μέρη στά όπρτα τό τείχος είναι διπλό, φτάνει τά 4000 km. Έχει πλάτος 7 μ. στην κορυφή και 10 μ. στή βάση και μέσο ύψος 11 μ.).

Θρησκεία τών Κινέζων είναι ό κομφουκισμός και ό βουδισμός.

Πόλεις μέ πληθυσμό πάνω από 1.000.000 κ. είναι: τό **Πεκίνο** (Πέι-Πίνγκ) 7.000.000 κ. Πρός τά Β και Δ έχει τό μέγα τείχος. Στολίζεται μέ κήπους, ναούς, μεγαλόπρεπα παλάτια τών παλιών αυτοκρατόρων, Πανεπιστήμιο κλπ. **Ή Σαγκάη**, ή μεγαλύτερη πόλη και τό μεγαλύτερο λιμάνο.

Ή περίφημη παγόδα του Γιενάν

νι τής Κίνας (10.820.000 κ.), βρίσκεται στό δέλτα τοῦ ποταμοῦ **Γιάγκ-Τσέ-Γιάγκ**. Στόν ἴδιο ποταμό βρίσκεται καί τό **Νανκίν** (1.600.000 κ.), πού εἶναι ποτάμιο λιμάνι. Ἡ **Καντώνα** (2.100.000 κ.), λιμάνι στή Ν Κίνα, ἡ **Τιέν-Τσίν**, ποτάμιο λιμάνι στό μικρό ἀλλά πλωτό ποταμό **Πέι-Χό** (2.700.000 κ.). Ἡ **Τσοῦγκ-Κίγκ** (2.200.000 κ.), στό ἐσωτερικό στόν ποταμό Γιάγκ-Τσέ-Κιάγκ. Ἡ **Σενγιάγκ** (Μοῦκδεν) (2.500.000 κ.), ποτάμιο λιμάνι στή Μαντζουρία. Ἡ **Λύ-Τύ**, λιμάνι πού σχηματίστηκε ἀπό τήν ἔνωση δυο παλαιῶν πόλεων, τής Νταϊρέν καί τοῦ Πόρτ-Ἀρθούρ. Ἀπό τίς ἄλλες πόλεις τής Κίνας ἀναφέρομε: τήν **Τιχβά**, πρωτεύουσα τοῦ Κινεζικοῦ Τουρκεστάν, πού στό μεγαλύτερο μέρος του εἶναι μιά λεκάνη, ἡ λεκάνη **Ταρίμ**. Αὐτή εἶναι σχεδόν ὅλη ἔρημος. Ὅασεις καί καλλιεργήσιμα μέρη υπάρχουν μόνο ὅπου ὑπάρχει νερό. Τή **Λάσσα** (20.000 κ.), πρωτεύουσα τοῦ Θιβέτ. Οἱ κάτοικοί του ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Ἀσχολοῦνται μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία, ἰδίως προβάτων, ἀλόγων καί γιάκ (τό γιάκ εἶναι εἶδος βοοειδοῦς πού χρησιμοποιεῖται στίς μεταφορές). Ἡ Λάσσα ἦταν ἔδρα τοῦ θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Θιβετιανῶν, πού λεγόταν Δαλαί-Λάμα. Οἱ Θιβετιανοί εἶναι βουδιστές καί ἡ Λάσα ἱερή πόλη τῶν βουδιστῶν.

ΧΟΓΚ-ΚΟΓΚ

Τό Χόγκ-Κόγκ ἀποτελεῖται ἀπό τό ὁμώνυμο νησί Χόγκ-Κόγκ, πού βρίσκεται στήν εἴσοδο τοῦ κόλπου τής Καντώνας, καί ἀπό ἕνα μικρό τμήμα τής ἀπέναντι ἀκτῆς. Ἔχει ἔκταση 1032 τ.χλμ. καί πληθυσμό 4.045.000 κ., πού ὅλοι σχεδόν κατοικοῦν στήν πόλη - λιμάνι **Χόγκ-Κόγκ**. Τό Χόγκ-Κόγκ καί ἡ Σαγκάη εἶναι τά μεγαλύτερα λιμάνια τής Ἀπω Ἀνατολῆς. Τό Χόγκ-Κόγκ εἶναι ὑπό βρετανική κηδεμονία, ἀλλά οἱ κάτοικοί του, ἐκτός ἀπό λίγους Εὐρωπαίους, εἶναι Κινέζοι. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Βικτωρία** μέ 1.100 .000 κ. (1971).

Το Χόγκ-Κόνγκ είναι τόσο πυκνοκατοικημένο πού πολλοί κάτοικοί του διαμένουν σέ άραγμένες βάρκες.

ΜΑΚΑΟ

Στήν είσοδο τού κόλπου τής Καντώνας στήν άλλη όχθη (χαρτ. 22) βρίσκεται τό **Μακάο**. Έχει έκταση 16 km² καί πληθυσμό 321.000 κ. (1970). Άνήκει στήν Πορτογαλία. Άπό τούς κατοίκους οί 9000 είναι Πορτογάλοι καί οί υπόλοιποι Κινέζοι.

ΦΟΡΜΟΖΑ Ή ΤΑ·Υ·ΒΑΝ

Ή Φορμόζα είναι ένα μικρό νησί μέ έκταση 35.961 km² καί πληθυσμό 13.800.000 κ. (πυκν. 384 κ. στό km²). Είναι όρεινή (δρη μέ

ύψος 4145 μ.) και μονάχα στα παράλια βρίσκονται πεδιάδες. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τή γεωργία και τήν άλιεία.

Ή Φορμόζα με τά νησιά Κεμού άποτέλεσε τό κράτος τής Έθνικιστικής Κίνας, μετά τήν έπικράτηση τής κομμουνιστικής έπαναστάσεως στήν Κίνα και τήν άνακήρυξή της σέ Λαϊκή Δημοκρατία (1949).

ΝΗΣΙΑ ΡΙΟΥ-ΚΙΟΥ

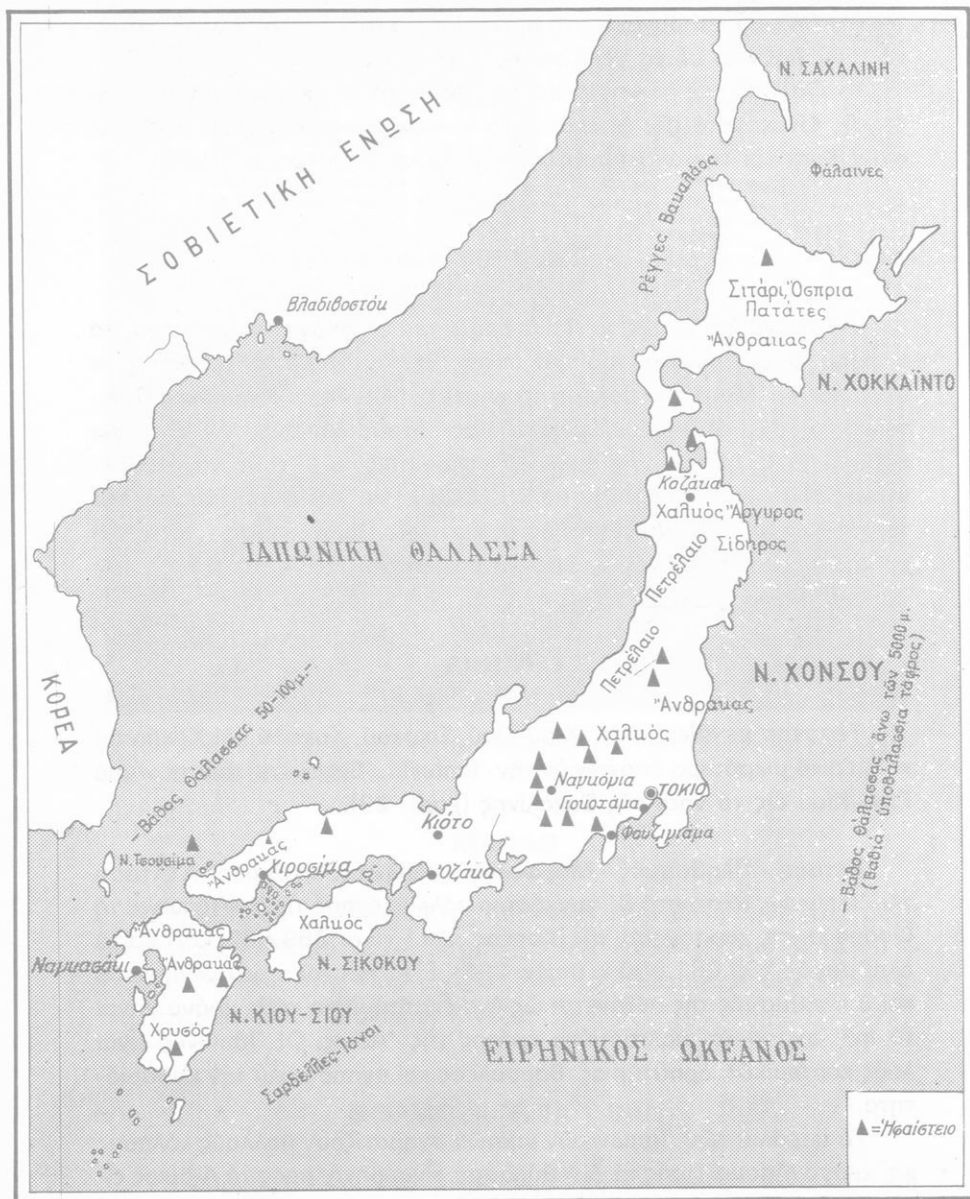
Άπό τή Φορμόζα ως τά Ίαπωνικά νησιά βρίσκονται κατά σειρά, σά γέφυρα, μικρά νησάκια, πού πρίν άπό τό Β΄ παγκόσμιο πόλεμο κατείχαν οί Ίάπωνες. Μετά τόν πόλεμο τά νησιά άνήκαν στίς Ήνωμένες Πολιτείες. Τό 1972 οί Άμερικανοί άπέδωσαν στους Ίάπωνες τήν **Ήκινάβα** και άπό τό 1974 τά νησιά άνήκουν στήν Ίαπωνία. Έχουν συνολική έκταση 2196 km² και πληθυσμό 950.000 κ. (τό 1/2 είναι Ίάπωνες και τό 1/2 Κινέζοι). Άσχολούνται με τή γεωργία. Πρωτεύουσα είναι ή **Νάχα** στό νησί τής Ήκινάβας 250.830 κ. (χαρτ. 22)

ΙΑΠΩΝΙΑ

Τέσσερα μεγάλα νησιά (Κίου-Σιού, Σικοκού, Χονσού και Χοκάιντο) και μερικά μικρότερα άποτελούν τήν Ίαπωνία. Έκτείνεται άπό τά νησιά Ρίου-Κίου ως τό νησί τής Σαχαλίνας (χαρτ. 23).

Έκταση - Πληθυσμός - Μορφολογία έδάφους. Ή σημερινή έκταση τής Ίαπωνίας (διότι στό Β΄ παγκόσμιο πόλεμο έχασε τή Μαντζουρία, τή Φορμόζα, τή χερσόνησο τής Κορέας κλπ.) είναι 369.662 km² και ό πληθυσμός 109.661.000 κ. (πυκν. 283). Είναι πυκνοκατοικημένη χώρα και ό πληθυσμός της αύξάνεται ως ένα έκατομμύριο κάθε χρόνο. Είναι τό πιο ίσχυρό και πολιτισμένο κράτος τής Άσίας. Οί Ίάπωνες είναι λαός καρτερικός, δραστήριος, θαρραλέος και άγαπά πολύ τήν καθαριότητα.

Τά παράλια τών Ίαπωνικών νησιών σχηματίζουν πολλούς κόλπους και χερσονήσους. Πρός τά Δ ή θάλασσα είναι ρηχή, προς τά Α όμως είναι πολύ βαθιά, διότι συνεχίζεται ως έδώ ή υποθαλάσσια τάφρος, πού

Χάρτ. 23. Οικονομικός Χάρτης 'Ιαπωνίας.

Τοπίο με άνθισμένες κερασιές και τό Φούτζι-γιάμα στο βάθος.

είδαμε στις Φιλιππίνες. Γι' αυτό και έδω ό φλοιός τής γής δέν έχει ακό-
μα σταθεροποιηθεί. 'Υπάρχουν πολλά, πάνω από 100, ήφαιστεια ένε-
ργά και σβησμένα και γίνονται πολλοί σεισμοί, συχνά καταστροφικοί.
(Ένας τέτοιος σεισμός, τό 1923, προκάλεσε πολλές καταστροφές στό
Τόκιο). Τό πιό ψηλό και πιό γνωστό ίαπωνικό ήφαιστειο είναι τό **Φούτζι-
γιάμα** κοντά στό Τόκιο.

Τό κλίμα. Στή Χοκάιντο, πού είναι τό βορειότερο από τά νησιά, είναι
ψυχρό, διότι από εκεί περνά τό ψυχρό ρεύμα **Όγια-Σίβο**. Στήν υπόλοι-
πη 'Ιαπωνία τό κλίμα είναι θερμό, αλλά όχι όσο θά περιμέναμε ύπολογί-
ζοντας από τό γεωγραφικό πλάτος και τό θερμό ρεύμα **Κούρο-Σίβο**,
πού περνά άπ' τίς άκτές της. Αυτό συμβαίνει, διότι έπίδρουν οί ψυχροί
άνεμοι πού φυσούν από τή γειτονική 'Ασιατική ήπειρο. Στο Τόκιο π.χ. ή
μέση θερμοκρασία 'Ιανουαρίου είναι 3°C, ένω στ' 'Αλγέρι, πού βρί-
σκεται στό ίδιο γεωγραφικό πλάτος είναι 12°C. Οί βροχές τήν έποχή
των καλοκαιρινών μουσώνων είναι πολλές (βλ. 'Ινδίες) και σχηματί-

Μιά άποψη τής κεντρικής περιοχής
του Τόκιο

Αυτά τά δύο Ιδεογράμματα (κινεζικοί χαρακτήρες) σημαίνουν στά Ιαπωνικά «Ίαπωνία». Τό πρώτο συμβολίζει τόν ήλιο καί προφέρεται «νί». Τό δεύτερο συμβολίζει ένα δέντρο μέ τίς ρίζες του, σημαίνει προέλευση, πηγή καί προφέρεται «χόν». Έτσι, τό όνομα τής Ίαπωνίας είναι Νιχόν ή Νιπόν πού σημαίνει «ή χώρα του άνατέλλοντος ήλιου»

ζονται πολλοί ποταμοί. Έχουν όμως μικρό μήκος εξαιτίας τής στενότητας τών νησιών. Καθώς οι ποταμοί κατεβαίνουν άπ' τά όρη (διότι ή Ίαπωνία είναι όρεινή) συντελοϋν στην άφθονη παραγωγή ύδροηλεκτρικής ενέργειας (λευκοϋ άνθρακα). Υπάρχουν πολλές μικρές καί γραφικές λίμνες, πού σχηματίστηκαν στους κρατήρες τών σβησμένων ήφαιστειών. Τά όρη τής Ίαπωνίας είναι γεμάτα δάση, πού κατέχουν τό 59% του έδάφους. Οι Ίάπωνες αγαποϋν τά δάση καί τά προσέχουν, όσο σέ καμιά άλλη χώρα.

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Άλιεία. Παρά τή διαρκή ανάπτυξη τής βιομηχανίας τά 44% τών κατοίκων άπασχολοϋνται μέ τή γεωργία. Τό έδαφος είναι εύφορότατο, διότι έχει ήφαιστειογενή προέλευση. Τήν πρώτη θέση στίς καλλιέργειες έχει τό ρύζι. Καλλιεργοϋν άκόμη σιτάρι, βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, λαχανικά, όπωροφόρα (ιδίως δαμασκηνίες καί κερασιές), μουριές γιά τήν έκτροφή μεταξοσκωλήκων (παράγονται μεγάλες

Ἡ Ἰαπωνία ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα.

ποσότητες ζωϊκό μετάξι). Ἐπίσης καλλιεργοῦνται πολλά ἄνθη ὄλο τὸ χρόνο. Οἱ Ἰάπωνες εἶναι ἐξαιρετικοὶ κηπουροὶ καὶ ἀνθοκόμοι. Σ' ὅλες τὶς μεγάλες Ἰαπωνικὲς πόλεις ὑπάρχουν δημόσιοι κήποι πού θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς καλύτερους τοῦ κόσμου. Σπάνια βρίσκεται σπῖτι στὴν Ἰαπωνία χωρὶς ἀνθόκηπο ἢ ἄνθη στὶς γλάστρες. Τὰ πράσινα δάση κι οἱ ἀνθόκηποι δημιουργοῦν στὴν Ἰαπωνία ὠραιότατα τοπία. Τὸ Φεβρουάριο τ' ἄσπρα λουλούδια τῶν δαμασκηγιῶν, τὸν Ἀπρίλιο τὰ ρόδινα τῶν κερασιῶν, τὸ Φθινόπωρο τὰ χρυσάνθεμα, πού καλλιεργοῦνται παντοῦ καὶ σέ ποικίλα χρώματα (ἡ Ἰαπωνία λέγεται καὶ *ἡ χώρα τῶν Χρυσανθέμων*), κι ἓνα πλήθος ἄλλα ἄνθη, σ' ὅλες σχεδὸν τὶς ἐποχὲς τοῦ χρόνου, κάνουν τὰ ἰαπωνικὰ τοπία πάρα πολὺ ὄμορφα.

Αντίθετα η **κτηνοτροφία** δέν είναι αναπτυγμένη. Οι Ίάπωνες δέν πίνουν σχεδόν ποτέ γάλα καί αντί γιά κρέας τρώγουν ψάρια, πού εἶναι άφθονα στίς Ιαπωνικές θάλασσες. Άλιεύονται μεγάλες ποσότητες από σαρδέλες μέχρι φάλαινες καί ό άλιευτικός Ίαπωνικός στόλος θεωρεῖται από τούς μεγαλύτερους τοῦ κόσμου. Οι Ίάπωνες ξοδεύουν μεγάλες ποσότητες από ψάρια, στρείδια, μύδια, καβούρια καί γενικῶς μαλακόστρακα καί φαγώσιμα θαλασσινά φύκια, πού τά καλλιεργοῦν στά ρηχά παράλια. Σέ καμιά άλλη χώρα δέν παίζει ή θάλασσα τόσο σημαντικό ρόλο στή διατροφή τοῦ λαοῦ ὅσο στήν Ίαπωνία. Άν καί εἶναι τόσο μεγάλη ή κατανάλωση, περισσεύουν μεγάλες ποσότητες ψάρια, πού τά ἐξάγουν στό ἐξωτερικό διατηρημένα σέ κονσέρβες. Σέ κονσέρβες ἐξάγουν καί μύδια, στρείδια, καβούρια κλπ. Μερικές φορές τά ψάρια περισσεύουν καί τά ρίχνουν στους άγρούς ὡς λίπασμα.

Συγκοινωνία - Βιομηχανία. Ἡ συγκοινωνία εἶναι άριστη. Ὑπάρχουν πάρα πολλές σιδηροδρομικές γραμμές καί καλοί αὐτοκινητόδρομοι. Τά **ὄρυκτά** εἶναι άρκετά καί μεταξύ αὐτῶν γαιάνθρακες καί πετρέλαιο. Ἐπίσης παράγεται ήλεκτρική ἐνέργεια από ὕδατοπτώσεις (λευκός άνθραξ). Τά ήμερομίσθια ἐπίσης εἶναι φθηνά. Ὅλα αὐτά συντελοῦν στήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Ἡ Ίαπωνία ἐξαπίας τῶν χαμηλῶν ήμερομισθίων προσφέρει τά βιομηχανικά της προϊόντα φτηνότερα από τίς άλλες χώρες. Μεγάλη ἀνάπτυξη ἔχει ή ὕφαντουργία τῶν βαμβακερῶν ὕφασμάτων. Ἡ **Ὀζάκα** εἶναι μεγάλο ὕφαντουργικό κέντρο (ὅπως τό

Μάντζεστερ τῆς Ἄγγλιας). Κατασκευάζουν ἐπίσης ἐξαιρετικά μεταξωτά ὕφασματα. Μεγάλη ἀνάπτυξη ἔχει καί ή οἰκοτεχνία καί ή βιομηχανία παιχνιδιῶν καί χάρτινων καί πλεκτῶν ἀντικειμένων. Κατασκευάζονται κάθε εἶδους μηχανές, ὄπλα, αὐτοκίνητα, πλοῖα, αεροπλάνα κλπ.

Ἡ Ίαπωνία ἔχει ἀναπτυγμένες σιδηροδρομικές συγκοινωνίες. Τά τραῖνα της εἶναι από τά ταχύτερα στόν κόσμο. (Στό βάθος τό ὄρος Φούτζι).

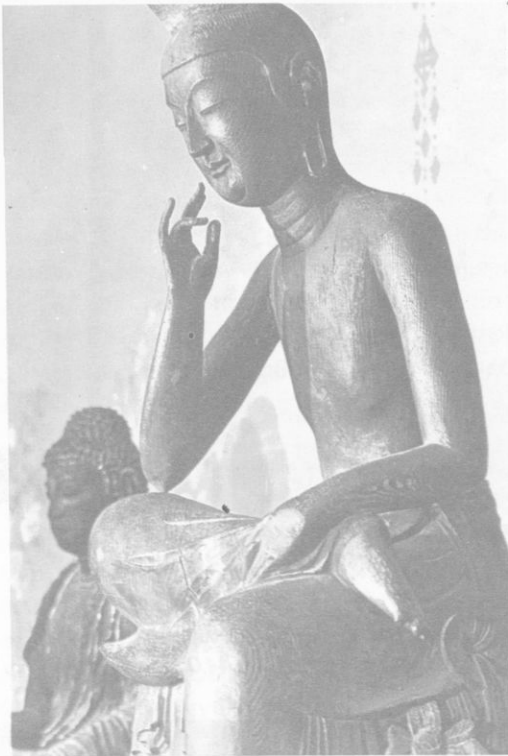

Σκηνή από παράσταση του παραδοσιακού Ιαπωνικού θεάτρου Καμπούκι.

Φωτογραφία από ένα μάθημα φυσικής στο δημοτικό σχολείο. Η εκπαίδευση είναι στην Ιαπωνία πολύ καλά οργανωμένη. Υπάρχουν 410 πανεπιστήμια και κολλέγια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

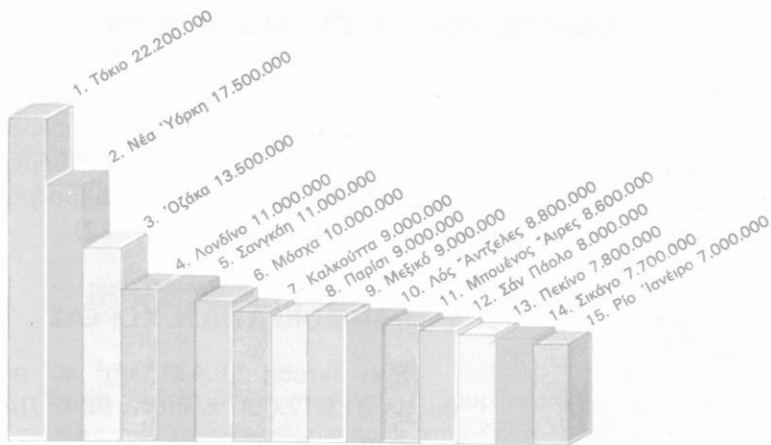
Ένα ξύλινο Ιαπωνικό άγαλμα
βουδιστικής τέχνης του 7ου αιώ-
να

Στή **ναυπηγική** ή 'Ιαπωνία έχει μεγαλύτερες δυνατότητες καί από τό 'Ηνωμένο Βασίλειο. Τά 'Ιαπωνικά προϊόντα θά πλημμύριζαν τίς διεθνείς αγορές εξαιτίας τῆς χαμηλῆς τιμῆς, ἀλλά στίς πιό πολλές χῶρες ἐπιβάλλουν σ' αὐτά μεγάλους φόρους. Ἔτσι αὐτά γίνονται ἀκριβότερα καί ἐμποδίζεται ἡ εἰσαγωγή τους.

Ἐξάγει ἡ 'Ιαπωνία κυρίως ὑφάσματα, μηχανές καί μηχανήματα, χημικά προϊόντα, χαρτί, σπέρτα, ἀκατέργαστο μετάξι, ρύζι, τσαί, εἶδη πορσελάνης, παιδικά παιχνίδια, διάφορες κονσέρβες κλπ.

Εἰσάγει μαλλί, λινάρι, κάνναβη καί πρῶτες ὕλες γιά τή βιομηχανία.

Θρησκεία. Εἶναι ὁ **Σιντοϊσμός**, δηλ. ἡ λατρεία τῶν προγόνων καί μερικῶν θεοτήτων. Μεταξύ αὐτῶν καί ὁ Θεός Ἡλιος ἀπό τόν ὁποῖο, κατά τούς 'Ιάπωνες, κατάγεται ἡ αὐτοκρατορική οἰκογένεια. Ἰθαγενεῖς κά-

Ο πληθυσμος τῶν μεγαλύτερων πολεοδομικῶν συγκροτημάτων τοῦ κόσμου. Παρατηροῦμε ὅτι στην Ἰαπωνία βρίσκονται δύο ἀπό τίς μεγαλύτερες πόλεις. (Τά στοιχεῖα εἶναι τοῦ 1973).

τοικοι στά Ἰαπωνικά νησιά εἶναι οἱ Ἀϊνώ, πού ἀνήκουν στή λευκή φυλή. Ἀπ' αὐτούς ἀπομένουν σήμερα μόνο λίγες χιλιάδες. Οἱ Ἰάπωνες πέρασαν στά Ἰαπωνικά νησιά ἀπό τήν Ἀσία καί ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή.

Σπουδαιότερες πόλεις: Τό **Τόκιο**, μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ κόσμου, πρωτεύουσα μέ 8.840.942 κ. (1970) ἐμπορική βιομηχανική πόλη καί λιμάνι. Ὑποφέρει πολύ ἀπό συχνούς σεισμούς. **Γιοκοχάμα** (2.200.000 κ.), μεγάλο εἰσαγωγικό καί ἐξαγωγικό λιμάνι. Βρίσκεται κοντά στό Τόκιο καί ἐνώνεται μ' αὐτό μέ διώρυγα, ὥστε καί τά μεγαλύτερα πλοῖα, μέσω τῆς Γιοκοχάμας, νά φτάνουν ὡς τό Τόκιο. **Κιότο** (1.400.000 κ.) καί **Όζάκα** (3.100.000 κ.), βιομηχανικές πόλεις μέ ὠραῖα παλάτια καί ναούς (ἦταν παλαιότερα πρωτεύουσες τῆς Ἰαπωνίας), **Ναγκόγια** (2.000.000 κ.). **Χιροσίμα** (542.000 κ.) καί **Ναγκασάκι** (421.000 κ.), δύο πόλεις πού καταστράφηκαν ἀπό τίς ἀτομικές βόμβες πού ἔρριξαν οἱ Ἀμερικανοί στό Β' παγκόσμιο πόλεμο. Οἱ βόμβες αὐτές δημιούργησαν ἑκατοντάδες χιλιάδες θύματα καί ἀνάγκασαν τούς Ἰάπωνες νά συνθηκολογήσουν ἄνευ ὀρων.

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΟΡΕΑΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗ ΑΥΤΗΣ

Ἡ Χερσόνησος τῆς Κορέας ἐκτείνεται ἀνάμεσα στὴν Ἰαπωνικὴ καὶ τὴν Κίτρινη θάλασσα. Συνορεύει στὰ Δ καὶ Β μὲ τὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας καὶ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Ὁ παράλληλος τῶν 38^ο βόρειου γεωγραφικοῦ πλάτους τὴ χωρίζει σὲ δύο κράτη, τὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Β. Κορέας καὶ τὴ Δημοκρατία τῆς Ν. Κορέας. (χαρτ. 22).

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Ν. ΚΟΡΕΑΣ

Ἔχει ἔκταση 98.431 km² καὶ πληθυσμὸ 31.917.000 κ. (πυκν. 324). Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Σεούλ** (5.536.000 κ.) (1971).

ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Β. ΚΟΡΕΑΣ

Ἔχει ἔκταση 120.538 km² καὶ πληθυσμὸ 14.281.000 κ. (1971) (πυκν. 118). Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Πιόγκ-Γουαγκ** (653.000 κ.).

Οἱ Κορεάτες ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ χωρὶς νὰ ἔχουν ἔντονα τὰ μογγολικὰ χαρακτηριστικά (σπάνια συναντᾶ κανεὶς σ' αὐτοὺς τὴ μογγολικὴ πτυχή τῶν ὀφθαλμῶν). Ἐπίσημη **θρησκεία** ἔχουν τὸ βουδισμό. Εἶναι λαὸς γεωργικὸς (85% γεωργοί). Ὑπάρχουν ἀρκετὰ **ὄρυκτά**, ἀλλὰ

Ἔνα κορεατικὸ ξύλινο ἄγαλμα. Εἶναι τοῦ 19ου αἰῶνα, ἔχει ὕψος 75 cm καὶ ἀνήκει σ' ἕνα βουδιστικὸ βωμὸ. Τί σχόλια μπορεῖτε νὰ κάνετε γιὰ τὸ ὑλικὸ καὶ τὴν ἐπεξεργασία του; Τί ἐντύπωση σᾶς κάνει τὸ ὕφος τοῦ προσώπου;

ή βιομηχανία είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Τά έδάφη είναι εύφορα καί ή άπόδοση καλή.

Τό 1952 ξέσπασε πόλεμος μεταξύ Β. καί Ν. Κορέας άπό άπρόκλητη επίθεση τής Β. Κορέας, πού έρήμωσε τή χώρα. (Στόν πόλεμο αυτόν τά 'Ηνωμένα Έθνη καί άνάμεσα σ' αυτά καί ή 'Ελλάδα έστειλαν στρατό καί βοήθησαν τή Ν. Κορέα. 'Αρκετοί Έλληνες σκοτώθηκαν εκεί).

ΒΟΡΕΙΟΣ, ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

Έκτός άπό τό Θιβέτ, τό Κινεζικό Τουρκεστάν καί τήν Έσωτερική Μογγολία (τά όποια άν καί άνήκουν στήν Κεντρική 'Ασία, έξετάστηκαν μαζί μέ τή Λαϊκή Δημοκρατία τής Κίνας στήν όποία ύπάγονται πολιτικώς) στήν Κεντρική 'Ασία άνήκει καί ή Λαϊκή Δημοκρατία τής **Έξωτερικής Μογγολίας**. Στή Β., τή Δ. καί τήν Κεντρική 'Ασία άνήκει καί τό **'Ασιατικό τμήμα τής Σοβιετικής Ένώσεως**. Τήν Έξωτερική Μογγολία καί τό 'Ασιατικό τμήμα τής Σοβιετικής Ένώσεως θά έξετάσουμε παρακάτω.

ΜΟΓΓΟΛΙΑ

Αυτή άποτελεϊ τό βόρειο μέρος τής Κεντρικής 'Ασίας, πού λέγεται Έξωτερική Μογγολία (τό νότιο πού λέγεται Έσωτερική Μογγολία, έξετάστηκε μέ τήν Κίνα) (χαρτ. 22). 'Ολόκληρη ή Μογγολία είναι ένα όροπέδιο μέ μέσο ύψος 1000 μ. Τό μεγαλύτερο μέρος του άποτελοϋν έρημοι (έξαιτίας τών λίγων βροχών). Στή μέση τής χώρας είναι ή μεγάλη έρημος Γκόμπι. Οί κάτοικοι άνήκουν στήν κίτρινη φυλή, πού γι' αυτό τή λέγουν καί **μογγολική φυλή**. Ζοϋν κυρίως ως νομάδες κτηνοτρόφοι σέ σκηνές καί μετακινοϋνται διαρκώς στίς άπέραντες στέπες τής πατρίδας των μέ τά μικρόσωμα άλογά τους καί τά μεγάλα κοπάδια πρόβατα καί γίδια. 'Η Έξωτερική Μογγολία είναι Λαϊκή Δημοκρατία· ή έκτασή της είναι 1.565.000 τ.χλμ. καί ό πληθυσμός 1.283.000 κ. (1971) (άναλογεί ένας κάτ. στό km²). Πρωτεύουσα καί μοναδική πόλη είναι τό **Ούλάν-Μπατόρ** (267.400 κ.) (πρώην Οϋργκα).

Μογγολική στέπα: Κοντά στις παραδοσιακές σκηνές (γιουρτες) και την παραδοσιακή ένδυμασία τών γερωντότερων βλέπει κανείς μοτοσυκλέτες πού έχουν αντικαταστήσει τά άλογα.

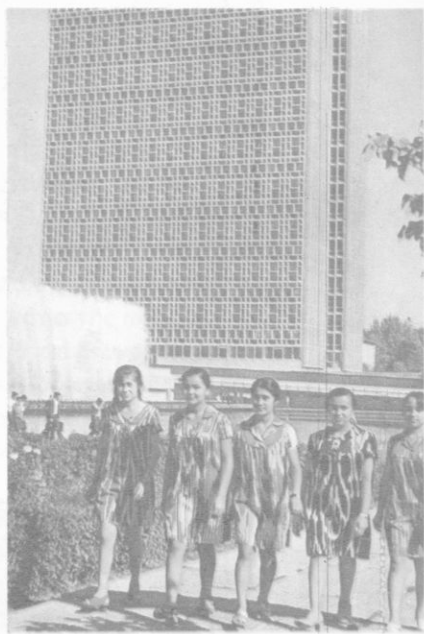
Άποψη τής πρωτεύουσας τής Μογγολίας Ούλάν Μπατόρ.

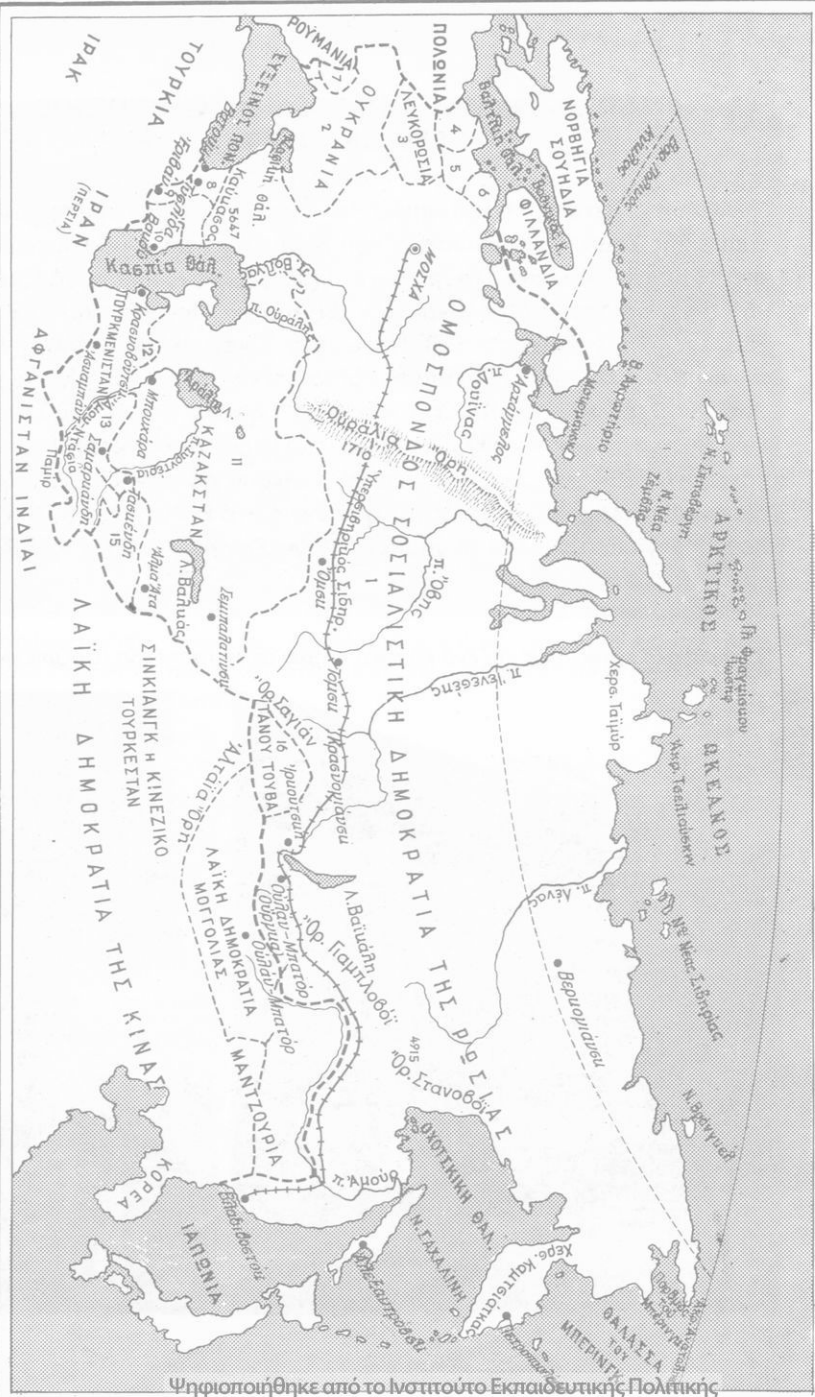
ΑΣΙΑΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ "Η ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΡΩΣΙΑ

Θέση - Έκταση - Πληθυσμός. Η 'Ασιατική Ρωσία περιλαμβάνει τό τμήμα τής Σοβιετικής Ένωσης πού βρίσκεται στήν 'Ασία. Συνορεύει στά Ν μέ τήν 'Ασιατική Τουρκία, τό 'Ιράκ, τό 'Αφγανιστάν, τό Κασμίρ, τή Λαϊκή Δημοκρατία τής Κίνας, τήν 'Εξωτερική Μογγολία καί τή Β. Κορέα. Στά Β βρέχεται άπό τό Β. Παγωμένο 'Ωκεανό, στά Α άπό τήν 'Ιαπωνική, τήν 'Οχοτσική θάλασσα καί τή θάλασσα μέ τό Βερίγγειο πορθμό. 'Ο Βερίγγειος πορθμός, πλάτους 92 km καί μήκους 200 km, τή χωρίζει άπό τή Β. 'Αμερική. Τό πιό μεγάλο μέρος εΐναι ή **Σιβηρία**, πού άνήκει στή Σοβιετική Ένωση. Σ' αϋτήν άνήκουν καί τά νησιά **Κουρίλλες**, τό νησί **Σαχαλίνη** καί άλλα άκατοίκητα νησιά στό Β. Παγωμένο 'Ωκεανό, πού τά μεγαλύτερα εΐναι τά νησιά τής **Νέας Σιβηρίας** καί τά νησιά **Βράγκελ** (χαρτ. 24).

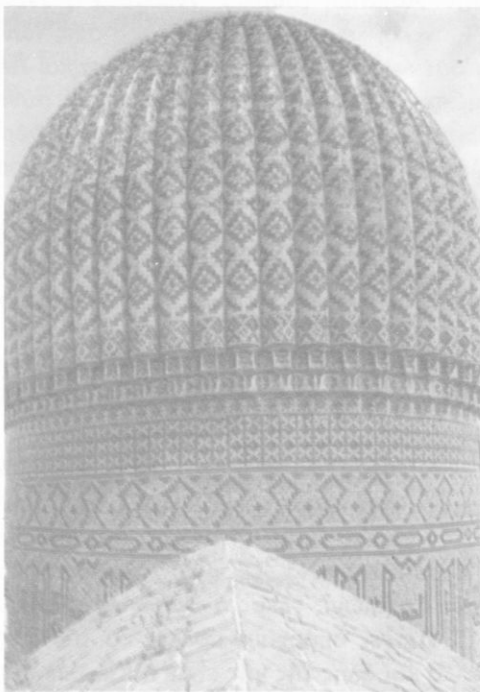
"Ένα μεγάλο κατάστημα καί ένα κρατικό κτήριο στήν Τασκένδη (Ούζμπεκιστάν)

Χάρτ. 24. 'Ασιατική Ρωσία.

Δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής τής κεντρικής Άσίας (Μπουχάρα, Σαμαρκάνδη, κ.ά.)

Έχει έκταση 16.831.000 km² (δηλ. τό 1/5 τής έκτάσεως τής Ευρώπης) σέ συνολική έκταση τής Σοβιετικής Ένωσεως 22.402.000 km². Ό πληθυσμός υπολογίζεται 60.000.000 κ. σέ συνολικό 250.000.000 κ. τής Σοβιετικής Ένωσεως. Όλη ή τεράστια αυτή έκταση είναι μιά άπεράντη πεδιάδα, συνέχεια τής μεγάλης ευρωπαϊκής πεδιάδας. Μόνο στ' ανατολικά, στά δυτικά καί στά νότια τής πεδιάδας υπάρχουν όρη· αυτά είναι: στά Α τά όρη **Γιαμπλονόβι** καί **Στανοβόι** (4915 μ.). Στά Δ τά **Ούράλια**, πού αποτελούν τά δυτικά σύνορα τής Άσίας πρós τήν Ευρώπη. Έχουν ύψος 1710 μ. καί πολλούς αύχένες ύψους μόλις 400 μ. Έτσι ή διάβαση από τήν Άσία στήν Ευρώπη καί αντίθετα είναι εύκολη.

Στά ΝΔ βρίσκεται ό **Καύκασος**, σύνορο καί αυτός τής Άσίας μέ τήν Ευρώπη, μέ ψηλότερη κορυφή τό όρος **Έλμπρούς**, 5670 μ. Στά Ν υπάρχουν πολλά όρη πού αναφέραμε στήν εξέταση τών γειτονικών χωρών τής Άσιατικής Ρωσίας. Αύτά είναι τά έξής: **Αραράτ** στά σύνορα μέ

τήν 'Ασιατική Τουρκία, *'Ινδοκούχ* ή *'Ινδοκαύκασος* στα σύνορα με τό 'Ιράν καί 'Αφγανιστάν, προεκτάσεις τών 'Ιμαλαΐων, *Καρά-Κορύμ* καί *Κουέν-Λούν* στο Παμίρ, τά *'Αλτάια* καί *Τιέν-Σάν* ή Ουράνια στα σύνορα με τήν Κίνα καί τά ὄρη Σαγιάν στα σύνορα με τή Μογγολία.

Ἡ Σιβηρία εἶναι ἀπό τά πιό ψυχρά μέρη τῆς γῆς. Στή μικρή κωμόπολη *Βερκογιάνσκ* παρατηρήθηκε θερμοκρασία -73°C , ἡ μικρότερη πού ἔχει παρατηρηθεῖ μέχρι τώρα σ' ὄλη τή γῆ ἐκτός ἀπό τήν 'Ανταρκτική, πού τό 1957, στίς 30 τοῦ Σεπτεμβρίου, ἦταν -112°C . Γενικά τό *κλίμα* εἶναι ἠπειρωτικό, οἱ βροχές λίγες, πολύ λιγότερες στό τμήμα πού ἀνήκει στήν Κεντρική 'Ασία. Γι' αὐτό ἐκεῖ ἐπικρατοῦν οἱ στέπες καί οἱ ἔρημοι.

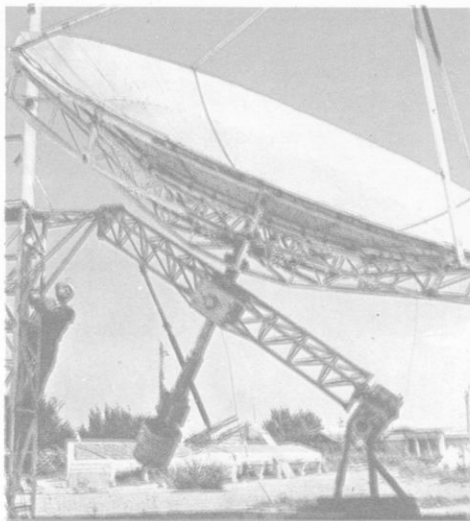
Ποταμοί - Λίμνες. Παρά τίς λίγες βροχές υπάρχουν τόσο μεγάλες ἐκτάσεις πού συγκεντρώνουν νερά, ὥστε νά σχηματίζονται ἀρκετοί μεγάλοι ποταμοί. Αὐτοί πού χύνονται στό Β. Παγωμένο Ὦκεανό εἶναι οἱ ἐξῆς: *'Οβις*, *'Ιενεσέης* καί *Λένας*, οἱ ὁποῖοι τόν περισσότερο καιρό εἶναι παγωμένοι. Στόν Εἰρηνικό (ἀπέναντι ἀπό τό νησί Σαχαλίνη) χύνεται ὁ *'Αμούρ*. Στά νότια εἶναι δυό ποταμοί, πού χύνονται στήν *'Αράλη*, ὁ *'Αμού-Ντάρια* (ὁ Ὦξος τών ἀρχαίων) καί ὁ *Σύρ-Ντάρια* (ὁ 'Ιαξάρτης τών ἀρχαίων). Τέλος ὁ *Οὐράλης* πού χύνεται στήν Κασπία θάλασσα.

Λίμνες υπάρχουν πολλές καί μεγάλες. Ἡ μεγαλύτερη τῆς 'Ασίας, ἀλλά καί ὄλης τῆς γῆς εἶναι ἡ *Κασπία*, πού γι' αὐτό λέγεται καί θάλασσα. Εἶναι τριπλάσια τῆς Ἑλλάδας (420 km²), ἔχει ἀλμυρό νερό, τό πιό μεγάλο βάθος της εἶναι 980 μ. καί ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ 28 μ. πιό χαμηλά ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἡ *'Αράλη* εἶναι καί αὐτή ἀλμυρή λίμνη, δεύτερη σέ μέγεθος τῆς 'Ασίας (τέταρτη ὄλης τῆς γῆς) καί εἶναι πιό μεγάλη ἀπό τήν ἔκταση πού ἔχουν συνολικά ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεά καί ἡ Θεσσαλία. Ἡ λίμνη *Βαλκάς* μέ γλυκό νερό ἔχει τήν ἔκταση περίπου τῆς Πελοποννήσου. Ἡ *Βαϊκάλη* καί αὐτή μέ γλυκό νερό ἔχει τήν ἔκταση τῆς Μακεδονίας καί εἶναι ἡ βαθύτερη τοῦ κόσμου (1742 μ. βάθος).

Βλάστηση. Σχετικά μέ τή βλάστηση διακρίνουμε τίς ἐξῆς ζώνες: τῆς *Τούνδρας* (χαρτ. 25) στα βόρεια τῆς χώρας, ὅπου τό δριμύ πολικό ψύχος ἐπιπρέπει νά βλαστήσουν μόνο βρύα καί λειχήνες. Τῆ *ζώνη τών δασῶν*. Νότια τῆς Τούνδρας ἀπλώνεται μιὰ ἀπέραντη ζώνη σκεπασμένη μέ δάση ἡ λεγόμενη *Τάιγκα* (ἢ *Τάιγα*). Τά δέντρα τών δασῶν εἶναι κωνοφόρα, διότι αὐτά ἀντέχουν στό ψύχος· νοτιότερα υπάρχουν καί φυλ-

λοβόλα δέντρα. Τή **ζώνη μέ τά μαυροχώματα** (τό μαύρο χρώμα τοῦ χώματος ὀφείλεται στή χλόη πού σαπίζει ἐκεῖ κάθε χρόνο). Ἡ ζώνη αὐτή εἶναι πολύ κατάλληλη γιά τήν καλλιέργεια τοῦ σιταριοῦ. Τέλος τή **ζώνη τῶν στεπῶν καί τῶν ἐρήμων**, πού ἐκτείνεται στό νοτιότερο μέρος τῆς χώρας.

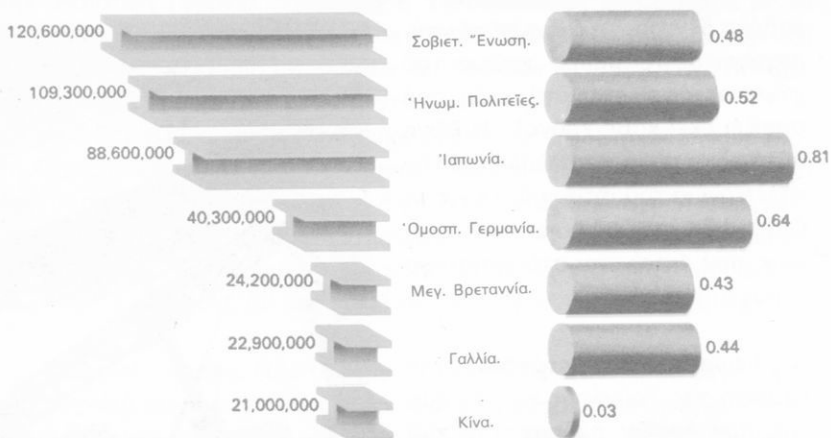
Γεωργία - Κτηνοτροφία. Στήν περιοχή τῆς Τουνόδρας καί τῆς ζώνης τῶν δασῶν ἡ δριμύτητα τοῦ κλίματος δέν ἐπιτρέπει τήν ἀγάπτιξη γεωργίας. Στή ζώνη ὁμως τῶν δασῶν ζοῦν ἄγρια ζῶα μέ παχύ καί μακρύ τρίχωμα, πού ἀπ' τό δέρμα τους κατασκευάζουν γουναρικά. Κατοικίδια ζῶα εἶναι μόνον οἱ **τάρανδοι**, πού τούς τρέφουν γιά τό γάλα, τό κρέας καί τίς μεταφορές, καί τά **πολικά σκυλιά**, πού τά χρησιμοποιοῦν γιά νά σύρουν στούς πάγους τά ἔλκηθρα. Στή ζώνη μέ τά μαυροχώματα καί στίς στέπες, ὅπου εἶναι συνεχῆς ἡ ἄρδευση μέ φυσικό ἢ τεχνητό τρόπο, ἀκμάζουν ἡ γεωργία καί ἡ κτηνοτροφία. Πρώτη θέση στίς καλλιέργειες ἔχει τό βαμβάκι, πού ἡ παραγωγή του ἐπαρκεῖ γιά τίς ἀνάγκες τῆς ρωσικῆς βαμβακουργίας. Στή ζώνη μέ τά μαυροχώματα καλλιεργεῖται τό σιτάρι, τό λινάρι, ἡ κάνναβη, τά ζαχαρότευτλα, φυτά μέ ἐλαιούχους σπόρους κλπ. Σ' αὐτά τά μέρη ἐ-

*Ἐγκατάσταση γιά ἡλιακή θερμότητα
στό Τουρκμενιστάν*

*Τάπητες ἀπό τό Τουρκμενιστάν (Ἄ-
σκαμπάντ)*

Οι μεγαλύτεροι παραγωγοί χάλυβος (1971). Άριστερα είναι η ποσότητα που παράγεται (σε τόνους) και δεξιά η «κατά κεφαλή» ποσότητα που τη βρίσκουμε διαιρώντας την ποσότητα με τον πληθυσμό (σε τόνους/κάτοικο).

κτρέφουν και μεγάλα κοπάδια πρόβατα και γίδια.

Τά **ψάρια** είναι άφθονα στους ποταμούς, στις λίμνες και στα παράλια του Ειρηνικού. Στο **Πετροπαυλόσκ**, λιμάνι στη χερσόνησο της **Καμτσιάκας**, υπάρχει και βιομηχανία για την κονσερβοποίηση ψαριών.

Ο **δρυκτός πλούτος** είναι άφθονος. Υπάρχουν όλων των ειδών μεταλλεύματα, αρκετό χρυσάφι και λευκόχρυσος. Στην περιοχή της Κασπίας υπάρχει άφθονο πετρέλαιο. Επίσης στο Καζακστάν, στο Τουρκεμιστάν και στο νησί Σαχαλίη.

Η **βιομηχανία** παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη. Η ρωσική πολεμική βιομηχανία και πολλές άλλες βιομηχανίες έχουν μεταφερθεί στα Ούράλια και στη Σιβηρία, για να βρίσκονται σε ασφαλέστερες περιοχές.

Η **συγκοινωνία**. Η συγκοινωνία είναι αναπτυγμένη μόνο στα νότια μέρη, που βρίσκονται γύρω στη Κασπία. Στις άλλες περιοχές δεν είναι καλή, εξαιτίας της άχανοϋς έκτασεως και του μεγάλου ψύχους που επικρατεί. Στα βόρεια η συγκοινωνία το χειμώνα γίνεται με έλκηθρα, που τα τραβούν σκυλιά, διότι όλα είναι παγωμένα. Ακόμη και το λιμάνι του **Βλαδιβοστόκ** στα ΝΑ της χώρας δεν είναι προσιτό στα πλοία όλο το έ-

τος, διότι παγώνει ή θάλασσα. Μιά σιδηροδρομική γραμμή, ή πιό μεγάλη σ' όλο τό κόσμο (μέσα στό ίδιο κράτος), συνδέει τή Μόσχα μέ τό Βλαδιβοστόκ κι έχει καί διακλάδωση πρός τήν Κίνα. Τό μήκος της είναι 7600 km καί λέγεται **Ύπερσιβηρικός Σιδηρόδρομος**. Δυό άλλες γραμμές συνδέουν τή Μόσχα ή από τήν Κασπία (ύπερκασπιακός σιδηρόδρομος) ή άπ' ευθείας μέ τήν Τασκένδη, πού προεκτείνονται καί λίγο πέρα άπό τά σύνορα μέσα στό Άφγανιστάν.

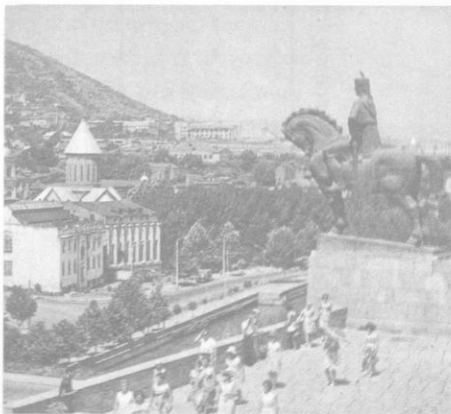
Κάτοικοι — Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες — Σπουδαιότερες πόλεις. Οί πιό πολλοί κάτοικοι τής Σιβηρίας άνήκουν στή λευκή φυλή, υπάρχουν όμως καί άρκετοί τής κίτρινης φυλής (Τουρκομάνοι, Τουρκομένιοι, Τάταροι, Βουριάτες, Μογγόλοι, Κερκέζοι, Καλμοϋκοι, Σαμογέτες, Τσιουκτσοι κλπ.). 'Η Άσιατική Ρωσία χωρίζεται σέ διάφορες Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες, πού μαζί μέ τίς Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες τής Εύρωπαϊκής Ρωσίας άποτελούν τήν **Ένωση τών Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών ή Σοβιετική Ένωση**.

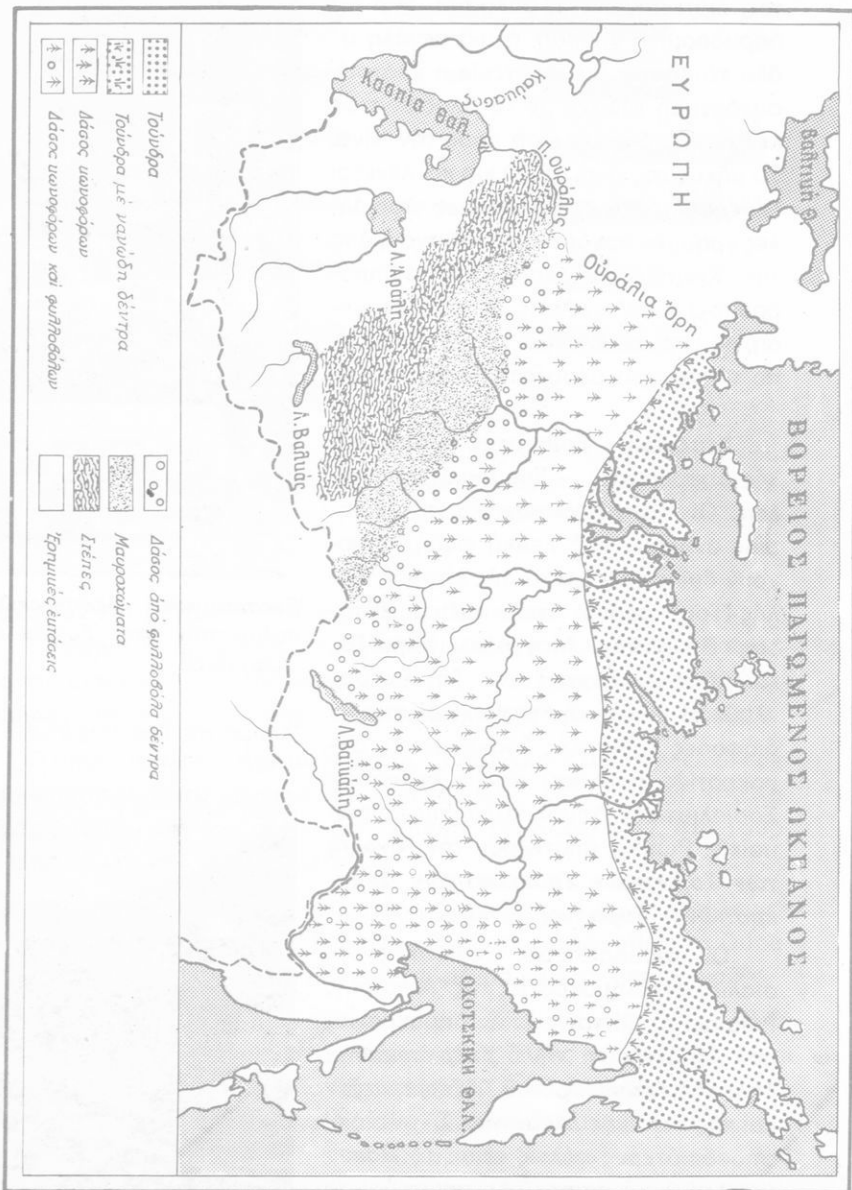
Οί σπουδαιότερες Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες τής Άσιατικής Ρωσίας: α) Οί τρεις Σ. Σ. Δημοκρατίες πού άποτελούν τήν **Ύπερκαυκασία**, δηλ. τής **Γεωργίας**, του **Άζερμπαϊτζάν** καί τής **Ρωσικής Άρμενίας**. Σ' αυτές οί σπουδαιότερες πόλεις είναι: τό **Βακού** (870.000 κ.) (χαρτ. 24), πρωτεύουσα

Έγκαταστάσεις ηλεκτρονικών υπολογιστών στό Έριβάν (Λ.Δ. Άρμενίας)

Άποψη τής Τυφλίδας (Λ.Δ. Γεωργίας)

Χάρτ. 25. Βλάστηση στο 'Ασιατικό τμήμα Σοβ. Ένωσης.

του Άζερμπαϊτζάν. Είναι η πόλη του πετρελαίου, διότι στην περιοχή της βρίσκονται πολλές πετρελαιοπηγές. Η **Τυφλίς** (907.000 κ.), πρωτεύουσα της Γεωργίας. Η **Έριβάν** (791.000 κ.), πρωτεύουσα της Ρωσικής Αρμενίας. β) Διάφορες άλλες Δημοκρατίες (5 σέ αριθμό) με σπουδαιότερες πόλεις την **Τασκένδη** (1.424.000 κ.), την **Άλμα-Άτα** (753.000 κ.), την **Άσκαμπάντ** (259.000 κ.), την **Ουλάν-Ούντε** (130.000 κ.), τη **Σαμαρκάνδη** (135.000 κ.), παλιά πρωτεύουσα του Ταμερλάνου, την **Όμσκ** (850.000 κ.) και τη **Νοβοσιμπίρσκ** (1.180.000 κ.).

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Η Άσία ήταν γνωστή στους Εύρωπαίους από τους αρχαιότατους χρόνους. Σέ μερικές χώρες της είχε αναπτυχθεί αξιόλογος πολιτισμός (Σουμέριοι, Χαλδαίοι, Άσσύριοι, Βαβυλώνιοι, Κινέζοι). Στο σύνολό της όμως έγινε πολύ άργα γνωστή στους Εύρωπαίους, διότι οι ψηλές όροσειρές και οι μεγάλες έρημικές εκτάσεις έμπόδιζαν τή διείσδυση στό έσωτερικό της.

Πρώτος, όπως είναι γνωστό από τήν Ιστορία, ο Μέγας Άλέξανδρος, όταν έκστράτευσε έναντίον του Περσικού κράτους (335-325 π.Χ.), κατόρθωσε νά προχωρήσει πιά πέρα από τό γνωστό ως τότε τμήμα τής Άσίας, πιά πέρα δηλ. από τήν Περσία, και νά φτάσει ως τόν Ινδό ποταμό. Δέν προχώρησε όμως περισσότερο, μολοντί πληροφορήθηκε από τούς κατοίκους ότι ανατολικότερα υπήρχε μιά χώρα πεδινή, εύφορη και πυκνοκατοικημένη, πού τή διέσχιζε ένας μεγάλος ποταμός (δηλ. η πεδιάδα του Γάγγη).

Γιά τίς χώρες των μπαχαρικών και του μεταξιοϋ, δηλ. τήν Ιαπωνία, τήν Κίνα, τήν Ινδοκίνα και τήν Ινδονησία (τήν Άπω Άνατολή), πολύ λίγα γνώριζαν οι Εύρωπαίοι ως τό 1298.

Τότε ο Μάρκο Πόλο, πού για πολλά χρόνια είχε ζήσει στην Άπω Άνατολή, δημοσίευσε ένα βιβλίο, στό όποιο διηγόταν μέ ζωηρά χρώματα όλα τά θαυμαστά πού είχε παρατηρήσει εκεί. Οι περιγραφές του

Μάρκο Πόλο κίνησαν τό ένδιαφέρον τών Εύρωπαϊών γιά τίς χώρες αυτές καί τούς προέτρεψαν νά πάνε έκεί από τή θάλασσα.

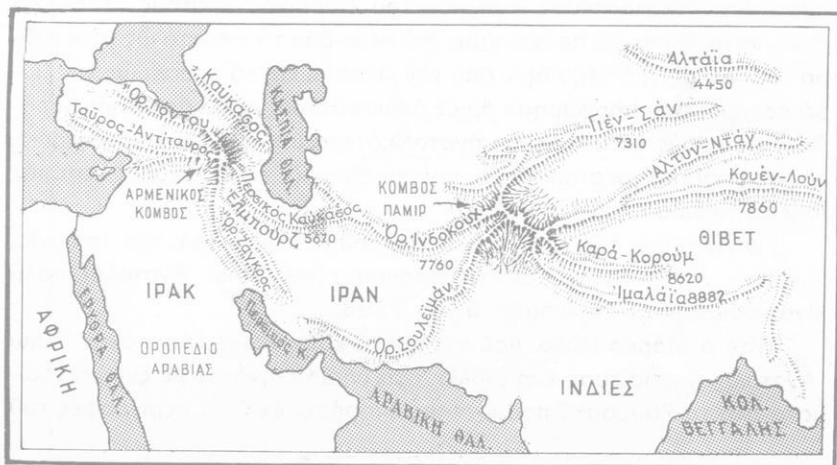
Πρώτος ό μεγάλος Πορτογάλος θαλασσοπόρος Βάσκο δέ-Γάμα (1498) κατόρθωσε περιπλέοντας τήν 'Αφρική νά φτάσει ώς τά παράλια τών 'Ινδιών, στόν κόλπο τοϋ 'Ομάν. "Επειτα άλλοι θαλασσοπόροι έφτασαν στή χερσόνησο τής Μαλαισίας, άργότερα στίς άκτές τής Κίνας καί τό 1543 στά 'Ιαπωνικά νησιά.

Οί Ρώσοι άφοϋ πέρασαν τά Ουράλια από τό 1580, άρχισαν νά εξερευνοϋν καί νά κατακοϋν όλη τή Σιβηρία.

'Αλλ' άκόμα ώς τά τελευταία χρόνια ή Κεντρική 'Ασία καί ιδιαίτερα τά όροπέδια τοϋ Θιβέτ, τοϋ Κασμίρ, τοϋ Παμίρ καί οί έρημοι τής Μογγολίας ήταν σχεδόν τελείως άγνωστα στούς Εύρωπαίους.

Τά μέρη πού ανακάλυπταν οί Πορτογάλοι, οί 'Ολλανδοί, οί 'Αγγλοι καί οί Γάλλοι θαλασσοπόροι τά μετέβαλλαν σέ άποικίες τους. 'Η 'Ασία στό μεγαλύτερο μέρος της ήταν άποικία εύρωπαϊκών κρατών. Σήμερα, έκτός από μερικά τμήματά της (Μπρουνεί, Χόνγκ-Κόνγκ, Μακάο, 'Αν. Τιμόρ) πού έχουν κάποια εξάρτηση από άλλα κράτη, ή 'Ασία άποτελείται από άνεξάρτητα κράτη.

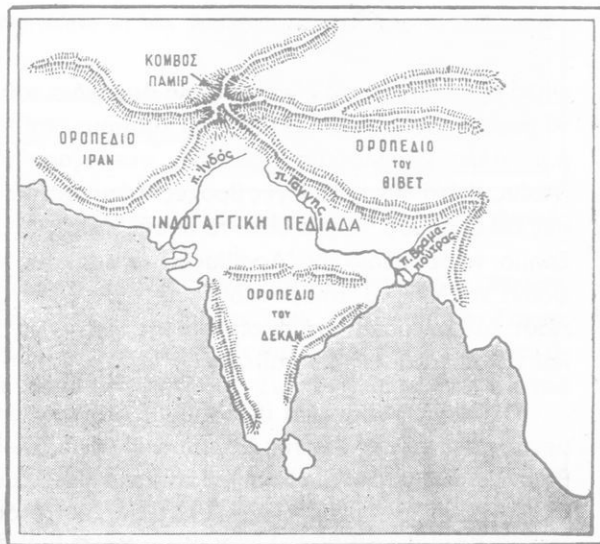
Χάρτ. 26. 'Οροσειρές τής 'Ασίας.

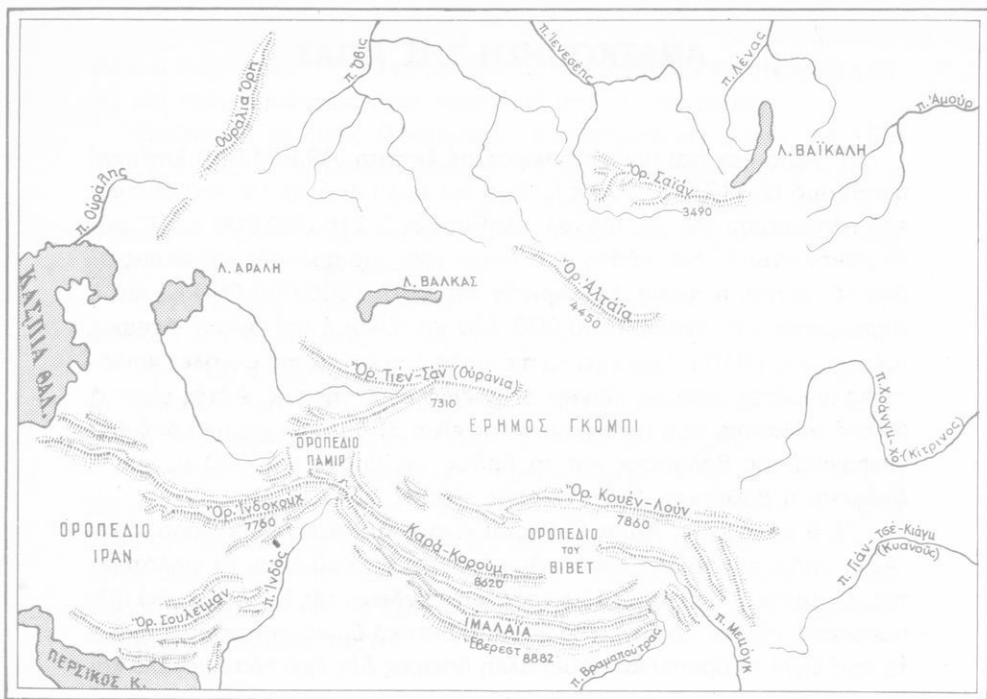
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ἡ Ἀσία ἔρχεται πρώτη ἡπειρος σέ ἔκταση (49.934.000 km²) καί πληθυσμό (2.117.000.000 κ.). Ἐχει πιά πολύ ἀπό τό 1/2 τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς (συνολ. πληθυσμός 3.316.000.000 κ.). Σ' αὐτή βρίσκονται τά δυό κράτη πού ἔχουν τούς πιά πολλούς κατοίκους σ' ὅλο τό κόσμο, ἡ **Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Κίνας** (800.000.000 κ.) καί ἡ **Δημοκρατία τῆς Ἰνδίας** (586.000.000 κ.). Εἶναι ἡ πιά ψηλή ἡπειρος (μέσο ὕψος 1010 μ.) καί ἔχει τά πιά ψηλά ὄρη καί τίς πιά μεγάλες κοιλότητες (γεμάτες νερό ὡς λίμνες) στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Αὐτές εἶναι: ἡ **Νεκρά Θάλασσα**, πού ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 394 μ. πιά χαμηλά ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καί τό βάθος της φτάνει τά 400 μ., καί ἡ **Βαϊκάλη**, ἡ βαθύτερη λίμνη τῆς γῆς (βάθος 1742 μ.).

Τό Β μέρος τῆς Ἀσίας (Σιβηρία) εἶναι μιά ἀπέραντη πεδιάδα. Στήν Ἀσία υπάρχουν πολλά ψηλά ὄρη (χαρτ. 28), πού εἶναι τά ψηλότερα τῆς γῆς (ὑστερ' ἀπ' τίς Κορδιλιέρες τῶν Ἄνδεων τῆς Ν. Ἀμερικής) (βλ. παρακάτω πίνακα ὁρέων). Πιά χαρακτηριστικό ὁμως γνώρισμα καί ἀπό τά ὄρη εἶναι τά ὄροπέδια. Καμιά ἄλλη ἡπειρος δέν ἔχει τόσο μεγάλα καί

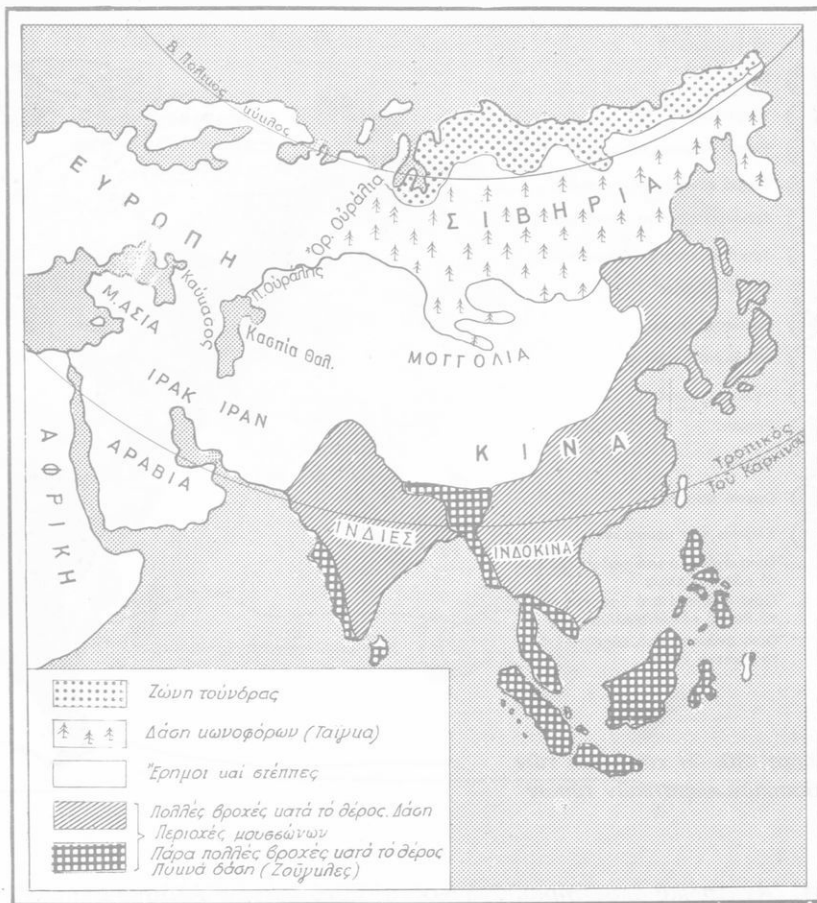
Χάρτ. 27. Ἡ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους τῶν Ἰνδιῶν

Χάρτ. 28. Οι ψηλότερες όροσειρές και τὰ ψηλότερα όροπέδια τῆς Ἀσίας.

ψηλά όροπέδια. Αὐτὰ εἶναι τὰ ψηλά όροπέδια τοῦ Παμίρ (7000 μ.), πού τό όνομάζουσι γι' αὐτό «Στέγη τοῦ κόσμου», καί τοῦ Θιβέτ (4000-5000 μ.). Ἄλλα χαμηλότερα όροπέδια σκεπάζουσι μεγάλες ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας. Αὐτὰ δέχονται λίγες βροχές καί γι' αὐτό σκεπάζονται ἀπό στεπες καί ἐρήμους. Τέτοια εἶναι τὰ όροπέδια τῆς Μ. Ἀσίας μέ τήν ἀλμυρή ἐρημο, τό όροπέδιο τῆς Ἀραβίας μέ τίς ἐρήμους Μεγάλη καί Μικρή Νεφούνη καί Ντάχνα, τό όροπέδιο τοῦ Ἰράν, μέ τή μεγάλη ἀλμυρή ἐρημο Λούτ καί Ρεγκιστάν, τό όροπέδιο τῆς Μογγολίας μέ τήν ἐρημο Γκόμπι καί τέλος τό όροπέδιο τοῦ Δεκάν μέ τήν ἐρημο Θάρ (χαρτ. 27).

Πεδιίδες – ποταμοί (βλ. τοὺς παρακάτω πίνακες). Ἐκτός ἀπό τή μεγάλη πεδινή ἐκταση τῆς Σιβηρίας, ὅλες οἱ ἄλλες πεδιάδες τῆς Ἀσίας βρίσκονται ἀνατολικά, νότια, καί νοτιανατολικά τῶν ψηλῶν όροσειρῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Ἀνατολικά βρίσκονται οἱ πεδιάδες τῆς Κίνας, πού τίς διαρρέουσι οἱ ποταμοί *Χοάνγκ-Χό, Γιάνγκ-Τσέ-Κιάγκ, Σόνγκ-Κόι.*

Χάρτ. 29. Βλάστηση τῆς Ἀσίας καί βροχές

Στά ΝΑ οἱ πεδιάδες τῆς Ἰνδοκίνας μέ τούς ποταμούς **Μεκόγκ**, **Μενάν**, **Σαλουέν** καί **Ίραουάδη**. Στά Ν οἱ πεδιάδες τῶν Ἰνδιῶν μέ τόν **Γάγγη**, **Βραχμαπούτρα** καί **Ἰνδὸ**. Οἱ πεδιάδες αὐτές καί ἡ Μεσοποταμία εἶναι ἀπό τά πῖο πυκνοκατοικημένα μέρη τῆς γῆς. Συγκεντρώνουν τὸ 1/2 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς (1.300.000.000 κ.).

Θαλάσσιος διαμελισμός. Ἡ Ἀσία εἶναι μιά ἡπειρος συμπαγῆς. Ἡ θάλασσα δηλ. δέν εἰσχωρεῖ βαθιά σ' αὐτή (ὅπως γίνεται μέ τὴν Εὐρώπη). Πρὸς Α σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τῶν **Τσούγκτων** πού καταλήγει

- Πολικό
 - Υπερπολικό
 - Ψυχρό εύκρατο (θαλάσσιο)
 - Ψυχρό εύκρατο (ήπειρωτικό)
 - Δροσερό εύκρατο (θαλάσσιο)
 - Δροσερό εύκρατο (ήπειρωτικό)
 - Θερμό εύκρατο
 - Θαλάσσιο τροπικό
 - Ήπειρωτικό τροπικό
 - Ύγρο Ισημερινό
 - Έρημοι
 - Στέπα
 - Όρεινά κλίματα
 - Κλίματα των μουσώνων
- Όριο ανάμεσα στο πολικό και τό εύκρατο κλίμα
 — Όριο ανάμεσα στο δροσερό και τό θερμό εύκρατο κλίμα
 - - - Όριο ανάμεσα στο εύκρατο και τό τροπικό κλίμα

Χάρτ. 30. Ή κατανομή τών βασικών κλιματικών τύπων

στ' **Άνατολικό άκρωτήριο**, ανάμεσα σ' αυτό και τήν Άλάσκα σχηματίζεται ό Βερίγγειος πορθμός, πού συνδέει τό Β. παγωμένο ώκεανό μέ τόν Ειρηνικό. Νοτιότερα σχηματίζεται ή θάλασσα του Μπέρινγκ, ή χερσόνησος τής Καμτσιάκας, ή Όχοτσική και ή Ίαπωνική θάλασσα, ή χερσόνησος τής Κορέας και ή Σινική θάλασσα, πού στά νότια σχηματίζει τόν κόλπο του Τογκίνου και τόν κόλπο του Σιάμ. Στά ΝΑ έκτείνεται ή χερσόνησος τής Ίνδοκίνας, πού συνεχίζεται μέ τή μακρόστενη χερσόνησο τής Μαλαισίας. Στά Α και ΝΑ τής Άσίας έκτείνονται πολλά νησιά, πού άρχίζουν άπό τή χερσόνησο τής Μαλαισίας και καταλήγουν στή χερσόνησο τής Καμτσιάκας. Είναι τά νησιά τής Δημοκρατίας τής Ίνδονησίας, τά όποια είναι ύπολείμματα ξηράς, ή όποια συνέδεε σέ παλαιότερες έποχές τήν Άσία μέ τήν Αύστραλία. Βορειότερα βρίσκονται οι

Φιλιππίνες, συνέχεια ή Φορμόζα, τά νησιά Ρίου-Κίου, τά Ίαπωνικά νησιά Σαχαλίη καί Κουρίλλες, πού ἀνήκουν στή Σοβιετική Ένωση. Στά Ν τῆς Ἀσίας σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τῶν Ἰνδιῶν καί ἀνάμεσα σ' αὐτή καί τή χερσόνησο τῆς Ἰνδοκίνας ὁ κόλπος τῆς Βεγγάλης. Δυτικότερα βρίσκεται ἡ Ἀραβική θάλασσα μέ τόν κόλπο τοῦ Ὀμάν καί τόν Περσικό κόλπο καί ἡ χερσόνησος τῆς Ἀραβίας. Τέλος ΝΔ σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τῆς Μ. Ἀσίας.

Κλίμα. Τμήματα τῆς Ἀσίας ἀνήκουν στή διακεκαυμένη, ἄλλα στήν εὐκρατη καί ἄλλα στήν κατεψυγμένη ζώνη. Ἐξάλλου ἐπειδή εἶναι ἠπειρος συμπαγής, ἡ θάλασσα δέν ἐπιδρᾷ εὐεργετικά σ' αὐτή. Γι' αὐτό παρουσιάζει μεγάλες διαφορές στό κλίμα της. Σ' αὐτή βρίσκονται τά ψυ-

- Τούνδρα
- Δάσος με κωνοφόρα
- Δάσος με φυλλοβόλα καί λιβάδια
- Λιβάδια
- Τροπική σαβάνα
- Ύπο-τροπικό δάσος
- Τροπικό υγρό δάσος
- Δάσος μουσσώνων
- Μεσογειακό δάσος
- Στέπα καί περιοχή με θάμνους
- Έρημος καί περιοχές χωρίς βλάστηση
- Βλάστηση ψηλών βουνών
- Έλη καί βάλτοι

Χάρτ. 31. Οι μεγαλύτερες ζώνες φυσικής βλάστησης

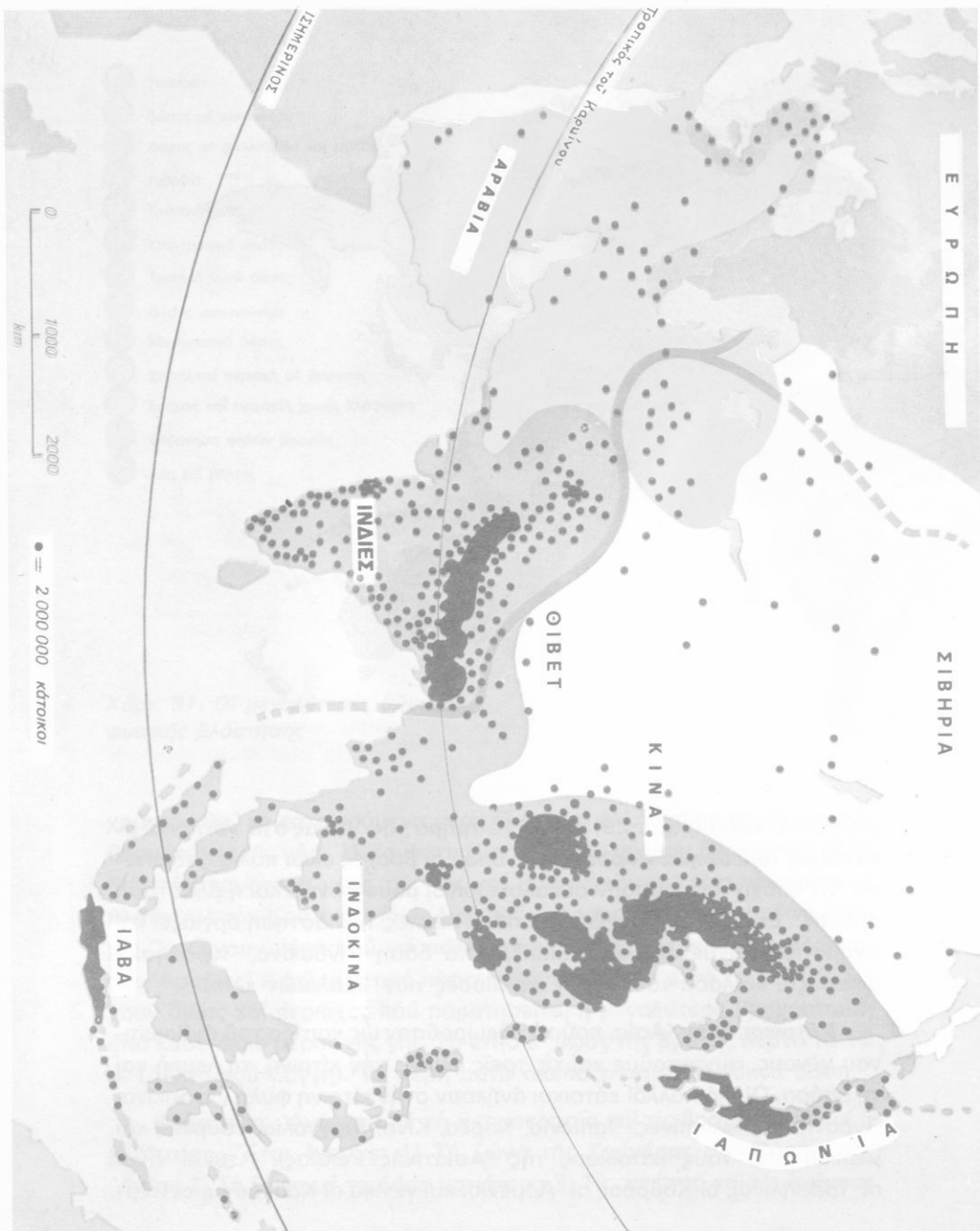
χρότερα απ' τὰ κατοικούμενα μέρη (Σιβηρία) ἀλλά καί περιοχές ἀπό τίς θερμότερες τῆς γῆς. Ἡ Βαγδάτη (Ἰράκ) καί ἡ Λαχώρη (Πακιστάν) εἶναι ἀπό τὰ θερμότερα μέρη τῆς γῆς καί βρίσκονται στό ἴδιο γεωγραφικό πλάτος μέ τὴν Κρήτη. Οἱ ἴδιες διαφορές παρουσιάζονται καί μέ τὴ βροχή. Ὑπάρχουν μέρη πού γιὰ πολλά χρόνια δέ βρέχει καθόλου (ἐρημοί τῆς Ἀραβίας) ἢ ἡ βροχὴ πού πέφτει φτάνει τὰ 0,25 μ. τὸ χρόνο. Ὑπάρχουν ὁμως καί περιοχές πού παρατηρεῖται ἡ μεγαλύτερη βροχόπτωση ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς γῆς. Τὸ ἐτήσιο ὕψος τῆς βροχῆς περνᾶ τὰ 12 μ. (Δέλτα τοῦ Γάγγη). Τὰ μέρη αὐτὰ σκεπάζονται ἀπὸ πυκνὰ δάση.

Βλάστηση. Ἀνάλογα μέ τὴ θερμοκρασία καί τίς βροχές εἶναι καί ἡ βλάστηση. Ἔτσι ἔχουμε: 1) Τὴ ζώνη τῆς **Τούνδρας** στὰ βόρεια τῆς Ἀσίας 2) Τὴ ζώνη μέ τὰ **δάση** νοτιότερα 3) Τίς **στέπες** καί τίς **ἐρήμους**

ακόμα πιά νότια (χαρτ. 29) καί 4) Τό τμήμα τῆς Ἀσίας **στά νότια** καί **ἀνατολικά τῶν ὑψηλῶν ὄροσειρῶν**, ὅπου οἱ βροχές εἶναι πολλές, ἰδιαίτερα τήν ἐποχή πού φυσοῦν οἱ καλοκαιρινοί μουσῶνες, καί ἡ βλάστηση ἀρκετή. Ἐκεῖ πού οἱ βροχές εἶναι πάρα πολλές, ἡ βλάστηση ὀργιάζει καί σχηματίζονται μεγάλα καί ἀδιαπέραστα δάση (Ἰνδοκίνα, Ἰνδονησία, Φορμόζα, κοιλάδα τοῦ Γάγγη, πρόποδες τῶν Ἰμαλαίῶν κλπ.).

Κάτοικοι. Στήν Ἀσία, πού τή θεωροῦσαν ὡς κοιτίδα τοῦ ἀνθρώπινου γένους, συναντοῦμε καί τίς τρεῖς φυλές, τήν κίτρινη, τή λευκή καί τή μαύρη. Οἱ πιά πολλοί κάτοικοι ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή (Ἰνδοκίνα, Ἰνδονησία, Φιλιππίνες, Ἰαπωνία, Κορέα, Κίνα, Μογγολία, Τουρκία, καί μερικοί ἀπό τούς κατοίκους τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας). Λευκοί εἶναι οἱ Ἰσραηλινοί, οἱ Κοῦρδοι, οἱ Ἀρμένιοι καί γενικά οἱ Καυκάσιοι, οἱ Πέρ-

Χάρτ. 32. Πυκνότητα πληθυσμού περιοχών της Ασίας

σες, οί Βελοῦχοι, οί κάτοικοι τοῦ Πακιστάν καί τῆς Ἰνδίας, οί πιά πολλοί ἀπ' τούς κατοίκους τῆς ἀσιατικῆς Ρωσίας καί τέλος, οί Ἄραβες τῶν ἀραβικῶν κρατῶν (Συρία, Λίβανος, Ἰράκ, Ἰορδανία καί χερσόνησος τῆς Ἀραβίας). Αὐτοί πού ἀνήκουν στή μαύρη φυλή εἶναι οί ἐλάχιστοι νεγροειδεῖς πυγμαῖοι, πού βρίσκονται στή Μαλαισία, τή Βόρνεο καί τίς Φιλιππίνες.

Οί κάτοικοι τῆς Ἀσίας ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία. Αὐτοί πού κατοικοῦν στά παράλια καί γύρω ἀπ' τούς ποταμούς ἀσχολοῦνται καί μέ τήν ἀλιεία, ἐπειδή ἀφθονοῦν τά ψάρια. Στήν πιά πυκνοκατοικημένη Ν καί ΝΑ Ἀσία τήν πρώτη θέση στίς καλλιέργειες ἔχει τό ρύζι, τό ὁποῖο μαζί μέ τά ψάρια ἀποτελεῖ τή βάση τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων.

Ὁ ὀρυκτός πλοῦτος εἶναι ἀρκετός, ἀλλά παραμένει στό μεγαλύτερο μέρος του ἀνεκμετάλλευτος ἐξαιτίας ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν, ἐιδικῶν ἐπιστημόνων καί κεφαλαίων.

Ἡ βιομηχανία δέν ἔχει μεγάλη ἀνάπτυξη. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ Ἰαπωνία καί τό ἀσιατικό τμήμα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Θρησκείες. Θρησκείες μέ τή μεγαλύτερη διάδοση στήν Ἀσία εἶναι ὁ Βουδισμός, ὁ Βραχμανισμός, ὁ Ἰνδοϊσμός καί ὁ Ἰσλαμισμός.

Παρατήρηση. Ἀκολουθοῦν πίνακες, πού παρουσιάζουν τά κράτη τῆς Ἀσίας μέ τήν ἔκταση, τόν πληθυσμό καί τίς πρρωτεύουσές των, πίνακες τῶν σπουδαιότερων ποταμῶν, λιμνῶν, ὄρεων κλπ.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α'

Δείχνει με αλφαβητική σειρά τα διάφορα ανεξάρτητα και εξηρητημένα κράτη τής 'Ασίας, τήν Έκταση και τόν Πληθυσμό τους.

Κράτη	Έκταση km ²	Πληθυσμός 1970-1971
<i>Άνεξάρτητα Κράτη</i>		
1. Άφγανιστάν	647.497	18.800.00
2. Βιέτ-Νάμ	329.556	42.650.000
3. Ήνωμένα Άραβικά Έμιράτα	83.600	179.126
4. Ίαπωνία	369.662	109.661.000
5. Ίνδία	3.268.090	586.000.000
6. Ίνδονησία	1.904.345	124.894.000
7. Ίορδανία	97.740	2.620.000
8. Ίράκ (Μεσοποταμία)	448.742	10.770.000
9. Ίράν (Περσία)	1.648.000	31.960.000
10. Ίσραήλ	20.700	3.013.000
11. Κεμπότζη	181.035	7.100.000
12. Κατάρ	22.014	81.000
13. Κασμίρ	138.995	4.615.000
14. Κίνα	9.561.000	800.000.000
15. Κουβέιτ	16.000	831.000
16. Κορέα Νότιος	98.431	31.917.000
17. Κορέα Βόρειος	120.538	14.281.000
18. Κύπρος	9.251	639.000
19. Λάος	236.800	3.000.000
20. Λίβανος	10.400	2.730.000
21. Μαλαισία (Χερσόνησος Μαλαισίας, Σαμπάχ, Σαραβάκ, Βόρνεο)	332.634	10.651.000
22. Μαλδίβες-Νήσοι	298	102.000
23. Όμάν (Όμάν-Μασκάτ)	212.379	750.000
24. Μογγολία	1.565.000	1.283.000
25. Μπαχρέιν Νήσοι	598	220.000
26. Μπαγκλαντές	143.000	71.000.000
27. Μπούρμα (Βιρμανία)	678.033	28.920.000
28. Μπουτάν	47.000	1.034.000
29. Νεπάλ	140.797	12.320.000
30. Πακιστάν	803.940	68.000.000
31. Σαουδική Άραβία	2.253.300	8.100.000
32. Σιγκαπούρη	581	2.110.000
33. Σοβιετική Ένωση (Άσιατική)	16.831.000	60.000.000
34. Σρί-Λάνκα (Κεϋλάνη)	65.610	13.680.000
35. Συρία	185.180	7.120.000
36. Ταϊλάνδη (Σιάμ)	514.000	35.335.000

Κράτη	Έκταση km ²	Πληθυσμός 1970-1971
37. Τουρκία (΄Ασιατική)	756.855	33.000.000
38. Ταϊβάν (Φορμόζα)	35.961	13.800.000
39. ΄Υεμένη	195.000	6.480.000
40. ΄Υεμένη Νότιος	287.752	1.630.000
41. Φιλιππίνες	300.000	37.959.000
<i>Κράτη εξηρητημένα</i>		
1. Μπρουνέι(Βρεταν.)	5.765	135.000
2. Χόγκ-Κόγκ (Βρεταν.)	1.032	4.045.000
3. Μακάο (Πορτογαλ.)	16	321.000
4. ΄Ανατολική Τιμόρ (Πορτογαλ.)	14.925	614.000
5. Ρίου-Κίου Νήσοι (΄Ιαπωνία)	2.196	950.000
6. Σικκίμ (΄Ινδία)	7.107	198.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Β΄

Δείχνει τὰ ΄Ασιατικά κράτη, τίσ πρωτεύουσες καί τόν πληθυσμό τους.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Πληθυσμός
1. Τουρκία	΄Αγκυρα	1.209.000
2. Κύπρος	Λευκωσία	195.000
3. Συρία	Δαμασκός	836.000
4. Λίβανος	Βηρυτός	893.000
5. ΄Ισραήλ	Ν. ΄Ιερουσαλήμ	3.150.000
6. ΄Ιορδανία	΄Αμμάν	500.000
7. Σαουδική ΄Αραβία	΄Ελ-Ριάντ	225.000
8. ΄Υεμένη	Σάνα	100.000
9. Νότιος ΄Υεμένη	΄Ελ-Σαάμπ	
10. ΄Ομάν	Μασκάτ	10.000
11. ΄Ηνωμένα ΄Αραβικά ΄Εμιράτα		
12. Κατάρ (Σουλτανάτο)	Ντόχα	50.000
13. Μπαχρέιν	Μανάμα	88.785
14. Κουβέιτ (΄Εμιράτο)	Κουβέιτ	99.609
15. ΄Ιράκ	Βαγδάτη	3.183.000
16. ΄Ιράν	Τεχεράνη	3.800.000
17. ΄Αφγανιστάν	Καμπούλ	435.000
18. Πακιστάν	΄Ισλαμαμπάντ	50.000
19. Μπαγκλαντές	Ντάκκα	829.000

Κράτη	Πρωτεύουσα	Πληθυσμός
20. Ίνδία	Νέον Δελχί	324.000
21. Κασμίρ		
22. Νεπάλ	Κατμαντού	195.300
23. Μπουτάν	Πουνάκα	32.000
24. Σρί-Λάνκα (Κεϋλάνη)	Κολόμπο	583.000
25. Μαλδίβες Νήσοι	Μαλέ	11.760
26. Μπούρμα (Βιρμανία)	Ραγκούν	1.758.000
27. Ταϊλάνδη	Μπαγκόγκ	1.608.000
28. Λάος	Βιέν-Τιάν	150.000
29. Καμπότζη	Πνόμ-Πένχ	399.000
30. Βιετνάμ	Ήνói	650.000
31. Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	2.074.000
32. Μαλαισία (Όμοσπονδία 9 Σουλτανάτων και 2 Δημοκρατιών)	Κουάλα-Λομπούρ	451.000
33. Ίνδονησία	Τζιακάρτα	4.500.000
34. Φιλιππίνες	Κεζόν	780.000
35. Ταϊβάν (Φορμóζα)	Ταϊπέχ	950.000
36. Κίνα	Πεκίνο	7.000.000
37. Ίαπωνία	Τόκιο	8.800.000
38. Βόρειος Κορέα	Πυόγκ-Γυάγκ	653.000
39. Νότιος Κορέα	Σεούλ	5.536.000
40. Μογγολία	Ουλάν-Μπατόρ	267.400
41. Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες του Άσιατικού τμήματος της Σοβιετικής Ένώσεως		
α) Σ. Δ. Άζερμπαϊτζάν	Βακού	870.000
β) Σ. Δ. Γεωργίας	Τυφλίς	907.000
γ) Σ. Δ. Ρωσικής Άρμενίας	Έριβάν	791.000
δ) Σ. Δ. Ούζμπεκιστάν	Τασκένδη	1.424.000
ε) Σ. Δ. Καζακιστάν	Άλμα-Άτα	753.000
ζ) Σ. Δ. Τουρκμενιστάν	Άσκαμπάντ	259.000
η) Σ. Δ. Βουριατών		
θ) Σ. Δ. Μογγόλων	Ουλάν-Ουντέ	130.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Γ '

Δείχνει τίς σπουδαιότερες πόλεις τής Άσίας έκτός από τίς πρωτεύουσες

Όνομα	Πληθυσμός	Όνομα	Πληθυσμός
Σμύρνη	520.000	Καουνπούρ	1.151.000
Άδανα	351.000	Μπεναρές	560.000
Προύσσα	211.000	Άλαχαμπάντ	491.000

Όνομα	Πληθυσμός	Όνομα	Πληθυσμός
Χαλέπι	639.000	Βομβάη	5.968.000
Χάμα	137.000	Πούνα	853.000
Λαττάκια	66.000	Άχμεταμπάντ	1.588.000
Γιάφα - Τέλ- Άβιβ	1.150.000	Χαϊντεραμπάντ	1.612.000
Χάιφα	217.000	Καλκούτα	7.031.000
Μεδίνα	200.000	Σουραμπάγια	1.300.000
Άντεν	250.000	Μανίλλα	1.370.000
Μοσούλη	264.000	Σαγκάη	10.100.000
Βασσόρα	310.000	Ναγκίν	1.900.000
Κιρκούκ	175.000	Καντώνα	2.100.000
Ίσπαχάν	546.000	Τιέν-Τσίν	2.700.000
Μεσχέντ	530.000	Τσιούγκ-Κίγκ	2.200.000
Ταυρίδα	475.000	Μοϋκδεν	2.500.000
Ραβαλπίντι	455.000	Όζάκα	3.100.000
Καράτσι	3.650.000	Κιότο	1.400.000
Λαχώρη	2.073.000	Ναγκόγια	2.000.000
Δελχί	4.065.000	Γιοκοχάμα	2.200.000
Άγκρα	594.000		
Μαντράς	3.169.000		
Ναγκπούρ	866.000		
Μπαγκαλόρ	2.540.000		

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ'

Δείχνει τὰ σπουδαιότερα ὄρη τῆς Ἀσίας, τὰ ὄροπέδια, τοὺς ποταμούς καὶ τὶς λίμνες.

Όρη	Ύψος σέ μ.	Όροπέδια	Ποταμοί	Λίμνες
Ίμαλία (Έβερεστ)	8882	Μ. Ἀσίας	Άλυος	Άλμυρά λίμνη
Καρά-Κορούμ	8611	Άραβίας	Σαγγάριος	Άκ-Σεχίρ
Κουέν-Λούν	7860	Ίράν	Γρανικός	Άσκανία
Ίνδοκούχ (Ίνδ. Καύκασος)	7760	Κασμίρ	Έρμος	Βάν
Τιέν-Σάν (Ουράνια ὄρη)	7439	Δεκάν	Πακτωλός	Νεκρή Θάλασσα
Καύκασος (Έλμπρούς)	5633	Θιβέτ	Μαϊάνδρος	Τιβεριάς
Περσικός Καύκασος	5670	Παμίρ	Κύδνος	Σαμαχωνίτις
Άραράτ	5156	Μογγολίας	Καλύκανδρος	Ούρμια
Ζάγκρος	5150		Τίγρης	Κασπία
Στανοβόι	4915		Εύφρατης	Άράλη
Άλτάια	4550		Όρόντης	Βαϊκάλη
Σεφίντ-Κούχ	4500		Μπαράντα	Βαλκάς
Σουλεϊμάν	4100		Ίορδάνης	
Άργαϊον (ήφαϊστειον)	3916		Καμπούλ	

Όρη	Ύψος σέ μ.	Όροπέδια	Ποταμοί	Λίμνες
Μικρό Άραράτ	3911		Ίνδός	
Παράκτια όροσειρ. Άραβίας	3670		Γάγγης	
Ταύρος καί Άντίταυρος	3500		Βραμαπούτρας	
Όρη Σαγιάν	3490		Ίραουάδης	
Λίβανος	3097		Σαλουέν	
Όρη του Όμάν	3020		Μιενάμ	
Όρη του Τογκίνου	3000		Μεκόγκ	
Όρη του Πόντου	3000		Σόγκ-Κόι	
Άντιλίβανος (Έρμών)	2814		Χοάγκ-Χό	
Όρη Γκάτ	2600		Γιάγκ-Τσέ-Κιάγκ	
Όλυμπος Βιθυνίας	2501		Ίενεσέης	
Όλυμπος Κύπρου	2140		Σί-Κιάγκ	
Τμῶλος	2120		Άμούρ	
Βουνά του Άννάμ	2000		Λένας	
Όρη των Δρούσων	1850		Όβις	
Ούράλια	1700		Άμού-Ντάρια	
Ίδη	1700		(ΊΩξος)	
Όρη των Άσαριτών	1500		Σύρ-Ντάρια	
Όρη Νεγκέμπ	1260		(Ίαζάρτης)	
Πενταδάκτυλο	1045			
Θαβώρ	562			

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε΄

Δείχνει τις σπουδαιότερες χερσονήσους, νησιά, θάλασσες, κόλπους καί έρημους της Άσίας.

Χερσονήσοι	Νησιά	Θάλασσες	Κόλποι	Πορθμοί	Έρημοι
Μ. Άσίας Σινώπης Έρυθραίας Μυκάλης Άλικαρνασσού Σινά Άραβίας Δεκάν Ίνδοκίνας Μαλαισίας Κορέας Καμτσιάκας Τσούκτσων Ταϊμόρ	Πριγκηπο- νήσια Ίμβρος Τένεδος Κύπρος Μπαχρέιν	Μαρμαρά Άραβική Σινική Όχοτσική	Άδραμυτίου Σμύρνης Κεραμεικού Άπταλείας Άλεξαν- δρέτας Άμμοχώ- στου Λάρνακας Έπισκοπήs Μόρφου Άκαμπα Όμάν Περσικός Βεγγάλης Σιάμ Τογκίνου	Βόσπορος Δαρδανέλια Μπάμπ-έλ -Μαντέβ Μπέριγκ	Άλμυρά (Μ. Άσ.) Μεγ. Συριακή Μεγ. Νεφούντ Μικρ. Νεφούντ Ντάχνα Άλμυρά (Περσίας) Λούτ Ρεγκιστάν Θάρ Ταρίμ Γκόμπι

ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά. Η Αφρική έχει έκταση 30.154.000 km² και έρχεται τρίτη ανάμεσα στις ήπειρους (μετά την Ασία και την Αμερική). Μαζί με την Εύρωπη και την Ασία αποτελούν τον Παλαιό Κόσμο, είναι δηλ. από τις ήπειρους που από παλιά γνώριζε ο άνθρωπος. Παρ' όλα αυτά και μολονότι βρίσκεται πολύ κοντά στην Εύρωπη και χωρίζεται απ' αυτή με το στενό πορθμό του Γιβραλτάρ (16 km πλάτος), ως τα τελευταία χρόνια έμεναν άγνωστα τα πιά πολλά μέρη της. Αιτία ήταν ο ελάχιστος θαλάσσιος διαμελισμός που παρουσιάζει η Αφρική. Έκτός από αυτό σέ όλα τα παράλια της συναντούμε ή ψηλά όρη, που εκτείνονται κατά μήκος των άκτων (όπως π.χ. ο Άτλαντας στή Β. Αφρική) ή άμμώδεις και άφιλόξενες παραλίες (πρός τον Άτλαντικό) χωρίς κανένα φυσικό λιμάνι, ή τέλος έμποδια από έπικίνδυνα κοραλλιογενή νησιά και ύφάλους. Όλα αυτά δυσκολεύουν την προσέγγιση και διείσδυση στο έσωτερικό της ήπειρου. Έκτός από αυτά παρεμβάλλονται και άλλα έμποδια: απ' την παραλία αρχίζουν μεγάλες έρημοι, όπως ή **Σαχάρα** και ή **Καλαχάρη**, που έμποδίζουν τελείως τή διείσδυση στο έσωτερικό. Γύρω στον Ίσημερινό πυκνά και άδιαπέραστα δάση (ζουγκλες) κλείνουν το δρόμο προς το έσωτερικό. Και εκεί ακόμη όπου υπάρχουν πλωτοί ποταμοί είναι άδύνατο νά προχωρήσει κανείς βαθιά στο έσωτερικό, έπειδή οι μεγάλοι καταρράκτες στέκονται έμποδιο. Όλα αυτά συνετέλεσαν, ώστε το έσωτερικό της Αφρικής νά παραμείνει άγνωστο στους Εύρωπαϊους για πολύ καιρό. Απ' όλη την Αφρική μόνο ή Β. Αφρική ήταν από την αρχαιότητα γνωστή.

Τό 14ο αιώνα πρώτοι οι Πορτογάλοι κατόρθωσαν νά περιπλεύσουν την Αφρική. Τό 15ο αιώνα έξερευνήθηκαν τα παράλια της από τό Βάσκο-δέ-Γάμα και μόνο τό 19ο αιώνα έξερευνήθηκε το έσωτερικό

Φωτογραφία τής 'Αφρικής από διαστημόπλοιο

τής ήπειρου. 'Η εξερεύνηση έγινε από τό Σκῶτο Λίβιγκστον καί τόν 'Αμερικανό Στάνλεϋ.

'Ο 'Ισημερινός περνᾶ σχεδόν από τό μέσο τής 'Αφρικής καί γι' αὐτό τό πιά μεγάλο μέρος της ἀνήκει στή διακεκαυμένη ζώνη (ἔγχερ. χάρτης). Κατοικεῖται σχεδόν ὀλόκληρη ἀπό ἀνθρώπους πού ἀνήκουν στή Μαύρη φυλή (λέγεται καί Μαύρη ἥπειρος) καί ὁ πολιτισμός τους εἶναι ἀκόμα σέ πολύ χαμηλό ἐπίπεδο. 'Η 'Αφρική ὡς τό 1960 ἦταν, στό μεγαλύτερο μέρος της, ἀποικίες. Μποροῦμε νά τή χωρίσουμε σέ 5 φυσικές περιοχές· αὐτές εἶναι: 'Η **B. 'Αφρική**, ἢ **Δυτική 'Αφρική**, ἢ **Κεντρική 'Αφρική**, ἢ **'Α. 'Αφρική**, ἢ **N. καί NA. 'Αφρική** μέ τό μεγάλο νησί τής **Μαδαγασκάρης**, τά ὑπόλοιπα νησιά τοῦ 'Ινδικοῦ ὠκεανοῦ καί τά νησιά τοῦ 'Ατλαντικοῦ.

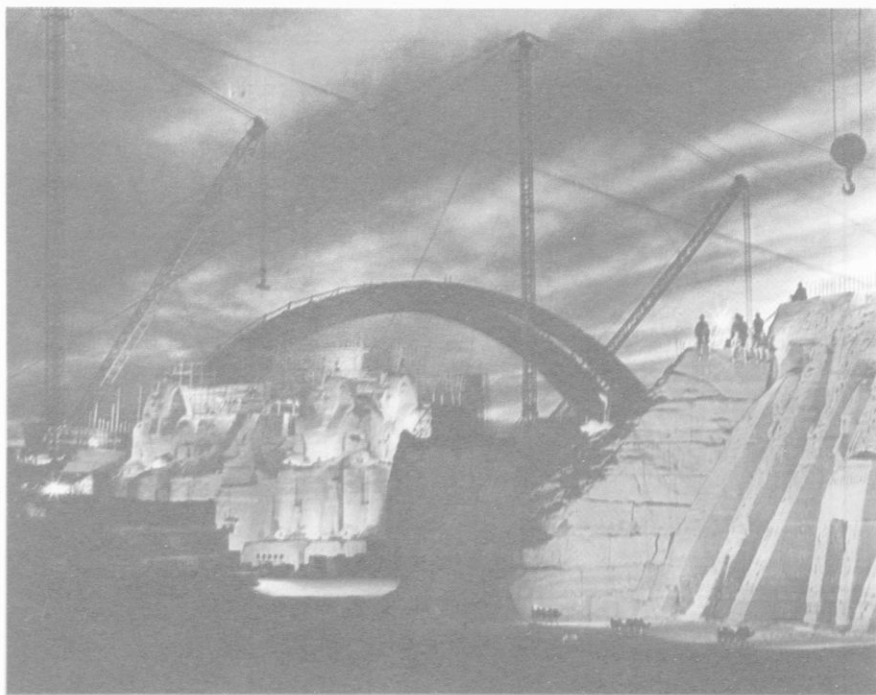
ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Η Βόρεια Αφρική αποτελείται από τρεις χώρες, που βρέχει ή Μεσόγειος, και το μεγαλύτερο μέρος της Σαχάρας. Περιλαμβάνει δηλαδή την Αίγυπτο, τη Λιβύη, τις χώρες του Άτλαντα (Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο, Ταγγέρη) και την έρημο Σαχάρα.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Σύνορα. Έκταση. Η Αίγυπτος στα Β. βρέχεται από τη Μεσόγειο, στα Ν. συνορεύει με το Σουδάν, στα Δ. με τη Λιβύη, στα Α. βρέχεται από την Έρυθρά Θάλασσα, τον κόλπο Άκαμπα και συνορεύει με το κράτος του Ισραήλ. Όλη η έκταση της Αιγύπτου υπολογίζεται σε 1.000.000 km² (χάρτ. 33). Το 1958 η Αίγυπτος και η Συρία ενώθηκαν και αποτέλεσαν την Ένωμένη Αραβική Δημοκρατία (Η.Α.Δ.). Το 1961 η Συρία άποσχίστηκε από την όμοσπονδία, αλλά η Αίγυπτος διατήρησε το επίσημο όνομα Η.Α.Δ. ως το 1971, που έγινε όμοσπονδία Αιγύπτου, Συρίας και Λιβύης. Σήμερα η Αίγυπτος ονομάζεται Αραβική Δημοκρατία.

Φυσικές περιοχές – Μορφολογία εδάφους. Διακρίνουμε στην Αίγυπτο δύο φυσικές περιοχές: 1. Την Αίγυπτο που αρδεύεται από το Νείλο. Αυτή είναι: α) η κοιλάδα του Νείλου που αρχίζει νότια από το Άσσουάν και φτάνει ως το Κάιρο, ή **Άνω Αίγυπτος** και β) το Δέλτα του Νείλου από το Κάιρο ως τη Μεσόγειο, ή **Κάτω Αίγυπτος** (χάρτ. 33 και 34). Η κοιλάδα του Νείλου και το Δέλτα, που έχουν έκταση περίπου 35.000 km² και εύφορο έδαφος, διότι αρδεύονται από το Νείλο, είναι η κατοικούμενη περιοχή της Αιγύπτου. 2. Την περιοχή Δ. και Α. της κοιλάδας του Νείλου, που είναι μία άπέραντη και κατάξερη έρημος, εκτός από μερικές οάσεις, όπως π.χ. την οάση **Χάργκα και Φαγιούμ**. Στα Δ. εκτείνεται η κατάξερη **Λιβυκή έρημος** ή **Ανατολική Σαχάρα**. Στα Α. της κοιλάδας του Νείλου είναι πάλι έρημος, που έχει ψηλά και απότομα όρη που φτάνουν ως την Έρυθρά Θάλασσα. Αυτά είναι τα όρη **Ντέλφα** (2180 μ) και **Σαρίμ** (1880 μ.). Στα ΒΑ βρίσκεται η Χερσόνησος του Σι-

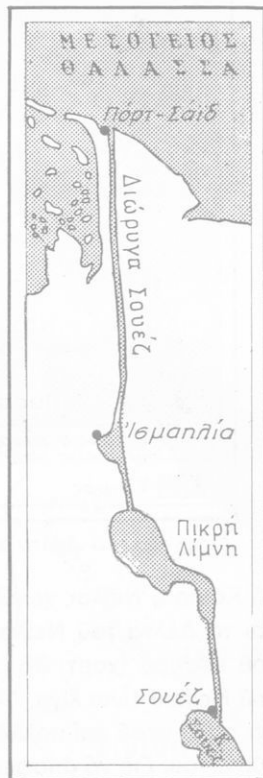
‘Η έπιστήμη καί ή τεχνική συνεργάζονται γιά τή διατήρηση τών μνημείων: Τό 1960 άποφασίστηκε από τήν UNESCO νά μεταφερθοῦν τά μνημεία τοῦ Ἄμποῦ Σιμπέλ (Νουβία) ἀπό τήν παλιά τους θέση, πιά ψηλά. Αυτό έγινε ἐπειδή ή στάθμη τοῦ Νείλου είχε ἀνεβεῖ, ἐξαιτίας τῆς κατασκευῆς τοῦ φράγματος τοῦ Ἄσσοῦν.

νά μέ τό ὄρος **Σινᾶ** (2602 μ.), πού στήν κορυφή του ὁ Μωϋσῆς δέχτηκε ἀπ’ τό Θεό τίς 10 ἐντολές. Στό ὄρος αὐτό καί σέ ὕψος 1530 μ. βρίσκεται ή περίφημη «Μονή τοῦ Σινᾶ», πού κτίστηκε στήν ἐποχή τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ καί εἶναι ἀφιερωμένη στήν Ἁγία Αἰκατερίνη. (Σήμερα ή χερσόνησος τοῦ Σινᾶ κατέχεται στό μεγαλύτερο μέρος της ἀπό τό Ἰσραήλ).

Διώρυγα τοῦ Σουέζ. Ἐκεῖ πού ἐνώνεται ή χερσόνησος τοῦ Σινᾶ μέ τήν Ἄφρική, δηλ. στή χαμηλή (ὕψος πιά μεγάλο ἀπό 16 μ.) καί ἀμμώδη λουρίδα γῆς, μήκους 112 km, πού λέγεται Ἰσθμός τοῦ Σουέζ, ἀνοίχτηκε διώρυγα, ή **διώρυγα τοῦ Σουέζ** (χαρτ. 35 καί 36). Αὐτή ή διώρυγα ἀρχίζει ἀπό τό **Πόρτ-Σαῖδ** στή Μεσόγειο καί φτάνει ὡς τό Σουέζ στήν

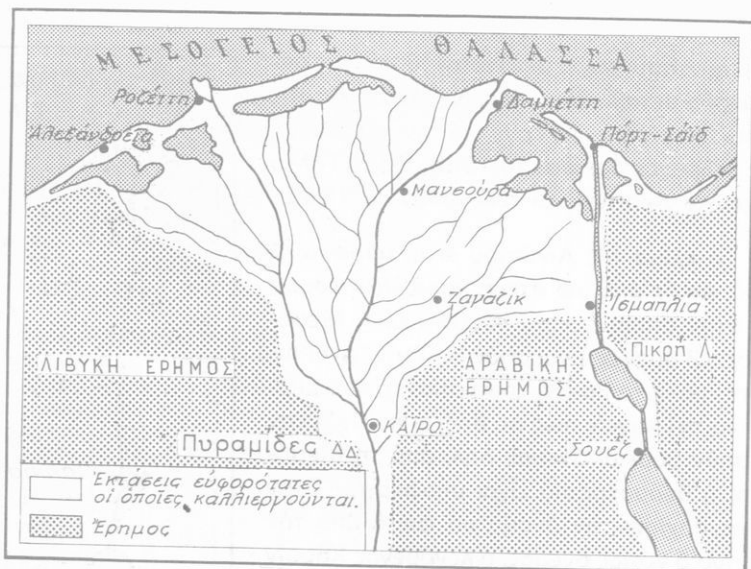
σταση καί συνεπῶς μειώνεται τό κόστος μεταφορᾶς μεταξύ Εὐρώπης, Ν. Ἀσίας καί τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Τά ἔργα γιά τήν κατασκευή τῆς διώρυγας ἀρχισαν τό 1859 ἀπό τό Γάλλο μηχανικό Λεσσέψ καί τέλειωσαν τό 1869.

Τό **κλίμα** τῆς Αἰγύπτου εἶναι πάρα πολύ ξηρό, ἐκτός ἀπό μιά στενή παραλιακή λουρίδα στήν ὁποία ἐπιδρᾶ εὐεργετικά ἡ Μεσόγειος. Οἱ βροχές εἶναι σπάνιες. Στήν Ἄνω Αἴγυπτο μάλιστα βρέχει τόσο σπάνια, πού μπορεῖ νά πεῖ κανεῖς πῶς δέ βρέχει ποτέ. Ὃταν φυσοῦν βόρειοι ἄνεμοι, δηλ. ἀπό τή Μεσόγειο, ἡ θερμοκρασία εἶναι ὑποφερτή. Ὃταν ὁμως ἀρχίσει τήν ἀνοιξη νά φυσᾶ ἀπό τήν Ἐρημο ὁ νότιος ἄνεμος, ὁ λεγόμενος Χαμσίν ἢ Σιμούν (πού σημαίνει δηλητήριο), ἡ θερμοκρασία καμιά φορά περνᾶ τοῦς 50°C σέ σκιά. Τότε, καθῶς ὁ ἄνεμος παρασέρνει σύννεφα ἀπό λεπτή ἄμμο, πού μπαίνει παντοῦ, ἀκόμα καί στά σπίτια μέ κλειστά παράθυρα, γίνεται δύσκολη καί ἡ ἀναπνοή ἀκόμα. Ἡ μεγάλη ξηρασία καί οἱ σπάνιες βροχές κάνουν τό κλίμα ὑγιεινό, τόν οὐρανό καθαρό καί πολύ διάφανη τήν ἀτμόσφαιρα.

Χάρτ. 35. Διώρυγα τοῦ Σουέζ

Ἄνω Νεῖλος. Αὐτός διασχίζοντας τήν Ἐρημο κατορθώνει νά φέρνει ὡς τή Μεσόγειο, χωρὶς νά σχηματίζει παραπόταμους σέ μεγάλο μήκος του, τά νερά τῆς Ἄν. Ἀφρικῆς, ὅπου οἱ βροχές εἶναι ἀφθονες. Ὁ Νεῖλος εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Αἰγύπτου. Στήν ἀρχή ἔχει δύο κλάδους. Ὁ ἓνας ἔχει τίς πηγές του στή λίμνη **Τάνα** τῆς Αἰθιοπίας καί λέγεται **Κυανοῦς Νεῖλος** (χαρτ. 37). Ὁ ἄλλος στή λίμνη **Βικτωρία**, στήν περιοχή τῶν μεγάλων λιμνῶν τῆς Ἀ. Ἀφρικῆς, καί λέγεται **Λευκός Νεῖλος**. Ὁ Νεῖλος εἶναι ὁ μακρύτερος ποταμός τοῦ κόσμου (6611 km), (τά 1600 km μόνο ἀνήκουν στήν Αἴγυπτο), (μονάχα ὁ Μισσισιπιῆς μέ τόν παραπόταμό του Μισσούρι εἶναι μεγαλύτερος). Πλωτός ὡς τό Ἄσσουάν (διότι νοτιότερα ἔχει καταρράκτες), διευκολύνει πολύ τή συγκοινωνία στήν Αἴγυπτο. Ἀπό

Χάρτ. 36. Τό Δέλτα τοῦ Νείλου.

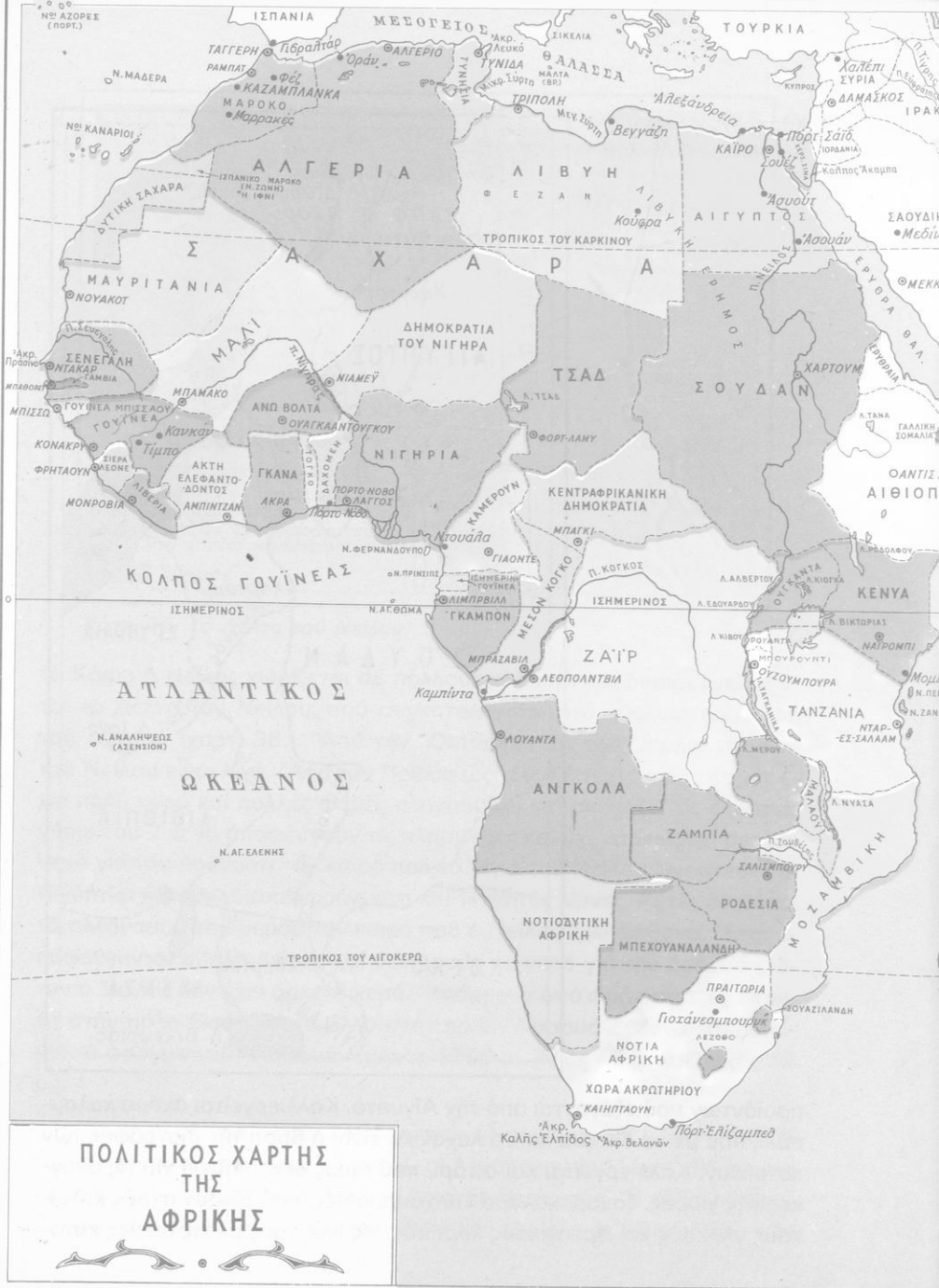
τό Κάιρο ὁ Νεῖλος χωρίζεται σέ πολλούς κλάδους καί δημιουργεῖται ἔτσι τό Δέλτα τοῦ Νείλου, πού συγκαταλέγεται στά εύφορότερα μέρη τοῦ κόσμου (χάρτ. 36.). Ἀπό τόν Ὀκτώβριο ὡς τόν Ἰούλιο τά νερά τοῦ Νείλου εἶναι λίγα. Ἀπό τόν Ἰούλιο ὡς τόν Ὀκτώβριο ὁ ποταμός ἔχει πολύ νερό καί πολλές φορές πλημμυρίζει καί σκεπάζει τίς ἐκτάσεις γύρω του. Γιά νά ἀποφεύγουν τίς πλημμύρες καί γιά νά ὑπάρχει ἀρκετό νερό γιά τήν ἄρδευση τόν καιρό πού τό νερό τοῦ Νείλου λιγοστεύει, οἱ Αἰγύπτιοι κατασκεύασαν φράγματα καί τεχνητές λίμνες. Αὐτές δέχονται τό πλεόνασμα τοῦ νεροῦ τόν καιρό πού ὁ Νεῖλος ἔχει ἀφθονο. Ἔτσι ἀποφεύγονται οἱ πλημμύρες καί διατηροῦν τό νερό γιά τήν ἄρδευση, ὅταν ὁ Νεῖλος δέν ἔχει ἀρκετό νερό. Ὑπάρχουν δυό φράγματα, ἕνα κοντά στήν πόλη Σιούτ καί τό ἄλλο στήν πόλη Ἀσσουάν. Μεγαλύτερο εἶναι τό φράγμα τοῦ Ἀσσουάν (μῆκος 1950 μ., ὕψος 45 μ. καί πάχος 12 μ.).

Γεωργία-Κτηνοτροφία. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι γεωργική χώρα· τά 65% τοῦ πληθυσμοῦ της εἶναι γεωργοί, οἱ λεγόμενοι Φελλάχοι. Τό πρῶτο προϊόν εἶναι τό βαμβάκι, πού εἶναι ἄριστης ποιότητος. Ἡ ἀξία τοῦ βαμβακιοῦ πού ἐξάγεται φτάνει στά 80% τῆς συνολικῆς ἀξίας ὄλων τῶν

Χάρτ. 37. Διαδρομή
τοῦ ποταμοῦ Νείλου

προϊόντων πού ἐξάγονται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Καλλιεργεῖται ἀκόμα καλαμπόκι, πού μέ τά ὄσπρια καί τά λαχανικά εἶναι ἡ βάση τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων. Καλλιεργεῖται καί σιτάρι, πού ὅμως δέν ἐπαρκεῖ γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς χώρας, ζαχαροκάλαμο καί χουρμαδιές, ποῖι δίνουν στοὺς κατοίκους γλυκοὺς καί θρεπτικοὺς καρπούς, τίς ἴνες τους μέ τίς ὁποῖες κατα-

σκευάζουν υποδήματα, καλάθια κλπ., και τό ξύλο τους. Στην αρχαιότητα καλλιεργούσαν άμπέλια που έδιναν εξαίρετο κρασί, σήμερα όμως έχουν σταματήσει την καλλιέργεια, διότι ή θρησκεία τους, ο Μουσουλμανισμός, απαγορεύει τό κρασί. Μόνο στην δαση Φαγιούμ υπάρχουν άμπέλια αλλά μόνο για έπιτραπέζια σταφύλια. Καλλιεργούνται επίσης οι πατάτες και τό ρύζι στις έλώδεις παράκτιες περιοχές· γίνεται μάλιστα και έξαγωγή του. Προσπάθησαν νά καλλιεργήσουν καπνό, αλλά δέν ευδοκίμησε· έτσι ή σημαντική καπνοβιομηχανία τής Αιγύπτου εισάγει καπνά από τήν Τουρκία και τήν 'Ελλάδα. 'Η κτηνοτροφία κατέχει δευτερεύουσα θέση. 'Εκτρέφονται βοοειδή, πρόβατα, γίδια, καμήλες, άλογα κλπ. Πιο άναπτυγμένη είναι ή πτηνοτροφία. Τά ψάρια είναι άφθονα και ή άλιεία άρκετά άναπτυγμένη.

'Ορυκτά. 'Η Αίγυπτος δέν έχει όρυκτά.

'Η **βιομηχανία** περιορίζεται σέ έργοστάσια για τήν κατεργασία βαμβακιού (έκκοκιστήρια), για τό ξεφλούδισμα του ρυζιού, για τήν παραγωγή ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και κατασκευή τσιγάρων. Γίνονται προσπάθειες για τήν αύξηση τής βιομηχανικής παραγωγής και τήν ίδρυση νέων βιομηχανιών. Τά έργα στό 'Ασσουάν, δηλ. ή μεγάλη τεχνητή λίμνη και τά υδροηλεκτρικά έργοστάσια, θά βοηθήσουν στην άνάπτυξη τής βιομηχανίας.

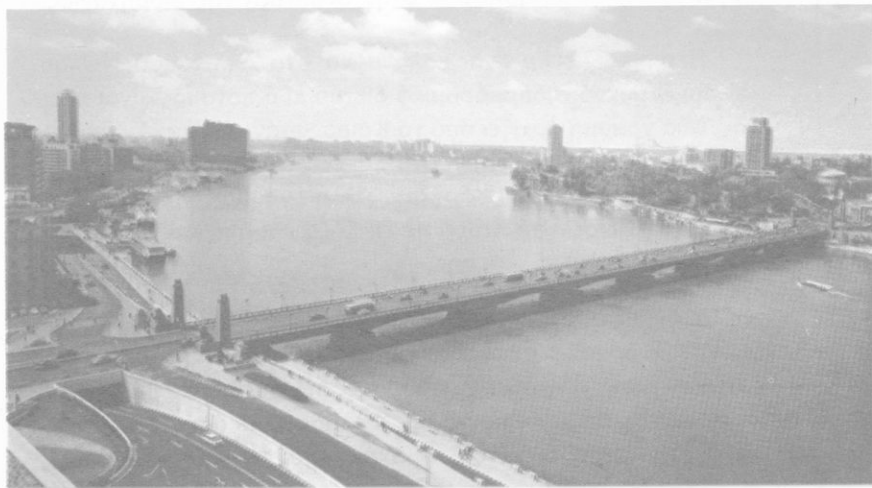
'Η **συγκοινωνία** είναι καλή μόνο στό Δέλτα του Νείλου. 'Υπάρχει πυκνό σιδηροδρομικό δίκτυο κι ό ποταμός είναι πλωτός. Μιά γραμμή αρχίζει από τό Κάιρο, φτάνει στην "Ανω Αίγυπτο και από εκεί προχωρεί στό Σουδάν μέ διακλαδώσεις προς τίς όάσεις Φαγιούμ και Χάργκα. "Άλλη γραμμή προχωρεί άνατολικά, συνδέει τό Κάιρο μέ τή Γάζα και από εκεί προχωρεί παραλιακά προς τό 'Ισραήλ.

'Η Αίγυπτος **έξάγει** κυρίως βαμβάκι και βαμβακόσπορο, ρύζι, πρώιμα λαχανικά, πατάτες, σησάμι, χουρμάδες, δέρματα και τσιγάρα. **Εισάγει** κυρίως γαιάνθρακες, πετρέλαιο και βιομηχανικά προϊόντα. Τό έμπόριο μέ τήν 'Ελλάδα είναι άρκετά σημαντικό. 'Εξάγει στην 'Ελλάδα βαμβακόσπορο, πατάτες, χουρμάδες,

Χαρακτηριστική μορφή αίγυπτιακού χωριού.

Γέφυρα του Νείλου στο Κάιρο.

σησάμι καί πρώιμα λαχανικά καί εἰσάγει ἀπό τήν Ἑλλάδα σταφύλια, ξηρούς καρπούς, σαποῦνι καί χημικά λιπάσματα.

Πληθυσμός. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμός τῆς Αἰγύπτου φτάνει τά 36.332.900 κ. (πυκνότητα 36 κατ./km²). Ἐπειδὴ ὅμως ἀπ' ὅλη τήν Αἴγυπτο κατοικεῖται μόνο ἡ κοιλάδα καί τό Δέλτα τοῦ Νείλου, ἡ πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ φτάνει τούς 630 κατ./km². Γι' αὐτό ἡ Αἴγυπτος θεωρεῖται ἀπ' τῆς πῶς πυκνοκατοικημένες χώρες τοῦ κόσμου. Οἱ περισσότεροι ἀπό τούς κατοίκους τῆς χώρας εἶναι φελλάχοι (γεωργοί), μουσουλμάνοι στό θρήσκευμα. Ὑπάρχουν ὅμως καί χριστιανοί (μονοφυσίτες) 1.500.000, πού λέγονται κόπτες. Στίς ἄκρες τῆς ἐρήμου ζοῦν καί μερικοί Βεδουῖνοι, ἀραβικῆς καταγωγῆς, πού εἶναι κτηνοτρόφοι καί ζοῦν νομαδική ζωή. Μιλοῦν τήν ἀραβική γλῶσσα. Στήν Αἴγυπτο ζοῦν καί ἀρκετοί Εὐρωπαῖοι καί ἀνάμεσα σ' αὐτούς Ἕλληνες, πού δημιούργησαν παροικίες μέ δικά τους Νοσοκομεῖα, Σχολεῖα, Ἐκκλησίες κλπ., ἰδιαίτερα στήν Ἀλεξάνδρεια καί στό Κάιρο.

Οἱ κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου, πού δημιούργησαν ἕναν ἀξιόλογο πολιτισμό 3500 χρόνια π.Χ., ἔχουν ὑποστῆ τόσο μεγάλη ἐπιμιξία μέ τούς Ἀραβες, ὥστε θεωροῦνται ἀραβικός λαός. Ἀνήκουν στή λευκή φυλὴ μέ ἀρκετό νέγρικο αἷμα καί νέγρικά χαρακτηριστικά, ἰδιαίτερα στίς περιοχές πού γειτονεύουν μέ τό Σουδάν ἐξαιτίας τῆς μεγάλης ἐπιμιξίας τους μέ τούς Νέγρους.

Σπουδαιότερες πόλεις τῆς Αἰγύπτου. Στήν *Κάτω Αἴγυπτο*: τό *Κάιρο*, πρωτεύουσα τῆς Δημοκρατίας (4.961.000 κ.) (1970), λίγο βορειότερα ἀπ' τά εἰρήπια τῆς παλιᾶς Μέμφιδας. Μέ τά τεμένη (τζαμιά) καί τά Ἀραβικά μνημεῖα του εἶναι ἀπό τῆς πῶς ὁμορφες μουσουλμανικῆς πόλεις. Στά Δ. τῆς πόλεως καί στίς παρυφές τῆς ἐρήμου βρίσκεται τό ὀγκῶδες ἐρυθρωπό ἀγαλμα τῆς Σφίγγας καί οἱ Πυραμίδες. *Ἀλεξάνδρεια*, δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη τῆς Αἰγύπτου, (1.975.000 κ.) (1970) καί τό μεγαλύτερο λιμάνι, ἀπ' τό ὁποῖο διεξάγεται τό 80% τοῦ ἐμπορίου της. Κτίστηκε ἀπό τό Μ. Ἀλέξανδρο σέ στενή λουρίδα γῆς πού χωρίζει τή λίμνη Μαριούτ (Μαριώτιδα) ἀπό τή Μεσόγειο (χαρτ. 33). Ἐχει, ὅπως καί τό Κάιρο, ἀνθηρὴ ἑλληνικὴ παροικία καί εἶναι ἔδρα τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας. *Πόρτ-Σαῖδ* (350.000 κ.) καί *Σουέζ* (203.000 κ.), λιμάνια, τό ἕνα στήν ἄκρη τῆς διώρυγας στή Μεσόγειο, τό ἄλλο στήν ἄλλη ἄκρη στήν Ἐρυθρὰ Θάλασσα. *Ἰσμαηλία* (111.000 κ.), σιδηροδρομικός

Άποψη τοῦ Καΐρου.

κόμβος στή μέση τῆς διώρυγας. **Μανσούρα** (232.000 κ.) καί **Ζαγαζίκ** (185.000 κ.) ἐμπορικά κέντρα βαμβακιοῦ.

Στὴν **Άνω Αἴγυπτο: Σιούτ** (ἢ Ἄσσιούτ) (192.000 κ.), **Φαγιούμ** (162.000 κ.) στὴν ὁμώνυμη ἄσση. **Άσσουάν** (48.000 κ.) κοντὰ στὴν παλιά Συήνη καί κοντὰ στό μεγάλο ὁμώνυμο φράγμα. **Λουΐζορ** κοντὰ στὴν ἀρχαία πόλη τῶν Θηβῶν, ὅπου σώζονται μεγαλόπρεπα ἐρείπια ἀρχαίων ναῶν.

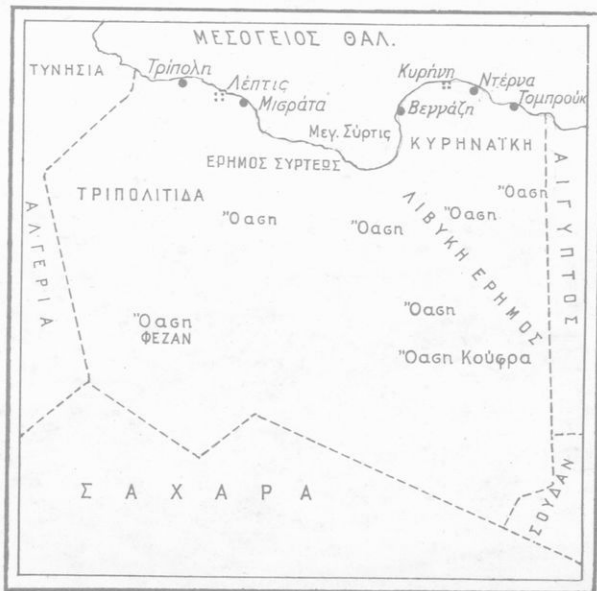
Στὴ χερσόνησο τοῦ Σινᾶ κατοικοῦν νομάδες Βεδουίνοι καί μόνο στά παράλια, πρὸς τὴ Μεσόγειο, εἶναι δύο ἀξιόλογες πόλεις, τὸ **Ἐλ-Άρίς** καί ἡ **Γάζα** στὸν ὁμώνυμο διάδρομο.

ΛΙΒΥΗ

Ἡ Λιβύη ἦταν ἰταλική ἀποικία ὡς τὸ 1952, ὁπότε ἔγινε ἀνεξάρτητη. Ἔχει ἔκταση 1.759.540 Km² καί συνορεύει στά Α μέ τήν Αἴγυπτο καί τὸ Σουδάν, στά Δ μέ τήν Τυνησία καί Ἀλγερία, στά Ν μέ τή Δημοκρατία τοῦ Νίγηρα καί τοῦ Τσάδ καί στά Β βρέχεται ἀπό τή Μεσόγειο θάλασσα.

Τά παράλια της στή Μεσόγειο δέν ἔχουν μεγάλο διαμελισμό· μόνο ἓνας σημαντικός κόλπος σχηματίζεται, ἡ **Μεγάλη Σύρτη** (χαρτ. 38). Ἀποτελεῖται ἀπό δύο τμήματα: στά δυτικά τήν **Τριπολιτίδα** καί στά ἀνατολικά τήν **Κυρηναϊκή**. Ἡ ἄμμος τῆς Ἐρήμου συνεχίζεται στή Λιβύη σέ πολλά μέρη ὡς τή θάλασσα, π.χ. στόν κόλπο τῆς Σύρτεως, καί γι' αὐτὸ ἡ Λιβύη μπορεῖ νά θεωρηθεῖ προέκταση τῆς Σαχάρας.

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Ἀλιεία. Τό ἔδαφος πού μπορεῖ νά καλλιεργηθεῖ εἶναι μιά στενή λουρίδα γῆς πού ἐκτείνεται κατὰ μήκος τῆς παραλίας. Στά Νότια αὐτῆς τῆς ζώνης ἐκτείνεται μιά ζώνη στέπας καί ἀκολουθεῖ ἡ μεγάλη **Λιβυκὴ Ἐρημος** μέ μερικές ὀάσεις ἐδῶ καί ἐκεῖ. Σ'

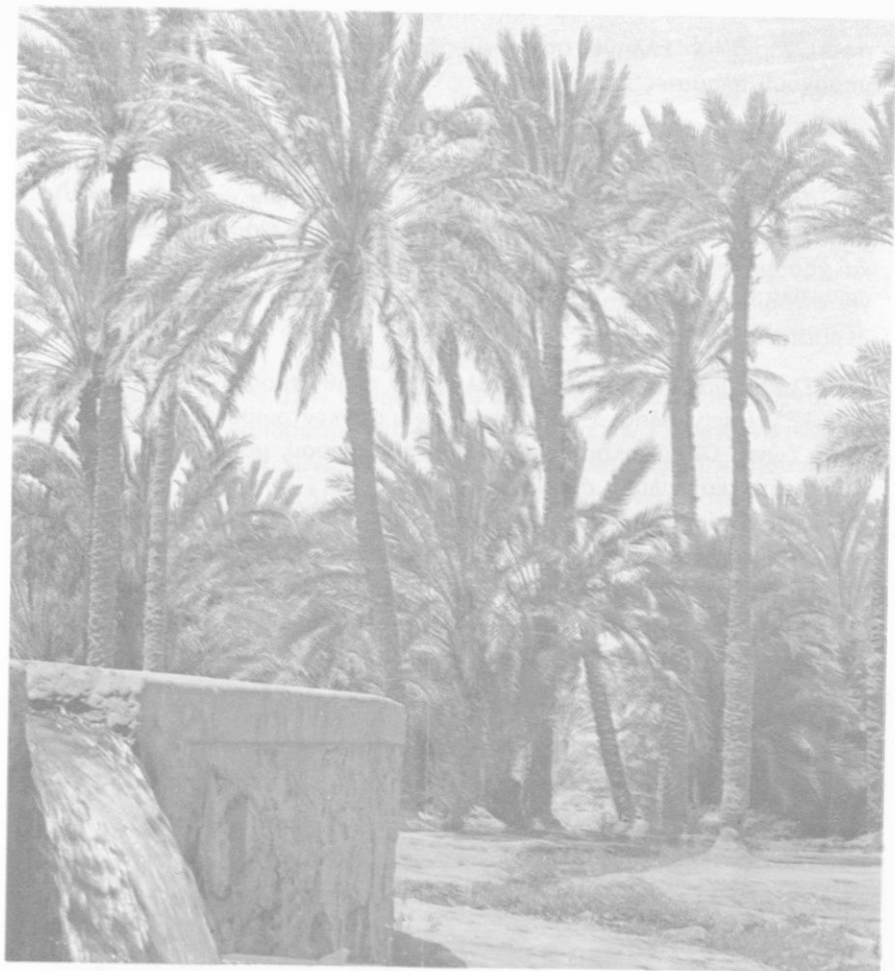
Χάρτ. 38. Λιβύη

Έρείπια από τήν ἀρχαία πόλη τῆς Λέπτεως

Τό λιμάνι τῆς Τριπόλεως. Προσέξτε πόσο μοιάζει μέ τά δικά μας (μεσογειακά) λιμάνια.

Όαση στή Λιβυκή έρημο.

αυτή τήν παραλιακή καλλιεργήσιμη ζώνη καλλιεργούνται έλιές, άμπελια, συκιές, άμυγδαλιές, έσπεριδοειδή, μουριές, χουρμαδιές, καπνός καί δημητριακά. Στίς στέπες καλλιεργούνται λίγα δημητριακά, διότι αυτές χρησιμοποιούνται κυρίως γιά την κτηνοτροφία, πού έχει τήν πρώτη θέση στή Λιβύη. Έκτρέφονται κυρίως πρόβατα καί γίδια' έπίσης καμήλες. Οί βοσκοί είναι γενικά νομάδες. Η άλιεία είναι άναπτυγμένη, διότι τά παράλιά της έχουν πολλά ψάρια καί σφουγγάρια. Έκεί πηγαίνουν γιά

σφουγγάρια καί Έλληνες σφουγγαράδες (ιδίως Καλύμνιοι). Στή Λιβύη υπάρχουν πλούσιες πετρελαιοπηγές.

Ή **συγκοινωνία** στήν παραλιακή ζώνη είναι αρκετά καλή. Στο έσω-τερικό δέν είναι αναπτυγμένη καί γίνεται κυρίως μέ καραβάνια. Οί σπουδαιότερες όσεις στό έσωτερικό είναι ή **Φεζάν** καί ή **Κούφρα**.

Ή Λιβύη **έξάγει** κρέατα, ζώα, δέρματα, μαλλί, ψάρια, σφουγγάρια καί χουρμάδες. Ήπίσης έξάγει σημαντικές ποσότητες πετρελαίου. **Εισάγει** σιτάρι καί βιομηχανικά προϊόντα. Στήν Έλλάδα έξάγει σφάγια καί δέρματα.

Πληθυσμός καί κάτοικοι - Πόλεις. Ο πληθυσμός είναι 2.060.000 κ. (1971) (πυκν. πληθ. 1 κ./Κμ²) καί είναι συγκεντρωμένος στήν παραλιακή ζώνη. Οί κάτοικοι είναι έντόπιοι (Βέρβεροι), μουσουλμάνοι στό θρησκειομα καί μιλοϋν άραβικά.

Στήν Κυρηναϊκή καί στήν Τριπολίτιδα οί Έλληνες είχαν ιδρύσει πλούσιες πόλεις στήν άρχαιότητα. Είναι γνωστή ή μεγάλη καί πλούσια Κυρήνη καί, στήν εποχή τών Πτολεμαίων, ή Κυρηναϊκή Πεντάπολη (5 πόλεις). Εκεί αναπτύχθηκε σημαντικά τό εμπόριο καί αξιόλογος ελληνικός πολιτισμός. Ήπίσης καί οί Ρωμαίοι ίδρυσαν εκεί πόλεις, άλλ' αυτές καταστράφηκαν άργότερα από τίς έπίδρομές τών Άράβων. Σήμερα σπουδαιότερες πόλεις είναι: ή **Τρίπολη** (255.000 κ.), Έχει ώραία κτήρια, πού τά κατασκεύασαν οί Ίταλοί καί καλό λιμάνι. Στήν Τρίπολη ζοϋν καί λίγοι Έλληνες. **Μισράτα** (42.000 κ.), ή **Βεγγάζη** (140.000 κ.) καί ή **Ντέρνα** (15.000 κ.), λιμάνια στήν Κυρηναϊκή. Διοικητικό κέντρο τής χώρας τείνει νά γίνει ή μικρή πόλη Αλ-Μπάντα.

ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΑ

Έτσι όνομάζονται οί χώρες πού διασχίζονται από τίς όροσειρές **του Άτλαντα**. Αυτές οί χώρες είναι: ή Τυνησία, ή Άλγερία, τό Μαρόκο.

Οί όροσειρές του Άτλαντα δημιουργήθηκαν τήν ίδια εποχή μέ τίς Άλπεις, όταν έγινε ή μεγάλη άλπική πύχωση τής γής. Άποτελοϋν ή συνέχεια τών Ίταλικών Άπεννίνων καί συνεχίζονται μέσα στήν Ίσπανία μέ τήν όροσειρά τής Σιέρρα Νεβάδα. Πιο ψηλή απ' όλες είναι ή **Ύψηλός ή Μεγάλος Άτλας** (4250 μ.) πού βρίσκεται στό Μαρόκο.

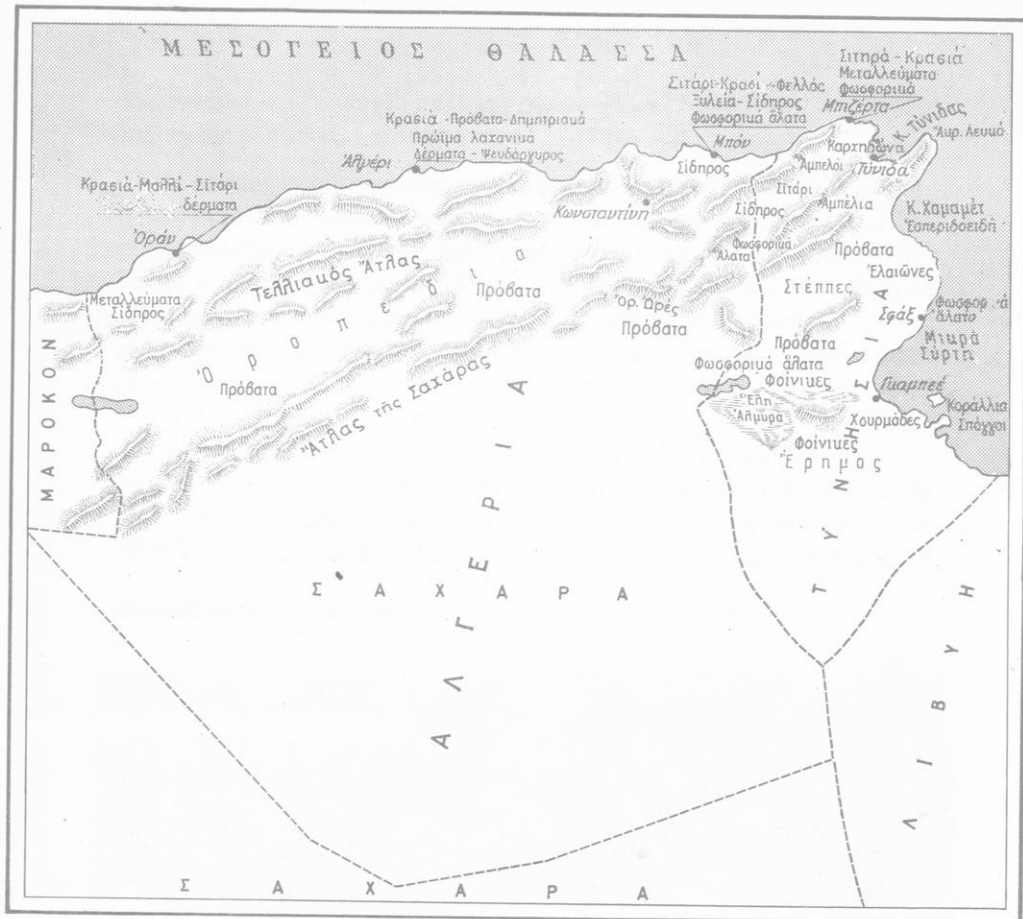
ΤΥΝΗΣΙΑ

Θέση - Έκταση - Πληθυσμός. Ήταν γαλλικό προτεκτοράτο ως τό 1956, όποτε άπόκτησε τήν ανεξαρτησία της. Βρίσκεται ανάμεσα στή Λιβύη, τήν Άλγερία καί τή Μεσόγειο, έχει έκταση 164.150 Km² καί πληθυσμό 5.137.000 κ. (πυκν. 30 κατ./Km²). Ό Άτλας φτάνει ως τά βόρεια παράλια τής Τυνησίας μέ διεύθυνση παράλληλη προς αυτά. Γι' αυτό ή διείσδυση στό έσωτερικό άπ' αυτή τήν πλευρά είναι δύσκολη. Προς τά ανατολικά όμως τά όρη δέν έκτείνονται παράλληλα προς τίς άκτές· έτσι, άπό τό μέρος αυτό, είναι εύκολη ή διείσδυση.

Πρώτοι ήλθαν στήν Τυνησία οι Φοίνικες (12ος αιώνας π.Χ.) καί κατά τόν 8ο αιώνα ίδρυσαν στά βόρεια παράλια τήν Καρχηδόνα (ανάμεσα Μπιζέρτας καί Τύνιδας). Έπειτα οι Ρωμαίοι, άφού νίκησαν τούς Καρχηδόνιους καί κατάστρεψαν τήν Καρχηδόνα, έγκαταστάθηκαν στήν

Λαϊκή άγορά στήν Τυνησία

Χάρτ. 39. Τυνησία καί Ἀλγερία.

Τύνιδα καί ἴδρυσαν Ρωμαϊκή ἐπαρχία, πού τήν ἔλεγαν Ἀφρικανική ἐπαρχία. (Παντοῦ στή χώρα σώζονται ἐρείπια Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἀπό πόλεις, δεξαμενές, ἀρδευτικά ἔργα κλπ.). Ἀργότερα ἔκαναν ἐπιδρομές οἱ Βάνδαλοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Τοῦρκοι, κατάστρεψαν ὅλα τά ἔργα τῶν Ρωμαίων καί ἐρήμωσαν τή χώρα. Τέλος ἡ χώρα μεταβλήθηκε σέ ὄρμητήριο τῶν φοβερῶν Τυνησιῶν (ἢ Βερβερίνων) πειρατῶν, ὅταν βρισκόταν στήν ἐξουσία τῶν Τούρκων καί προτοῦ καταληφθεῖ ἀπό τοὺς Γάλλους.

Μορφολογία - Γεωργία - Κτηνοτροφία. Οἱ ὄροσειρές τοῦ Ἄτλαντα ἀρχίζουν ἀπό τό ἀκρωτήριο Λευκό, τό βορειότερο τῆς Ἀφρικῆς, συνε-

Χαρακτηριστικά προϊόντα τῆς Τυνησίας.

χίζουν πρὸς τὰ Α καὶ εἰσχωροῦν στὴν Ἀλγερία καὶ Τυνησία. Ἀνάμεσα στὶς ὄροσειρές ὑπάρχουν κοιλάδες εὐφορες καὶ ὄροπέδια καὶ στ' ἀνατολικά πεδιάδες μὲ κλίμα μεσογειακό. Καλλιεργοῦνται μεσογειακά φυτά, δηλ. δημητριακά, ἀμπέλια, ἐλιές, ὄπωροφόρα δέντρα καὶ στὸ ἐσωτερικό χουρμαδιές. Στὰ ὄρη οἱ βροχές εἶναι ἀρκετές, πού εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη δασῶν. Ἐνα ἀπὸ τὰ δέντρα τους εἶναι ἡ φελλόδρυς. Στὸ ἐσωτερικό τὸ κλίμα γίνεται στεπῶδες καὶ ἐρημικό. Στὶς στεπῶδεις ἐκτάσεις ἡ κτηνοτροφία ἀκμάζει. Ἐκτρέφονται πρόβατα, γίδια, ἄλογα καὶ καμήλες.

Ἡ **ἀλιεία** καὶ **σπογγαλιεία** ἔχουν μεγάλη ἀνάπτυξη, διότι ὑπάρχουν στά παράλια ἄφθονα ψάρια. Ἐπίσης ὑπάρχουν σφουγγάρια ἐξαιρετικῆς ποιότητος, πού γιὰ τὴν ἀλιεία τους πηγαίνουν καὶ Ἕλληνες.

Στὴν Τυνησία ὑπάρχουν ἀρκετά μεταλλεύματα σιδήρου. Ἐπίσης φωσφορικῶν ἀλάτων, πού χρησιμοποιοῦνται ὡς λιπάσματα. Ἡ βιομηχανία ὁμως δέν εἶναι ἀναπτυγμένη.

Ἡ Τυνησία **ἐξάγει** σιτάρι, κρασί, ἐλαιόλαδο, χουρμάδες, ζῶα, δέρματα, μαλλί, ψάρια, σφουγγάρια, φωσφορικά ἄλατα καὶ μεταλλεύματα.

Εἰσάγει βιομηχανικά προϊόντα, καφέ, τσάι καὶ ζάχαρη.

Κάτοικοι και πόλεις. Οί κάτοικοι προέρχονται από έπιμιξία τών Βερβερίνων μέ τούς κατακτητές "Αραβες, πού τούς επέβαλαν τή γλώσσα καί τή θρησκεία τους.

Γλώσσα τών κατοίκων εἶναι ή "Αραβική καί Θρησκεία ό Μωαμεθανισμός. Στη χώρα ζοῦν καί αρκετοί "Ιταλοί, Γάλλοι καί Μαλτέζοι.

Σπουδαιότερες πόλεις εἶναι ή Τύνιδα (789.000 κ.), πρωτεύουσα καί ασφαλέστατο λιμάνι. "Ασφαλή επίσης λιμάνια εἶναι καί ή Μπιζέρτα (95.000 κ.) καί τό Σφάξ (250.000 κ.). Στο βάθος τοῦ κόλπου τής μικρής Σύρτεως καί μέσα σέ μιά δαση βρίσκεται ή Γκαμπέζ (76.000 κ.).

ΑΛΓΕΡΙΑ

"Εκταση - Πληθυσμός. "Η "Αλγερία έχει έκταση 208.000 Km² καί μαζί μέ τό τμήμα τής Σαχάρας, πού ανήκει σ' αὐτή, φτάνει τά 2.381.000 Km². "Ο πληθυσμός εἶναι 14.000.000 κ., κυρίως "Αραβες. Οί υπόλοιποι εἶναι έντόπιοι Βέρβεροι (οί "Αραβες ήρθαν ως κατακτητές

Τό "Αλγέρι

καί έγκαταστάθηκαν στήν Άλγερία). 'Υπάρχουν καί Εύρωπαοι, ιδιαίτερα Γάλλοι, 884.000. 'Η Άλγερία ώς τό 1962 θεωρείται γαλλικό μητροπολιτικό έδαφος. Οί κάτοικοί της ήταν Γάλλοι ύπήκοοι. Οί κάτοικοι τής Άλγερίας ύστερα από σκληρούς αγώνες άπόκτησαν τήν έλευθερία τους καί σήμερα ή Άλγερία εΐναι άνεξάρτητο κράτος.

Μορφολογία έδάφους - Κλίμα.

'Από τήν Τυνησία ό "Άτλας προχωρεί καί στήν Άλγερία, όπου χωρίζεται στόν **Τελλιακό "Άτλαντα**, πού φτάνει ώς τή θάλασσα, καί στόν **"Άτλαντα τής Σαχάρας**. 'Ανάμεσα σ' αυτόύς τούς δυό ύπάρχει μιά περιοχή μέ όροπέδια (χαρτ. 39). 'Επειδή ό Τελλιακός "Άτλας γειτονεύει μέ τή Μεσόγειο δέχεται πολλές βροχές καί έχει άρκετά δάση. 'Αντίθετα ό "Άτλας τής Σαχάρας έχει ελάχιστες βροχές· νοτιότερα οί βροχές δέ φτάνουν τά 0,25 μ. τό χρόνο καί άρχίζει πιά ή έρημος **Σαχάρα**. Γενικά τό κλίμα, πού εΐναι μεσογειακό στά παράλια, αλλάζει όσο προχωρούμε στό έσωτερικό καί γίνεται έρημικό.

'Η **γεωργία** κατέχει τήν πρώτη θέση. Καλλιεργούνται κυρίως φυτά πού εύδοκιμούν στό μεσογειακό κλίμα. 'Η καλλιέργεια όμως στό μεγαλύτερο μέρος της γίνεται μέ πρωτόγονα μέσα. 'Υπάρχουν όμως καί σύγχρονα άγροκτήματα, πού τά έκμεταλλεύονται οί Γάλλοι. Καλλιεργούνται δημητριακά, άμπέλια, έλιές, συκιές, έσπεριδοειδή, καπνός, βαμβάκι, λαχανικά καί όπωροφόρα δέντρα. Στή νότια Άλγερία ή καλλιέργεια γίνεται μόνο στίς δάσεις, όπου κυρίως καλλιεργούνται χουρμαδιές.

'Η **κτηνοτροφία** εΐναι κυρίως νομαδική. ('Εκτρέφονται πρόβατα). 'Ο **όρυκτός πλούτος** εΐναι αξιόλογος· ύπάρχουν άρκετά μεταλλεύμα-

Χαρακτηριστικοί (μεσογειακοί) άλγερινοί τύποι

τα καί άφθονα φωσφορικά άλατα, πού τά χρησιμοποιοϋν ως λιπάσματα. Η **βιομηχανία** έχει μικρή ανάπτυξη· κατασκευάζονται κυρίως χαλιά, δερμάτινα είδη, πλεκτά από φυσικές ίνες (του φοίνικα) καί φελλός.

Εξάγονται μεταλλεύματα, κρασί, λάδι, σιτάρι, φρούτα, λαχανικά, φελλός, ζώα, μαλλί καί δέρματα.

Εισάγονται βιομηχανικά καί άποικιακά είδη.

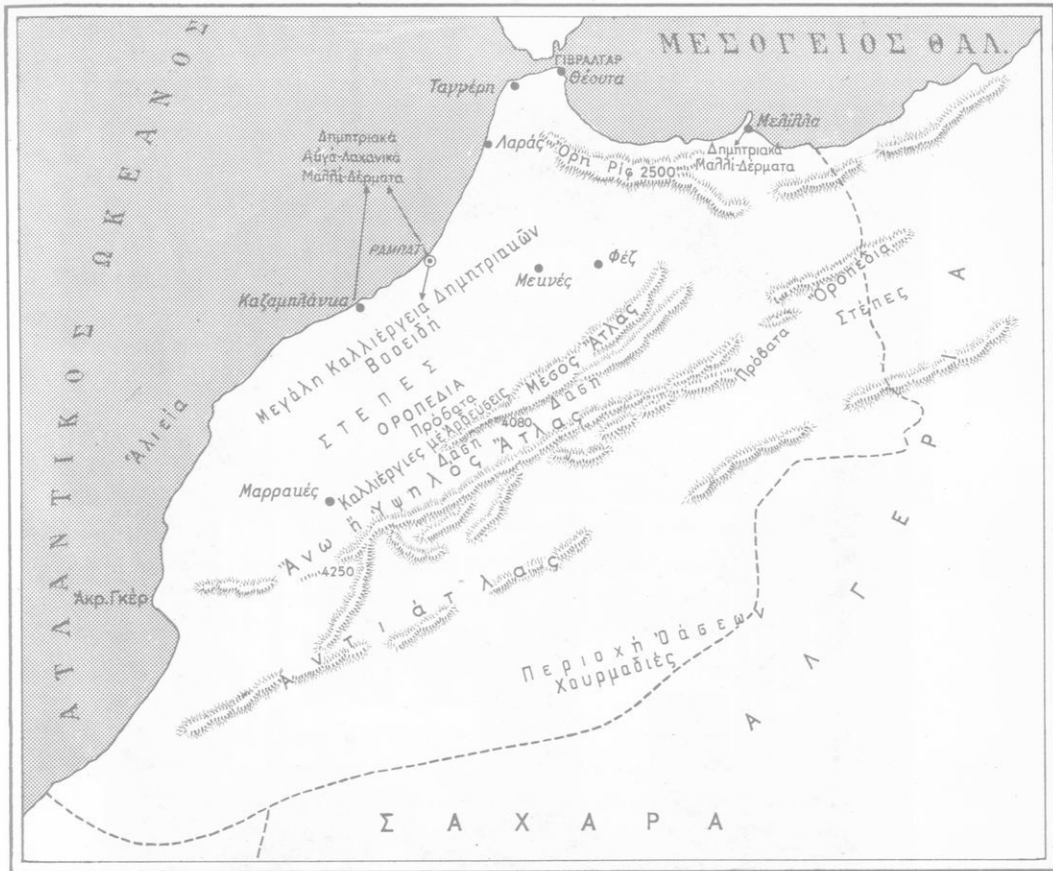
Γλώσσα τών κατοίκων είναι ή Άραβική καί **Θρησκεία** ό Μωαμεθανισμός.

Σπουδαιότερες πόλεις: τό **Άλγέρι** (περίπου 1.000.000 κ.), πρωτεύουσα του όμωνύμου Νομού καί όλης τής Άλγερίας. Παλαιότερα ήταν τό κέντρο τών περιφήμων **Άλγερίων** πειρατών· σήμερα είναι ένα θαυμάσιο λιμάνι καί ώραία πόλη, όνομαζόμενη Λευκή πόλη εξαιτίας τών κατάλευκων σπιτιών της. Τό **Όράν** (325.000 κ.), πρωτεύουσα του νομού του Όράν καί καλό λιμάνι. Η **Μπόν** (164.000 κ.), σημαντικό λιμάνι για τήν εξαγωγή σιταριού καί μεταλλευμάτων, ή **Κωνσταντίνη** (243.000 κ.), πρωτεύουσα του όμωνύμου Νομού. Τήν εποχή τών Ρωμαίων ήταν ή πρωτεύουσα τής ρωμαϊκής άποικίας τής Νουμιδίας. Όλη ή Άλγερία ήταν άνθηρή ρωμαϊκή άποικία. Σέ πολλά μέρη της σώζονται έρείπια ρωμαϊκών πόλεων, μνημείων, ύδραγωγείων, άρδευτικών έργων κλπ.

ΜΑΡΟΚΟ

Έγινε ανεξάρτητο κράτος τό 1956. Ός τότε τό μεγαλύτερο μέρος του ήταν γαλλικό προτεκτοράτο, τό υπόλοιπο είχε εξάρτηση από τήν Ισπανία. (Τό πολίτευμά του είναι Βασιλεία μέ Έθνοσυνέλευση πού όμως τά μέλη της τά διορίζει ό βασιλιάς πού είναι καί πρωθυπουργός καί θρησκευτικός άρχηγός).

Σύνορα - Έκταση - Πληθυσμός. Στά Β βρέχεται από τή Μεσόγειο, στά Ν συνορεύει μέ τή Σαχάρα, στά Δ βρέχεται από τόν Άτλαντικό καί προς Α συνορεύει μέ τό Άλγέριο. Έχει έκταση 445.050 Km² καί 15.000.000 κ. (πυκν. 34 κατ./Κm²). Μέσα στό Μαρόκο ή όροσειρά του Άτλαντα χωρίζεται σε 4 όροσειρές. Αυτές κατά σειρά από τά Β προς τά Ν είναι: Τά όρη **Ρίφ** (2500 μ.), ό **Μεσαίος Άτλας** (4080 μ.), ό **Υψηλός Άτλας** (4250 μ.) καί ό **Αντιάτλας** (χαρτ. 40), πού από τίς πλαγιές του

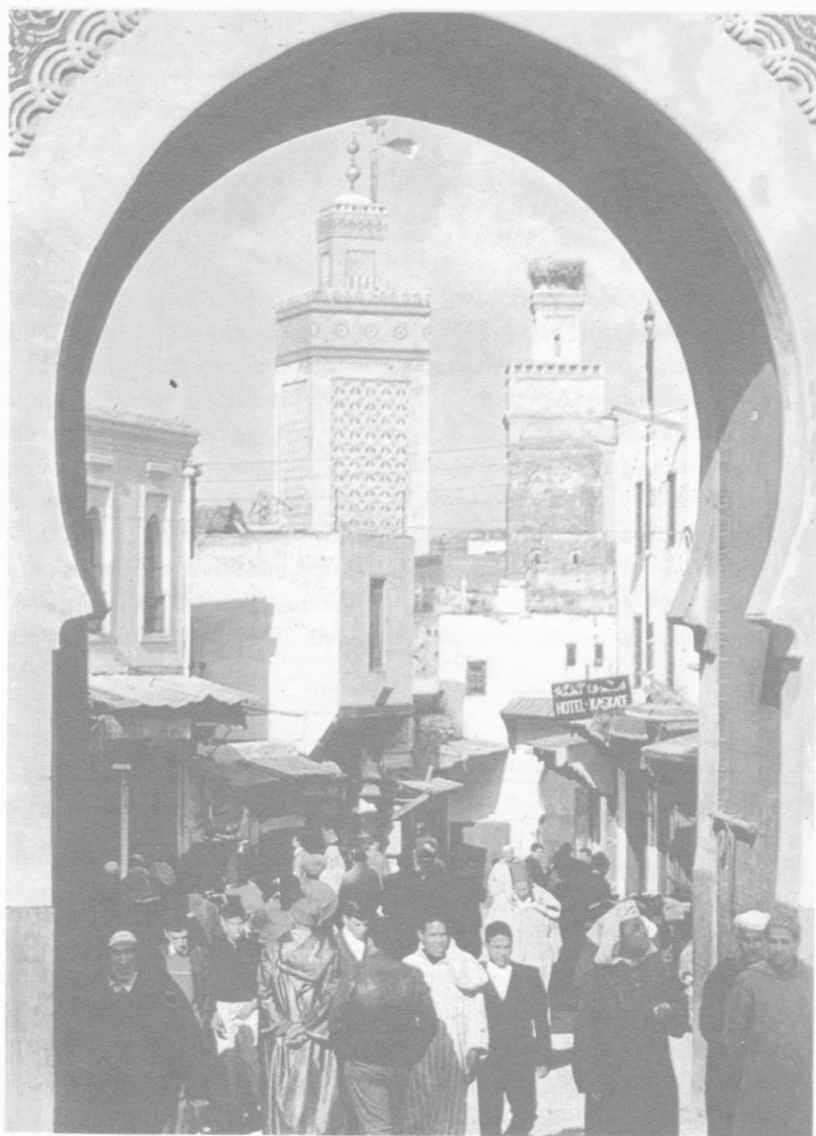

Χάρτ. 40. Μαρόκο

αρχίζει ή ξηρμος Σαχάρα. Άνάμεσα στίς παραπάνω όροσειρές υπάρχουν όροπέδια καί στέπες καί πρός τήν πλευρά του Άτλαντικού αρκετά μεγάλες καί εύφορες πεδιάδες.

Τό κλίμα στά βόρεια του Μαρόκου είναι μεσογειακό καί στά παράλια του Άτλαντικού ώκεάνιο μέ αρκετές βροχές, πού τροφοδοτούν μικρούς ποταμούς αλλά πολύτιμους, διότι μέ αυτούς άρδεύονται αρκετές έκτάσεις. Πρός τό έσωτερικό τής χώρας τό κλίμα γίνεται στεπώδες καί τέλος έρημικό (ξηρμος Σαχάρα).

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Άλιεία. Τό Μαρόκο είναι γεωργοκτηνοτροφικό κράτος, τά 4/5 από τούς κατοίκους του ζούν από τή γεωργία

Σκηνή τής καθημερινής ζωής στή Φέζ

Μορφή μιᾶς μαροκινῆς οάσεως

καί τήν κτηνοτροφία. Τήν πρώτη θέση στίς καλλιέργειες ἔχουν τά δημητριακά. Παράγονται ἐπίσης ὄσπρια, λινάρι καί λινόσπορος καί καλλιεργοῦνται ἐλιές, ἀμπέλια, κυρίως γιά τά σταφύλια (διότι ἡ Μουσουλμανική θρησκεία ἀπαγορεύει τό κρασί), ἐσπεριδοειδή, ὀπωροφόρα δέντρα καί χουρμαδιές.

Ἡ **κτηνοτροφία** εἶναι κυρίως νομαδική. Ἐκτρέφονται πρόβατα καί γίδια, στά νότια καί καμήλες καί στά πεδινά μέρη ἄλογα καί βοοειδή.

Ἐπάρχουν ἀρκετά δάση στόν Ἄτλαντα (ἕνα ἀπ' τά δέντρα τῶν δασῶν εἶναι ἡ φελλόδρυς, πού ἀπ' τό φλοιό της γίνεται ὁ φελλός).

Στό Μαρόκο ὑπάρχουν ἀρκετά μεταλλεύματα καί φωσφορικά ἄλατα, μένουν ὅμως ἀνεκμετάλλευτα ἐξαιτίας ἐλλείψεως συγχοινωνιῶν.

Τά ψάρια εἶναι ἀφθονα στά παράλια καί ἡ ἀλιεία ἀρκετά ἀνεπτυγμένη.

Ἡ **Βιομηχανία** εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτη· ἡ μόνη ἀξιόλογη εἶναι ἡ βιομηχανία κατεργασίας δερμάτων.

Κάτοικοι - Πόλεις. Στό Μαρόκο ὑπερτεροῦν οἱ ντόπιοι Βέρβεροι (65% Βέρβεροι καί 20% Ἀραβες). Ζοῦν ἐπίσης καί 90.000 Ἑβραῖοι (1970) καί 17.000 ξένοι Εὐρωπαῖοι (κυρίως Γάλλοι) καί ἀρκετοί Μαυριτανοί.

Γλῶσσα τῶν κατοίκων εἶναι ἡ Ἀραβική καί **Θρησκεία** ὁ Μωαμεθανισμός.

Σπουδαιότερες πόλεις εἶναι τό **Ραμπάτ** (265.000 κ.) πρωτεύουσα.

Τό Φέζ (249.000 κ., άπ' αυτούς οι 13.000 είναι Εύρωπαϊοι), ή **Καζαμπλάνκα** (1.500.000 κ., άπ' τούς όποιους 85.000 Εύρωπαϊοι τό 1970), είναι ή μεγαλύτερη πόλη καί τό μεγαλύτερο λιμάνι τοῦ Μαρόκου. **Μενκνές** (250.000 κ., άπ' τούς όποιους 22.000 Εύρωπαϊοι).

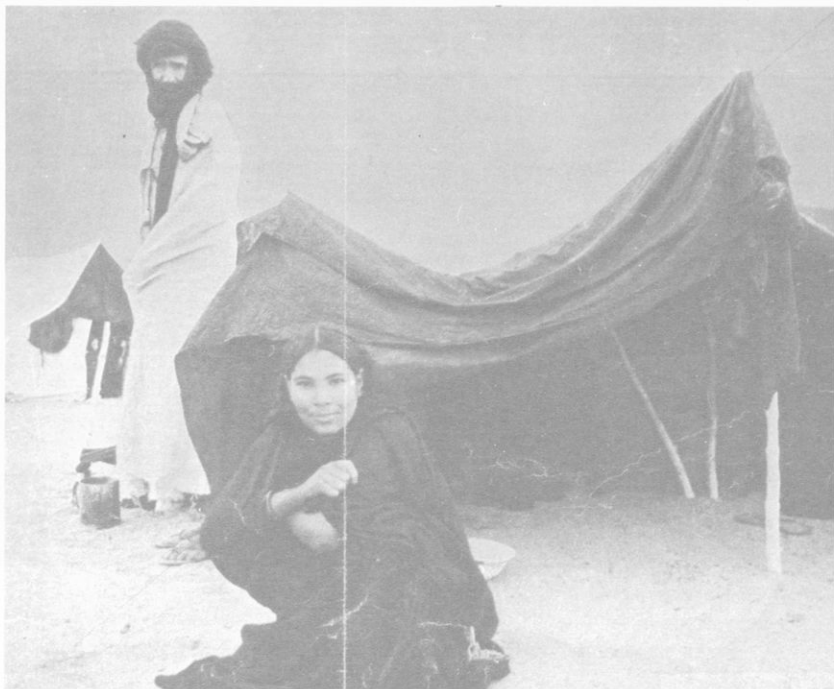
ΤΑΓΓΕΡΗ

Ή πόλη - λιμάνι τῆς Ταγγέρης μέ μιά μικρή γύρω της περιοχή άποτελοῦσε διεθνή ζώνη, γιατί βρισκόταν κοντά στό στενό τοῦ Γιβραλτάρ. Εἶχε έκταση 349 Km² καί πληθυσμό 110.000 κ. μέ πολλούς Εύρωπαϊούς καί Ίσπανούς. Τό 1956 ἔπαψε νά ἰσχύει τό καθεστώς τῆς Διεθνούς ζώνης καί ή Ταγγέρη ενώθηκε μέ τό άνεξάρτητο Μαρόκο.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΡΗΜΟΣ ΣΑΧΑΡΑ

Ή μεγάλη ἔρημος τῆς Σαχάρας εἶναι ή μεγαλύτερη ἔρημος τῆς γῆς. Ένα τμήμα της άνήκει στά κράτη τῆς Β Ἀφρικῆς, πού ἤδη ἐξετάστηκαν, καί τό ὑπόλοιπο στή Δ Ἀφρικῆ καί στό Σουδάν, πού θά ἐξεταστοῦν παρακάτω.

Τό μήκος τῆς ἐρήμου άπό τήν Α ὡς τή Δ εἶναι 5000 Km καί τό πλάτος άπό τό Β, ὡς τό Ν εἶναι 1500 Km. Ὡς ὄρια τῆς Σαχάρας θεωροῦνται: Στά Δ ὁ Ἀτλαντικός, στά Β ή ὄροσειρά τοῦ Ἄτλαντα, ή θάλασσα τῆς Μικρῆς καί Μεγάλης Σύρτεως καί συνέχεια ή Μεσόγειος (έκτός άπό τό δέλτα τοῦ Νείλου). Στά Ν μιά γραμμή, πού αρχίζει λίγο πιό βόρεια άπό τόν ποταμό Σενεγάλη, ἐφάπτεται στό τόξο πού σχηματίζει ὁ ποταμός Νίγηρας καθώς στρέφεται πρὸς τά νότια καί μέσω τῆς λίμνης Τσάδ φτάνει στήν Ἐρυθρά θάλασσα. Παλαιότερα θεωροῦσαν τή Σαχάρα ὡς μιά κατάξερη άπέραντη καί ἐπίπεδη έκταση σκεπασμένη μέ ἄμμο. Σήμερα ὁμως ξέρουμε ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἀληθινό. Ὑπάρχουν βέβαια τέτοιες ἐκτάσεις στή Σαχάρα ἐπίπεδες καί σκεπασμένες μέ ἄμμο ἢ μέ ἄμμολοφους πού μετακινοῦνται άπό τόν ἄνεμο. Ὑπάρχουν ὁμως καί περιοχές πού σκεπάζονται ὄχι μόνο μέ ἄμμο, ἀλλά καί μέ κροκάλες, χαλίκια καί βράχους. Καί αὐτά τά τμήματα τῆς Σαχάρας εἶναι τά χειρότερα, διότι οὔτε μιά σταγόνα νερό δέν ὑπάρχει, οὔτε καμιά ὄσση καί ή ζωή λείπει τε-

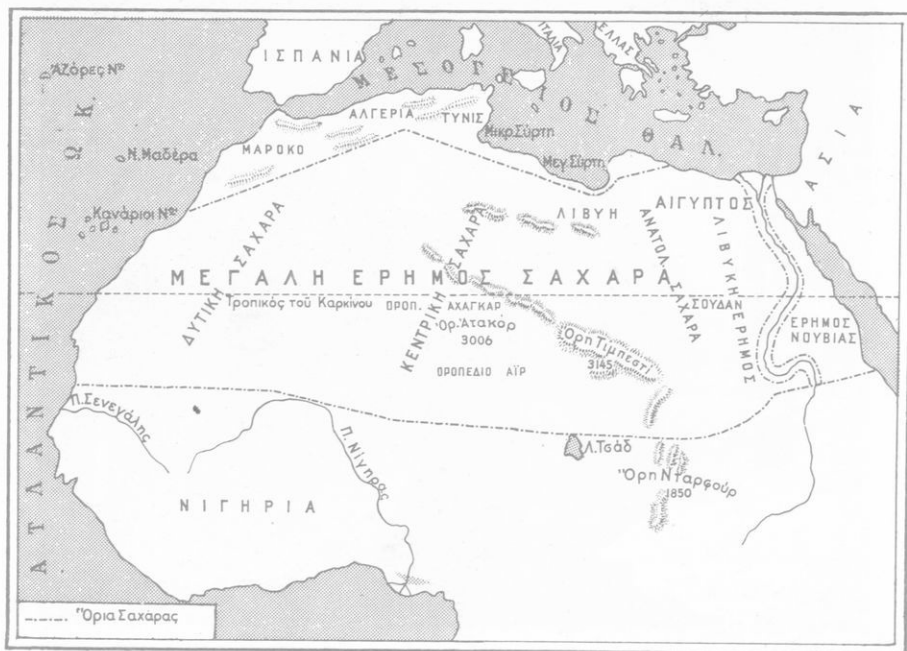

Αυτό τό ζευγάρι τῶν Τουαρέγκ, πού ταξιδεύει διασχίζοντας τή Σαχάρα, ἔχει κατασκηνώσει ἐδῶ γιά νά διανυκτερεύσει.

λείως ἀπό ἐκεῖ. Κανένα караβάνι δέν τολμᾶ νά διανύσει αὐτές τίς ἀνυδρες ἐρημικές περιοχές. Μόνο τά αὐτοκίνητα τήν προτιμοῦν, ὅταν διασχίζουν τή Σαχάρα, ἐπειδή τό ἔδαφος εἶναι σταθερό καί οἱ τροχοί μποροῦν νά κινηθοῦν, ἐνῶ στήν ἄμμο βυθίζονται.

Στή Σαχάρα ὑπάρχουν ἐπίσης ὄροπέδια καί ψηλά ὄρη, ὅπως π.χ. τά ὄροπέδια Ἐχαγκάρ καί Ἄϊρ καί τά ὄρη Ἄτακόρ (3000 μ.) καί Τιμπεστί (3145 μ.).

Ἡ **Θερμοκρασία** φτάνει συχνά τό καλοκαίρι 50°C στή σκιά (παρατηρήθηκε καί θερμοκρασία 58°C πού εἶναι ἡ πιό μεγάλη πού παρατηρήθηκε ὡς τώρα στή γῆ). Τό χειμῶνα ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει καί κάτω ἀπό τό 0°C (παρατηρήθηκε θερμοκρασία -15°C). Τήν ἡμέρα ἡ ἔρημος, πού θερμαίνεται πάρα πολύ ἀπό τόν ἥλιο, κάνει τή θερμοκρασία ψηλή καί ἀναγκάζει τους κατοίκους νά ντύνονται ἐλαφρά. Ἀντίθετα τή νύχτα ὁ ξηρός ἀέρας καί ὁ καθαρός οὐρανός δέν ἐμποδίζουν τήν ἀκτινοβολία τῆς θερμότητας καί ἡ γῆ ψύχεται καί ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει χαμηλά.

Χάρτ. 41. Σαχάρα

Έτσι παρουσιάζεται μεγάλη διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στήν ημέρα καί τή νύχτα.

Οί **βροχές** είναι σπάνιες αλλά πολύ ραγδαίες καί αφήνουν σέ πολύ λίγο χρόνο τεράστιες ποσότητες νερό. Τότε οι κατάξερές από πολύ καιρό κοίτες τών ποταμών πλημμυρίζουν, όποτε συμβαίνουν άκόμα καί πνιγμοί από πλημμύρες. Τό νερό όμως τών ποταμών δέν προλαβαίνει νά διανύσει μεγάλο διάστημα, διότι τό καταπίνει ή άμμος. Μονάχα ό Νείλος από τούς ποταμούς πού διασχίζουν τήν έρημο κατορθώνει νά φτάσει ως τή Μεσόγειο. Έπίσης ό Νίγηρας έπίδρα εϋεργετικά στίς παρυφές τής έρήμου, αλλά αυτός στρέφεται πρός τά νότια καί άπομακρύνεται γρήγορα άπ' αυτή. Στή Σαχάρα μολονότι πολύ σπάνια βρέχει, υπάρχουν πολλά υπόγειά νερά καί έχουν δημιουργηθεί σέ πολλά μέρη άρτεσιανά φρέατα πού τό νερό τους αναβλύζει μερικές φορές από βάθος ως 400 μ.

Στά μέρη τής Έρήμου πού υπάρχει νερό, συναντούμε όάσεις μέ

Δύο μορφές τῆς Σαχάρας. Ἐπάνω: Πεδιάδα μέ γωνιώδεις πέτρες. Κάτω: Θίνες.

Μορφές στα σπήλαια της Σαχάρας

κατοίκους πού καλλιεργοῦν χουρμαδιές καί ἐκτρέφουν πρόβατα, γίδια καί καμήλες, πού εἶναι τό πιό χαρακτηριστικό ζῶο τῆς ἐρήμου. Στά ὄροπέδια, στά ὄρη τῆς Σαχάρας καί στίς κοίτες τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖες διατηροῦν λίγη ὑγρασία δέ λείπει ὀλίγερα ἢ βλάστηση. Ὑπάρχουν ἐκεῖ φυτά ἀγρωστώδη, πού ἀντέχουν στήν ξηρασία, ἄγριες ἐλιές, φιστικιές, ἀψυνθιές κλπ. Ἀπό τά ζῶα ὑπάρχουν ἀντιλόπες, γαζέλες, λαγοί, τσακάλια, ἄγριες γίδες κλπ. Τό λιοντάρι φτάνει ὡς τά ὄροπέδια τοῦ Ἄιρ (χαρτ. 41).

Στίς ὀάσεις τό κλίμα εἶναι θερμό καί ὑγρό. Οἱ κάτοικοι ὑποφέρουν ἀπό τήν ἐλονοσία. Ἀντίθετα στήν ἐρημο ὁ ἀέρας εἶναι ξηρός, ὁ ἥλιος (πού σκοτώνει τά μικρόβια) ἀφθονος καί τό κλίμα πολύ ὑγιεινό. Ἐκτός ἀπό τίς ἠλιάσεις, τίς ἐντερικές παθήσεις (ἐπειδή τό πόσιμο νερό δέν εἶναι καλό) καί τίς ψύξεις, οἱ ἀσθένειες εἶναι ἀγνωστες. Ὅσο παράξενο καί ἄν φαίνεται, οἱ περισσότεροι θάνατοι στή Σαχάρα προέρχονται ἀπό πνευμονίες, ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι τήν ἡμέρα ντύνονται ἐλαφρά ἐξαιτίας τῆς μεγάλης ζέσσης καί μένουν ἀπροφύλακτοι στό κρύο τῆς νύχτας. Ἐπίσης ἡ μεγάλη καί ἀπότομη πτώση τῆς θερμοκρασίας κατά τή νύχτα προκαλεῖ συχνά ρευματισμούς.

Οἱ **κάτοικοι** εἶναι κυρίως οἱ **Τουαρέγκ** καί οἱ **Μαυριτανοί** στά κεντρικά καί στά δυτικά τῆς Σαχάρας, πού ἀνήκουν στή λευκή φυλή, καί οἱ Τουμπού τῆς ἀνατολικῆς Σαχάρας. Στίς ὀάσεις ζοῦν ἀρκετοί νέγροι πού ἀντέχουν στό ὑγρό καί θερμό κλίμα. Οἱ κάτοικοι τῆς Σαχάρας ὑπολογίζονται σέ 1.500.000. Εἶναι κτηνοτρόφοι· αὐτοί πού ζοῦν στίς ὀάσεις εἶναι καί γεωργοί.

Καλλιεργοῦν κυρίως χουρμαδιές καί στή σκιά τους σόργο, σιτάρι, λαχανικά, καπνό καί ὄπωροφόρα δέντρα. Οἱ κάτοικοι στίς ὀάσεις ἔχουν μόνιμα σπίτια· οἱ ἄλλοι ζοῦν νομαδική ζωή.

Ἡ **συγκοινωνία** γινόταν ἄλλοτε μόνο μέ, караβάνια ἀπό καμήλες. Σήμερα ὁμως γίνεται κυρίως μέ αὐτοκίνητα καί ἀεροπλάνα. Τ' αὐτοκί-

νητα χρειάζονται 3-4 μέρες για νά πάνε από τόν ποταμό Νίγηρα στο 'Αλγέριο καί προτιμοῦν, ὅπως εἶπαμε, τὰ χαλικιώδη καί κατάξερα μέρη τῆς ἐρήμου.

Σήμερα γίνονται στή Σαχάρα ἐντατικές ἔρευνες γιά τήν ἀνεύρεση πετρελαίου, γιατί υπάρχουν ἐνδείξεις πὺς ὑπάρχει ἄφθονο καί ὡς σήμερα βρέθηκαν ἀρκετές πλούσιες πετρελαιοπηγές. Καταστρώνονται ἐπίσης σχέδια γιά τήν ἀξιοποίηση μεγάλων περιοχῶν τῆς Σαχάρας μέ τεχνητές ἀρδεύσεις. Τό ἔδαφος τῆς Σαχάρας δέν εἶναι ἄγονο· ἔχει ὅλα τὰ συστατικά πού χρειάζονται τὰ φυτὰ γιά νά ἀναπτυχθοῦν καί τό μόνο ἐμπόδιο εἶναι ἡ ἔλλειψη νεροῦ.

ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά. Στή **Δυτική Ἀφρική** ἀνήκει τό δυτικό μέρος τῆς ἠπείρου, πού βρίσκεται στά νότια τοῦ Μαρόκου, τῆς Ἀλγερίας καί τῆς Λιβύης. Πρὸς τό νότο φτάνει ὡς τόν κόλπο τῆς Γουϊνέας (χάρτης 42) καί ἀπό ἀνατολή πρὸς δύση ἀπλώνεται ἀπό τόν Ἀτλαντικό ὠκεανό ὡς τό Καμερούν καί τή λίμνη Τσάδ.

Ὡς τό 1957 στή Δυτ. Ἀφρική ὑπῆρχαν, στό μεγαλύτερο μέρος της, γαλλικές ἀποικίες μέ τό ὄνομα Γαλλική Δυτική Ἀφρική, καθὼς καί μερικές βρετανικές, ἰσπανικές καί πορτογαλικές. Ὅμως, μετὰ τό 1957, ὅλες σχεδόν οἱ ἀποικίες ἔγιναν ἀνεξάρτητα κράτη.

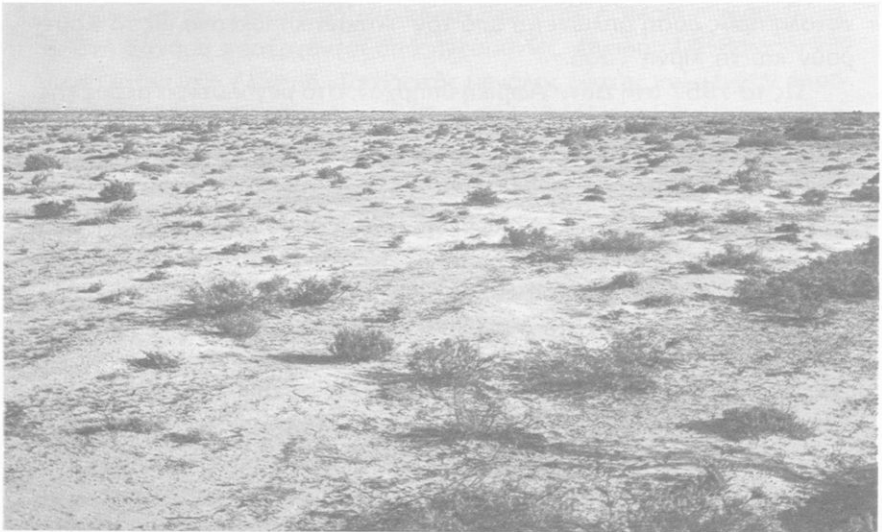
Τό ἔδαφος τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς εἶναι γενικά ἐπίπεδο, γιατί εἶναι παλαιό καί ἔχει πάθει πολλές διαβρώσεις. Μόνο ποῦ καί ποῦ παραμένουν ἀκόμη μερικά ὄρη, πού ἄντεξαν στή διάβρωση, ἀλλά εἶναι χαμηλά. Τέτοια εἶναι τὰ ὄρη **Φουτά-Ντζαλόν** (1400 μ.) καί **Νίμπα** (1740 μ.), ὅπου ἔχουν τίς πηγές τους οἱ ποταμοί **Σενεγάλης** καί **Νίγηρας**.

Κλίμα καί βλάστηση. Τό βορειότερο μέρος τῆς Δ. Ἀφρικῆς δέν ἔχει βροχές καί τό καταλαμβάνει ὅλο ἡ Σαχάρα. Ὅσο ὁμως πλησιάζει κανένας πρὸς τούς ποταμούς Σενεγάλη καί Νίγηρα καί τή λίμνη Τσάδ, ἀρχίζουν νά ἐμφανίζονται λίγες βροχές, πού ἐπιτρέπουν νά ὑπάρχει χλόη· ἔ-

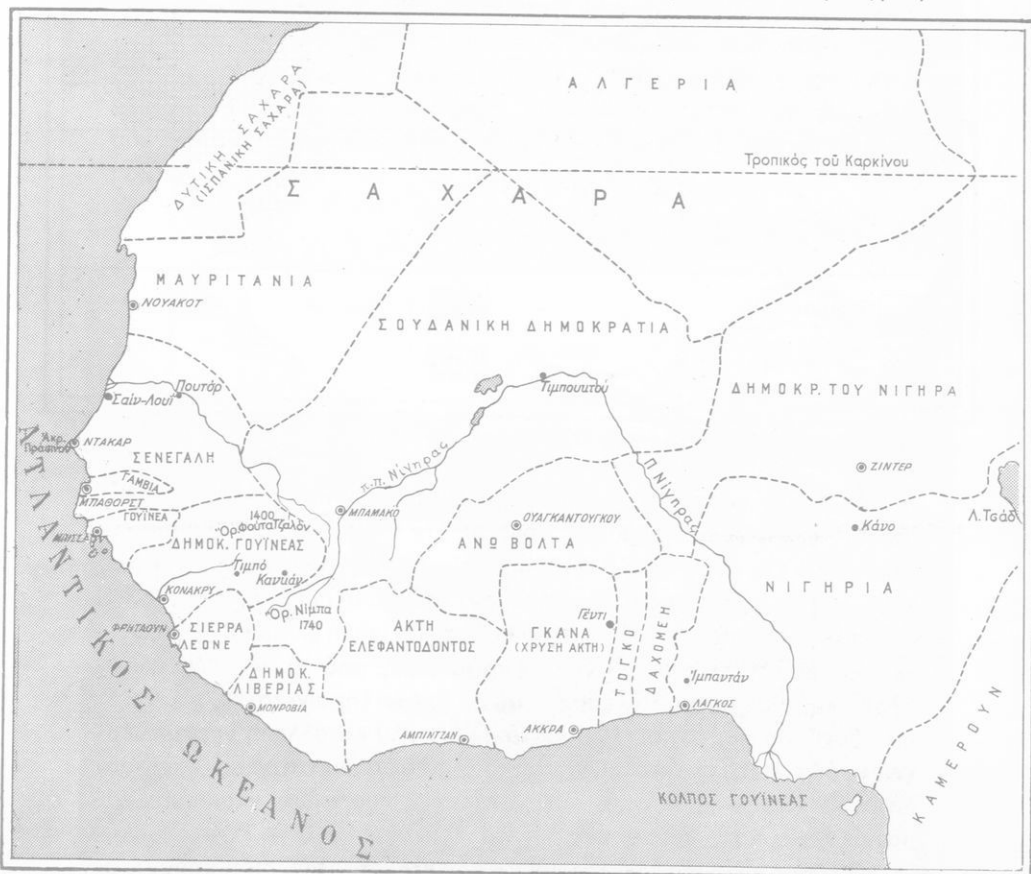
Ή Σαβάνα.

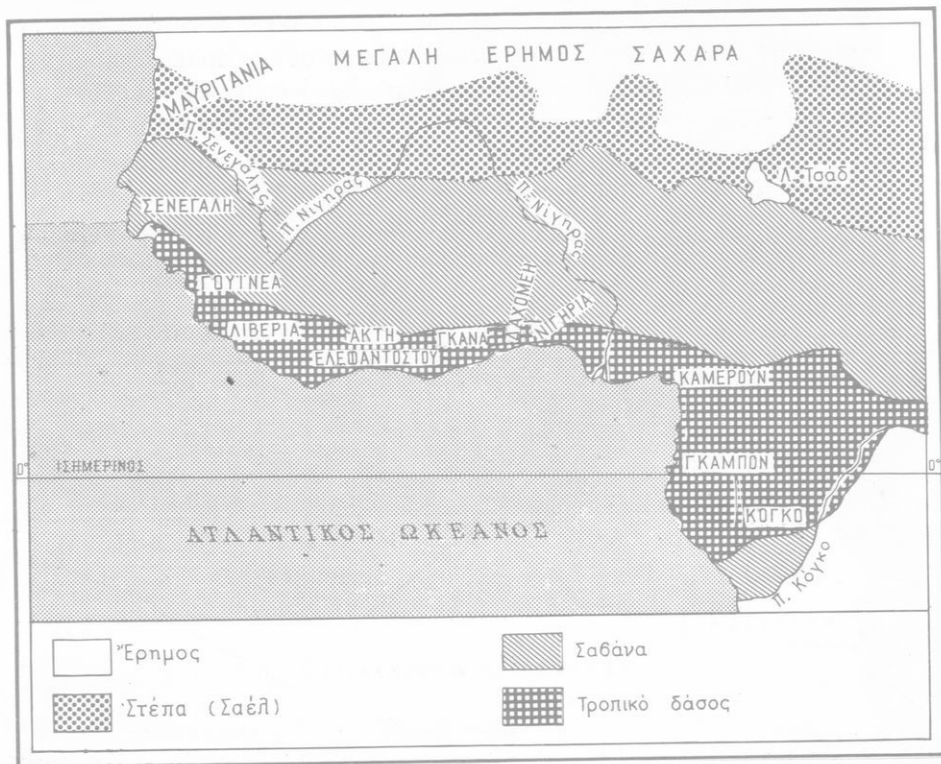
Ή Στέπα.

χουμε δηλαδή εκεί έκτασεις στεπώδεις. Έκεί, εκτός από τη χαμηλή χλόη, συναντούμε και άραβικές άκακίες (πού δίνουν τό άραβικό κόμμα), μιμόζες, μικρούς φοίνικες κλπ. Η θερμοκρασία είναι μεγάλη και φτάνει τούς 40°C σέ σκιά γι' αυτό και καλλιέργειες υπάρχουν μόνο κοντά στους ποταμούς Σενεγάλη και Νίγηρα, όπου είναι δυνατή ή άρδευση. Όλη ή ζώνη μέ τίς στέπες λέγεται **σαέλ** (χάρτης 43). Όσο προχωρούμε στά νότια τής ζώνης αυτής, οι βροχές γίνονται όλο και περισσότερες, ή χλόη πού φυτρώνει είναι ψηλή και βρίσκονται εδώ και εκεί, ιδίως κα-

Χάρτ. 42. Δυτική Άφρική

Χάρτ. 43. Βλάστηση στή Δυτική Ἀφρική

τά μήκος τῶν ποταμιῶν, συστάδες μέ δέντρα. Οἱ περιοχές μέ τή βλάστηση αὐτή λέγονται σαβάνας. Δηλαδή, στά νότια τοῦ σαέλ σχηματίζεται ἡ **ζώνη τῆς σαβάνας**. Ἡ θερμοκρασία στή ζώνη αὐτή κυμαίνεται ἀνάμεσα στούς 30°C (μέση θερμοκρασία τοῦ πῖο θερμοῦ μήνα) καί 23°C (μέση θερμοκρασία τοῦ πῖο ψυχροῦ μήνα). Ἡ ψηλή χλόη πού φυτρώνει ἐκεῖ καί πού πολλές φορές γίνεται τόσο ψηλή, πού νά σκεπάζει ἄλογο μέ τόν καρβάρη του, τήν ἐποχή πού δέ βρέχει ξηραίνεται καί γίνεται ἐπικίνδυνη γιά πυρκαγιά. Ἡ σαβάνα εἶναι πολύ κατάλληλη γιά καλλιέργειες καί σ' αὐτή συγκεντρώνονται οἱ περισσότεροι κάτοικοι. Ἐκεῖ καλλιεργοῦν κεχρί, καλαμπόκι, ρύζι, ἕνα εἶδος φιστικιῶν, γλυκοπατάτες, μανιόκα, βαμβάκι, καπνό, σησάμι κ.ἄ.

Ἡ τοπία εἶναι κατάλληλος καί γιά τήν **κτηνοτροφία**, διότι ὑπάρχει ἄ-

φθονο χόρτο. Σέ μερικές όμως περιοχές τής ζώνης τής σαβάνας ζει ή μύγα **Τσετσέ**, πού μεταδίδει τήν τρομερή άρρώστια του ύπνου καί δέν επιτρέπει τήν ανάπτυξη τής κτηνοτροφίας, έπειδή γιά τούς ανθρώπους καί τά ζώα τό τσίμπημά της μπορεί νά οδηγήσει καί στό θάνατο. Έξαιτίας τής άφθονης χλόης ή σαβάνα έχει πολλά φυτοφάγα αλλά καί σαρκοφάγα ζώα, όπως στρουθοκάμηλους, γαζέλες, αντίλοπες, καμηλοπαρδάλεις, **δναγρους** (ζέβρες), λεοπαρδάλεις, πάνθηρες, ρινόκερους, άγριοχοίρους, καθώς καί μεγάλη ποικιλία άπό πιθήκους, πουλιά, έρπετά καί έντομα.

Πιο νότια άπό τή σαβάνα, άνάμεσα στόν ίσημερινό καί τόν παράλληλο τών 10°, σχηματίζεται μιά άλλη ζώνη τής Δυτ. Έφρικής. Σ' αυτή οι βροχές είναι πολλές καί ή θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 24°C καί 28°C όλο τό χρόνο. Έπομένως στή ζώνη αυτή οι συνθήκες είναι ιδεώδεις γιά τήν ανάπτυξη τών φυτών. Γι' αυτό έκει υπάρχουν τά μεγάλα, πυκνά καί άδιαπέραστα δάση — ή ζούγκλα. Γιά τούς Εύρωπαϊους όμως, πού έχουν συνηθίσει νά ζοϋν σ' εϋκρατα κλίματα, τό κλίμα αυτό είναι

Έη καθημερινή ζωή σέ χωριό τής Δ. Έφρικής.

τελείως ακατάλληλο εξαιτίας τῆς ψηλῆς θερμοκρασίας καί τῆς μεγάλης ὑγρασίας.

Οἱ ἄφθονες βροχές δημιουργοῦν πολλοὺς ποταμούς· οἱ πιό μεγάλοι εἶναι ὁ **Σενεγάλης**, πού χύνεται στίς δυτικές ἀτλαντικές ἀκτές, καί ὁ **Νίγηρας**, πού τόν λέγουν καί ποταμό τῆς Γουίνεας.

Κάτοικοι. Στό μεγαλύτερο μέρος τοῦ σαέλ καί στή Μαυριτανία κατοικοῦν κυρίως λευκοί, δηλ. Ἄραβες, Βέρβεροι, Μαυριτανοί, Τουαρέγκ καί διάφοροι μιγάδες, πού προέρχονται ἀπό **ἐπιμίσια** αὐτῶν μέ νέγρους. Στά νότια τοῦ σαέλ κατοικοῦν παντοῦ σχεδόν νέγροι. Αὐτοί ἔχουν χρῶμα ἀπό «σοκολατί» μέχρι κατάμαυρο, προγναθισμό, μύτη πλατιά μέ ἀνοιχτά ρουθούνια, μαλλιά κοντά καί πολύ κατσαρά καί χοντρά χεῖλη. Ἐχουν γενικά ψηλό ἀνάστημα καί εἶναι εὐκίνητοι καί δυνατοί. Πολλοί ἀπ' αὐτούς ζοῦν **πρωτόγονη ζωή** καί δέν ἔχουν μόνιμη κατοικία. Ἄλλά καί οἱ πιό πολιτισμένοι ἀπ' αὐτούς διαφέρουν πολύ ἀπό τούς λευκοὺς. Εἶναι γενικά τερατολόγοι καί ὑπερβολικοί στήν περιγραφή τῆς πραγματικότητας, τούς προσελκύει καθετί πού λάμπει ἢ κάνει θόρυβο. Δέν εἶναι πολύ εὐαίσθητοι οὔτε καί νευρικοί. Εἶναι πάντα χαρούμενοι καί ἀγαποῦν τή μουσική, τό χορό καί τή διασκέδαση. Χρησιμοποιοῦν, γιά νά στολίζονται, διάφορα λαμπερά ἀντικείμενα.

Αὐτά ἰσχύουν γιά ὅλους τούς νέγρους τῆς Ἀφρικῆς.

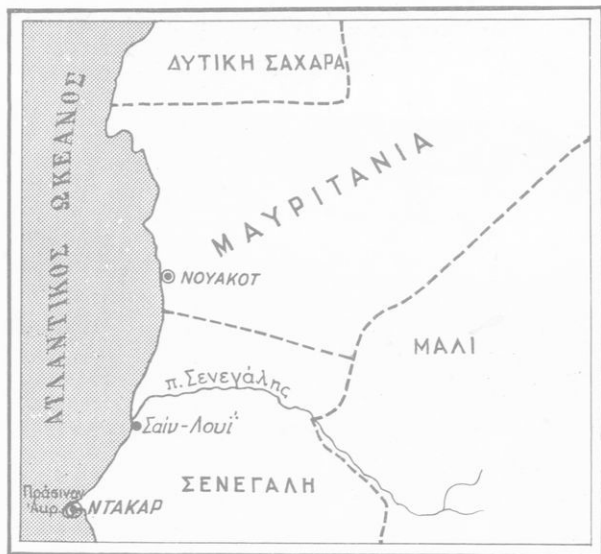
ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΔΥΤΙΚΗ ΣΑΧΑΡΑ

Ἐχει ἔκταση 266.000 km² καί 73.000 κατοίκους. Εἶναι τμήμα τῆς μεγάλης Ἐρήμου Σαχάρας. Πρωτεύουσα εἶναι τό **Ἐλ-Ἀγιούν** (18.000 κ.). Ἄλλη σπουδαία πόλη εἶναι ἡ **Βίλλα Κισνέρος**.

Ἐπάρχουν ὄρυχεῖα ἄλατος καί κυρίως φωσφορικῶν λιπασμάτων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τήν κτηνοτροφία καί τήν ἀλιεία.

Χάρτ. 43α. Μαυριτανία

ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ

Ἡ **Μαυριτανία** ἦταν γαλλικὴ ἀποικία καὶ ἔγινε ἀνεξάρτητη τὸ 1960. Τὰ ὅριά της εἶναι:

Πρὸς τὰ δυτικά ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς καὶ ἡ Δυτικὴ Σαχάρα.

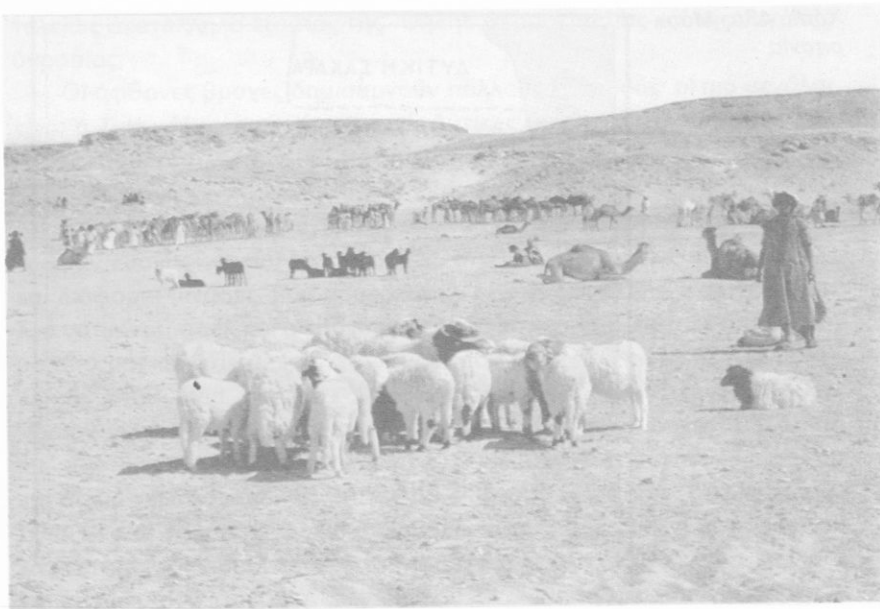
Πρὸς τὰ ἀνατολικά ἡ Ἀλγερία καὶ τὸ Μαλί.

Πρὸς τὸ νότο τὸ Μαλί καὶ ἡ Σενεγάλη (Ὁ ποταμὸς Σενεγάλης ἀνήκει καὶ στὴ Μαυριτανία).

Πρὸς τὰ βόρεια ἡ Δυτικὴ Σαχάρα καὶ ἡ Ἀλγερία.

Ἡ ἔκτασή της εἶναι 1.085.000 km², ἀλλὰ ὁ πληθυσμὸς της 1.200.000 κ. (τὸ 1971), γιὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος της εἶναι ἡ Ἔρημος Σαχάρα.

Οἱ κάτοικοι, ὅλοι σχεδόν, εἶναι **Μαυριτανοί** καὶ ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ. Ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ἐκτρέφουν πρόβατα, βοοειδῆ καὶ καμήλες, συλλέγουν τὸ ἀραβικὸ κόμμα ἀπὸ τίς ἀραβικὲς ἀκακίες καὶ καλλιεργοῦν σόργο, κριθάρι, καλαμπόκι καὶ ρύζι στὶς ἐκτάσεις πού βρίσκονται κοντὰ στὸ Σενεγάλη καὶ ἀρδεύονται. Στὰ

Νομάδες τῆς Μαυριτανίας.

παράλια ἀπασχολοῦνται καί μέ τήν ἀλιεία. Ἡ χώρα ἔχει μεταλλεύματα σιδήρου καί χαλκοῦ· ἐπίσης ὑπάρχει ὀρυκτό ἄλατι.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά γαλλικά, οἱ κάτοικοι ὁμως μιλοῦν ἀραβικά καί βερβερικά. **Θρησκεία** εἶναι ὁ Ἰσλαμισμός καί γι' αὐτό ἡ Μαυριτανία λέγεται καί **Ἰσλαμική Δημοκρατία**.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Νουακότ** (120.000 κ.), παράλια πόλη καί λιμάνι.

ΣΕΝΕΓΑΛΗ

Ἦταν γαλλική ἀποικία, ἀλλά ἀπό τό 1960 εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος. Ἔχει ἔκταση 198.000 km² καί πληθυσμό 4.000.000 κ. Οἱ κάτοικοι εἶναι νέγροι, Σενεγαλέζοι. Στή χώρα ζοῦν καί ἀρκετές χιλιάδες Εὐρωπαῖοι ἰδίως Γάλλοι.

“Αποψη του Ντακάρ

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία. Τα έδάφη που μπορούν να καλλιεργηθούν βρίσκονται κοντά στον ποταμό Σενεγάλη που τα αρδεύει, διότι οι βροχές είναι πολύ λίγες. Η Σενεγάλη έχει μεγάλη παραγωγή και εξαγωγή φιστικιών. Καλλιεργούν ακόμα ρύζι, καλαμπόκι, βαμβάκι, καπνό, φασόλια κλπ. Παράγεται επίσης αρκετό φοινικέλαιο από τους σπόρους του ελαιοφοίνικα, μέλι, κερύ από μέλισσες και άραβικό κόμμα.

Επίσημη **γλώσσα** είναι τα γαλλικά, οι κάτοικοι όμως μιλούν διάφορες τοπικές γλώσσες.

Τό 90% των κατοίκων είναι μουσουλμάνοι στο **θρήσκευμα** και οι υπόλοιποι χριστιανοί (καθολικοί) και είδωλολάτρες.

Τό **Ντακάρ** (580.000 κ.) είναι η πρωτεύουσα και τό σημαντικότερο λιμάνι της δυτικής Αφρικής στον Ατλαντικό.

Τό **Σαίν Λουί** (80.000 κ.) στις έκβολές του Σενεγάλη, είναι η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη.

ΜΑΛΙ

Βρίσκεται ανατολικά της Σενεγάλης και της Μαυριτανίας. Ήταν γαλλική άποικία ως τό 1960, όποτε έγινε ανεξάρτητο κράτος.

Έχει έκταση 1.200.000 km² και πληθυσμό 5.200.000 κ. (1971). Τό μεγαλύτερο μέρος του προς τά βόρεια τό κατέχει ή Ήρημος Σαχάρα. Νοτιότερα υπάρχουν στεπώδεις έκτάσεις και στά νότια άπλώνεται ή **σαβάνα**, όπου βρίσκονται καλλιεργήσιμες έκτάσεις. Καλλιεργήσιμες έκτάσεις βρίσκονται και κοντά στους ποταμούς Σενεγάλη και Νίγηρα όπου γίνονται άρδεύσεις· (ένα μεγάλο τμήμα τών δύο αυτών ποταμών άνήκει και στό Μαλί).

Οι κάτοικοι ασχολούνται μέ τήν **κτηνοτροφία** προβάτων και βοοειδών και τή **γεωργία**. Παράγονται φιστίκια, άραβικό κόμμα, βαμβάκι, ρύζι, καλαμπόκι και φυτικό βούτυρο (τό λεγόμενο βούτυρο **καριτέ** από τούς καρπούς τών βουτυροδέντρων ή δέντρων καριτέ).

Έπίσημη **γλώσσα** είναι τά γαλλικά, μιλοϋν όμως και διάφορες τοπικές γλώσσες. Έπάρχουν 62% μουσουλμάνοι, 10% χριστιανοί και οι υπόλοιποι είδωλολάτρες.

Πρωτεύουσα είναι ή **Μπαμακό** (182.000 κ.), κτισμένη στίς όχθες του Νίγηρα. Έπίσης και οι πόλεις **Σεγκού** (20.000 κ.), **Τιμποκτού** βρίσκονται στίς όχθες του Νίγηρα.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΙΓΗΡΑ

Τό κράτος του Νίγηρα ήταν γαλλική άποικία ως τό 1960, όποτε έγινε ανεξάρτητο. Βρίσκεται ανατολικά του Μαλί και νότια τής Άλγερίας και τής Λιβύης. Έχει έκταση 1.267.000 km² και πληθυσμό 4.126.000 (1971).

Και αυτής τής χώρας μεγάλο μέρος τό κατέχει ή Ήρημος Σαχάρα. Τό υπόλοιπο είναι στεπώδεις έκτάσεις και προς τά νότια σαβάνα. Στήν περιοχή τής σαβάνας καθώς και στίς περιοχές πού άρδεύονται από τόν Νίγηρα υπάρχουν καλλιεργήσιμα έδάφη. Ό Νίγηρας διαρρέει τό ΝΔ. τμήμα τής χώρας και είναι πολύτιμος για τή γεωργία, διότι επιτρέπει τήν άρδευση.

Οι κάτοικοι ασχολούνται μέ τή **γεωργία** και κυρίως μέ τήν **κτηνο-**

Σ' αυτές τις αποθήκες (σιλό) φυλάγονται οι έσοδεῖες φιστικιών στό Νίγηρα.

*Αυτά τά μεγάλα νεροκολόκυθα
χρησιμεύουν στό Νίγηρα ως ᾠ-
χεῖα νεροῦ*

τροφία. Παράγονται τὰ ἴδια προϊόντα τῶν γειτονικῶν χωρῶν, πού ἐξετάσαμε. Ἐκτρέφονται πρόβατα καί βοοειδή. Τό ὑπέδαφος περιέχει οὐράνιο.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τὰ γαλλικά. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι μουσουλμάνοι ἢ εἰδωλολάτρεις καί οἱ ὑπόλοιποι χριστιανοί.

Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Νιαμέυ** (80.000 κ.), πού βρίσκεται στίς ὄχθεις τοῦ ποταμοῦ Νίγηρα. Δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη εἶναι ἡ **Ζίντερ** (25.000 κ.). Καί οἱ δύο αὐτές πόλεις ἔχουν ἀεροδρόμια.

ΓΑΜΒΙΑ

Ἡ **Γάμβια** εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος ἀπό τὸ 1965. Εἶναι μιά λουρίδα γῆς μέσα στή Σενεγάλη, πού ξεκινᾷ ἀπό τὰ ἀτλαντικά παράλια. Σ' αὐτὴν ἀνήκει καί τὸ νησί **Σαίντ - Μαίρυ** (Ἀγ. Μαρία), πού βρίσκεται πολύ κοντά στήν ἀκτὴ.

Ἡ ἔκτασή της εἶναι 11.295 km² καί ὁ πληθυσμός της 375.000 κ. (1971).

Οἱ κάτοικοί της ἀσχολοῦνται μέ τὴ **γεωργία** καί τὴν **κτηνοτροφία**. Οἱ κυριότερες καλλιέργειές της εἶναι φιστίκια, καλαμπόκι, ρύζι, σόργο καί μανιόκα.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Μπάνζουλ (Μπάθορτ)** (48.000 κ.), πού βρίσκεται στό νησί Σαίντ - Μαίρυ.

ΓΟΥ·Ι·ΝΕΑ — ΜΠΙΣΣΑΟΥ

Ἡ Γουϊνέα — Μπισσάου ἦταν ὡς τὸ 1974 πορτογαλική ἀποικία. Τά ὄριά της εἶναι:

Πρὸς τὸ βορρᾶ ἡ Σενεγάλη.

Πρὸς τὸ νότο καί τὴν ἀνατολή ἡ Γουϊνέα.

Πρὸς τὴ δύση ὁ Ἀτλαντικός ὠκεανός.

Σ' αὐτὴν ἀνήκουν καί τὰ νησιά **Μπισάγκος** πού βρίσκονται κοντὰ στήν ἀκτὴ καί πού μαζί μ' αὐτὰ ἔχει ἔκταση 36.300 km² καί πληθυσμό 563.000 κ. (1971).

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι ἡ πορτογαλική, μιλοῦν ὅμως καί ἄλλες τοπι-

κές γλώσσες ή διαλέκτους. Οι περισσότεροι κάτοικοι είναι μουσουλμάνοι ή είδωλολάτρες και οι υπόλοιποι χριστιανοί καθολικοί.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη **γεωργία** και την **κτηνοτροφία**. Παράγονται φιστίκια, ρύζι, μανιόκα, σόργο και ίνδικές καρύδες.

Πρωτεύουσα είναι τό **Μπισσάου** (26.000 κ.).

ΓΟΥΙΝΕΑ

Η **Γουϊνέα**, πού ήταν πρώτα γαλλική αποικία, είναι ανεξάρτητη από τό 1958.

Τά όριά της είναι:

Πρός τά δυτικά βρέχεται από τόν 'Ατλαντικό ώκεανό.

Πρός τό βορρά ή Γουϊνέα - Μπισσάου και ή Σενεγάλη.

Πρός τήν 'Ανατολή τό Μαλί και 'Ακτή τοϋ 'Ελεφαντόδοντος.

Πρός τό νότο ή Λιβερία και ή Σιέρρα Λεόνε.

Έχει έκταση 246.000 km² και πληθυσμό 4.000.000 (τό 1971).

Πρός τά ανατολικά της είναι όρεινή μέ χαμηλά όμωσ όρη. Αϋτά είναι: Φουτά Ντζαλόν (1 400 μ.) και Νίμπα (1 740 μ.). 'Από αϋτά πηγάζουν οι ποταμοί **Σενεγάλης** και **Νίγηρας** πού σέ ένα μέρος τους άνήκουν στή Γουϊνέα.

Έχει πολλές βροχές πού σέ μερικές περιοχές φτάνουν τά 4 μ. τό χρόνο. Γι' αϋτό και ύπάρχουν μεγάλα δάση και έκτεταμένες σαβάνες.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως μέ τή **γεωργία** και λιγότερο μέ τήν κτηνοτροφία. Καλλιεργούν φιστίκια, μανιόκα, σόργο, καλαμπόκι, ρύζι, καφέ, γλυκοπατάτες, μπανάνες, κοκκοφοίνικες, έλαιοφοίνικες, κίνα (για τήν παραγωγή κινίνου). Έκτρέφουν επίσης βοοειδή και πρόβατα.

Ύπάρχουν διάφορα όρυκτά και άνάμεσα σ' αϋτά χρυσός και διαμάντια. Επίσης βωξίτης (για άλουμίνιο).

Έπίσημη **γλώσσα** είναι τά γαλλικά. Στο **θρήσκευμα** άλλοι είναι μωμεθανοί, άλλοι είδωλολάτρες και άλλοι χριστιανοί.

Πρωτεύουσα είναι ή **Κόνακρου** (200.000 κ.).

Η **Κανκάν** (30.000 κ.) είναι ή δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη και συνδέεται σιδηροδρομικώς μέ τήν πρωτεύουσα.

ΣΙΕΡΡΑ ΛΕΟΝΕ

Αυτή ήταν βρεταννική αποικία αλλά τό 1961 έγινε ανεξάρτητη Δημοκρατία. Άνήκει όμως στή Βρεταννική Κοινοπολιτεία.

Βρίσκεται στήν άτλαντική άκτή καί συνορεύει μέ τή Γουϊνέα καί τή Λιβερία.

Έχει έκταση 72.600 km² καί πληθυσμό 2.600.000 κ. (1971).

Έχει κλίμα ύγρό καί θερμό, έπειδή βρίσκεται σέ άπόσταση μικρότερη τών 10^ο άπό τόν Ίσημερινό. Οί βροχές εΐναι πολλές καί φτάνουν τά 4 μ. κάθε χρόνο· ή μέση θερμοκρασία εΐναι 24^ο ως 28^οC.

Οί κάτοικοι άσχολοῦνται μέ τή **γεωργία** καί τήν **κτηνοτροφία**. Καλλιεργοῦνται τά φυτά πού εΐδαμε καί στή Γουϊνέα. Έχει διάφορα όρυκτά, άκόμα χρυσό καί διαμάντια.

Έπίσημη **γλώσσα** εΐναι τά άγγλικά καί **Θρησκείες** ό Ίσλαμισμός, ό Χριστιανισμός καί ή Εΐδωλολατρεία.

Τό **Φρήταουν** (179.000 κ.) εΐναι πρωτεύουσα μέ λιμάνι καί άεροδρόμιο.

ΛΙΒΕΡΙΑ

Ή **Λιβερία** βρίσκεται στήν άτλαντική άκτή καί συνορεύει μέ τή Σιέρρα Λεόνε, τή Γουϊνέα καί τήν Άκτή του Έλεφαντόδοντος.

Έχει έκταση 111.400 km², πληθυσμό 1.571.000 κ. (1971) καί πυκνότητα 14 κατ./km². Εΐναι ανεξάρτητη δημοκρατία άπό τό 1847 καί κατοικείται άποκλειστικά άπό νέγρους μεταξύ τών όποίων βρίσκονται καί 20.000 νέγροι, πού προέρχονται άπό τίς Η.Π.Α. Αυτόί έχουν στά χέρια τους τή διακυβέρνηση τής χώρας.

Τό **κλίμα** εΐναι ύγρό καί θερμό· γι' αυτό καί ύπάρχουν πυκνά καί μεγάλα δάση. Βρίσκει κανείς έκει κοκκοφοίνικες, έλαιοφοίνικες, καουτσουκόδεντρα, δέντρα πού δίνουν **μαόνι** γιά τήν έπιπλοποία καί άρτόδεντρα. Παράγεται κυρίως καφές, βαμβάκι, καλαμπόκι, σόργο, μανιόκα κλπ. Ύπάρχει καί λίγη κτηνοτροφία. Τά δάση κατέχουν τό 1/3 τής έπιφανείας τής χώρας ένω τό καλλιεργούμενο έδαφος εΐναι τό 1/6.

Ύπάρχουν σιδηρομεταλλεύματα, χαλκός, χρυσός καί διαμάντια.

Έπίσημη **γλώσσα** εΐναι τά άγγλικά, μιλοῦν όμως καί διάφορες τοπικές διαλέκτους.

Θρησκείες είναι ο Άνιμισμός, ο Χριστιανισμός και ο Ίσλαμισμός.

Πρωτεύουσα είναι η **Μονροβία** (96.000 κ.) με μεγάλο λιμάνι. Τά έμπορικά πλοία με λιβεριανή σημαία, λόγω τής μικρής φορολογίας, αποτελούν έναν από τούς μεγαλύτερους έμπορικούς στόλους του κόσμου.

ΑΚΤΗ ΤΟΥ ΕΛΕΦΑΝΤΟΔΟΝΤΟΣ

Αυτή ήταν γαλλική άποικία ως τό 1960, όποτε έγινε ανεξάρτητη. Τά όριά της είναι:

Πρός τή δύση ή Γουϊνέα και ή Λιβερία.

Πρός τό βορρά τό Μαλί και ό Άνω Βόλτα.

Πρός τήν άνατολή ή Γκάνα και

Πρός τό νότο ό Άτλαντικός ώκεανός.

Ή έκτασή της είναι 322.000 km² και ό πληθυσμός της 4.400.000 κ. (1971).

Στούς πρωτόγονους λαούς ή τέχνη σχετίζεται άμεσα με τήν εργασία. Τά έργα τέχνης έχουν και κάποια άμεση χρησιμότητα. Στην εικόνα βλέπομε τήν καλλιτεχνική διαμόρφωση που δίνουν στίς τροχαλίες (καρούλια) ενός άργαλειού στην Άκτή του Ήλεφαντόδοντος (Βόρεια σύνορα)

Τό **κλίμα** της είναι υγρό καί θερμό μέ πολλές βροχές. Γι' αυτό μεγάλες έκτάσεις πού κατέχουν τό 1/3 τῆς ἐπιφανείας τῆς χώρας σκεπάζονται μέ δάση.

Ἡ **κτηνοτροφία** εἶναι ἀσήμαντη. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τή **γεωργία**. Καλλιεργοῦνται τά φυτά πού βρίσκουμε καί στίς ἄλλες γειτονικές τῆς χώρας. Ἔχει σημαντική παραγωγή κακάου καί καφέ. Ἀπό τά δάση τῆς παράγεται πολύτιμη ξυλεία (ἔβενος, μαόνι κλπ.). Ἔχει ἐπίσης ἀδαμαντωρυχεῖα.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά γαλλικά καί **θρησκείες** ἡ Εἰδωλολατρεία, ὁ Ἰσλαμισμός καί ὁ Χριστιανισμός.

Ἡ πρωτεύουσά τῆς **Ἀμπιζάν** (500.000 κ. μέ τά περίχωρα) ἔχει καλό λιμάνι καί ἀεροδρόμιο.

ΓΚΑΝΑ

Ἦταν πρῶτα βρετανική ἀποικία ἀλλά ἀπό τό 1960 εἶναι ἀνεξάρτητη. Πάντως εἶναι μέλος τῆς Βρεταννικῆς Κοινοπολιτείας. Τά ὄρια τῆς εἶναι:

Πρός τή δύση ἡ Ἀκτή τοῦ Ἐλεφαντόδοντος.

Πρός τό βορρά ὁ Ἄνω Βόλτα.

Προς τήν ἀνατολή τό Τόγκο καί

Πρός τό νότο ὁ Ἀτλαντικός ὠκεανός.

Ἔχει ἔκταση 237.850 km² καί πληθυσμό 9.000.000 κ. (1971).

Τό **κλίμα** εἶναι θερμό καί υγρό, ἰδίως στά νότια τῆς χώρας ὅπου ὑπάρχουν καί μεγάλα δάση πού κατέχουν τό 1/3 ὅλης τῆς χώρας. Πρός τά βόρεια τῆς ἐπικρατεῖ ἡ σαβάνα, πού καλύπτει τό 40% τῆς ἐπιφανείας.

Ἔχει προϊόντα ὁμοια μέ τῆς Ἀκτῆς τοῦ Ἐλεφαντόδοντος. Στήν παραγωγή κακάο ἔρχεται πρώτη σ' ὄλο τόν κόσμο. Ἔχει ἐπίσης καί διάφορα ὀρυκτά, μεταξύ αὐτῶν καί διαμάντια.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι ἡ Ἀγγλική καί **θρησκείες** ὁ Χριστιανισμός (30%), Μωαμεθανισμός (25%) καί ἡ Εἰδωλολατρεία.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ἀκκρα** (616.000 κ.), λιμάνι στόν κόλπο τῆς Γουϊνέας. Ἔχει πανεπιστήμιο καί βιομηχανίες.

ΤΟΓΚΟ

Τό **Τόγκο** ήταν πρώτα γερμανική άποικία και ως τό 1960 τό κηδεμόνευε ή Γαλλία μέ έντολή τοῦ ΟΗΕ. Άπό τό 1960 εἶναι άνεξάρτητο.

Βρίσκεται στίς άκτές τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας, άνατολικά τῆς Γκάνα μέ τήν όποία ἔχει τό ἴδιο κλίμα και τά ἴδια προϊόντα.

Ἡ ἔκτασή του εἶναι 57.000 km² και ό πληθυσμός του 2.000.000 κάτοικοι (1971).

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά γαλλικά και **θρησκείες** ό Χριστιανισμός, ό Ἰσλαμισμός και ή Εἰδωλολατρεία.

Πρωτεύουσα εἶναι τό **Λομέ** (150.000 κ.).

ΔΑΧΟΜΕΗ

Εὔρϊσκειται άνατολικά τοῦ Τόγκο, και δυτικά τῆς Νιγηρίας. Ἦταν γαλλική άποικία αλλά από τό 1960 εἶναι άνεξάρτητη μέ επίσημη **γλώσσα** τά γαλλικά και **θρησκεία** τό Χριστιανισμό, τόν Ἰσλαμισμό και τήν Εἰδωλολατρεία.

Ἐχει ἔκταση 112.662 km² και πληθυσμό 2.760.000 κ. (1971).

Τό **κλίμα** της και τά προϊόντα της μοιάζουν μέ τῆς Γκάνα.

Πρωτεύουσα εἶναι τό **Πόρτο-Νόβο** (75.000 κ.). Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μέ τό λιμάνι **Κοτονοῦ** (111.000 κ.).

ΑΝΩ ΒΟΛΤΑ

Ἦταν ως τό 1960 γαλλική άποικία και από τότε εἶναι άνεξάρτητη. Ὀνομάζεται ἔτσι, γιατί ἐκεῖ βρίσκονται οι πηγές και τό ψηλότερο μέρος, δηλ. ό «άνω ροῦς» τοῦ ποταμοῦ Ἄνω Βόλτα. Οι χῶρες μέ τίς όποιές συνορεύει εἶναι:

Πρός τό νότο ή Ἄκτῆ τοῦ Ἐλεφαντόδοντος, ή Γκάνα, τό Τόγκο και ή Δαχομέη.

Πρός τήν άνατολή τό κράτος τοῦ Νίγηρα και

Πρός τό βορρά και τή δύση τό Μαλί.

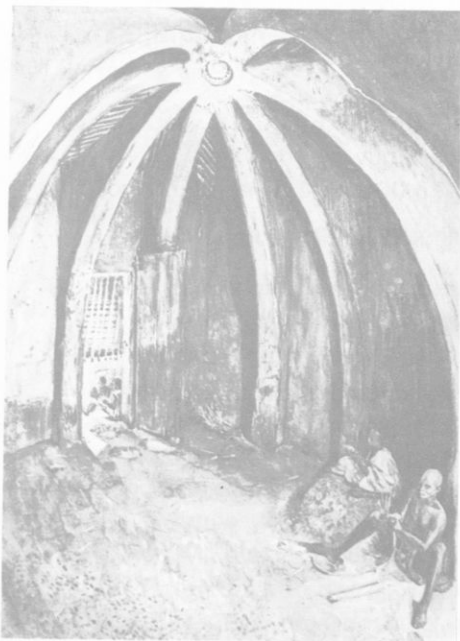
Έχει έκταση 275.000 km² και πληθυσμό 5.500.000 κ. (1971). Από τόν Ίσημερινό βρίσκεται σέ απόσταση μεγαλύτερη από 10^ο και γι' αυτό οί βροχές εἶναι λιγότερες. Έτσι τό μεγαλύτερο μέρος της σκεπάζεται από τή «σαβάνα». Ἡ μέση ἑτήσια θερμοκρασία κυμαίνεται ἀνάμεσα στους 27^ο και 29^οC, δηλαδή ἔχει θερμό κλίμα.

Οί κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή **γεωργία** καί τήν **κτηνοτροφία**. Καλλιεργοῦνται φιστίκια, μανιόκα, καλαμπόκι, σόργο, φόνια (πού ἀπό τούς σπόρους του κάνουν ψωμί). Ἐπίσης βαμβάκι, γλυκοπατάτες καριτέ καί **ιγκνάμ** (ἓνα φυτό μέ ὑπόγειους κονδύλους, πατάτες, πού τρώγονται). Ἐκτρέφονται τέλος, βοοειδή, πρόβατα καί γίδες.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά γαλλικά καί **θρησκείες** ὁ Χριστιανισμός, ὁ Ἰσλαμισμός καί ἡ Εἰδωλολατρεία.

Ἡ **Οὐαγκαντούγκον** (105.000 κ.) εἶναι πρωτεύουσα καί ἡ **Μπόμπο-Νιουλάσο** ἡ δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη.

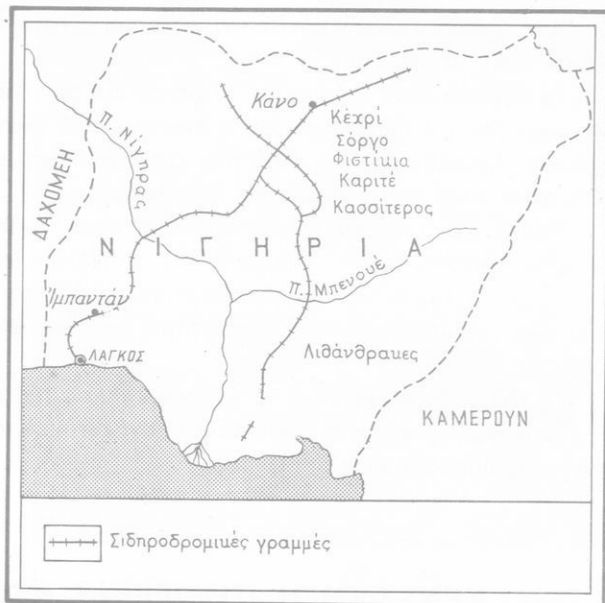
ΝΙΓΗΡΙΑ

Ἡ **Ὁμοσπονδία τῆς Νιγηρίας** ἀποτελεῖται ἀπό 12 πολιτείες καί εἶναι τό μεγαλύτερο σέ πληθυσμό κράτος τῆς Ἀφρικής. Ὡς τό 1960 ἦταν βρετανική ἀποικία καί ἀπό τότε εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος, μέλος τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας. Ἐνα μέρος της εἶναι τό ἄλλοτε γερμανικό Καμερούν. Ὅφείλει τό δνομά της στόν ποταμό Νίγηρα, πού διασχίζει τή χώρα ἀπό τό βορρά πρὸς τό νότο καί χύνεται στόν κόλπο τῆς Γουϊνέας.

Τό ἐσωτερικό μιᾶς ἀφρικανικῆς καλύβας. (Ἰδατογραφία ἀπό τή συλλογή τοῦ ἀφρικανολόγου Leo Frobenius).

Χάρτ. 44. Νιγηρία

Έχει έκταση 924.000 km² και πληθυσμό 56.000.000 κ. (1971).

Έχει θερμό και υγρό *κλίμα*. Οι βροχές είναι πολλές και φτάνουν προς τὰ παράλια τὰ 10 μέτρα τὸ χρόνο. Αυτό οφείλεται στους ανέμους πού φυσούν ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Γουϊνέας καί πού εἶναι φορτωμένοι ὑδροατμούς. Ὅσο ὅμως προχωροῦμε πρὸς τὰ βόρεια τῆς χώρας, οἱ βροχες ἐλαττώνονται καί μετὰ ἀπὸ τὰ δάση συναντοῦμε τὴ σαβάνα. Ἀκόμα βορειότερα οἱ βροχές εἶναι λίγες καί ἐπικρατεῖ ἡ στέπα.

Τὰ δάση εἶναι πυκνά (ζοῦγκλες) καί κατέχουν συνολικά τὸ 1/3 τῆς ἐπιφάνειας τῆς χώρας, ἐνῶ ἡ καλλιεργούμενη ἔκταση εἶναι τὸ 1/4.

Τὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς εἶναι ἡ κορυφή τοῦ ἠφαιστείου *Καμερούν* (4 070 μ.).

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴ *γεωργία* καί τὴν *κτηνοτροφία*. Καλλιεργοῦν κυρίως κακάο, φιστικιές καί ἐλαιοφθίνικες. Ἡ Νιγηρία ἔρχεται πρώτη στὴν παραγωγή φοινικελαίου, δεύτερη στὴν παραγωγή κακάο καί τρίτη στὴν παραγωγή φιστικιών. Καλλιεργοῦν ἐπίσης βαμβάκι, ρύζι, μανιόκα, σόργο, γλυκοπατάτες, καλαμπόκι καί καπνό. Ἀπὸ τὰ καουτσουκόδεντρα τῶν δασῶν τῆς καί τῶν φυτειῶν παράγουν ἀρκετὸ καουτσούκ. Ἐκτρέφουν βοοειδή, πρόβατα καί γίδια.

Ή από όρυκτά έχουν γαιάνθρακα, διάφορα μεταλλεύματα, χρυσό, άλλα και πολύ πετρέλαιο.

Τά άγγλικά είναι ή έπίσημη γλώσσα, υπάρχουν όμως και τοπικές **γλώσσες** όπως ή **Γιορούμπα** και ή **Χάουσα**, πού έκατομμύρια κάτοικοι όμιλούν τήν κάθε μιά. Τό 40% τών κατοίκων είναι μουσουλμάνοι, τά 20% χριστιανοί και οι υπόλοιποι είδωλολάτρες.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τής όμοσπονδίας είναι τό **Λάγκος** (1.000.000 κ.). Έχει μεγάλο λιμάνι, άεροδρόμιο, βιομηχανίες και Πανεπιστήμιο.

Τό **Ίμπαντάν** βρίσκεται λίγο βορειότερα από τό Λάγκος. Είναι μεγάλη βιομηχανική πόλη. Τό Πανεπιστήμιό της είναι ένα από τά μεγαλύτερα τής Άφρικής.

Τό **Πόρτ-Χαρούρ** είναι τό δεύτερο λιμάνι τής χώρας.

Τό **Κάνο** βρίσκεται στά βόρεια και συνδέεται μέ τό Ίμπαντάν και τό Λάγκος σιδηροδρομικά.

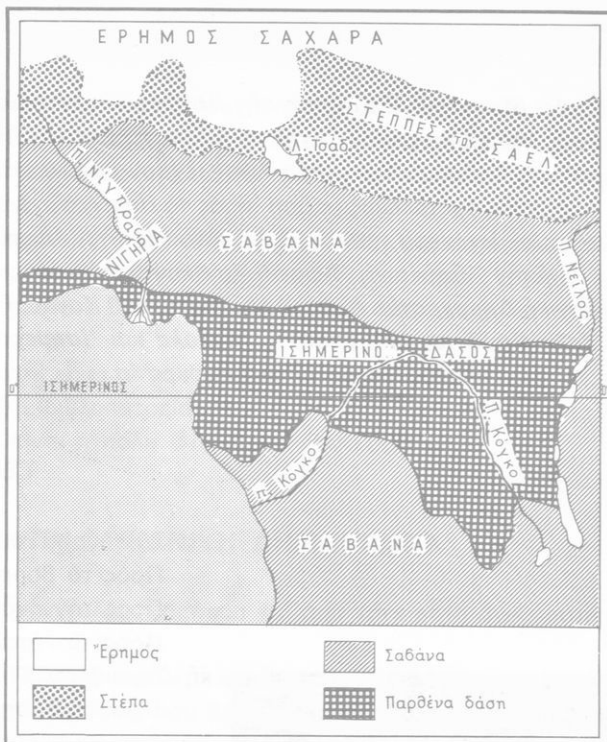
ΚΕΝΤΡΙΚΗ Ή ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά. Ή **Κεντρική ή Ίσημερινή Άφρική** εκτείνεται από τόν κόλπο τής Γουϊνέας ως τήν περιοχή τών Μεγάλων Λιμνών (Ταγκανίκας, Άλβέρτου, Έδουάρδου) και από τό Σαέλ ως τόν ποταμό Ζαμβέζη. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα τής Κεντρικής Άφρικής είναι ή λεκάνη τής λίμνης **Τσάδ** και τό λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο.

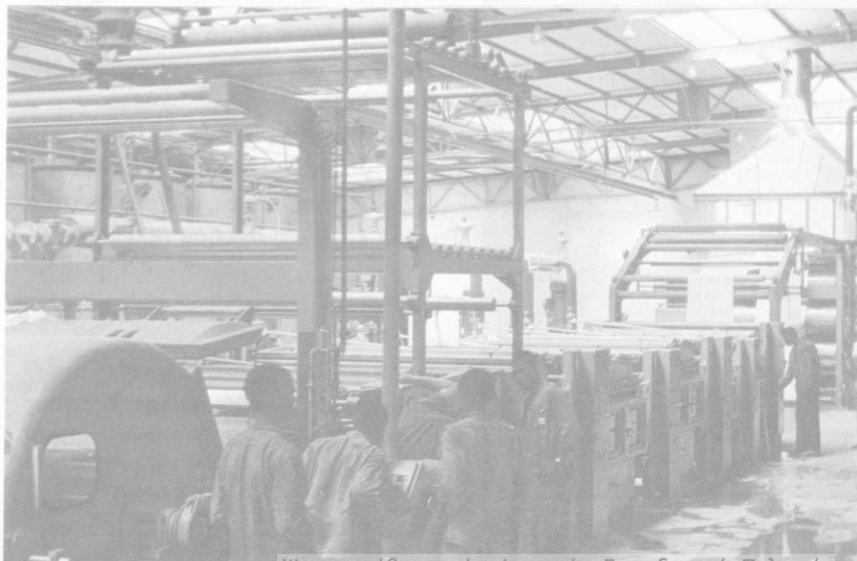
Τό **κλίμα**, ή **βλάστηση**, τά άγρια ζώα και φυτά καθώς και τά ζώα πού εκτρέφουν οι κάτοικοι ή τά φυτά πού καλλιεργούν είναι παρόμοια μ' έκείνα πού συναντήσαμε στή Δ. Άφρική. Στά βόρεια τής Κεντρικής Άφρικής απλώνεται ή έρημος, νοτιότερα ακολουθούν οι στέπες του Σαέλ, μετά έρχονται οι σαβάνες και τέλος τό παρθένο δάσος. Αυτό κατέχει έδώ πολύ μεγάλες εκτάσεις και προεκτείνεται και νοτιότερα από τόν Ίσημερινό (χάρτης 45) ως τό νότιο γεωγραφικό πλάτος 10°. Στά νότια του δάσους έχουμε πάλι διαδοχικά σαβάνες, στέπα και έρημο.

Έκτός από λίγους Τουαρέγκ, πού ζούν στή ζώνη του Σαέλ και λίγους Εύρωπαίους, όλοι οι άλλοι κάτοικοι τής Ίσημερινής Άφρικής είναι **νέγροι** πού άνήκουν σέ διάφορες νεγρικές φυλές (οι περισσότεροι στή

Χάρτ. 45. Βλάστηση στην Κεντρική Αφρική

“Ένα ποσοστό από τό βαμβάκι τής παραγωγής τους, οι χώρες τής Κεντρικής Αφρικής τό κατεργάζονται σέ δικά τους εργοστάσια

φυλή **Μπαντού**). Στά δάση τής 'Ισημερινής 'Αφρικής συναντούμε καί τους **νεγρίλλους**, πού λέγονται καί **πυγμαίοι**, έπειδή έχουν μικρό άνάστημα. Φτάνουν 1,5 μέτρο ύψος, έχουν μακριά μαλλιά καί χρώμα του δέρματος όχι τελείως μαύρο (πρός τό σοκολατί). Αύτοί θεωρούνται ότι είναι οί λιγότερο πολιτισμένοι κάτοικοι τής 'Αφρικής.

Στήν 'Ισημερινή 'Αφρική βρίσκονται τά κράτη **Τσάδ, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Γκαμπόν, Καμερούν, Ζαΐρ, Ρουάντα, Μπουρούντι, 'Αγκόλα** καί **'Ισημερινή Γουϊνέα**.

Τό πολίτευμά τους είναι Δημοκρατία.

ΤΣΑΔ

Τά σύνορά του είναι:

Πρός τό βορρά ή Λιβύη.

Πρός τήν άνατολή τό Σουδάν.

Πρός τό νότο ή Κεντροαφρικανική

Δημοκρατία.

Πρός τή δύση τό Καμερούν καί ό Νίγηρας.

“Ως τό 1960 ήταν γαλλική άποικία καί όφείλει τό όνομά του στή μεγάλη αλλά ρηχή λίμνη Τσάδ, πού βρίσκεται στά σύνορα μέ τό Νίγηρα (καί τή Νιγηρία).

“Έχει έκταση 1.284.000 km² καί πληθυσμό 3.800.000 κ. (1971).

Στό βόρειο μέρος του βρίσκεται ή Σαχάρα καί είναι σχεδόν τελείως άκα-

Στό Τσάδ παρασκευάζουν ένα είδος πίτας από φύκια πού ψήνουν στόν ήλιο. Αύτά τά φύκια περιέχουν τριπλάσια ποσότητα πρωτεϊνών από τό βοδινό κρέας!

τοίκτηο. Ἄλλά καί στό ὑπόλοιπο μέρος σκεπάζεται σχεδόν ὀλόκληρο ἀπο στέπα, ἐξ αἰτίας τῶν λίγων βροχῶν. Καλλιεργήσιμα ἐδάφη ὑπάρχουν μόνο στό λεκανοπέδιο τῆς λίμνης Τσάδ καί μάλιστα ἐκεῖ ὅπου μπορεῖ νά γίνει ἀρδευση.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή **γεωργία** καί τήν **κτηνοτροφία**. Καλλιεργοῦν κυρίως φιστίκια, σόργο, βαμβάκι, ρύζι, καλαμπόκι, σησάμι, ἐλαιφοίνικες. Ἐκτρέφουν βοοειδή, πρόβατα καί γίδια καθώς καί ἀρκετές καμήλες.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά γαλλικά καί **θρησκείες** ὁ Χριστιανισμός, ὁ Ἰσλαμισμός καί ἡ Εἰδωλολατρεία.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλη **Φόρ-Λαμύ** (100.000 κ.).

ΚΕΝΤΡΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ὡς τό 1960 ἦταν γαλλική ἀποικία καί ἀπό τότε εἶναι ἀνεξάρτητη. Βρίσκεται στά νότια τοῦ Τσάδ.

Ἔχει ἔκταση 617.000 km² καί πληθυσμό 1.600.000 κ. (1971).

Πρός τά νότια τῆς χώρας, πού βρίσκονται στή ζώνη τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὑπάρχουν μεγάλα δάση χάρη στίς πολλές βροχές πού πέφτουν. Βορειότερα εἶναι ἡ σαβάνα, καί στά βόρεια τῆς χώρας, ὅπου βρέχει λίγο, ἐπικρατεῖ ἡ στέπα.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή **γεωργία**. Καλλιεργοῦν φιστίκια, καφέ, βαμβάκι, διάφορους φοίνικες καί **σισάλ** (γιά σχοινιά).

Ἐπάρχουν μεγάλα ἀδαμαντωρυχεῖα.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά γαλλικά καί **θρησκείες** ὁ Χριστιανισμός, ὁ Ἰσλαμισμός καί ἡ Εἰδωλολατρεία.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Μπανγκί** (190.000 κ.).

ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΓΚΟ

Ἦταν καί αὐτή γαλλική ἀποικία ὡς τό 1960. Βρίσκεται στά νότια τῆς Κεντραφρικανικῆς Δημοκρατίας καί στά δυτικά τοῦ Ζαῖρ, ἀπό τό ὁποῖο τό χωρίζει ὁ ποταμός **Κόγκο** καί ὁ παραπόταμός του Οὐμπάνγκ.

Ὁ Ἰσημερινός χωρίζει στή μέση τή Λ. Δ. τοῦ Κογκό, ἔτσι τό **κλίμα**

Χάρτ. 46. Κεντρική ή 'Ι-σημερινή 'Αφρική

της είναι θερμό και υγρό με άφθονες βροχές. Γι' αυτό και τά δάση της είναι πολλά και πυκνά και δίνουν άφθονη ξυλεία.

Έχει έκταση 324.000 km² και πληθυσμό 960.000 κ. (1971).

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη **γεωργία**. Παράγεται φοινικέλαιο, καπνός, μπανάνες, κακάο, καουτσούκ και ξυλεία. Υπάρχουν αρκετά μεταλλεύματα μεταξύ τών όποιων και χρυσός.

Επίσημη **γλώσσα** είναι τά γαλλικά.

Πρωτεύουσα είναι η **Μπραζαβίλλ** (γύρω στίς 170.000 κ.), πάνω στόν ποταμό Κογκό και στά σύνορα μέ τό Ζαΐρ.

Η **Πουάντ-Νουάρ** (100.000 κ.) είναι λιμάνι στίς άτλαντικές άκτές και συνδέεται μέ τήν Μπραζαβίλλ μέ σιδηροδρομική γραμμή.

Η Λ. Δ. του Κογκό λέγεται και Κογκό-Μπραζαβίλλ.

ΓΚΑΜΠΟΝ

Ήταν γαλλική άποικία ως τό 1960. Βρίσκεται ανάμεσα στό μυχό

του κόλπου της Γουϊνέας και στή Λ. Δ. του Κογκό, στή ζώνη του Ίσημεριού. Γι' αυτό έχει κλίμα θερμό και υγρό, άφθονες βροχές και πολλά, μεγάλα και πυκνά δάση, που δίνουν άφθονη ξυλεία.

Έχει έκταση 267.000 km² και πληθυσμό 500.000 κ. (1970).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τή **γεωργία**. Παράγονται φιστίκια, φοινικέλαιο, καπνός, κακάο και καουτσούκ. Είναι ή μεγαλύτερη παραγωγός ξύλου **όκουμέ**. Υπάρχουν αρκετά μεταλλεύματα μεταξύ τών όποιων χρυσός και ούράνιο. Επίσης πετρέλαιο.

Γλώσσα τών κατοίκων και **θρησκείες** είναι όπως στα προηγούμενα κράτη.

Πρωτεύουσα είναι ή **Λίμπρ-βίλλ** (57.000 κ.) στα παράλια του κόλπου της Γουϊνέας.

Έργοστάσιο έπεξεργασίας ξύλου στήν Γκαμπόν

ΚΑΜΕΡΟΥΝ

Τό *Καμερούν* ήταν υπό τήν *κηδεμονία* τής Γαλλίας ώς τό 1960, όπότε έξινε άνεξάρτητο.

Βρίσκειται στό μυχό τουϊ κόλπου τής Γουϊνέας, στά βόρεια τής Γκαμπόν. Τό νότιο μέρος του είναι στή ζώνη τουϊ 'Ισημερινου' γι' αυτό έχει πολλές βροχές καί δάση. Τό βορειότερο μέρος του σκεπάζεται από σαβάνα.

Έχει έκταση 475.000 Km² καί πληθυσμό 5.800.000 κ. (1970).

Οί κάτοικοι άσχολούνται μέ τή *γεωργία* καί τήν *κτηνοτροφία*. Παράγονται κυρίως καφές, κακάο, μπανάνες, φιστίκια, φοινικέλαιο, βαμβάκι, καουτσούκ καί ξυλεία. Έκτρέφονται βοοειδή, πρόβατα καί γίδια.

Έπίσημες *γλώσσες* είναι τά άγγλικά καί τά γαλλικά, θρησκείες όπως καί στά προηγούμενα κράτη.

Πρωτεύουσα είναι ή *Γιαουντέ* (120.000 κ.). Έχει Πανεπιστήμιο.

Η *Ντουάλα* (230.000 κ.) είναι ή μεγαλύτερη πόλη καί λιμάνι στόν κόλπο τής Γουϊνέας.

Έργοστάσιο άλουμίνιου στό Καμερούν

ΖΑΪΡ

Είναι τό άλλοτε Βελγικό Κογκό πού ήταν ώς τό 1960 βελγική άποικία.

Τά σύνορά του είναι:

Πρός τό βορρά ή Κεντροαφρικανική Δημοκρατία καί τό Σουδάν.

Πρός τήν άνατολή ή Ουγκάντα, ή Ρουάντα, τό Μπουρούντι, ή λίμνη Τανγκανίκα καί τό Μαλάουϊ.

Πρός τό νότο ή Ζάμπια καί ή Άγκόλα καί

Πρός τή δύση ή Λ. Δ. του Κογκό.

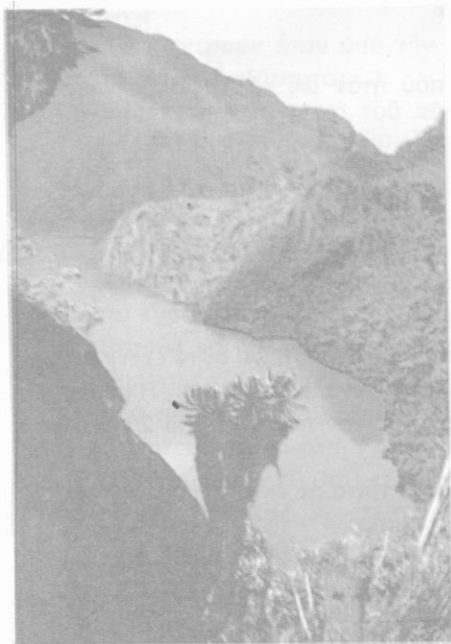
Διασχίζεται από τόν 'Ισημερινό σχεδόν στή μέση· γι' αυτό έχει **καλίμα** θερμό καί ύγρό, πολλές βροχές καί δάση μεγάλα καί πυκνά. 'Η μέση έτήσια θερμοκρασία κυμαίνεται άνάλογα μέ τήν περιοχή, από 21°C - 26°C.

'Εχει έκταση 2.345.000 Km². (Είναι τό τρίτο σέ έκταση κράτος τής 'Αφρικής μετά τό Σουδάν καί τήν 'Αλγερία).

'Ο πληθυσμός του είναι 22.800.000 κ. (1972). Μεταξύ τών κατοίκων του ήταν καί έκατό περίπου χιλιάδες Εύρωπαίοι καθώς καί 2-3 χιλιάδες 'Ελληνες. Μετά τήν άνεξαρτησία όμως τής χώρας πολλοί Εύρωπαίοι αναγκάστηκαν νά φύγουν από έκει. Οί υπόλοιποι κάτοικοι είναι νέγροι **Μπαντού**. Στά δάση ζοϋν **πυγμαίοι** μέ άνάστημα λιγότερο από 1,50 m., οί όποιοι ζοϋν μέ τό κυνήγι.

Πρός τά νότιά του οί βροχές είναι λιγότερες καί έπικρατεί ή σαβάνα. Γενικά τά 50% τής έπιφάνειάς του σκεπάζονται μέ πυκνά δάση, τά 21% είναι καλλιεργήσιμες έκτάσεις καί τά υπόλοιπα 29% λιβάδια γιά τήν κτηνοτροφία καί σαβάνα. Σέ μικρή μόνον έκταση μήκους, 35 χιλιομέτρων, τό Ζαΐρ έχει παράλια προς τόν 'Ατλαντικό ώκεανό. 'Η μεγαλύτερη πεδιάδα του είναι τό λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο, πού διαρρέεται από τόν ποταμό Κόγκο καί τούς παραποτάμους του. Τό ψηλότερο σημείο του είναι ή κορυφή του βουνου **Ρουβενζόρι** (5119 Μ.). Αυτό βρίσκεται προς τά άνατολικά τής χώρας κοντά στή λίμνη του **'Εδουάρδου**.

Ποτάμια. 'Εξαιτίας τών πολλών βροχών ύπάρχει στό Ζαΐρ ό μεγάλος ποταμός **Κόγκο** μέ τούς παραποτάμους του. Οί πηγές του είναι στά όροπέδια πού βρίσκονται προς τά σύνορα του Ζαΐρ μέ τή Ζάμπια καί χύνεται στόν 'Ατλαντικό ώκεανό κοντά στά σύνορα του Ζαΐρ μέ τήν 'Αγ-

Ἡ λίμνη Κιβού

κόλα. Ὁ ποταμὸς Κόγκο, ἂν καί εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ποτάμια τοῦ κόσμου, δέ διευκολύνει τὴ συγκοινωνία, γιατί εἶναι πλωτός μόνο τμηματικά, ἐπειδὴ ἔχει καταρράκτες. Σέ μήκος εἶναι τὸ δεύτερο, μετὰ τὸ Νεῖλο, ποτάμι τῆς Ἀφρικῆς.

Λίμνες. Πρὸς τὰ ἀνατολικά τοῦ Ζαῖρ ὑπάρχουν πολλές καὶ μεγάλες λίμνες. Οἱ πιὸ σημαντικές εἶναι:

Ταγκανίκα. Βρίσκεται σέ ὕψος 840 μ. καί εἶναι ἀπὸ τίς μεγαλύτερες λίμνες τῆς γῆς πού δέν ἔχουν ἄλμυρό νερό (35.130 Km²).

Ἀλβέρτου (5335 Km²).

Ἐδοῦάρδου (2.150 Km²).

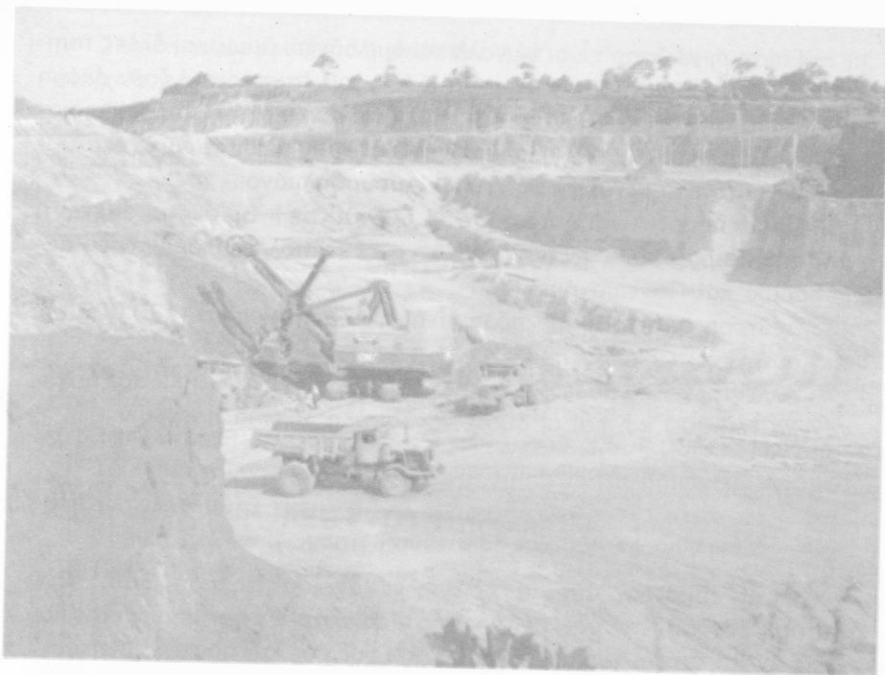
Κιβού (4853 Km²). Αὐτὴ βρίσκεται στὰ σύνορα μέ τὴ Ζάμπια.

Ἡ περιοχή στὴν ὁποία βρίσκονται οἱ λίμνες αὐτές εἶναι ἓνα ὁροπέδιο καὶ λέγεται **περιοχὴ τῶν Μεγάλων Λιμνῶν**. Στὴν περιοχή αὐτὴ βρίσκονται καὶ ἄλλες λίμνες, πού δέν ἀνήκουν στοῦ Ζαῖρ.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τὴ **γεωργία**, γιατί ἡ μύγα **Τσε-τσε** πού ὑπάρχει σέ πολλές περιοχές τοῦ Ζαῖρ ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως βαμβάκι, καφές, καουτσουκόδεντρα (ὑπάρχουν μεγάλες φυτεῖες), καλαμπόκι, καπνός, μανιόκα, πατάτες, ὄσπρια, ρύζι κλπ.

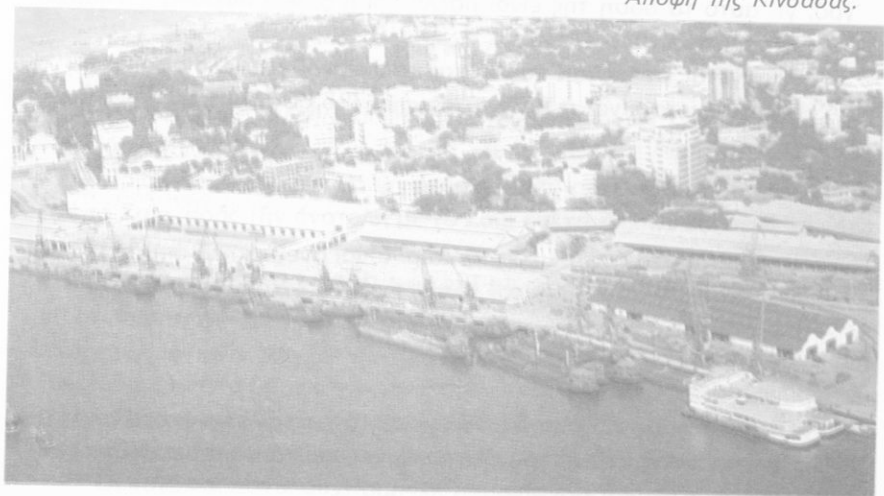
Τὰ ἄγρια ζῶα ἀφθονοῦν. Συναντᾶ κανεῖς ἐκεῖ λιοντάρια, λεοπαρδάλεις, ἐλέφαντες, ρινόκερους, ἵπποπόταμους, βουβάλια, καμηλοπαρδάλεις κλπ. Ἐπίσης ὑπάρχουν πολλά ἔρπετά, ὅπως πύθωνες καὶ διάφορα δηλητηριώδη φίδια. Ὑπάρχουν ἀκόμα πολλά πτηνά καὶ ἔντομα.

Ἐχει πολλά **ὄρυκτά** ἰδίως στὴν ἐπαρχία τῆς **Κατάνγκα**, στὰ νότια τῆς χώρας, πρὸς τὴ Ζάμπια, ὅπως γαιάνθρακα, χαλκό, χρυσό, οὐράνιο καὶ διαμάντια. Τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα τοῦ ἔχουν τὴ μεγαλύτερη παραγωγή στὸν κόσμο.

Όρυχεϊο χαλκοῦ στήν Κατάγκα.

Άποψη τῆς Κινσάσας.

Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τὰ γαλλικά, ὀμιλοῦνται ὅμως καί ἄλλες τοπικές γλώσσες, ὅπως ἡ Λινγκάλα. Στὰ δάση τοῦ ἐσωτερικοῦ ζοῦν ἀκόμη ὀμάδες ἰθαγενῶν πού βρίσκονται σέ πρωτόγονη κατάσταση. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι εἰδωλολάτρες. Ὑπάρχουν ἐπίσης μερικά ἑκατομμύρια χριστιανοί καί μερικές χιλιάδες μουσουλμάνοι.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Κινσάσα** (1.500.000 κ.). Βρίσκεται ἀπέναντι ἀπό τήν Μπραζαβίλ στόν ποταμό Κόγκο. Ἔχει πολλές βιομηχανίες, ἀεροδρόμιο καί Πανεπιστήμιο.

Δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη εἶναι ἡ **Λουμπουμπάσι** (250.000 κ.). Καί αὐτή ἔχει Πανεπιστήμιο.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ **Κισανγκάνι** (150.000 κ.) καί ἡ **Κατάνγκα** (70.000 κ.), καί οἱ δύο εἶναι μεγάλα λιμάνια ποταμῶν.

ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΟΥ·Ι·ΝΕΑ

Ἦταν Ἰσπανική ἀποικία πού ἔγινε ἀνεξάρτητη τό 1968. Ἔχει ἔκταση 28.000 Km² μαζί μέ τὰ νησιά **Φερνάντο-Πό** καί **Ἄννομπόν**, πού βρίσκονται στό μυχό τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας καί πού τῆς ἀνήκουν.

Ὁ πληθυσμός της εἶναι 290.000 κ. (1971).

Ἐπειδή βρίσκεται κοντά στόν Ἰσημερινό, ἔχει **κλίμα** θερμό καί ὑγρό, γι' αὐτό τὰ δάση της εἶναι πολλά καί ἡ ξυλεία ἀφθονή. (Ὑπάρχει καί τό πολύτιμο ξύλο **ἔβενος**).

Παράγεται καφές καί κακάο καί καλλιεργοῦνται ἐλαιοφοίνικες. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Σάντα Ἰζαμπέλ** (35.000 κ.).

ΡΟΥΑΝΤΑ

Βρίσκεται στά ἀνατολικά τοῦ Ζαῖρ. Εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπό τό 1962. Ἔχει ἔκταση 26.300 Km² καί πληθυσμό 4 ἑκατομμύρια (1972).

Τό ἰσημερινό — θερμό καί ὑγρό — **κλίμα** της μετριάζεται ἀπό τό μέγало της ὕψος: Τό μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας εἶναι ἀνάμεσα στά 1800 ὠς 2800 μ.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή **γεωργία** καί τήν **κτηνοτροφία**. Ἡ ἀλιεία εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένη στίς λίμνες καί τὰ ποτάμια. Ἐξάγει κυρίως καφέ. Ἔχει καί ἀρκετά μεταλλεύματα.

Τοπική **γλώσσα** είναι ή **ρουάντα**, μιά ωραία μουσική γλώσσα μέ στοιχειά προσωδίας, καί επίσημη τά γαλλικά.

Πρωτεύουσα είναι ή **Κιγκάλι** (25.000 κ.). Έχει ύψόμετρο 1500 μ. καί μέση έτήσια θερμοκρασία 19°C.

ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ

Βρίσκεται στά νότια τής Ρουάντα καί σέ άρκετό μήκος τά δυτικά σύνορά της μέ τό Ζαΐρ βρίσκονται στή λίμνη Τανγκανίκα. Είναι άνεξάρτητη από τό 1962.

Έχει έκταση 28.000 km² καί πληθυσμό 3.600.000 κ. (1971).

Τό κλίμα καί ή οίκονομία της είναι όμοια μέ τής Ρουάντα. Άνάμεσα στά μεταλλεύματά της ύπάρχει καί χρυσός.

Τοπική **γλώσσα** είναι ή Ρούντι καί επίσημη τά γαλλικά.

Πρωτεύουσα είναι ή **Μπουτζουμπούρα** (80.000 κ.). Αυτή μέ τό όνομα Ούζουμπούρα ήταν πρωτεύουσα τής Ρουάντα-Ουρούντι, πού ήταν υπό τήν κηδεμονία του Βελγίου ώς τό 1962, όποτε χωρίστηκε στά δύο άνεξάρτητα κράτη, Ρουάντα καί Μπουρούντι.

ΑΓΚΟΛΑ

Η Άγκόλα ήταν άποικία τής Πορτογαλίας ώς τό 1975, όποτε έγινε άνεξάρτητη.

Βρίσκεται πρós τήν άτλαντική άκτή καί συνορεύει πρós τό βορρά μέ τό Ζαΐρ, πρós τήν άνατολή μέ τό Ζαΐρ καί τή Ζάμπια καί πρós τό νότο μέ τή Ναμίμπια.

Έχει έκταση 1.274.000 km² καί πληθυσμό 5.700.000 κ. (1971).

Τό μεγαλύτερο μέρος τής χώρας βρίσκεται σ' ένα όροπέδιο πού τό ψηλότερο σημείο του έχει ύψος 2 500 μ. Στην άκτή ύπάρχει μιά στενή πεδιάδα πού στά βόρεια γίνεται πιό πλατιά. Η νοτιοδυτική περιοχή έχει λίγες βροχές καί γι' αυτό σκεπάζεται από σαβάνα ενώ στή βορειοδυτική περιοχή, όπου βρέχει περισσότερο, ύπάρχουν δάση.

Οί κάτοικοι άσχολούνται μέ τή **γεωργία**, τήν **κτηνοτροφία** καί τήν **ά-**

Λιεία. Υπάρχουν όμως αρκετά μεταλλεύματα καθώς και διαμάντια και πετρέλαιο. **Εξάγει** κυρίως καφέ.

Οι διάφορες τοπικές γλώσσες ανήκουν στην οικογένεια των γλωσσών Μπαντού. Κύρια ευρωπαϊκή γλώσσα είναι η πορτογαλική.

Πρωτεύουσα είναι η **Λουάντα** (250.000 κ.) με λιμάνι στον Άτλαντικό ωκεανό.

Η **Λομπίτ** (70.000 κ.) είναι το πρώτο λιμάνι της χώρας.

Στό βόρειο μέρος της χώρας, στην άτλαντική ακτή, βρίσκεται και η **Καμπίντα** (έκτ. 8 000 km² και πληθυσμός γύρω στις 20.000 κ.), που ήταν και αυτή πορτογαλική αποικία.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

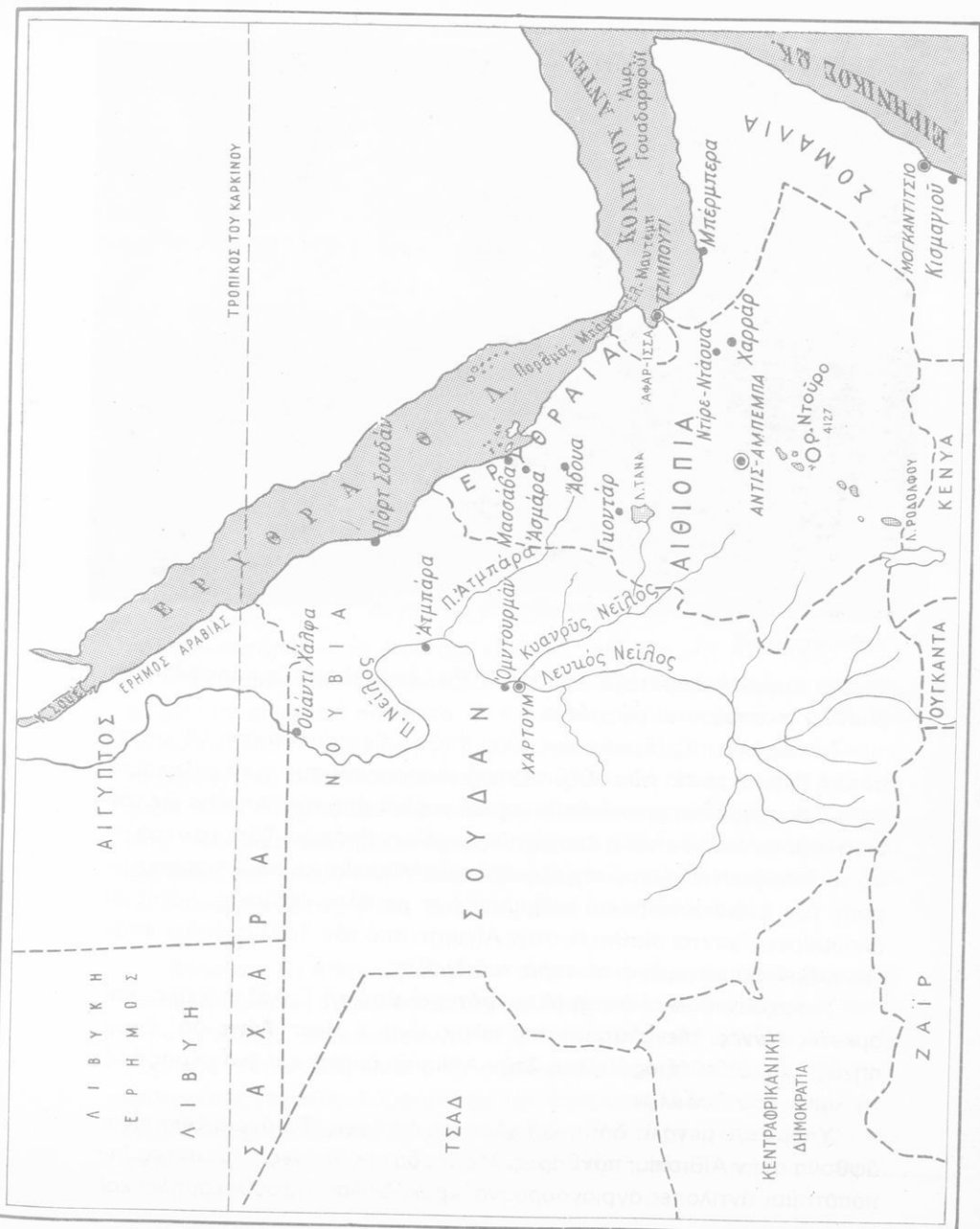
Πρόκειται για το τμήμα της Άφρικης που βρίσκεται νότια της Αιγύπτου ως τη Ροδεσία και τον Ινδικό ωκεανό, στα ανατολικά της Κεντρικής Άφρικης (έγχρ. χάρτης 11). Σ' αυτή βρίσκονται οι εξής χώρες: Η **Αιθιοπία**, το **Σουδάν**, η **Σομαλία**, η **Ουγκάντα**, η **Κένυα**, η **Τανζανία** και η **Μοζαμβίκη**.

ΑΙΘΙΟΠΙΑ

Η Αιθιοπία (χάρτης 47) έχει έκταση 1.221.000 km² και πληθυσμό 27.250.000 κ. (1974). (Η περιοχή της Αιθιοπίας, που βρίσκεται προς την Έρυθρά θάλασσα ονομάζεται Έρυθραία. Ο πληθυσμός της έχει άραβικά ήθη και έθιμα και άραβική γλώσσα. Στην Αιθιοπία προσαρτήθηκε από το 1962).

Η Αιθιοπία είναι γενικά χώρα όρεινή, με μέσο ύψος 2 000 μ. Έχει όροπέδια και ψηλά όρη που πολλά ξεπερνούν τις 4 000 μ. ύψος. Η ψηλότερη κορυφή είναι η **Ράς-Ντασκιάν** (4 628 μ.).

Τό **κλίμα** ποικίλλει στις διάφορες περιοχές, ανάλογα με τό ύψος τους. Στη ζώνη που έχει ύψος μέχρι 1.200 μ., η θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 20° και 40°C. Στη ζώνη με ύψος 1.200-2.750 μ. η θερμο-

Χάρτ. 47. Σουδάν και Αιθιοπία.

Αιθίοπες ιερείς.

κρασία κυμαίνεται μεταξύ 15^ο και 30^οC, ενώ οι ψηλές κορυφές τῶν βουνῶν σκεπάζονται μέ χιόνια.

Τά παράλια τῆς Ἐρυθραίας εἶναι ἀπό τά θερμότερα στή γῆ καί σ' αὐτά ἡ θερμοκρασία τῶν 50^οC σέ σκιά εἶναι συνηθισμένη τό καλοκαίρι.

Οἱ βροχές εἶναι γενικά ἄφθονες καί κυρίως ἀπό τόν Ἀπρίλιο ὡς τόν Σεπτέμβριο, ὅποτε εἶναι ἡ ἐποχή τῶν μεγάλων βροχῶν. Τότε τά νερά ἀπό τό Γαλάζιο Νεῖλο (πού πηγάζει ἀπό τήν Αἰθιοπία) καί τούς παραποτάμους του φουσκώνουν καί πλημμυρίζουν μεγάλες ἐκτάσεις. Αὐτές οἱ πλημμύρες γίνονται αἰσθητές στήν Αἴγυπτο ἀπό τόν Ἰούλιο, ὅποτε φτάνουν ἐκεῖ φουσκωμένα τά νερά τοῦ Νεῖλου.

Ἐπάρχουν πολλοί ποταμοί, μικρότεροι ἀπό τό Γαλάζιο Νεῖλο, καί ἀρκετές **λίμνες**. Μεγαλύτερη ἀπό αὐτές εἶναι ἡ λίμνη **Τάνα**, ἀπ' ὅπου πηγάζει καί ὁ Γαλάζιος Νεῖλος. Στήν Αἰθιοπία ἀνήκει καί ἓνα μέρος ἀπό τή λίμνη τοῦ **Ροδόλφου**.

Ἐπάρχουν μεγάλα δάση καί χλοερές ἐκτάσεις. Τά ἄγρια ζῶα εἶναι ἄφθονα στήν Αἰθιοπία: πάνθηρες, λεοπαρδάλεις, ὕαινες, ἐλέφαντες, ἵπποπόταμοι, ἀντιλόπες, ἀγριογούρουνα, κροκόδειλοι, στρουθοκάμηλοι καί

Το βιοτικό επίπεδο της Αιθιοπίας είναι πολύ χαμηλό
πολλά λιοντάρια — τό λιοντάρι είναι τό έμβλημα τής Αιθιοπίας.

Τό έδαφος είναι εύφορότατο καί ή χώρα είναι **αυτάρκης** σέ γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα, αν καί καλλιεργούνται μόνο τά 10% από τό καλλιεργήσιμο έδαφος τής. Καλλιεργούνται βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, καφεόδεντρα, καουτσουκόδεντρα, έσπεριδοειδή, έλιές, συκιές καί διάφορα άλλα όπωροφόρα δέντρα. Έπίσης λαχανικά, δημητριακά, πιπέρι κλπ. Έπάρχουν καί αρκετά άρτόδεντρα πού από τούς καρπούς τους παρασκευάζουν ψωμί. Καί ή **κτηνοτροφία** είναι πολύ άναπτυγμένη. Έκτρέφονται πρόβατα, γίδια, βοοειδή, άλογα, καμήλες κ.ά.

Κάτοικοι. Οί **Αιθίοπες** ανήκουν στή λευκή φυλή καί είναι **χαμιτικής** καταγωγής, όμως έχουν ύποσσει μεγάλη έπιμείζια μέ τούς νέγρους καί έτσι σέ πολλούς ύπερισχούον τά νέγρικα χαρακτηριστικά. Στά νότια τής χώρας, ό πληθυσμός είναι στήν πλειοψηφία **νέγροι** πρόκειται γιά τούς νειλοτικούς νέγρους. Σύμφωνα με τήν άποψη μερικών άνθρωπολόγων, οί Αιθίοπες άποτελούν ιδιαίτερο κλάδο, πού διατηρείται όπως ήταν στήν άρχή, χωρίς νά έξελιχθει ούτε στή λευκή ούτε στή μαύρη φυλή.

Άποψη της Άντις Άμπέμπα.

Γλώσσα της Αιθιοπίας είναι τὰ **Άνχαρικά** πρόκειται για μία γλώσσα «σημιτική πού μοιάζει, δηλαδή, με τὰ άραβικά καί τὰ έβραϊκά. Στο θρήσκευμα είναι **κόπτες**.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή **Άντις-Άμπέμπα**, πού σημαίνει «όμορφο λουλούδι» με 700.000 κατοίκους, μεταξύ τών όποιών καί άρκετοί Έλληνες. Βρίσκεται σέ ύψος 2 500 μ. καί είναι ή πιό σύγχρονη πόλη τής

Αιθιοπίας με μοντέρνα κτήρια καί ώραίους δρόμους.

Ώραία πόλη με μεσογειακό χρώμα είναι καί ή **Άσμάρα** (200.000 κ.) πού βρίσκεται στήν Έρυθραία.

Η **Ντίρε-Ντάουα** (50.000 κ.) βρίσκεται στή σιδηροδρομική γραμμή Άντις Άμπέμπα - Τσιμπούτι.

Η **Χαρράρ** (40.000 κ.) είναι κέντρο έμπορίου καφέ.

Η **Γκοντάρ** (30.000 κ.) ήταν ή παλιά πρωτεύουσα τής Αιθιοπίας.

Η **Μασσάβα** (25.000 κ.) βρίσκεται καί αύτή στήν Έρυθραία καί είναι σημαντικό λιμάνι.

ΣΟΥΔΑΝ

Τό Σουδάν έγινε ανεξάρτητο τό 1956. Είναι ή μεγαλύτερη σέ έκταση χώρα τής Άφρικής. Έχει έκταση 2.506.000 km² άλλά ό πληθυσμός τής είναι μόνον 16.000.000 κ., όποτε ή πυκνότητα είναι 5.4 κατ./km². Μεταξύ τών κατοίκων υπάρχουν καί χίλιοι περίπου Έλληνες, κυρίως στήν πρωτεύουσα. (Τό έλληνικό στοιχείο έπαιξε σημαντικό ρόλο στήν οικονομική εξέλιξη τής χώρας).

Τό μεγαλύτερο μέρος τής χώρας είναι έρημος. Γι' αυτό ό πληθυσμός συγκεντρώνεται κατά μήκος τοϋ Νείλου καί τών παραποτάμων του, δηλαδή σέ έκτάσεις πού άρδεύονται καί μποροϋν νά καλλιεργηθοϋν. Τό βόρειο μέρος τής χώρας, δηλ. ή Νουβία (χάρτης 47), με εξαί-

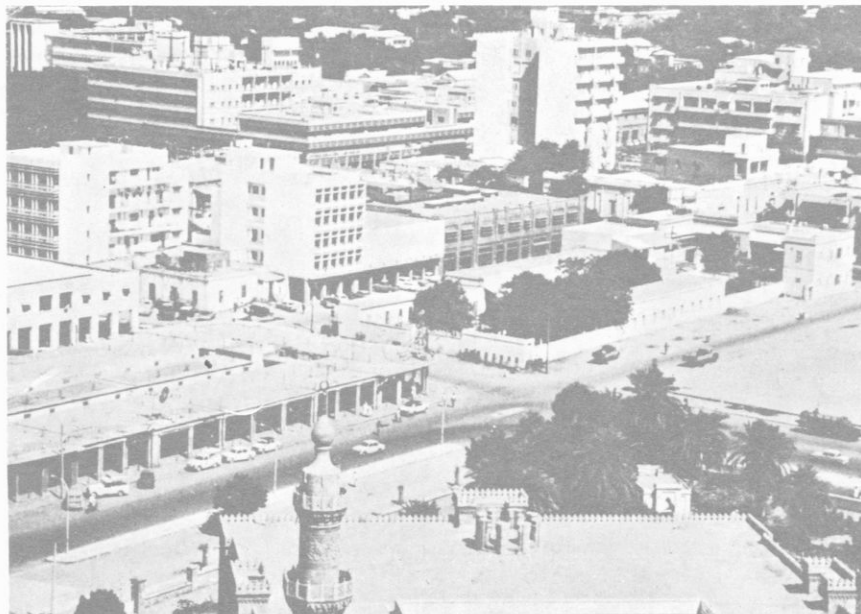

Πυραμίδες στο Β. Σουδάν (2000 π.Χ.).

ρεση τή στενή κοιλάδα του Νείλου, είναι άμμόδης και άνυδρη έρημος χωρίς καθόλου βροχή. Νοτιότερα οι βροχές είναι περισσότερες και επιτρέπουν τήν ύπαρξη στεπών, ενώ στα νότια τής χώρας επικρατεί ή σαβάνα. Η θερμοκρασία είναι μεγάλη όλο τό χρόνο. Η μέση θερμοκρασία του Ιανουαρίου είναι 21°C και του Ιουλίου 33°C. Στο Χαρτούμ ή θερμοκρασία 50°C σέ σκιά δέν είναι σπάνια, ενώ τή νύχτα σέ πολλά μέρη του Β. Σουδάν μπορεί νά πέσει και κάτω από τούς 0°C τό χειμώνα. Στίς στέπες και τίς σαβάνες του Σουδάν συναντά κανείς άφθονα ζώα, κάθε είδους, όμοια μέ όσα αναφέραμε προηγουμένως. Υπάρχουν ακόμα πολλές στρουθοκάμηλοι και τερμίτες (άσπρα μερμήγκια).

Ο **Νείλος** διασχίζει τό Σουδάν από τό νότο πρός τό βορρά, σχηματίζοντας από τό Χαρτούμ ως τό Άσσουάν 6 καταρράχτες, πού τόν έμποδίζουν νά είναι πλωτός σέ όλο του τό μήκος.

Οι κάτοικοι ασχολούνται μέ τή **γεωργία** και τήν **κτηνοτροφία**. Πρώτη θέση ανάμεσα στίς καλλιέργειες έχει τό βαμβάκι. Επίσης καλλιερ-

Άποψη του κέντρου του Χαρτούμ. Προσέξτε τις στοές που έχουν τὰ διάφορα κτήρια, γιά νά προστατεύονται οἱ διαβάτες ἀπό τόν καυτερό ἥλιο.

γούν κεχρί, καλαμπόκι, φιστίκια, σησάμι, μπανάνες, φοίνικες κ.ἄ. Τό Σουδάν παράγει πολύ κόμμι, τὰ 90% τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς. Ἡ κτηνοτροφία στίς στέπες καί τή σαβάνα ἔχει μεγάλη ἀνάπτυξη. Ἐκτρέφουν πρόβατα, γίδες, βοοειδή, στρουθοκαμήλους καί καμήλες.

Οἱ κάτοικοι εἶναι νέγροι, ἄλλωστε καί τό ὄνομα τῆς χώρας προέρχεται ἀπό τήν ἀραβική λέξη πού σημαίνει μαῦρο. Πρός τὰ βόρεια ὑπάρχουν καί μιγάδες ἀπό τήν ἐπιμίξια νέγρων μέ Αἰγυπτίους, Βερβέρους, Αἰθίοπες καί Ἄραβες.

Ἐπίσημες **γλῶσσες** εἶναι τὰ ἀραβικά καί τὰ ἀγγλικά. Στά νότια τῆς χώρας μιλοῦν πολλές τοπικές (ἀφρικανικές) γλῶσσες. Στό **θρήσκευμα** οἱ κάτοικοι εἶναι μουσουλμάνοι, χριστιανοί καί εἰδωλολάτρες.

Πόλεις. Τό **Χαρτούμ** (250.000 κ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα. Βρίσκεται στή συμβολή τοῦ Λευκοῦ καί Γαλάζιου Νείλου (χάρτης 47). Εἶναι καινούρια πόλη μέ διεθνές ἀεροδρόμιο καί Πανεπιστήμιο. Ἐκεῖ ἐδρεύει

Κάτοικοι τοῦ Σουδάν μέ τίς τοπικές τους ένδυμασίες χορεύουν «τό χορό τῶν σπαθιῶν».

καί Ἑλληνας μητροπολίτης, ὁ **Νουβίας**. Ὑπάρχει ἑλληνικό δημοτικό καί γυμνάσιο. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μέ τό Κάιρο.

Τό **Ὀμντουρμάν** (250.000 κ.) βρίσκεται πολύ κοντά στό Χαρτούμ καί ἔχει πιά ἔντονο τοπικό χαρακτήρα ἀπό τό Χαρτούμ. Οἱ δύο αὐτές πόλεις μαζί μέ τό **Βόρειο Χαρτούμ** (130.000 κ.) ἀποτελοῦν στήν πραγματικότητα μιά μεγάλη πόλη.

Τό **Πόρτ-Σουδαν** (110.000 κ.) συνδέεται σιδηροδρομικῶς μέ τό Χαρτούμ καί εἶναι λιμάνι στήν Ἐρυθρά Θάλασσα.

ΣΟΜΑΛΙΑ

Ἦγινε ἀνεξάρτητη ἀπό τόν Ἰούλιο τοῦ 1960 καί τήν ἀπέτελεσε τό πρῶν βρετανικό προτεκτοράτο τῆς Σομαλίας καί ἡ ἰταλική Σομαλία. Βρίσκεται μεταξύ τῆς Αἰθιοπίας καί τῆς Κένυα, πρὸς τόν κόλπο τοῦ Ἄν-τεν καί τόν Ἰνδικό ὠκεανό. Ἔχει ἔκταση 640.000 km² καί πληθυσμό 2.900.000 κ. (1971).

Έχει **κλίμα** θερμό και ξηρό. Οι μέσες ετήσιες θερμοκρασίες κυμαίνονται μεταξύ 20°C και 28°C. Οι βροχές είναι λίγες και στο έσωτερικό της χώρας είναι λιγότερες από 200 mm· έτσι υπάρχουν εκεί μεγάλες έρημοι.

Οι κάτοικοι ονομάζονται **Σομαλί** και συγγενεύουν φυλετικά με τους Αιθίοπες. Μιλούν μιά αφρικανική γλώσσα με πλούσια προφορική λογοτεχνική παράδοση. Στο θρήσκευμα είναι μουσουλμάνοι ή είδωλολάτρες, υπάρχουν όμως και λίγοι χριστιανοί.

Άσχολούνται κυρίως με την **κτηνοτροφία** και λιγότερο με τη **γεωργία**. Καλλιεργούν κυρίως καλαμπόκι, πού αποτελεί και τη βάση της διατροφής των κατοίκων, μπανανιές και βαμβάκι. Έκτρέφουν πρόβατα (4 εκατομ.), γίδια (5 εκατομ.), καμήλες (3 εκατομ.) και βοοειδή (3 εκατομ.).

Πρωτεύουσα είναι τό **Μαγκαντίσιο** (175.000 κ.) πού ήταν πρωτεύουσα της Ιταλικής Σομαλίας, στον Ινδικό Ωκεανό. Η **Μπερμπέρα** (50.000 κ.), λιμάνι στον κόλπο του Άντεν, ήταν η πρωτεύουσα της βρετανικής Σομαλίας.

ΕΔΑΦΟΣ ΑΦΑΡ ΚΑΙ ΙΣΣΑ

Πρόκειται για τη γαλλική Σομαλία πού βρίσκεται μεταξύ Αιθιοπίας και Σομαλίας προς τον κόλπο του Άντεν.

Έχει έκταση 22.000 km² και πληθυσμό 100.000 κ. (1971), σομαλικής κυρίως καταγωγής.

Τό έδαφος Άφάρ και Ίσά θεωρείται ως υπερπόντιο γαλλικό μητροπολιτικό έδαφος. Οι εντόπιοι κάτοικοί του έχουν μιά περιορισμένη αυτοδιοίκηση.

Πρωτεύουσα είναι τό **Τσιμπουτί** (62.000 κ.), λιμάνι στον κόλπο του Άντεν.

ΟΥΓΚΑΝΤΑ

Η Ουγκάντα ήταν ως τό 1962 βρετανική άποικία. Έχει έκταση 236.000 km² και πληθυσμό 10.000.000 κ. (1971).

πρός τή δύση τό Ζαΐρ.

Τά σύνορα τῆς Ουγκάντα μέ τήν Κένυα καί τήν Τανζανία συνεχίζονται καί μέσα στή λίμνη **Βικτωρία**. Αὐτή εἶναι ἡ δευτέρη σέ ἔκταση (83.310 km²) λίμνη τῆς γῆς μέ γλυκό νερό, μετά τή λίμνη **Ἄνωτέρα** στίς Η.Π.Α.

Ἐπίσης στά σύνορα μέ τό Ζαΐρ βρίσκονται οἱ λίμνες Ἄλβέρτου καί Ἐδουάρδου, ἐνῶ στό ἐσωτερικό τῆς χώρας βρίσκεται ἡ λίμνη **Κιόγκα**.

Ἔτσι τό 1/6 τοῦ ἐδάφους τῆς Ουγκάντα καλύπτεται ἀπό λίμνες.

Ἐπάρχουν ὁμως καί ψηλά ὄρη, ὅπως τό **Ἐλγκον** (4 300 μ.) καί τό **Ρουβενζόρι** (5 110 μ.) (χάρτης 49).

Οἱ βροχές εἶναι περισσότερες στά ψηλότερα μέρη καί λιγότερες στά χαμηλότερα. Στά πιο ξηρά μέρη συναντοῦμε στέπα καί σαβάνα. Δάση ὑπάρχουν στίς ὑγρές περιοχές.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή **γεωργία** καί τήν **κτηνοτροφία**. Ἐπάρχουν ὁμως καί πολλά **ὄρυκτά**, ὅπως κασίτερος, χαλκός, βομφράμιο καί κοβάλτιο.

Στήν Ουγκάντα μιλοῦν 30 διαφορετικές τοπικές γλώσσες. Πιο διαδεδομένη εἶναι ἡ **Λουγκάντα**, πού τή μιλοῦν μόνο τά 16% τοῦ πληθυσμοῦ. Στή μέση καί ἀνώτερη ἐκπαίδευση καθώς καί στή διοίκηση ἐπίσημη γλώσσα εἶναι τά Ἄγγλικά.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Καμπάλα** (33.000 κ.) κοντά στή λίμνη Βικτωρία. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μέ τή Ναϊρόμπι (στήν Κένυα) καί τή Μομπάσα (λιμάνι τῆς Κένυα στόν Ἰνδικό ὠκεανό).

KENYA

Ἡ **Κένυα** ἦταν καί αὐτή, ὅπως ἡ Ουγκάντα, βρετανική ἀποικία, ὡς τό 1962. Ἔχει ἔκταση 583.000 km² καί πληθυσμό 11.700.000 κ. (1971).

Τά σύνορά της εἶναι:

πρός τό βορρά τό Σουδάν καί ἡ Αἰθιοπία,

πρός τήν ἀνατολή ἡ Σομαλία,

πρός τά ΝΑ. ὁ Ἰνδικός ὠκεανός καί ΝΔ. ἡ Τανζανία καί

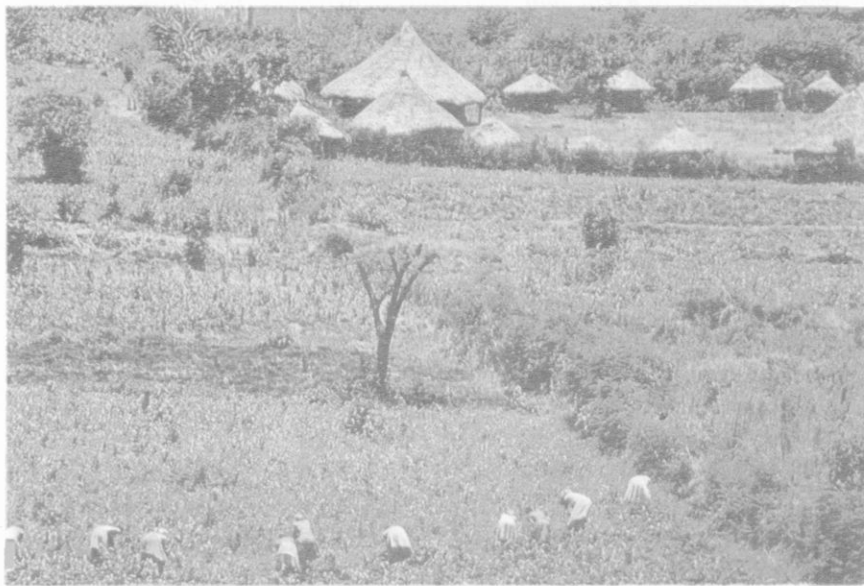
πρός τή δύση ἡ Ουγκάντα.

Ἡ Ἀκτή πρὸς τόν Ἰνδικό ὠκεανό καθώς καί ἡ βορειοανατολική πε-

Άποψη τής Ναϊρόμπι.

Μορφή άφρικανικοῦ χωριοῦ τής Κένυα.

Ἡ ἀκτὴ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ
στὴ Μομπάσα

ριοχὴ εἶναι σχετικὰ χαμηλές, ἐνῶ στό νοτιοδυτικὸ μέρος βρίσκονται μεγάλοι καί ψηλοὶ ὄρεινοὶ ὄγκοι. Τὸ ψηλότερο σημεῖο εἶναι στό ὄρος **Κέ-νυα** (5.199 μ.). Ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ ἔχει πιό ὑγρὸ κλίμα ἐνῶ ἡ βόρεια Κένυα ἔχει ξηρὸ καί θερμὸ κλίμα.

Οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων εἶναι ὅμοιες μέ τῶν κατοίκων τῆς Οὐγκάντα. **Ἐξάγου** καφέ καί τσάι. Ὑπάρχει καί ἀρκετὸ χρυσάφι.

Ἐπίσημη γλῶσσα εἶναι τὰ ἀγγλικά. Ἐνα μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, δηλαδή οἱ **Κικούγιου**, πού ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς χώρας τους, μιλοῦν τὴ δική τους γλῶσσα. Ἐπίσης τὰ **σουαχιλικά** εἶναι πολὺ διαδεδομένα.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ναϊρόμπι** (530.000 κ.). Βρίσκεται σέ ὕψος 1 650 μ. Ἔχει διεθνές ἀεροδρόμιο καί Πανεπιστήμιο. Ἡ θερμοκρασία τῆς κυμαίνεται μεταξύ 15°C καί 18°C (τό Μάρτιο).

Ἡ **Μομπάσα** (ἢ Μομπάζα 250.000 κ.) εἶναι τὸ μεγαλύτερο λιμάνι.

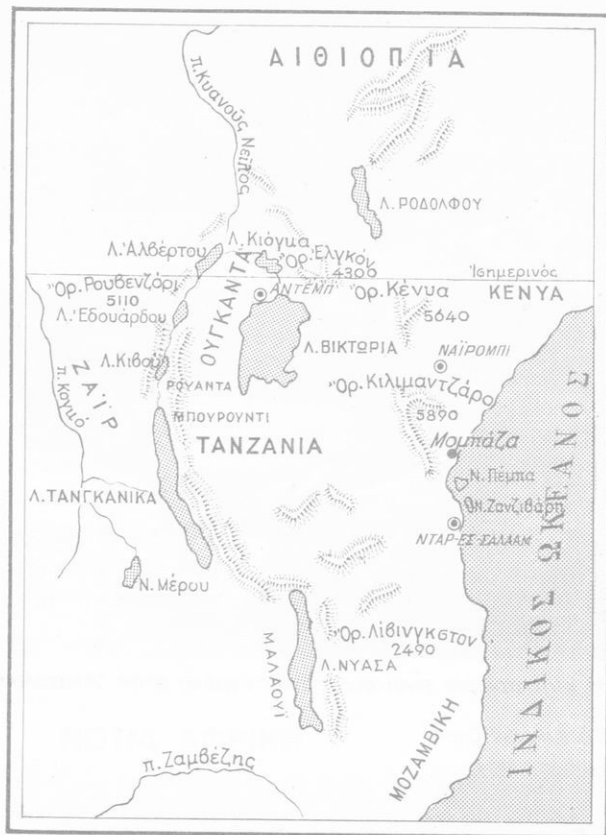
TANZANIA

Ἡ **Τανζανία** εἶναι ἀπὸ τὸ 1964 ἓνα κράτος, πού τὸ ἀπέτελεσαν ἡ Ταγκανίκα (βρετανικὴ ἀποικία ὡς τὸ 1961) καί τὰ νησιά **Ζανζιβάρη** (βρετανικὴ ἀποικία ὡς τὸ 1963) καί **Πέμπα**.

Ἡ Τανζανία ἔχει ἔκταση 937.701 km² καί πληθυσμὸ 13.634.000 κ. (1971). Βρίσκεται στό νότια τῶν δύο προηγουμένων χωρῶν.

Ἐδῶ βρίσκεται καί τὸ ψηλότερο ὄρος τῆς Ἀφρικῆς τὸ **Κιλιμάντζαρο** (5 950 μ.).

Χάρτ. 49. Γεωφυσικός Χάρτης του Ν. τμήματος της Ανατολικής Αφρικής

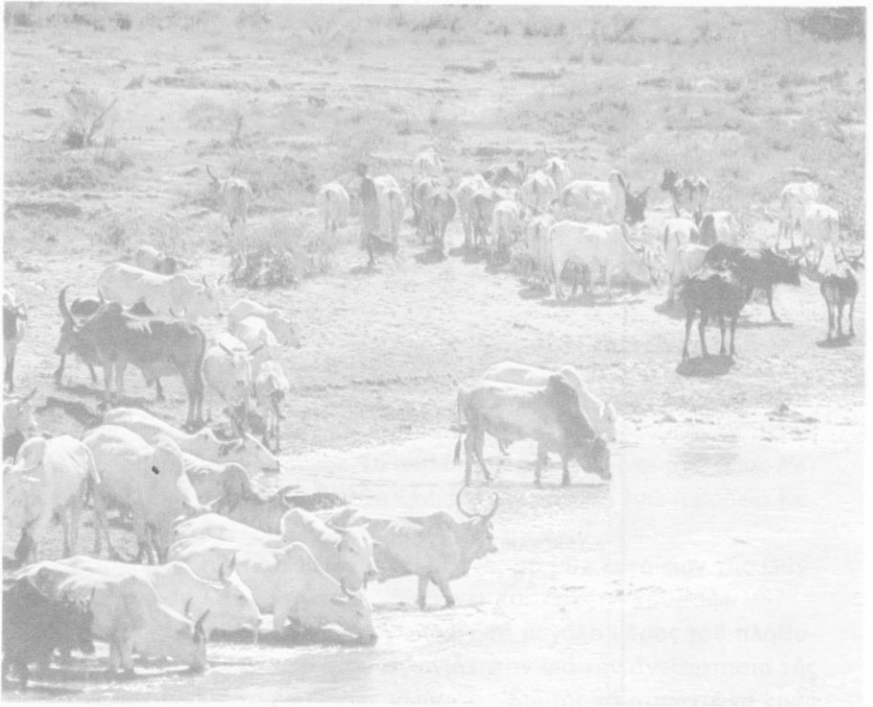

Γιά τή διαμόρφωση του έδάφους της, τό κλίμα της καί τά προϊόντα της, ισχύουν αυτά πού είπαμε καί γιά τίς προηγούμενες 2 χώρες. Συμπληρώνουμε ακόμη ότι παράγει πολύ **σισάλ** (δεύτερη στήν παγκόσμια παραγωγή) καί πώς έχει πλούσια άδαμαντωρυχεΐα.

Γλώσσα επίσημη καί έθνική είναι τά **σουαχλικά**, πού είναι ή σπουδαιότερη γλώσσα τής ανατολικής Αφρικής.

Πρωτεύουσα είναι ή **Ντάρ-ες-Σαλάμ (ή έδρα τής ειρήνης, 344.000 κ.)**, οικονομικό καί έμπορικό κέντρο τής χώρας, μέ λιμάνι καί Πανεπιστήμιο.

Ή πόλη **Ζανζιβάρη**, στό νησί **Ζανζιβάρη**, έχει περίπου 50.000 κ. Για πολλά χρόνια ήταν μιά πολύ γνωστή διεθνής αγορά.

*‘Η κτηνοτροφία είναι πολύ αναπτυγμένη στην ‘Ανατολική ‘Αφρική
Τό Κιλιμάντζαρο.*

ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ

Έκτείνεται στα νότια της Τανζανίας και ανατολικά του Μαλάουι και της Ροδεσίας, στην ακτή του Ίνδικου ωκεανού. "Ως τό 1975 ήταν άποικία της Πορτογαλίας, τώρα όμως είναι ανεξάρτητο κράτος.

"Έχει έκταση 785.000 km² και πληθυσμό 8.233.000 κ. (1970).

Οι κάτοικοι, εκτός από λίγους Άσιάτες και Εύρωπαίους, είναι νέγροι πού μιλοῦν γλώσσες της φυλής **Μπαντού** και **Ζουλού**.

Ή Μοζαμβίκη διαρρέεται από τόν ποταμό **Ζαμβέζη**, πού χύνεται στόν Ίνδικό, όπου σχηματίζει και μεγάλο Δέλτα. Πρίν φτάσει εκεί, σχηματίζει πολλούς και μεγάλους καταρράκτες, όπως τούς καταρράκτες της Βικτωρίας, όπου τό νερό πέφτει από ύψος 140 μ.

Στή Μοζαμβίκη επικρατοῦν οί σαβάνες και κατά μήκος τών ποταμών τά δάση, γι' αυτό οί κύριες ασχολίες τών κατοίκων είναι ή **γεωργία** και ή **κτηνοτροφία**. Καλλιεργοῦν γενικά τά γνωστά μας φυτά της Άφρικης. Τά εύφορότερα εδάφη βρίσκονται στην πεδιάδα του Ζαμβέζη, πού είναι ή μεγαλύτερη πεδιάδα της Άφρικης.

Πρωτεύουσα είναι ή **Μαπούτο** (πρώην **Λουρέντσο Μαρκές** 200.000 κ.).

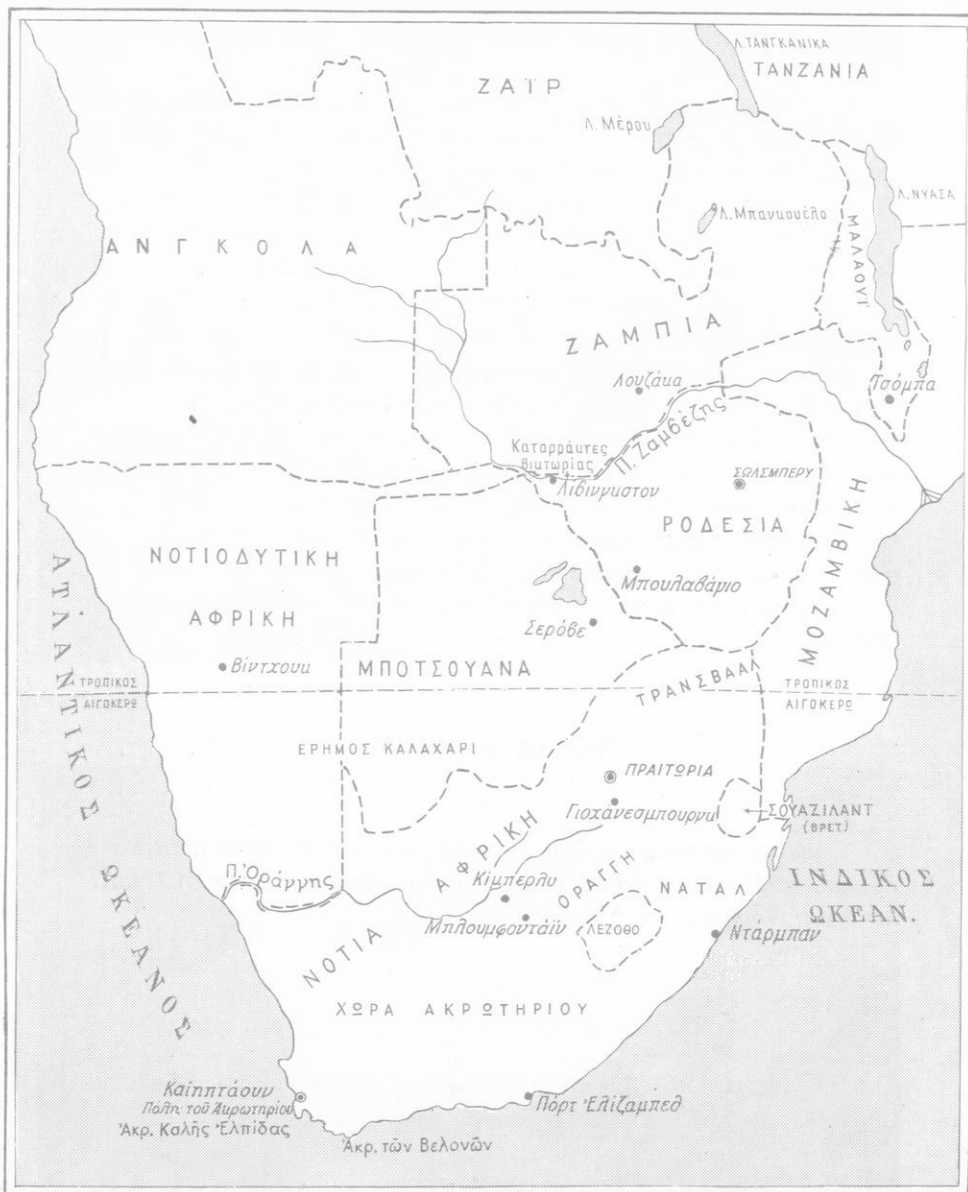
ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Είναι τό νοτιότερο τμήμα της Άφρικης και σ' αυτό ανήκουν ή **Ζάμπια**, τό **Μαλάουι**, ή **Ροδεσία**, ή **Μποτσουάνα**, ή **Λεζόθο**, ή **Σουαζιλάνδη**, ή **Ναμίμπια** και ή **Νότια Άφρική**.

ΖΑΜΠΙΑ

Ήταν ως τό 1964 βρετανική άποικία μέ τό όνομα Βόρεια Ροδεσία. "Έχει έκταση 752.600 km² και πληθυσμό 4.300.000 κ. (1971).

Τό μεγαλύτερο μέρος της χώρας είναι ένα όροπέδιο μέ ύψος από 1 000 ως 1 500 μ. Ή φυσική βλάστηση της Ζάμπιας είναι κυρίως δασώδης σαβάνα μέ πολλά είδη δέντρων.

Χάρτ. 50. Νότια 'Αφρική

Υπάρχουν πολλά όρυκτά καί κυρίως χαλκός - έρχεται δεύτερη στή παγκόσμια παραγωγή χαλκού.

Έπειδή ή Ζάμπια δέ βρέχεται από θάλασσα, οί εξαγωγές της γίνονται μέσω Τανζανίας ή Ζαΐρ.

Καί εκεί οί τοπικές γλώσσες είναι τής οικογένειας Μπαντού.

Πρωτεύουσα είναι ή **Λουζάκα** (262.000 κ.). Είναι πόλη έμπορική καί βιομηχανική.

ΜΑΛΑΟΥΙ

Ήταν καί αύτή βρετανική άποικία ώς τό 1964 μέ τό όνομα Νουασσαλάνδη. Έχει έκταση 119.310 km² καί πληθυσμό 4.500.000 κ. (1971).

Είναι μιά μακρόστενη χώρα παράλληλη μέ τή λίμνη **Νυάσσα** ή **Μα-Λάουι** πού τή χωρίζει, ώς ένα σημείο, από τήν Τανζανία καί τή Μοζαμβίκη.

Ή πλούσια μορφολογία της (πεδιάδες, όροπέδια, όρη), συντελεί στή δημιουργία ποικίλων κλιματικών συνθηκών.

Είναι χώρα γεωργική, έχει όμως καί άνεμετάλλευτα όρυκτά.

Πρωτεύουσα είναι ή **Ζόμπα** (20.000 κ.) μέ Πανεπιστήμιο. Πρόκειται όμως νά γίνει νέα πρωτεύουσα, ή **Λιλόνγκουε** (20.000 κ.). Μεγαλύτερη πόλη είναι ή **Μπλαντάιρ-Λίμπε** (110.000 κ.).

ΡΟΔΕΣΙΑ

Ή Ροδεσία έχει έκταση 390.000 km² καί πληθυσμό 5.500.000 κ. Από αυτούς 300.000 μόνον είναι Εύρωπαίοι, αλλά έχουν από τό 1965 τή διακυβέρνηση τής χώρας στά χέρια τους. Πρίν ήταν βρετανική άποικία.

Πρωτεύουσα είναι τό **Σώλσμπερυ** (ή Σαλίσμπερυ) (280.000 κ.).

Τό παραδοσιακό τοπικό όνομα τής χώρας, πού χρησιμοποιούν οί άφρικανοί είναι **Ζιμπάμπουε**.

ΜΠΟΤΣΟΥΑΝΑ

Έχει έκταση 570.000 km² καί πληθυσμό 670.000 κ. (1971). Είναι

ανεξάρτητη από τό 1966 καί μέχρι τότε μέ τό όνομα Μπετσουαναλάνδη ήταν βρεταννικό προτεκτοράτο.

Τό δυτικό μέρος τής χώρας καλύπτεται από τήν έρημο Καλαχάρη. Πρωτεύουσα είναι ή **Γκαμπορόν** (20.000 κ.).

ΛΕΖΟΘΟ

Ή Λεζόθο έχει έκταση 30.000 km² καί πληθυσμό 1.000.000 κ. Έγινε ανεξάρτητη τό 1966 (ώς τότε λεγόταν Μπασουτολάνδη). Βρίσκεται όλόκληρη μέσα στό κράτος τής Νότιας Άφρικής. Είναι βασίλειο μέ πρωτεύουσα τή **Μασέρου** (14.000 κ.).

ΣΟΥΑΖΙΛΑΝΔΗ

Βρίσκεται καί ατή μέσα στό κράτος τής Νότιας Άφρικής. Έγινε ανεξάρτητη τό 1968 καί είναι τώρα μοναρχία.

Έχει έκταση 17.400 km² καί πληθυσμό 450.000 κ. Πρωτεύουσα είναι ή **Μπαμπάν** (14.000 κ.).

ΝΑΜΙΜΠΙΑ

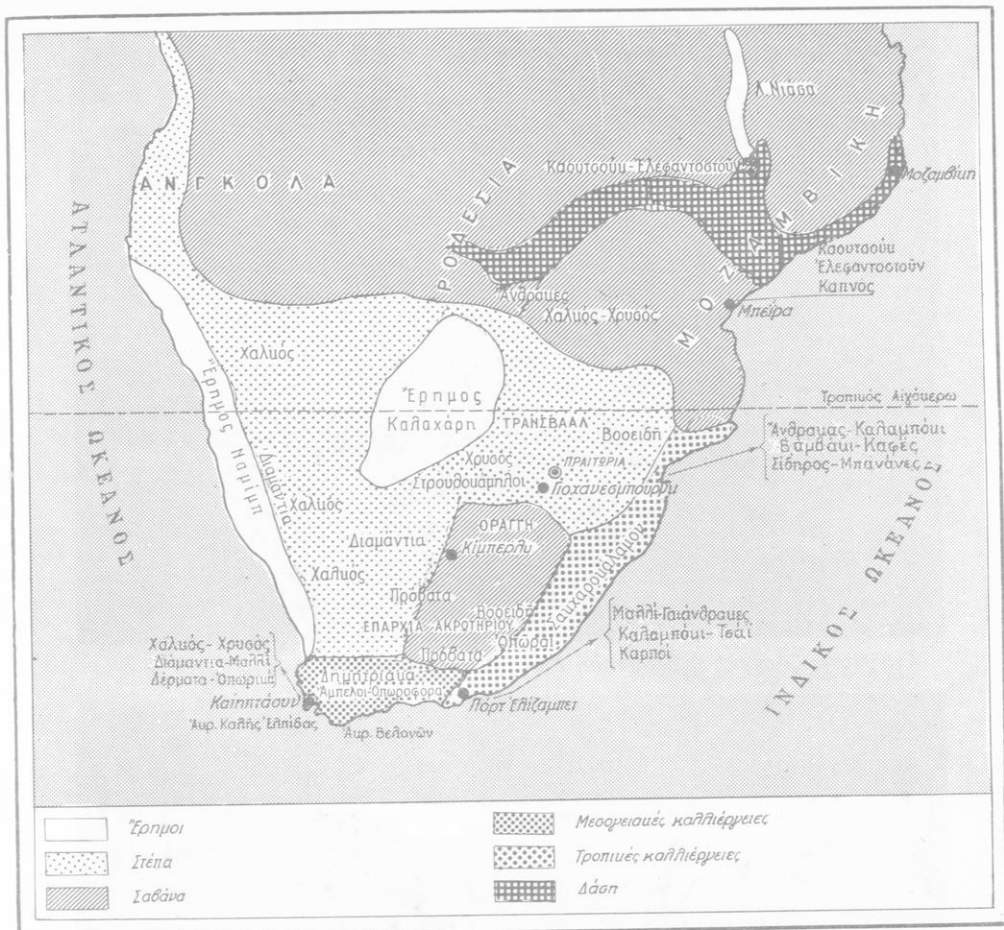
Βρίσκεται στό δυτικό μέρος τής νότιας Άφρικής, πρός τόν Άτλαντικό ώκεανό. Συνορεύει μέ τήν Άγκόλα, τή Μποτσουάνα καί τό κράτος τής Νότιας Άφρικής. Έχει έκταση 825.000 km² καί πληθυσμό 700.000 κ. (1972). Οί πρώτοι κάτοικοί της ήταν **Όππεντόιοι**.

Κατά μήκος τής άτλαντικής άκτής βρίσκεται ή έρημος Ναμίμπ, ενώ στά ανατολικά της σύνορα βρίσκεται ένα μέρος τής έρήμου Καλαχάρη. Ποταμοί υπάρχουν μόνο στά σύνορά της, όπως ο Κουνένε καί ο Όκαβάνγκο (πρός τήν Άγκόλα) καί ο Όράνγκης (πρός τή Ν. Άφρική).

Έπειδή ή χώρα είναι πολύ ξηρή, είναι άπρόσφορη γιά καλλιέργειες, έχει όμως κάπως αναπτυγμένη κτηνοτροφία στά πιό ύγρά μέρη της.

Όμως ή Ναμίμπια είναι μιά από τίς μεγαλύτερες παραγωγούς διαμαντιών σέ όλο τόν κόσμο. Καί έκτός από τά διαμάντια έχει καί πολλά άλλα όρυκτά.

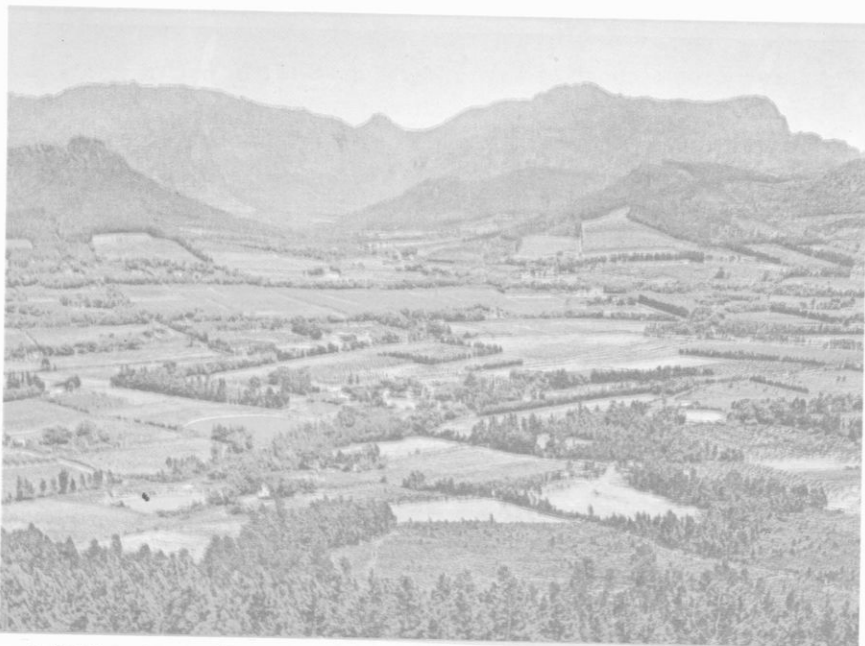
Πρωτεύουσα είναι ή **Ούίντοκ** (61.000 κ.).

Χάρτ. 51. Οικονομικός Χάρτης τής Νότιας 'Αφρικής.

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Ἡ **Νότια Ἀφρική** ἦταν ἀγγλική ἀποικία ὡς τό 1910 καί ἀπό τότε εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία. Ἀνήκε στή Βρετανική Κοινοπολιτεία ὡς τό 1961, ὅποτε ἀποσχίστηκε ἀπό αὐτή. Ἀπό τό τέλος τοῦ Α΄ παγκόσμιου πολέμου, ἔχει στήν κηδεμονία της καί τή Ν. Δ. Ἀφρική (Ναμίμπια), τήν ὁποία προσάρτησε, ἄν καί ὁ Ο.Η.Ε. δέν ἀναγνωρίζει αὐτή τήν προσάρτηση.

Στή Νότια Ἀφρική ἡ βλάστηση ἔχει μεγάλη ποικιλία.

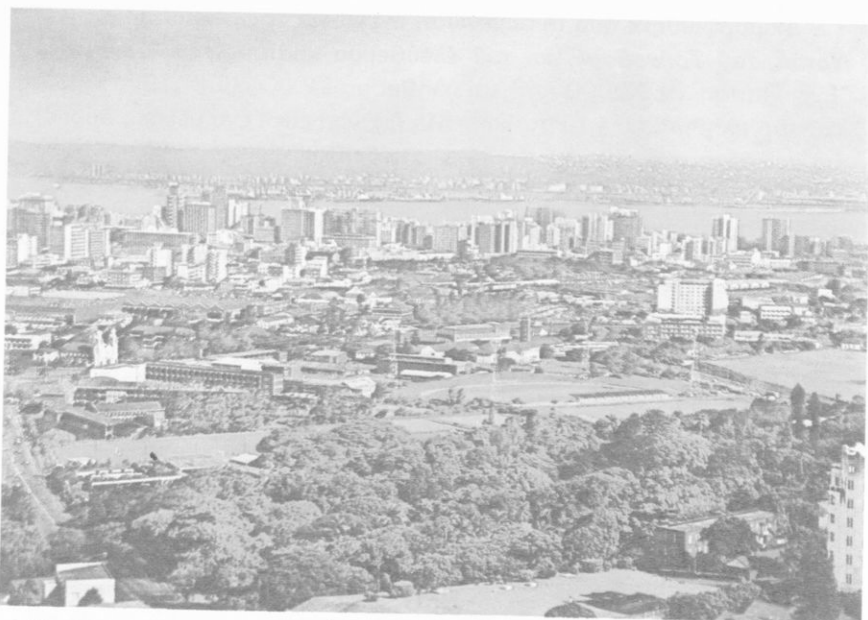
Διαμορφώθηκε από τή συνένωση τής χώρας του **Άκρωτηρίου, του Νατάλ, του Τράνσβααλ** καί του ελεύθερου κράτους τής **Όράνγκης**. Έχει έκταση 1.233.000 km² καί πληθυσμό 22.000.000 (1971). (Πυκνότητα πληθυσμού 11 κατ./km²) ὅλη ἡ χώρα εἶναι ἕνα μεγάλο ὄροπέδιο καί μόνο στά παράλια υπάρχουν πεδιάδες.

Τά νότια τής χώρας, δηλ. ἡ χώρα του Άκρωτηρίου, ἔχει **κλίμα** καί βλάστηση παρόμοια μέ ἐκείνη πού ἔχουν οἱ χώρες τής Μεσογείου, ἐπειδή βρίσκεται στή νότια εὐκρατη ζώνη. Ἡ υπόλοιπη χώρα καλύπτεται ἀπό στέπες ἢ σαβάνες (ἀνάλογα μέ τίς βροχές), ἐκτός ἀπό τό βορειότερο μέρος της, πού εἶναι ἐρημικό καί ἀποτελεῖ προέκταση τής Ἐρήμου Καλαχάρη. Τό κλίμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τής χώρας καί ἰδίως τοῦ βόρειου τμήματός της, πού εἶναι ἀπό ἠπειρωτικό ὡς ἐρημικό, ὀφείλεται στή διάταξη τῶν βουνῶν πού περιβάλλουν τό ἐσωτερικό τοῦ ὄροπέδιου.

Ἡ δυτική ἀκτή ἔχει κλίμα πιό ξηρό ἀπό τήν ἀνατολική, ἐπειδή στόν Ἰνδικό ὠκεανό, κοντά στήν ἀνατολική ἀκτή υπάρχει ἕνα **θερμό θαλάσσιο ρεῦμα**. Ἀντίθετα, κοντά στή νότια ἀτλαντική ἀκτή, υπάρχει ἕνα ψυχρό ρεῦμα (τό ψυχρό ρεῦμα τής Βεγγουέλας). Οἱ ἄνεμοι πού ἔρχονται

Ἄποψη τοῦ Καιηπτάουν.

Άποψη του Ντάρμπαν.

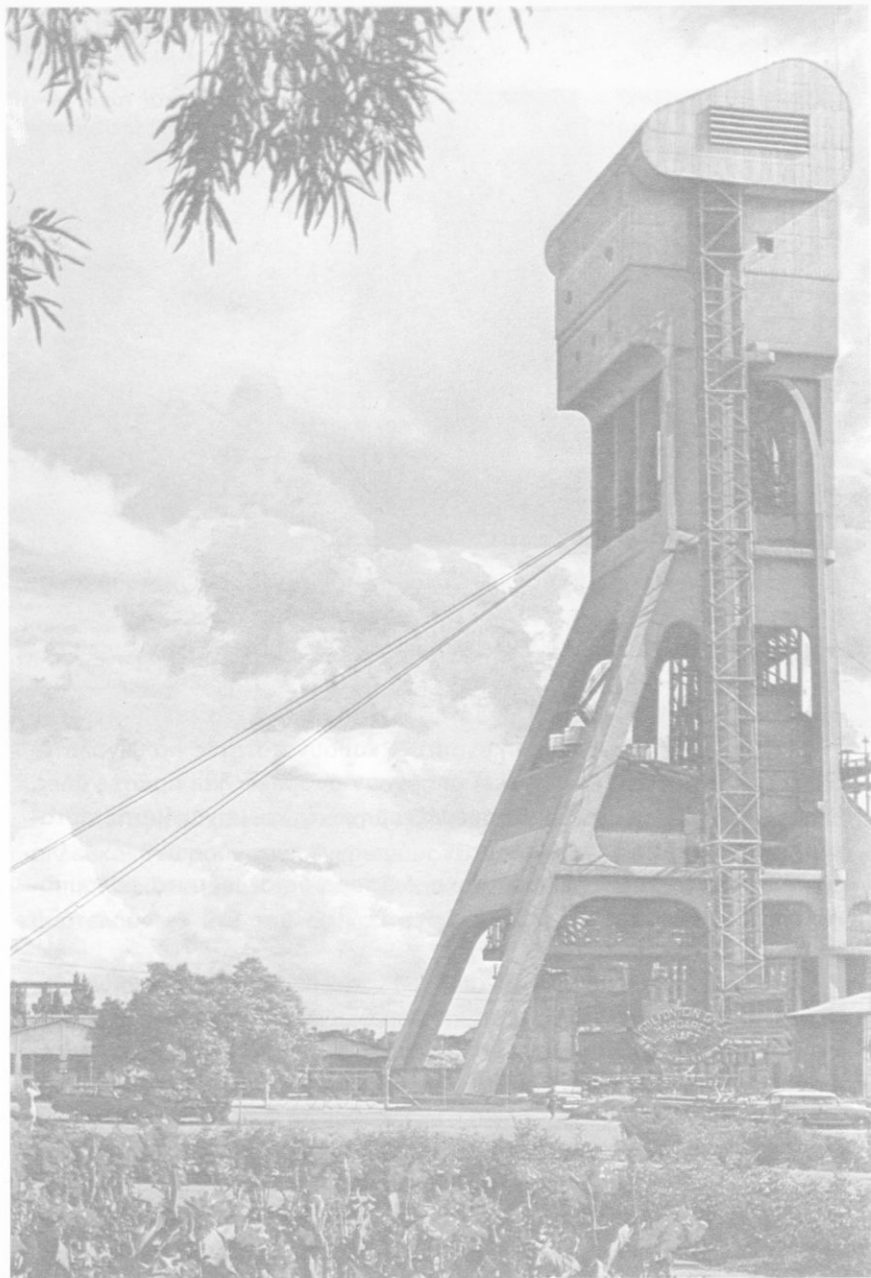
ἀπό τόν Ἀτλαντικό, φτάνουν πάνω ἀπό αὐτό τό ψυχρό ρεῦμα, ψύχονται καί μεταβάλλουν ἐκεῖ τούς ὕδατμούς τους σέ βροχή. Ἔτσι ὅταν φτάσουν στήν ξηρά, δέν ἔχουν πιά ὕδατμούς καί εἶναι ἀνεμοὶ ξηροί.

Ὁ **Ὁράνγκης** εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμός τῆς. Ἐχει ὅμως πολλούς καταρράκτες, πού τόν ἐμποδίζουν νά εἶναι πλωτός.

Κυριότερη ἀπασχόληση τῶν κατοίκων εἶναι ἡ **γεωργία** καί ἡ **κτηνοτροφία**. Καλλιεργοῦν κυρίως καλαμπόκι — εἶναι ἡ βάση τῆς διατροφῆς τῶν κατοίκων — σιτάρι, σόργο, πατάτες, ζαχαροκάλαμο, καπνό, βαμβάκι, τσάι, ἐσπεριδοειδή καί διάφορα ὄπωροφόρα (μηλιές, ροδακινιές, ἀμπέλια, ἀχλαδιές κλπ.).

Ἡ **κτηνοτροφία** ἔχει ἀρκετή ἀνάπτυξη. Ἐκτρέφουν πρόβατα, γίδια, βοοειδή, ἄλογα καί ἄλλα παρόμοια ζῶα. Διατρέφουν ἐπίσης πουλερικά καί στρουθοκαμήλους γιά τά πολύτιμα φτερά τους. Στά παράλια ὑπάρχουν ἄφθονα ψάρια γι' αὐτό καί ἡ ἀλιεία εἶναι ἀρκετά ἀποδοτική.

Ὅμως ὁ κυριότερος πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι τά **ὄρυκτά** τῆς. Ὑπάρχουν γαιάνθρακες, μεταλλεύματα ἀργύρου, χαλκοῦ, μολύβδου καί πολ-

Έγκατάσταση χρυσορυχείου στο δυτικό Τράνσβαλ.

Χαρακτηριστικοί τύποι γυναικών της φυλής Τέμπελε

λών άλλων μετάλλων. Ύπάρχουν ακόμη πλούσια χρυσωρυχεία, πού απασχολούν περισσότερους από 300.000 έργατες, καθώς και όρυχεϊα διαμαντιών. Ή Νότια Άφρική έχει τήν πρώτη θέση στόν κόσμο στήν παραγωγή χρυσού (τό 1/2 τής παγκόσμιας παραγωγής) καί τή δεύτερη στήν παραγωγή διαμαντιών (χάρτης 51) μετά τό Ζαΐρ.

Ή **βιομηχανία** έχει αρκετή ανάπτυξη καί δυνατότητες γιά μεγαλύτερη ακόμα ανάπτυξη, έπειδή εκεί υπάρχουν άνθρακες καί πρώτες ύλες. Ύπάρχει βιομηχανία πού κατασκευάζει μηχανές καί μηχανήματα, αυτοκίνητα, ύφασματα, τρόφιμα κλπ.

Έξάγονται χρυσός, διαμάντια καί διάφορα μεταλλεύματα, καλαμπόκι, φρούτα, δέρματα καί μαλλί.

Κάτοικοι. Οί περισσότεροι από τούς κατοίκους είναι νέγροι **Μπαντού** (Κάφροι, Ζουλού, Μπασούτι κλπ.) καθώς καί λιγότεροι **Όπτεντότοι** καί **Βουσμάνοι**, πού κατοικούν στήν έρημο Καλαχάρη καί τείνουν νά έκλείψουν. Οί Βουσμάνοι μοιάζουν μέ τούς νεγρίτες τής Άσίας. Οί νέγροι αποτελούν τήν πλειονότητα. Έκτός από αυτούς ζούν καί περίπου εξακόσιες χιλιάδες ασιάτες (κυρίως Ίνδοί, Κινέζοι καί Μαλαίσιοι), πού πήγαν εκεί γιά νά έργαστούν ως έργατες καί έμειναν μόνιμα. Οί Λευκοί είναι τά 20% του πληθυσμού καί οί περισσότεροι κατοικούν στή χώρα του άκρωτηρίου που έχει κλίμα καλό καί παρόμοιο μέ τό μεσογειακό. Ύπάρχουν έπίσης 1-2 έκατομ. μιγάδες.

Τό πανεπιστήμιο τῶν Ζουλοῦ.

Μεταξύ τῶν λευκῶν και τῶν ἐγχρῶμων ὑπάρχουν διαμάχες, ἐπειδὴ οἱ λευκοὶ θεωροῦν τοὺς ἐγχρωμους κατώτερους καὶ τοὺς περιφρονοῦν.

Οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ ἦταν Ὀλλανδοὶ (τό 1652 μ.Χ.), οἱ **Μπόερς** πού ἀποτελοῦν τὰ 2/3 τοῦ λευκοῦ στοιχείου.

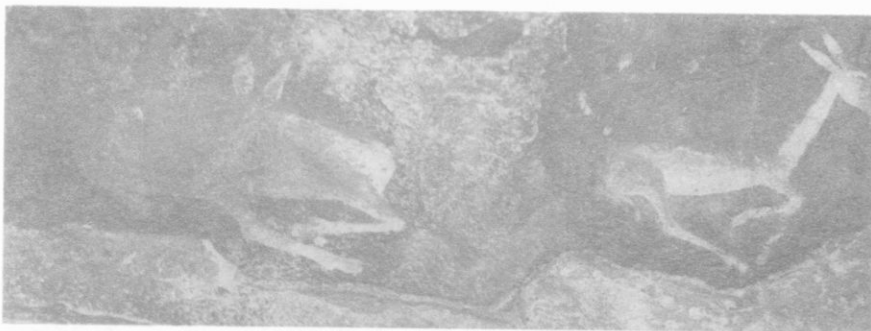
Πόλεις. Οἱ σπουδαιότερες πόλεις τῆς Νότιας Ἀφρικῆς εἶναι:

Πραιτωρία (544.000 κ.). Εἶναι ἡ ἔδρα τῆς κυβερνήσεως. Ἔχει δύο Πανεπιστήμια.

Καίηπτάουν (ἢ πόλη τοῦ Ἀκρωτηρίου, 700.000 κ., 250.000 λευκοί). Εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ κοινοβουλίου. Εἶναι καλὸ λιμάνι καὶ πρωτεύουσα τῆς **χώρας τοῦ Ἀκρωτηρίου**. Ἔχει δύο Πανεπιστήμια. Εἶναι ἡ ἀρχαιότερη πόλη τῆς Νότιας Ἀφρικῆς.

Οἱ δυὸ αὐτές πόλεις μαζί θεωροῦνται ὡς πρωτεύουσες.

Τὸ **Γιοχάνεσμπουργκ** (1.300.000 κ., 500.000 λευκοί) εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη. Ἔχει καὶ αὐτὴ δύο Πανεπιστήμια καὶ εἶναι μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο.

Ζωγραφική τῶν Βουσμάνων σέ βράχους.

Τό **Ντάρμπαν** (ἢ Ντουρμπάν, 760.000 κ., 1/3 Λευκοί, 1/3 νέγροι και 1/3 ασιάτες) εἶναι τό μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας καί πρωτεύουσα τοῦ **Νατάλ**.

Τό **Μπλουμφονταίν** (150.000 κ.) εἶναι πρωτεύουσα τοῦ **Ἐλεύθερου Κράτους τῆς Ὁράνγκης**.

Τό **Πόρτ-Ἐλίζαμπεθ** (387.000 κ.), πού εἶναι σημαντικό λιμάνι, καί τό **Κιμπερλέυ** (100.000 κ.) ὀφείλουν τή δημιουργία τους στα ἄδαμαντωρυχεῖα πού ἀνακαλύφθηκαν ἐκεῖ.

Ἐπίσημες γλῶσσες εἶναι τά ἀγγλικά καί τά **ἀφρικάνας** τῶν Ὀλλανδῶν ἀποίκων.

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΙΝΔΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

Στόν Ἰνδικό ὠκεανό ἐκτός ἀπό τή Ζανζιβάρη καί τήν Πέμπα ὑπάρχουν τά ἐξῆς νησιά:

Μαδαγασκάρη (χάρτης 48). Ἔχει ἕκταση τέσσερεις φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν Ἑλλάδα (590.000 km²), ἐνῶ ὁ πληθυσμός εἶναι μόνο 6.500.000 κ. (1967). Οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι νέγροι. Ὑπάρχουν καί ἄρκετοί ασιάτες (τῆς κίτρινης φυλῆς), πού κατοικοῦν στό νησί ἀπό πολύ παλιές ἐποχές καθώς καί μερικές χιλιάδες Λευκοί (ἰδίως Γάλλοι καί λίγοι Ἄραβες) καθώς καί μιγάδες.

Όρυζώνες τής Μαδαγασκάρης.

Ἡ Μαδαγασκάρη ἦταν ὡς τό 1960 γαλλική ἀποικία, τώρα ὁμως εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μέ τήν ὀνομασία Δημοκρατία Μαλγκάς.

Τό κλίμα εἶναι θερμό ὅλο τό ἔτος καί ἡ διαφορά θερμοκρασίας καλοκαιριοῦ καί χειμώνα εἶναι μικρή.

Στήν **Ταναριβ**, πού εἶναι πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἡ μέση θερμοκρασία τόν Ἰανουάριο (καλοκαίρι) εἶναι 20°C καί τόν Ἰούλιο (χειμώνας) 14°C. Οἱ ΝΑ ἄνεμοι πού πνέουν ἀπό τόν Ἰνδικό ὠκεανό ἀφήνουν ἀρκετές βροχές στά ἀνατολικά παράλια καί τά ὄρη, τό ἐσωτερικό ὁμως τοῦ νησιοῦ δέχεται λίγες βροχές καί εἶναι στεπῶδες. Γι' αὐτό καί τά δάση βρίσκονται πρὸς τήν ἀνατολική πλευρά τοῦ νησιοῦ καί στά ὄρη, καλύπτοντας τά 20% ἀπό τήν ἐπιφάνειά της.

Παράγονται ἀρκετό ρύζι, μανιόκα, γλυκοπατάτες, καφές καί φιστίκια, καθώς καί ἀρκετά μπαχαρικά καί κινίνο.

Ἐπάρχουν πολλά ὀρυκτά καί ἀνάμεσα σ' αὐτά χρυσός, οὐράνιο καί πολύτιμοι λίθοι.

Ἐπικρατέστερη γλῶσσα εἶναι ἡ **Χόβα** ἢ **Μαλγκασιική**, πού χρησιμοποιεῖται στήν Ἐκπαίδευση μαζί μέ τή γαλλική.

Ἡ πρωτεύουσά της **Ταναριβ** ἔχει 340.000 κ.

Ρεϋνιόν. Τό νησί αὐτό ἔχει ἔκταση 2 511 km² καί πληθυσμό

190.000 κ. (1971). Πρωτεύουσα είναι η **Σαίν-Ντενί**. 'Ανήκει στή Γαλλία.

Κομόρες. Είναι διάφορα μικρά νησιά μέ συνολική έκταση 2 171 km² και πληθυσμό 250.000 κ. 'Ανήκουν στή Γαλλία.

Μαουρίπιους (ή Μαυρίκιους). Τό νησί αυτό είναι ανεξάρτητο κράτος, μέλος τής Βετανικής Κοινοπολιτείας. Έχει έκταση 2 096 km² και πληθυσμό 822.000 κ. Πρωτεύουσα είναι τό **Πόρ-Λουί**.

Σεϋχέλες. Είναι ένα νησιωτικό συγκρότημα από 92 νησιά. Έχουν συνολική έκταση 404 km² και πληθυσμό 53.000 κ. 'Ανήκουν στή Μεγ. Βρεταννία. Σέ ένα από αυτά τά νησιά, τό **Μαχέ**, είχε εξοριστεί ό 'Εθνάρχης τής Κύπρου Μακάριος από τούς 'Αγγλους.

ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ

Τά νησιά αυτά είναι:

'Αζόρες (285.000 κ.) και **Μαδέρα** (246.000 κ.). Βρίσκονται δυτικά του Μαρόκου και θεωροῦνται ως μητροπολιτικό πορτογαλικό έδαφος, δηλαδή έπαρχία τής Πορτογαλίας. Παράγουν έσπεριδοειδή, μπανάνες, διάφορα άλλα φρούτα και έχουν άμπέλια, πού δίνουν όνομαστά κρασιά (οἶνοι Μαδέρας).

Τά νησιά του **Πράσινου 'Ακρωτηρίου** (έκταση 4 000 km², πληθυσμός 264.000 κ.). Λέγονται έτσι διότι βρίσκονται κοντά στο **Πράσινο 'Ακρωτήριο**, πού είναι τό δυτικότερο άκρο τής 'Αφρικῆς.

Τό νησί του **'Αγ. Θωμά** και τό νησί **Πρίνσιπε** (μέ συνολική έκταση 964 km² και συνολικό πληθυσμό 66.000 κ.) βρίσκονται στον κόλπο τής Γουϊνέας.

Οί **Κανάριοι** νῆσοι θεωροῦνται ως ισπανικό μητροπολιτικό έδαφος. Έχουν θαυμάσιο κλίμα και εύφορο έδαφος. Σ' αυτές καλλιεργοῦνται μπανάνες, άμπέλια, καφές, λαχανικά και διάφορα όπωροφόρα δέντρα.

Τό νησί **'Αγ. 'Ελένη** (122 km², 5 000 κ.), όπου έμεινε εξόριστος και πέθανε ό Μέγας Ναπολέων, και τό νησί τής **'Αναλήψεως** (88 km², 1 300 κ.) καθώς και μερικά άλλα νησιά ανήκουν στή Μεγ. Βρεταννία.

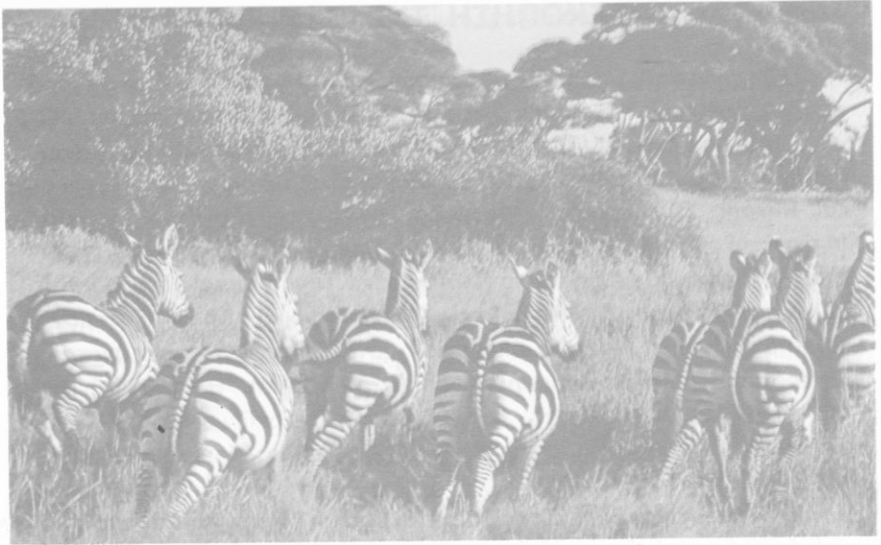
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Θέση, έκταση, μορφολογία του εδάφους. Η Άφρική είναι μιά από τις τρείς ηπείρους του Παλαιού κόσμου (Ευρώπη - Ασία - Άφρική). Είναι η τρίτη σε έκταση (30.000.000 km²) και έχει τό μικρότερο θαλάσσιο διαμελισμό. Οι μόνοι αξιόλογοι κόλποι είναι ο κόλπος τής Μεγάλης και Μικρής Σύρτews στή Μεσόγειο, ο κόλπος τής Γουϊνέας στόν Άτλαντικό και του Άντεν στόν Ινδικό ώκεανό. Τό βορειότερο άκρωτήριό της είναι τό Άκρωτήριο **Λευκό** (στήν Τυνησία) και τό νοτιότερο, τό Άκρωτήριο τών **Βελονών** (στή Νότια Άφρική). Τό δυτικότερο άκρωτήριο είναι τό **Πράσινο** άκρωτήριο (στή Σενεγάλη) και τό ανατολικότερο, τό άκρωτήριο **Γκουαρνταφούι** (στή Σομαλία). Η απόσταση από τό Λευκό Άκρωτήριο ως τό Άκρωτήριο τών Βελονών είναι 8 000 km, ενώ από τό Πράσινο άκρωτήριο ως τό Άκρωτήριο Γκουαρνταφούι είναι 7 500 km.

Η Άφρική στά βόρειά της βρέχεται από τή Μεσόγειο θάλασσα και στά δυτικά της από τόν Άτλαντικό ώκεανό. Τά νερά τους συγκοινωνούν μέ τόν πορθμό του Γιβραλτάρ, πού έχει πλάτος 16 km και μέγιστο βάθος 450 μ.· εκεί είναι και τό πιό κοντινό προς τήν Ευρώπη μέρος τής Άφρικής. Προς τά ανατολικά η Άφρική βρέχεται από τόν Ινδικό ώκεανό, τόν κόλπο του Άντεν και τήν Έρυθρά θάλασσα. Ο κόλπος του Άντεν συγκοινωνεί μέ τήν Έρυθρά θάλασσα χάρη στόν πορθμό του **Μπάμπ-έλ-Μαντέμπ**. Η Έρυθρά θάλασσα συγκοινωνεί (από τό 1869) μέ τή Μεσόγειο χάρη στή διώρυγα του Σουέζ, πού έχει μεγάλη οικονομική σημασία, επειδή συντομεύει πολύ τό θαλάσσιο δρόμο από τήν Ευρώπη προς τά παράλια του Περσικού κόλπου και τής Άπω Ανατολής. Τή διώρυγα τή διάνοιξαν στή στενή, χαμηλή και άμμώδη λουρίδα γής, πού λέγεται Ισθμός του Σουέζ και αποτελεί τά όρια μεταξύ Άσίας και Άφρικής. Οι έργασίες για τή διάνοιξη του Ισθμού άρχισαν τό 1859 και η διώρυγα άνοιξε για τούς ναυτιλλομένους τό 1869.

Σχετικά μέ τή μορφή του εδάφους, τά ψηλά όρη τής Β. και τής Α. Άφρικής, τά λεκανοπέδια τών ποταμών Σενεγάλη, Νίγηρα, Νείλου, Κόγκο και Ζαμβέζη, τό λεκανοπέδιο τής λίμνης Τσάδ καθώς και τά έκτεταμένα όροπέδια τής Αίθιοπίας, τής περιοχής τών Μεγάλων Λιμνών και τής Ν. Άφρικής, είναι χαρακτηριστικά τής Άφρικής.

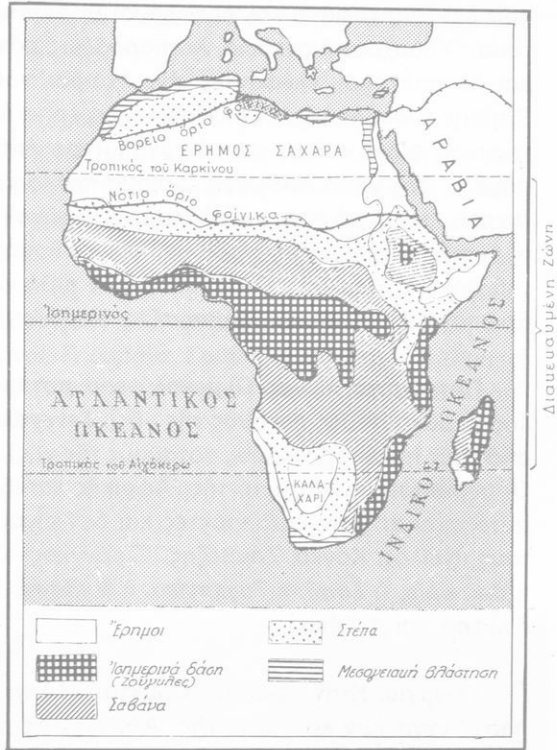
Κλίμα και βλάστηση. Επειδή η Άφρική διασχίζεται από τόν Ιση-

‘Η πανίδα τής ‘Αφρικής είναι πολύ πλούσια.

μερινό σχεδόν στή μέση, ανήκει στή διακεκαυμένη ζώνη καί γι’ αυτό στο μεγαλύτερο μέρος της έχει κλίμα θερμό. ‘Εξαιρείται βέβαια τό νοτιότερο καί τό βορειότερο μέρος της. Στίς χώρες πού βρίσκονται στόν ‘Ισημερινό, ή θερμοκρασία είναι όμοιόμορφη όλο τό χρόνο καί κυμαίνεται μεταξύ τών 24° ως 27°C. “Όσο απομακρυνόμαστε από τόν ‘Ισημερινό, ή θερμοκρασία γίνεται μεγαλύτερη τό καλοκαίρι, ένω τίς χειμωνιάτικες νύχτες πέφτει καί κάτω από τούς 0°C. Στά παράλια τής Μεσογείου, καθώς καί στά νοτιότερα άτλαντικά παράλια, τό κλίμα είναι μεσογειακό. Σ’ αυτά τά παράλια οί βροχές είναι άρκετές καί πέφτουν συνήθως τό φθινόπωρο καί τό χειμώνα. “Όσο όμως προχωρούμε πρós τό έσωτερικό, οί βροχές γίνονται λιγότερες καί τό κλίμα στεπώδες. Κατόπιν οί βροχές γίνονται ελάχιστες (κάτω από 0.25 m τό χρόνο), μέ αποτέλεσμα νά δημιουργηθοϋν εκεί δύο μεγάλες “Ερημοί, ή “Ερημος Σαχάρα καί ή “Ερημος Καλαχάρη (χάρτης 52). Νοτιότερα από τή Σαχάρα καί βορειότερα από τήν Καλαχάρη οί βροχές γίνονται πάλι περισσότερες, έμφανίζεται πάλι ή στέπα καί κατόπιν ή σαβάνα (διότι οί βροχές γίνονται περισσότερες όσο πλησιάζουμε πρós τόν ‘Ισημερινό). Σέ απόσταση 8°-10° από τόν ‘Ισημερινό οί βροχές είναι άφθονες όλο τό χρόνο. Γι’

Χάρτ. 52. Διακεκαυμένη Ζώνη

αυτό, καθώς βοηθά και η θερμοκρασία που διατηρείται όλο το χρόνο γύρω στους 25°C, ή βλάστηση σ' αυτή την περιοχή οργιάζει. Υπάρχουν εκεί μεγάλα, πυκνά και άδιαπέραστα δάση, οι ζούγκλες.

Στις στεπώδεις εκτάσεις επικρατεί η κτηνοτροφία, ιδίως των προβάτων. Οι σαβάνες είναι οι καταλληλότερες εκτάσεις για καλλιέργειες και επικρατεί σ' αυτές η γεωργία. Όπου όμως δεν υπάρχει η μύγα τσέτσέ είναι αναπτυγμένη και η κτηνοτροφία. Τά μεγάλα δάση δίνουν άφθονη ξυλεία, ακόμα και πολύτιμα ξύλα (μαόνι, έβενο κλπ.), καθώς και πολλά άλλα δασικά προϊόντα από τους φοίνικες, τους κοκκοφοίνικες, τους ελαιοφοίνικες, τά καριτέ, τά άρτόδεντρα, τίσ Άραβικές άκακίες, τά καουτσουκόδεντρα κλπ.

Τά **άγρια ζώα** είναι άφθονα και σέ μεγάλη ποικιλία.

Καμιά άλλη ήπειρος δέν έχει τόσα πολλά άγρια ζώα και σέ τόση

ποικιλία (σαρκοφάγα και φυτοφάγα) θηλαστικά, έρπετά, πτηνά και έντομα. Υπάρχουν λιοντάρια, λεοπαρδάλεις, πάνθηρες, τσακάλια, ρινόκεροι, ίπποπόταμοι, ελέφαντες, αγριόχοιροι, γαζέλια και πολλοί πίθηκοι. Επίσης κροκόδειλοι και διάφορα άλλα έρπετά, ανάμεσά τους και δηλητηριώδη φίδια καθώς και τό μεγαλύτερο από τά φίδια που υπάρχουν σήμερα στή γη, **δ πύθωνας**. Άκόμα πολλά και κάθε είδους πτηνά και έντομα, ανάμεσά τους και οι τερμίτες (λευκοί τερμίτες) και ή μύγα τσέ-τσέ, που μεταδίδει στά ζώα, και τόν άνθρωπο τήν τρομερή ασθένεια του ύπνου. Μεταξύ του πλήθους των πιθήκων είναι και δύο είδη ανθρώποειδών πιθήκων (Χιμπαντζής, Γορίλλας).

Ποταμοί και λίμνες. Οι μεγαλύτεροι ποταμοί τής Άφρικής είναι **Νεϊλος** (ο μακρύτερος ποταμός τής γής), **Σενεγάλης, Νίγηρας, Κόγκο** (ένas από τους πολυυδροτέρους ποταμούς τής γής), **Ζαμβέζης** και **Όράνγκης**. Οι περισσότεροι ποταμοί τής Άφρικής κατεβαίνουν από όροπέδια· γι' αυτό σχηματίζουν καταρράκτες και δέν είναι πλωτοί σ' όλο τό μήκος τους (Νεϊλος, Κόγκο, Ζαμβέζης, Όράνγκης). Μεγαλύτερες λίμνες είναι ή **Βικτωρία**, ή **Τσαάδ**, ή **Ταγκανίκα**, ή **Νυάσσα**, του **Έδουάρδου**, του **Ροδόλφου** και ή **Τάνα**.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Όρυκτά. Η **γεωργία** είναι ή κυριότερη απασχόληση των κατοίκων τής Άφρικής. Τά κυριότερα προϊόντα είναι: βαμβάκι, φιστίκια (*άραχίδες*), καλαμπόκι, σιτάρι, όσπρια, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, καπνός, μανιόκα, καρύδια φοινίκων, κοκκοφοινίκων και καρύδια κόλα, καφές, κακάο και φρούτα.

Η **κτηνοτροφία** είναι αναπτυγμένη στις στεπώδεις εκτάσεις και στις σαβάνες, εκεί όπου δέν υπάρχει ή μύγα τσέ-τσέ. Έκτρέφονται κυρίως πρόβατα και γίδια· επίσης βοοειδή, καμήλες, άλογα, κλπ. Εκτρέφονται ακόμη πουλερικά και στρουθοκάμηλοι για τά φτερά τους.

Ο **όρυκτός πλούτος** είναι άρκετός· φωσφορικά άλατα, τό πολύτιμο ούράνιο, διάφορα μεταλλεύματα, άκόμα και χρυσός, και πολύτιμες πέτρες. Στή Σαχάρα υπάρχει και άφθονο πετρέλαιο.

Η **βιομηχανία** είναι πολύ περιορισμένη σ' όλόκληρη τήν ήπειρο. Και αυτό συμβαίνει, επειδή ή Άφρική στό μεγαλύτερο μέρος της ήταν άποικίες, τίς όποιες οι μητροπόλεις ήθελαν κυρίως για νά προμηθεύουν-

ται άπ' αυτές πρώτες ύλες καί νά διαθέτουν σ' αυτές τά βιομηχανικά προϊόντα τους.

Πληθυσμός. Κάτοικοι. 'Ο πληθυσμός τής 'Αφρικής εΐναι περίπου τά 10% τοϋ πληθυσμοϋ όλης τής γής (400.000.000, πυκνότητα πληθ. 13 κάτ./km²). 'Ετσι ή ήπειρος αυτή, μέ έξαΐρεση τήν Αϋστραλία, εΐναι ή άραιότερα κατοικημένη ήπειρος τής γής. Εΐναι ή ήπειρος τών Νέγρων, δηλ. τών ανθρώπων τής μαύρης φυλής καί γι' αυτό λέγεται καί **Μαύρη ήπειρος**. Μόνον οί κάτοικοι τής Β. καί τής ΒΑ. 'Αφρικής εΐναι λευκοί. 'Αλλά καί άπό αυτούς, όσοι ζοϋν στά νοτιότερα τής Β. καί τής ΒΑ. 'Αφρικής (δηλ. οί *Μαυριτανοί, Τουαρέγκ, Τουμπού, Αιγύπτιοι, Αιθίοπες*) έχουν ύποστει μεγάλη έπιμιξία μέ τούς νέγρους καί γι' αυτό εΐναι έκδη-

Καταρράκτης τοϋ Ζαμβέζη.

λα σέ αὐτούς τά χαρακτηριστικά τῶν νέγρων. Ἄρκετοὶ λευκοὶ ζοῦν καί στή Νότια Ἀφρική καί εἶναι ἀπόγονοι κυρίως τῶν Ὀλλανδῶν καί Ἄγγλων ἀποίκων πού ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ. Στήν Ν. Ἀφρική καί τή Μαδαγασκάρη ζοῦν καί ἄρκετοὶ Ἀσιάτες τῆς κίτρινης φυλῆς. Οἱ λιγότερο πολιτισμένοι ἀπό τούς Μαύρους τῆς Ἀφρικῆς εἶναι οἱ *Βουσμάνοι* καί οἱ *Πυγμαῖοι*.

Ἡ Ἀφρική ἦταν ὡς τό 1959 ἡ μόνη ἥπειρος πού τήν ἀποτελοῦσαν στό μέγιστο μέρος της ἀποικίες τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Τά κράτη πού εἶχαν ἀποικίες στήν Ἀφρική ἦταν κυρίως ἡ Γαλλία, τό Ἡν. Βασίλειο, τό Βέλγιο καί ἡ Πορτογαλία. Τώρα ὅμως, σέ ὄλη σχεδόν τήν ἔκταση τῆς Ἀφρικῆς, οἱ ἀφρικανικοὶ λαοὶ ἔχουν ἀποκτήσει τήν ἀνεξαρτησία τους.

Τέλος, ἀναφέρουμε ὅτι ἡ Μαύρη ἥπειρος θεωρεῖται ὡς κοιτίδα τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Σύμφωνα μέ τίς ἀνθρωπολογικές ἀνακαλύψεις πού ἐγίναν στήν Κένυα καί τήν Αἰθιοπία, μιά μορφή τοῦ γένους ἀνθρώπου (*Homo*) ἐμφανίστηκε ἐκεῖ πρὶν 2-3 ἑκατομμύρια χρόνια.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Α'

Μέ τά κράτη τῆς Ἀφρικῆς, τήν ἔκταση καί τόν πληθυσμό τους

Κράτη	Ἐκταση σέ km ² (τετραγ. χιλιομ.)	Πληθυσμός
<i>ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ</i>		
Αἴγυπτος	1.000.000	36.332.900
Λιβύη	1.760.000	2.000.000
Τυνησία	164.150	5.137.000
Ἀλγερία	2.381.000	14.330.000
Μαρόκο	450.000	15.525.000
<i>ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ</i>		
Δυτική Σαχάρα	266.000	73.000
Μαυριτανία	1.085.000	1.200.000
Σενεγάλη	198.000	4.000.000
Μαλί	1.200.000	5.200.000
Κράτος τοῦ Νίγηρα	1.267.000	4.126.000
Γαμβία	11.295	375.000
Γουινέα - Μπισσάου	36.300	563.000
Γουινέα	246.000	4.000.000
Σιέρρα Λεόνε	72.600	2.600.000
Λιβερία	111.400	1.571.000
Ἀκτή Ἐλεφαντόδοντος	322.000	4.400.000
Γκάνα	237.850	9.000.000
Τόγκο	57.000	2.000.000
Δαχομέη	112.622	2.760.000
Ἄνω Βόλτα	275.000	5.500.000
Νιγηρία	924.000	56.000.000
<i>ΚΕΝΤΡΙΚΗ Ἡ ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ</i>		
Τσάδ	1.284.000	3.800.000
Κεντραφρικανική Δημοκρατία	617.000	1.600.000
Κογκό	324.000	960.000
Γκαμπόν	267.000	500.000
Καμερόν	475.000	5.800.000
Ἰσημερινή Γουινέα (μαζί μέ τά νησιά Φερνάντο-Πό καί Ἄννομπόν)	28.000	290.000
Ζαΐρ	2.345.000	22.800.000
Ρουάντα	26.300	4.000.000
Μπουρούντι	28.000	3.600.000
Ἀγκόλα	1.247.000	5.700.000
Καμπίντα	8.000	20.000

Κράτη	Έκταση σε km ² (τετραγ. χιλιόμε.)	Πληθυσμός
<i>ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ</i>		
Αιθιοπία (και Έρυθραία)	1.221.000	27.210.000
Σουδάν	2.506.000	16.000.000
Έδαφος Άφάρ και Ίσά	22.000	100.000
Σομαλία	640.000	2.900.000
Ούγκάντα	236.000	10.000.000
Κένυα	583.000	11.700.000
Τανζανία	937.701	13.634.000
Μοζαμβίκη	785.000	8.233.000
Ζάμπια	752.600	4.300.000
Μποτσουάνα	570.000	670.000
Λεζόθο	30.000	1.000.000
Σουαζιλάνδη	17.400	450.000
Νότια Άφρική	1.223.000	22.000.000
Ναμίμπια	825.000	700.000
Μαλάουι	119.310	4.500.000
Ροδεσία	390.000	5.500.000
<i>ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ</i>		
Μαδαγασκάρη	590.000	6.500.000
Μαυρίκιους	2.096	822.000
Σεϋχέλλες	404	53.000
Κομόρες	2.171	250.000
Ρεϋνιόν	2.511	190.000
Άγιος Ελένης και Αναλήψεως	200	6.300
Κανάριοι Νήσοι		
Άζόρες		285.000
Μαδέρα		246.000
Νησιά του Πράσινου Άκρωτηρίου	4.000	264
Νησί Άγίου Θωμά και Νησί Πρίνσιπε	964	66.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Β΄

Μέ τα κράτη τής 'Αφρικής, τίς πρωτεύουσές τους καί τόν πληθυσμό καθεμιᾶς

Κράτη	Πρωτεύουσα	Πληθυσμός
Αἴγυπτος	Κάιρο	4.961.00
Λιβύη	Τρίπολη	255.000
Τυνησία	Τύνιδα	789.000
* Αλγερία	Ἄλγέριο	1.000.000
Μαρόκο	Ραμπάτ	530.000
Δυτική Σαχάρα	Ἔλ- Ἀγιούν	18.000
Μαυριτανία	Νουακόντ	120.000
Σενεγάλη	Ντακάρ	580.000
Μαλί	Μπαμακό	182.000
Κράτος τοῦ Νίγηρα	Νιαμέυ	80.000
Γαμβία	Μπάνζουλ	48.000
Γουινέα-Μπισσάου	Μπισσάου	26.000
Γουινέα	Κόνακρυ	200.000
Σιέρρα Λεόνε	Φρητάουν	179.000
Λιβερία	Μονροβία	96.000
* Ακτή Ἐλεφαντόδοντος	Ἄμπιτζάν	500.000
Γκόνα	Ἄκκρα	616.000
Τόγκο	Λομέ	150.000
Δαχομέη	Πόρτο-Νόβο	75.000
* Ἀνω Βόλτα	Οὐαγκαντούγκου	105.000
Νιγηρία	Λάγκος	1.000.000
Τσάδ	Φόρ-Λαμύ	100.000
Κεντραφρικανική Δημοκρατία	Μπανγκί	190.000
Λ. Δ. Κογκό	Πουάντ-Νονάρ	100.000
Γκαμπόν	Λίμπ-Βίλλ	57.000
Καμερούν	Γιαουντέ	120.000
* Ἰσημερινή Γουινέα	Σάντα Ἴζαμπέλ	35.000
Ζαῖρ	Κινσάσα	1.500.000
Ρουάντα	Κιγκάλι	25.000
Μπουρούντι	Μπουτζουμπούρα	80.000
* Αγκόλα	Λουάντα	250.000
Αἰθιοπία	Ἄντίς Ἀμπέμπα	700.000
Σουδάν	Χαρτούμ	250.000
* Ἐδαφος Ἀφάρ καί Ἴσσά	Τσιμπουτί	62.000
Σομαλία	Μογκαντίσιο	175.000
Οὐγκάντα	Καμπάλα	330.000
Κένυα	Ναῖρόμπι	530.000
Τανζανία	Ντάρ-ες-Σαλάμ	344.000
Μοζαμβίκη	Μαπούτο	200.000
Ζάμπια	Λουζάκα	262.000
Μποτσουάνα	Γκαμπορόν	20.000
Λεζόθο	Μασέρου	14.000
Σουαζιλάνδη	Μπαμπάν	14.000

Κράτη	Πρωτεύουσα	Πληθυσμός
Νότια Άφρική	Πραιτωρία	544.000
	Καιηπτάου	700.000
Ναμίμπια	Ούίντοκ	61.000
Μαλάουι	Ζόμπα	20.000
Ροδεσία	Σώλσμπερ	280.000
Μαδαγασκάρη	Ταναριβ	340.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Γ'

Με τα μεγαλύτερα όρη, τούς ποταμούς και τις λίμνες της Άφρικής

Όρη	Ποταμοί	Λίμνες
Κιλιμάντζαρο (ένεργ. ήφ. 5890 μ.)	Νεϊλος	Τσαό
Κένυα (ένεργ. ήφ. 5640 μ.)	Σενεγάλης	Τάνα
Ρουβενζόρι (5110 μ.)	Νίγηρας	Τανγκανίκα
Καμερούν (ένεργ. ήφ. 4500 μ.)	Ζαμβέζης	Άλβέρτου
Έλγκόν (ένεργ. ήφ. 4300 μ.)	Όράνγκης	Έδουάρδου
Ύψηλός Άτλας (4250 μ.)		Κιβού
Ντούρο (4127 μ.)		Μέρου
Μέσος Άτλας (4080 μ.)		Βικτωρίας
Τιμπεσί (3145 μ.)		Κιόγκα
Άτακόρ (3006 μ.)		Νυάσσα
Όρος Σινά (2602 μ.)		
Ρίψ (2500 μ.)		
Ντέλφα (2180 μ.)		
Σαρίμπ (1880 μ.)		
Νίμπα (1740 μ.)		
Φουτά – Ντζαλόν (1400 μ.)		

Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η

Γενικά. Η 'Αμερική είναι η μόνη ηπειρος, που βρίσκεται στο δυτικό ημισφαίριο. Εκτείνεται από το βορρά προς το νότο ανάμεσα στον 'Ατλαντικό και τον Ειρηνικό ωκεανό. Στα βόρεια της βρέχεται από το Βόρειο Παγωμένο ωκεανό. Τα δύο μεγάλα τμήματά της, δηλαδή η **Βόρεια** και η **Νότια 'Αμερική**, συνδέονται μεταξύ τους με μία στενή λουρίδα ξηράς. Αυτή είναι η **Κεντρική 'Αμερική**, που αρχίζει απ' τή Ν. 'Αμερική και περιλαμβάνει ολόκληρο σχεδόν το Μεξικό.

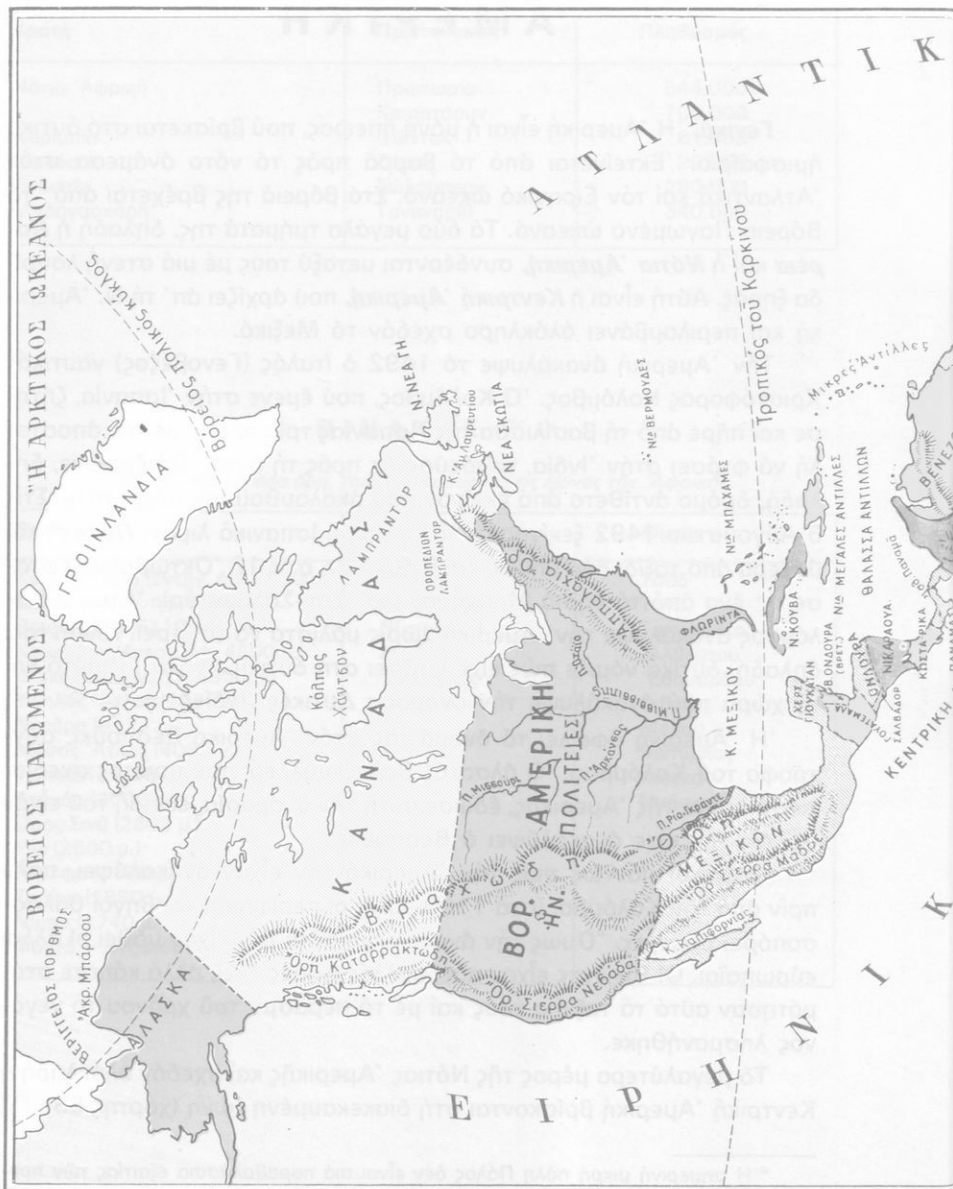
Τήν 'Αμερική ανακάλυψε το 1492 ο Ιταλός (Γενοβέζος) ναυτικός Χριστόφορος Κολόμβος. Ο Κολόμβος, που έμενε στην 'Ισπανία, ζήτησε και πήρε από τή βασίλισσα τής 'Ισπανίας τρία πλοία, με τήν αποστολή νά φτάσει στην 'Ινδία, ταξιδεύοντας προς τή δύση. Θά ξπαιρνε, δηλαδή, δρόμο αντίθετο από εκείνον που ακολουθοῦσαν μέχρι τότε. Στίς 3 Αύγουστου 1492 ξεκίνησε από το μικρό Ισπανικό λιμάνι **Πάλος*** και ὕστερα από ταξίδι δύο μηνῶν και 8 ἡμερῶν, στίς 12 Ὀκτωβρίου, ἔφτασε σ' ἕνα από τὰ νησιά Μπαχάμας (τό Σάν-Σαλβαντόρ). "Ἐτσι, ὁ Κολόμβος ἀνακάλυψε τήν 'Αμερική χωρὶς μάλιστα νά τό ξέρει. Πλέοντας, δηλαδή, δυτικά νόμιζε πῶς εἶχε φτάσει στή δυτική 'Ινδία! Γι' αὐτό και τή χώρα που ἀνακάλυψε τήν ὀνόμασε Δυτικές 'Ινδίες.

Ἡ 'Αμερική ὀφείλει τό ὄνομά της στόν 'Αμέρικο Βεσπούκι, σύντροφο τοῦ Κολόμβου. Ὁ ἀλαστός Βαλνζεμύλλερ, που πρῶτος σχεδίασε τό χάρτη τῆς 'Αμερικής, ἔδωσε αὐτή τήν ὀνομασία, ἐπειδή τοῦ εἶχαν πεῖ ὅτι τήν εἶχε ἀνακαλύψει ὁ Βεσπούκι.

Φαίνεται πάντως πῶς τήν 'Αμερική τήν εἶχαν ἀνακαλύψει, πολύ πρίν ἀπό τόν Κολόμβο, (στά 1100 μ.Χ.), οἱ περίφημοι νορβηγοὶ θαλασσοπόροι **Βίκινγκς**. Ὅμως τήν ἀνακάλυψη αὐτή δέν εἶχαν μάθει οἱ ἄλλοι εὐρωπαῖοι. Οἱ Βίκινγκς εἶχαν πάει πολλές φορές ἐκεῖ, ἀλλά κάποτε σταμάτησαν αὐτά τὰ ταξίδια τους και μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου τό γεγονός λησμονήθηκε.

Τό μεγαλύτερο μέρος τῆς Νότιας 'Αμερικής και σχεδόν ολόκληρη ἡ Κεντρική 'Αμερική βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη (χάρτης 53). Γι'

*Ἡ σημερινή μικρή πόλη Πάλος δέν εἶναι πιά παραθαλάσσια ἐξαιτίας τῶν προσχώσεων ἑνός ποταμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΜΕΡΙΚΗ

Χάρτης III.

αυτό οι συνθήκες τῆς ζωῆς εἶναι, σχετικά μέ τίς δικές μας, πολύ διαφορετικές. Ἔτσι εἶναι ἄλλη ἡ στάθμη καί ἡ ποιότητα τοῦ πολιτισμοῦ πού ὑπάρχει ἐκεῖ.

Τό δυτικό μέρος τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου ἔχει πολλά καί ψηλά ὄρη, πού ἀρχίζουν ἀπό τό πιο βόρειο μέρος τῆς (ἀκρωτήριο Μπάροου) καί προχωροῦν ἔως τό νοτιότερο (ἀκρωτήριο Χόρν). Τό ἀνατολικό μέρος τῆς ἠπείρου ἔχει καί αὐτό ὄρη, δέν εἶναι ὁμως οὔτε ψηλά οὔτε συνεχόμενα. Σέ πολλά μέρη τους τά διακόπτουν πεδιάδες. Ἐνάμεσα σ' αὐτά τά ὄρεινά τμήματα ἐκτείνεται μιά ἀπέραντη πεδινή ἔκταση, πού ἀρχίζει ἀπό τόν κόλπο τοῦ **Χάντσον** καί συνεχίζεται ὡς τήν **Παταγονία** (μέ μιά διακοπή στόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ).

Ἡ Ἀμερική, ἄν καί ἀνακαλύφθηκε πολύ ἀργότερα ἀπό τήν Ἀφρική, ἐν τούτοις ἐξερευνήθηκε γρηγορότερα καί ἔγινε γνωστή σ' ὅλη τῆς τήν ἔκταση. Αὐτό συνέβη ἐπειδή ἀπό τή μεριά τοῦ Ἀτλαντικοῦ δέν ὑπῆρχαν ψηλά ὄρη, καί τά ποτάμια ἦταν πλωτά. Ἔτσι, ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι συνέβη στήν Ἀφρική, ἡ διείσδυση στό ἐσωτερικό τῆς Ἀμερικῆς πραγματοποιήθηκε μέ εὐκολία.

Στή Β. Ἀμερική πῆγαν πολλοί εὐρωπαῖοι, πού τούς προσέλκυσε ὁ πλοῦτος τῆς καί τό εὐκρατο κλίμα τῆς. Στήν ἀρχή πῆγαν ἐκεῖ ὡς ἄποικοι

καί μετά ὡς μετανάστες. Οἱ νέοι κάτοικοι ἀπώθησαν στό ἐσωτερικό τούς ἰθαγενεῖς «Ἰνδιάνους»*, πού μέ τή συστηματική καταδίωξη τους ἐξουθένωσαν ἐντελῶς. Ἀπό τά 10-20 ἑκατομμύρια Ἰνδιάνους πού εἶχε ὅλη ἡ Ἀμερική, ὅταν ἔφτασαν οἱ εὐρωπαῖοι, ἔχουν ἀπομείνει μόνο 350.000 (στή Β. Ἀμερική).

Οἱ εὐρωπαῖοι πού ἐγκαταστάθηκαν στήν Κεντρική καί τή Νότιο Ἀμερική ἦταν πολύ λιγότεροι ἀπό ἐκείνους πού ἐγκαταστάθηκαν στή Βόρεια, γιατί τό κλίμα τῆς Κ. καί Ν. Ἀμερικῆς εἶναι θερμό καί ὑγρό.

Συγκεκριμένα, στή Β. Ἀμερική πῆγαν κυρίως ἀγγλοσάξονες ἐνῶ στή Ν. καί τήν Κ. Ἀμερική Ἴσπανοί καί Πορτογάλοι, δηλαδή νεολατινικοί λαοί. Οἱ πιά πολλοί κάτοικοι τῆς Β. Ἀμερικῆς εἶναι τώρα λευκοί. Ὅμως στή Νότια, ὅπου οἱ Ἰνδιάνοι δέ διώχτηκαν, οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι Ἰνδιάνοι καί «μιγάδες» Ἰνδιάνων καί λευκῶν.

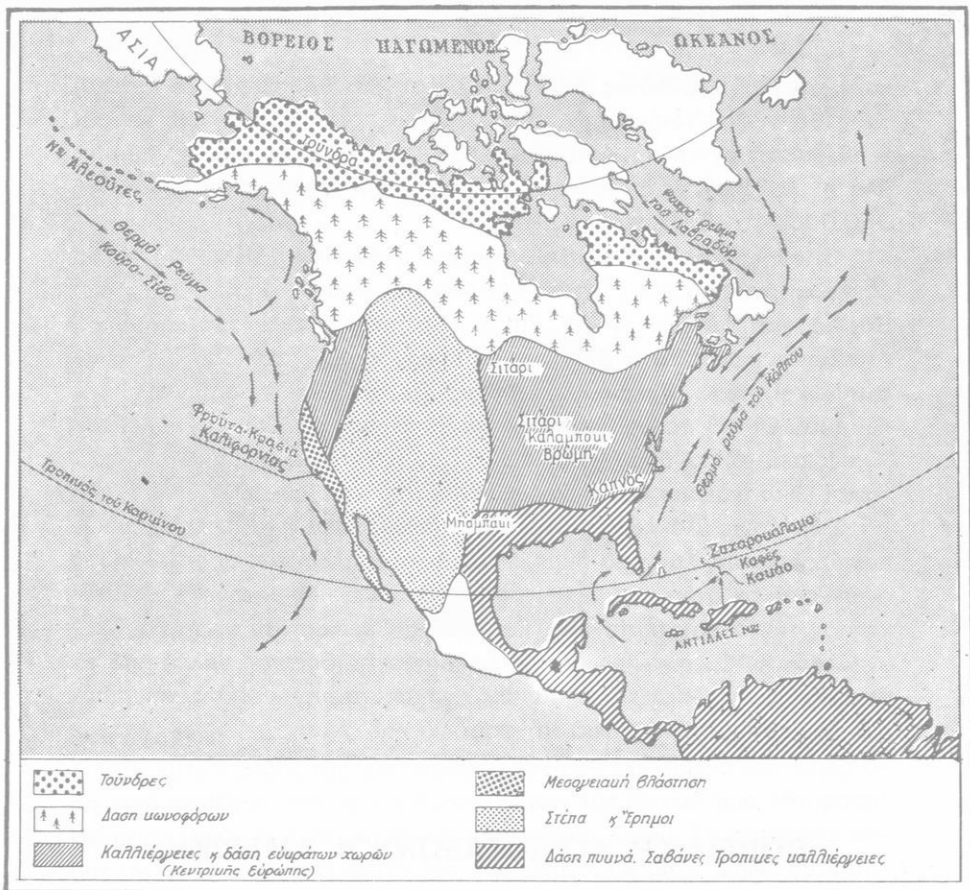
Στήν ἀρχή, ὀλόκληρη ἡ Ἀμερική χωρίστηκε σέ ἀποικίες τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Σύντομα ὅμως οἱ κάτοικοί της, ὕστερα ἀπό σκληροῦς ἀγῶνες μέ τά κράτη πού εἶχαν τίς ἀποικίες, δηλ. τίς μητροπόλεις, ἀπόκτησαν τήν ἀνεξαρτησία τους καί ἴδρυσαν ἀνεξάρτητα κράτη.

Ἀπό τήν ἀμερικανική ἥπειρο ἔφεραν στήν Εὐρώπη πολλά ἀπό τά σημερινά φυτά, ὅπως τό καλαμπόκι, τήν πατάτα, τήν ντομάτα, τήν πιπεριά, τόν καπνό, τή φιστικιά, τή φασολιά καί ἄλλα.

ΒΟΡΕΙΑ Ἡ ΑΓΓΛΟΣΑΞΩΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενικά. Πρόκειται γιά τό μέρος τῆς Ἀμερικῆς πού βρίσκεται στά βόρεια τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καί τοῦ ποταμοῦ Ρίο Γκράντε ντελ Νόρτε (ἐγχρωμος χάρτης IV). Σ' αὐτήν ἀνήκουν ὁ *Καναδάς*, οἱ *Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς* μέ τή χερσόνησο τῆς *Ἀλάσκας*, ἡ *Γροιλανδία* (πού εἶναι νησί καί μάλιστα τό μεγαλύτερο τῆς γῆς) καί μερικά ἄλλα νησιά. Στά βόρεια τῆς ὑπάρχουν πολλά μικρά καί μεγάλα νησιά καθώς καί πολλές λίμνες, πού σχηματίστηκαν ἀπό τούς παγετῶνες (ὅπως οἱ λίμνες τῆς Βόρειας Εὐρώπης).

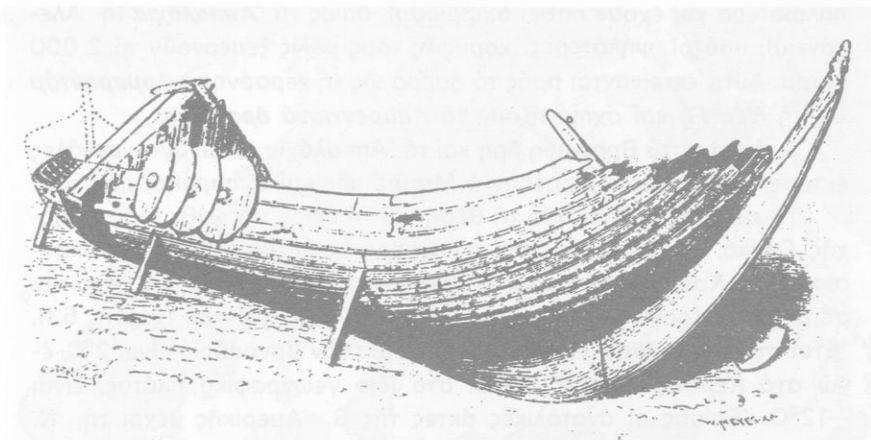
*Τούς ὀνόμασαν Ἰνδιάνους, δηλ. Ἰνδούς, γιατί, καθώς εἶπαμε, νόμιζαν πῶς ἦταν στήν Ἰνδία καί ὄχι σέ μιά νέα ἥπειρο.

Χάρτ. 53. Βλάστηση στη Βόρεια καί Κεντρική 'Αμερική

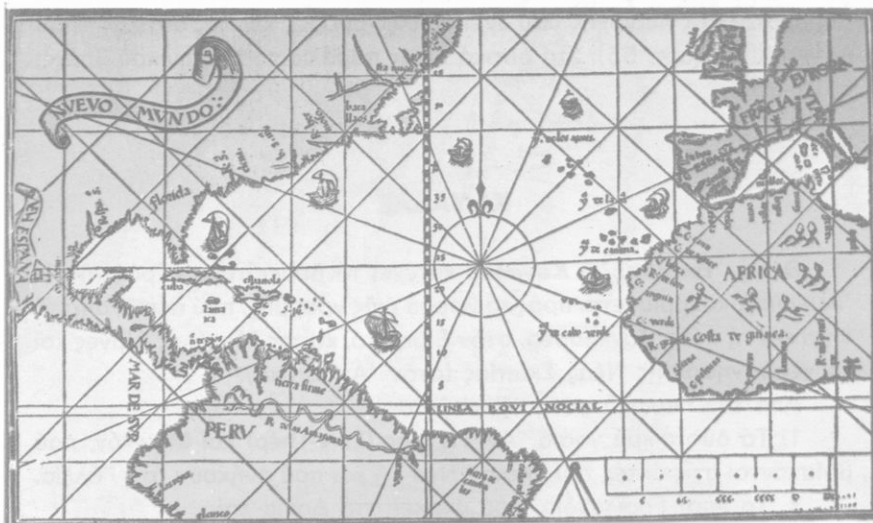
Τό δυτικό μέρος τῆς Β. 'Αμερικής εἶναι ὄρεινό. Μιά μεγάλη ὄροσειρά, τά **Βραχώδη ὄρη**, ἀρχίζει ἀπό τήν 'Αλάσκα καί φτάνει ὡς τό Μεξικό. Πιο δυτικά ὑψώνονται τά **Καταρρακτώδη ὄρη**, ἡ **Σιέρρα Νεβάδα** καί ἡ **Παράκτιος ὄροσειρά**. Αὐτή ἡ τελευταία εἶναι κοντά στήν ἀκτὴ τοῦ Εἰρηνικοῦ καί παράλληλη μ' αὐτή (ἔγχρωμος χάρτης IV). Τά ὄρη αὐτά σχηματίστηκαν τόν ἴδιο καιρό μέ τίς Ἄλπεις, δηλαδή σχετικῶς πρόσφατα, καί δέν ἔχουν πάθει διάβρωση. Γι' αὐτό εἶναι ψηλά πολλές μάλιστα κορυφές τους ξεπερνοῦν τά 4 000 μέτρα ὕψος. Ἡ ψηλότερη κορυφή βρίσκεται στό βουνό τῆς 'Αλάσκας **Μάκ-Κίνλεϋ** (6 337 μέτρα).

Πρός τά ἀνατολικά τά ὄρη εἶναι χαμηλά, (διότι ἔχουν σχηματιστεῖ

Φαίνεται ότι την Άμερική τήν είχαν ανακαλύψει πολύ πρὶν ἀπὸ τὸν Κολόμβο οἱ Νορβηγοὶ θαλασσοπόροι Βίκινγκς. Στὴ φωτογραφία βλέπουμε ἕνα καράβι τῶν Βίκινγκς, μὲ μήκος 24 m.

Ένας ἀπὸ τοὺς πρώτους χάρτες τοῦ Ἀτλαντικοῦ (1545).

πλαιότερα και έχουν πάθει διάβρωση), όπως τα **Άππαλάχια** (ή Άλεγάνεια), που οι ψηλότερες κορυφές τους μόλις ξεπερνούν τα 2 000 μέτρα. Αυτά εκτείνονται προς το βορρά ως τη χερσόνησο **Λαμπραντόρ** και τη **Νέα Γη** και σχηματίζουν τα **Λαυρεντιανά όροπέδια**.

Ανάμεσα στα Βραχώδη όρη και τα Άππαλάχια εκτείνονται μεγάλες εκτάσεις, τις οποίες διαρρέουν ο Μισσισιπής και οι παραπόταμοί του.

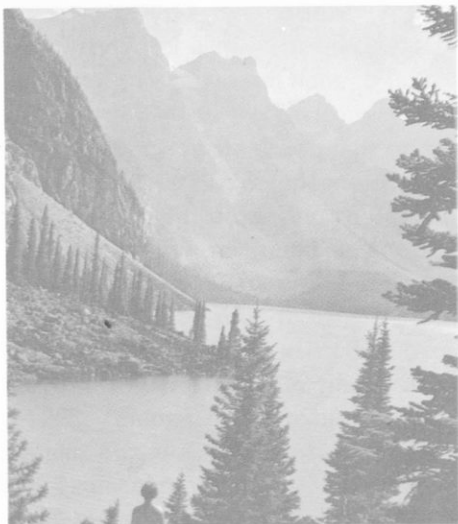
Τό **κλίμα** εξαρτάται από τη θέση και τό ύψος τής κάθε μιᾶς περιοχής. Γενικά, τά δυτικά παράλια, ἐπειδή ἀπό ἐκεῖ περνᾶ τό θερμό θαλάσσιο **ρευμα Κουῖρο Σίβο**, εἶναι πιό θερμά ἀπό τά ἀνατολικά που δέχονται σέ μεγάλο μέρος τους τό ψυχρό **ρευμα τοῦ Λαμπραντόρ** (χάρτης 53). Ἔτσι δτό **Βανκούβερ** ἡ μέση θερμοκρασία τόν Ἰανουάριο εἶναι 2°C, ἐνῶ στό **Κέμπεκ**, που βρίσκεται στό ἴδιο γεωγραφικό πλάτος, εἶναι -12°C. Ἐπίσης οἱ ἀνατολικές ἀκτές τής Β. Ἀμερικῆς μέχρι τή Ν. Ὑόρκη ἔχουν πολύ μικρότερες θερμοκρασίες ἀπό τίς θερμοκρασίες που ἔχουν οἱ ἀκτές τής Εὐρώπης, που ἀντιστοιχοῦν στό ἴδιο γεωγραφικό πλάτος (ἀπ' τίς ὁποῖες περνᾶ τό θερμό **ρευμα τοῦ κόλπου**). Νοτιότερα ὁμως ἀπό τή Ν. Ὑόρκη, ἐπειδή περνᾶ ἀπ' ἐκεῖ τό ρεῦμα τοῦ κόλπου, οἱ θερμοκρασίες δυτικῶν καί ἀνατολικῶν ἀκτῶν ἰσορροποῦν. Οἱ βροχές λιγοστεύουν καθῶς προχωροῦμε λίγο ἀπό ἀνατολή πρὸς δύση, ἐνῶ πέρα ἀπό τό μεσημβρινό τῶν 100° βρέχει πολύ λίγο. Γενικά αὐτός ὁ μεσημβρινός ἀποτελεῖ στή Β. Ἀμερική τό διαχωριστικό ὄριο μεταξὺ τής ἀνατολικῆς περιοχῆς που ἔχει πολλές βροχές καί τής δυτικῆς ὅπου βρέχει λίγο (χαρτ. 55). Στά δυτικά ὁμως παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ βρέχει πολύ.

ΚΑΝΑΔΑΣ

Θέση. Ἔκταση. Ὁ **Καναδάς** κατέχει τό βορειότερο μέρος τής Β. Ἀμερικῆς καί βρίσκεται πρὸς τό βορρά μιᾶς γραμμῆς, που περνᾶ ἀπό τό νησί καί τή πόλη Βανκούβερ, στόν Εἰρηνικό, καί τίς Μεγάλες Λίμνες καί τή χερσόνησο τής Νέας Σκωτίας (στόν Ἄτλαντικό).

Ἀπό τήν περιοχή αὐτή ἐξαιροῦνται:

1. Τά δύο μικρά νησιά Ἄγ. Πέτρος (Σαίν-Πιέρ) καί Μικελόν, που βρίσκονται στίς ἀκτές τοῦ νησιοῦ Νέα Γη καί που ἀνήκουν στή Γαλλία.
2. Τό νησί Γροιλανδία, που ἀνήκει στή Δανία καί

Τοπίο στά Καναδικά Βραχώδη
δρη

3. Ἡ χερσόνησος τῆς Ἀλάσκας πού ἀνήκει στίς ΗΠΑ.

Ἡ ἔκταση τοῦ Καναδά εἶναι 9.976.000 km², δηλαδή ὅσο ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη. Εἶναι μάλιστα τό δεύτερο σέ ἔκταση κράτος τῆς γῆς μετά τή Σοβιετική Ἐνωση. Ἀπό ὅλη ὁμως τήν τεράστια αὐτή ἔκταση μόνο μία λουρίδα ἐδάφους κατοικεῖται. Αὐτή ἡ λουρίδα ἐκτείνεται ἀπό τόν Εἰρηνικό μέχρι τόν Ἀτλαντικό, ἔχει πλάτος ὄχι παραπάνω ἀπό 560 km καί βρίσκεται στά νότια τῆς χώρας. Ὅλη ἡ ὑπόλοιπη χώρα εἶναι πολύ ἀραιά κατοικημένη ἢ ἐντελῶς ἀκατοίκητη. Σκεπάζεται ἀπό ἕνα μεγάλο δάσος μέ κωνοφόρα (ἔλατα, πεῦκα κλπ.). Ἀκόμα πιο βόρεια εἶναι ἡ «τούνδρα» καί τέλος οἱ πολικές ἐκτάσεις (χάρτης 53), πού εἶναι πάντα σκεπασμένες μέ πάγους.

Φυσικές περιοχές. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. α) Δυτικός Καναδάς. Πρός τά δυτικά (δηλ. στό *Γιούκον* καί τή *Βρετ. Κολομβία*) ἡ χώρα εἶναι ὄρεινή καί διασχίζεται ἀπό τά καναδικά Βραχώδη δρη, πού οἱ κορυφές τους ξεπερνοῦν σέ ὕψος τά 5 000 μέτρα (ἡ ψηλότερη κορυφή εἶναι 5 680 μ.) (χάρτης 54). Πιο δυτικά ἀπό τά βραχώδη δρη βρίσκεται ἡ Παράκτιος ὄροσειρά.

β) Κεντρικός Καναδάς. Πρός τά ἀνατολικά τά Βραχώδη δρη χαμηλώνουν ἀπότομα καί ἀρχίζει μία ἀπέραντη πεδινή ἔκταση μέ κάποια μι-

κρή κλίση προς τό Β. Παγωμένο ώκεανό καί τόν κόλπο τοῦ Χάντσον. Γι' αὐτό πρὸς τὰ ἐκεῖ ρέουν τὰ νερά καί σχηματίζουν ποταμούς. Τό ἔδαφος τό σκεπάζουν πολὺ παλαιὰ πετρώματα πού ἔχουν διαβρωθεῖ ἀπό τοὺς παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σχηματίσει καί ἕνα πλῆθος ἀπό λίμνες. Ἡ ἔκταση αὐτὴ φτάνει ὡς τὶς **Μεγάλες Λίμνες** (Ἐνωτέρα ἢ Σουπήριον, Μίτσιγκαν, Χιοῦρον, Ἡρι καί Ὀντάριο).

γ) Ἀνατολικὸς Καναδάς. Πιο βόρεια καί βορειανατολικά ἀπλώνεται μιὰ ἔκταση, πού πρὸς τόν Ἀτλαντικό γίνεται ὄρεινὴ. Συγκεκριμένα, πρὸς νότο ὑπάρχουν χαμηλὰ ὄρη (προεκτάσεις τῶν Ἀππαλαχίων) ἐνῶ πρὸς τὴ χερσόνησο Λαμπραντόρ ὑπάρχουν καί ὄροπέδια.

Μορφή τῶν ἀκτῶν. Ὁ θαλάσσιος διαμελισμὸς εἶναι ἀρκετὰ μεγάλος. Πρὸς τόν Εἰρηνικό σχηματίζονται ἀρκετοὶ κόλποι καί νησιά. Τό πιὸ μεγάλο εἶναι τὸ νησί **Βανκούβερ**. Πρὸς τὸ βορρὰ σχηματίζεται ὁ κόλπος Χάντσον καί πολλὰ νησιά. Ἀπὸ αὐτὰ μεγαλύτερα εἶναι ἡ **Γῆ τῆς Βικτωρίας** καί ἡ **Γῆ Μπάφφιν**. Ἀνάμεσα στὸν κόλπο τοῦ Χάντσον καί τόν Ἀτλαντικό ὑπάρχει ἡ χερσόνησος Λαμπραντόρ καί στὰ ἀνατολικά τῆς ὁ ποταμόκολπος τοῦ **Ἁγίου Λαυρέντιου**, ἡ χερσόνησος τῆς **Νέας Σκωτίας** καί τὰ νησιά **Νέα Γῆ, τοῦ Πρίγκιπα Ἐδουάρδου** καί **Ἀντικόστι**.

Χωριό στὴν περιοχή τῆς λίμνης Ὀντάριο.

Κλίμα. Βλάστηση. Ποταμοί. Λίμνες. Τό δυτικό μέρος τής χώρας, δηλαδή ό δυτικός Καναδάς, δέν έχει πολύ ψυχρό κλίμα έπειδή από τά παράλια του περνά τό θερμό ρεύμα Κοϋρο Σίβο. Άν καί τό βόρειο γεωγραφικό πλάτος είναι μεγάλο, τό πολύ ψύχος είναι άγνωστο στήν περιοχή αύτή.

Ή Παράκτιος όροσειρά καί οί δυτικές πλαγιές στά Βραχώδη όρη έχουν πολλές βροχές. Γι' αύτό έκει υπάρχουν μεγάλα δάση μέ πεύκα καί έλατα πού τά συναντά κανείς καί σέ ύψος 2 000 μέτρα (στά νότια τής χώρας) ή σέ 800-900 μέτρα (στά βόρεια) καί πού δίνουν άφθονη ξυλεία. Πιο ψηλά από τή ζώνη μέ τά δάση ύπάρχει χλόη (όρεινά λιβάδια) καί σέ μεγαλύτερο ύψος ύπάρχουν βρύα καί λειχήνες μέχρι τό «όριο τών αιώνιων χιόνων».

Όσο όμως άπομακρύνεται κανείς από τόν Είρηνικό καί προχωρεί πρós τό έσωτερικό τής χώρας, δηλ. πρós τόν κεντρικό Καναδά, τόσο δριμύτερο γίνεται τό ψύχος καί οί βροχές λιγότερες.

Πέφτουν όμως βροχές από τό Μάιο ως τόν Αϋγουστο καί αύτό είναι ευνοϊκό γιά τήν ανάπτυξη του σιταριου. Ό κεντρικός Καναδάς είναι μαζί μέ τή Σιβηρία από τά ψυχρότερα μέρη του κόσμου (όμως το ψύχος του Βερχογιάνσκ τής Σιβηρίας είναι μεγαλύτερο, βλ. Άσιατική Ρωσία). Στή πόλη **Ούίνπεγκ**, πού βρίσκεται στό νοτιότερο μέρος του Κεντρικού Καναδά καί πού τό γεωγραφικό πλάτος της είναι ίσο μέ του Παρισιοϋ, ή μέση θερμοκρασία του Ίανουαρίου είναι -20°C καί τό νερό παγώνει στό ύπαιθρο, τή νύχτα, από τόν Όκτώβριο μέχρι τόν Ίούνιο. Βορειότερα κάνει περισσότερο κρύο. Οί λίμνες **Ούίνπεγκ** καί **Άθαμπάσκα** δέν έχουν πάγους μόνο από τόν Ίούλιο ως τόν Όκτώβριο. Πιο βόρεια, οί λίμνες τών **Σκλάβων** καί τών **Άρκτων** είναι λιγότερους μήνες τό χρόνο χωρίς πάγους.

Καί στον ανατολικό Καναδά, αν καί βρίσκεται στό ίδιο γεωγραφικό πλάτος μέ τήν Κεντρική Ίταλία, τό χειμώνα κάνει πολύ κρύο. Αυτό όφείλεται στό ψυχρό ρεύμα του Λαμπραντόρ πού περνά από τά παράλια του. Οί άκτές τής χερσονήσου του Λαμπραντόρ άποκλείονται, τούς περισσότερους μήνες κάθε χρόνο, από τούς πάγους. Στά νοτιότερα τής χερσονήσου τής Νέας Σκωτίας, λόγω χάρη στό Χάλιφαξ, πού βρίσκεται στό νοτιότερο μέρος του Καναδά καί στό ίδιο σχεδόν γεωγραφικό πλάτος μέ τήν Άλεξανδρούπολη, ή μέση θερμοκρασία τόν Ίανουάριο είναι -6°C. Στά έσωτερικά τής πολιτείας Κέμπек ή αντίστοιχη θερμοκρασία

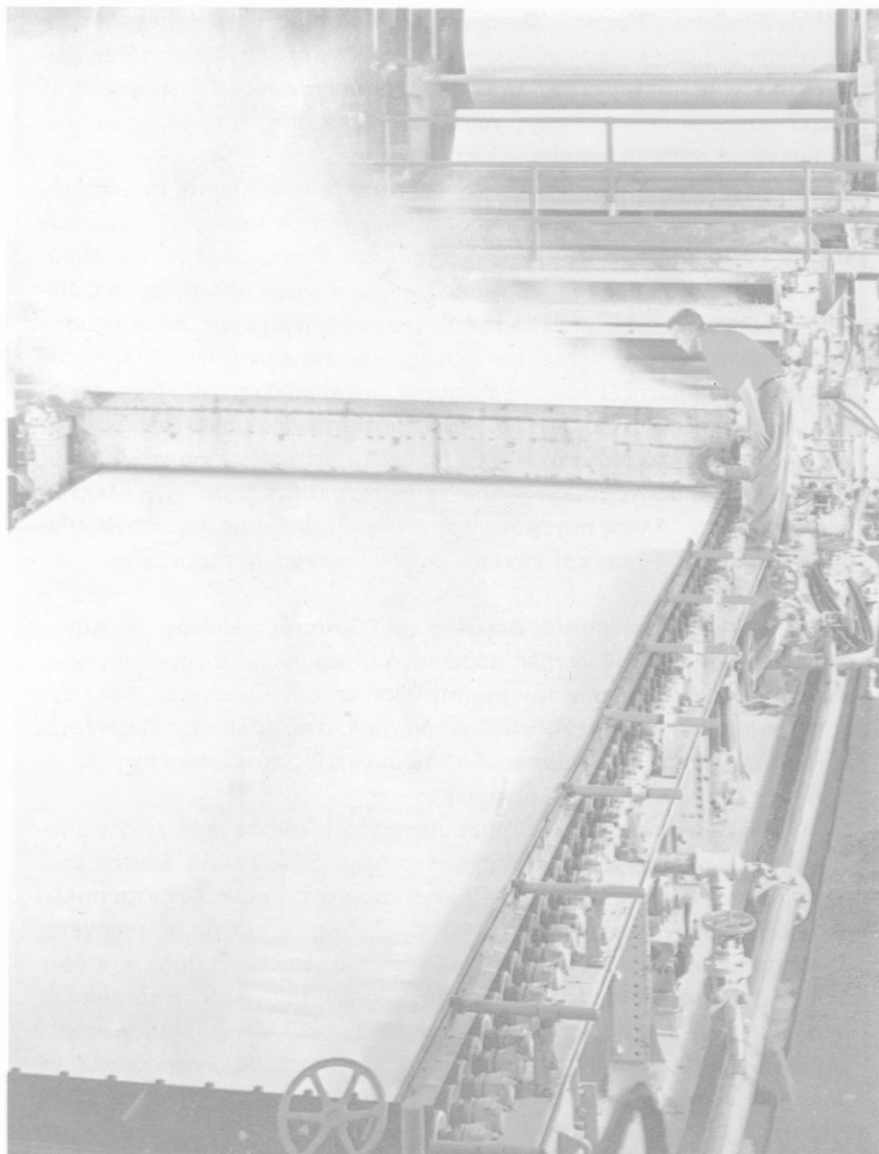
Ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν κατέχει τὴν πρώτη θέση μεταξύ τῶν καλλιεργειῶν.

είναι $-11,2^{\circ}\text{C}$, δηλ. ὄση εἶναι καὶ τῆς Μόσχας, ἂν καὶ ἡ Μόσχα βρίσκεται 10° βορειότερα. Στόν κεντρικό καὶ στόν ἀνατολικό Καναδά, ὅπως τό χειμώνα κάνει πολύ κρύο ἔτσι καὶ τό καλοκαίρι κάνει ζέστη. Στό Μόντρεαλ λόγου χάρη, ἡ θερμοκρασία ἀπό τόν Ἰούλιο ὡς τό τέλος Αὐγούστου δέν κατεβαίνει κάτω ἀπό τούς 21°C οὔτε τῆ νύχτα. Μόνο στή περιοχή τῶν Μεγάλων Λιμνῶν ἡ θερμοκρασία εἶναι πιά ἥπια, ἐπειδή ἐπιδρᾷ εὐεργετικά τό νερό τῶν Μεγάλων Λιμνῶν, πού κάνουν τό χειμώνα πιά ἥπιο καὶ τό καλοκαίρι πιά δροσερό.

Στόν Καναδά ἐξαιτίας τοῦ ψύχους ἐπικρατοῦν τά κωνοφόρα πού ἀντέχουν, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄρκετά φυλλοβόλα δέντρα. Ἐνα ἀπό αὐτά, ὁ σφένδαμος (σφεντάμι), ἔχει ζαχαρωτό χυμό καὶ ἀπ' αὐτόν παράγεται ἓνα εἶδος ζάχαρης, πού ἀρέσει πολύ στοὺς Καναδοὺς. Νοτιότερα ἀπό τό δάσος ἐκτείνεται μιά μεγάλη περιοχή σκεπασμένη μέ χλόη πού λέγεται **περιοχή τῶν λιβαδιῶν** καὶ πού εἶναι κατάλληλη γιά τὴν καλλιέργεια σιταριοῦ. Στόν Καναδά ὑπάρχουν πολλές λίμνες. Αὐτές δημιουργήθηκαν ἀπό τρυς παγετῶνες πού σκέπαζαν τὴν περιοχή στήν παγετώδη περίοδο τῆς ἡλικίας τῆς γῆς. Οἱ μεγαλύτερες ἀπ' αὐτές, ἀπό τό βορρά πρὸς τό νότο, εἶναι ἡ λίμνη τῶν **Ἄρκτων**, τῶν **Σκλάβων**, ἡ **Ἀθαμπάσκα** καὶ ἡ **Οὐίνιπεγκ**. Ἐκτός ἀπ' αὐτές ὑπάρχουν σὰ νότια τοῦ Καναδά καὶ οἱ **Μεγάλες Λίμνες**, πού ἀνήκουν καὶ στόν Καναδά καὶ στίς Η.Π.Α. Πρόκειται γιά τίς λίμνες **Ἀνωτέρα** (Σουπήριον), **Μίτσιγκαν** (ἀνήκει στίς

Ἡ ἀλιεία στόν Καναδά εἶναι πολύ ἀναπτυγμένη

Τά άφθονα δάση του Καναδά παρέχουν τήν πρώτη ύλη για τή χαρτόμαζα καί τό χαρτί

ΗΠΑ), *Χιοϋρον*, *Ήρι* και *Όντάριο*. Η Άνωτέρα είναι ή μεγαλύτερη λίμνη στή γή μέ γλυκό νερό (έκταση 87.900 km²). Οί λίμνες αυτές βρίσκονται ή μία ψηλότερα από τήν άλλη και συγκοινωνοϋν μεταξύ τους μέ μικρά ποτάμια. Τά νερά τους χύνονται τελικά από τό ποτάμι τοϋ Άγ. Λαυρεντίου στόν όμώνυμο κόλπο.

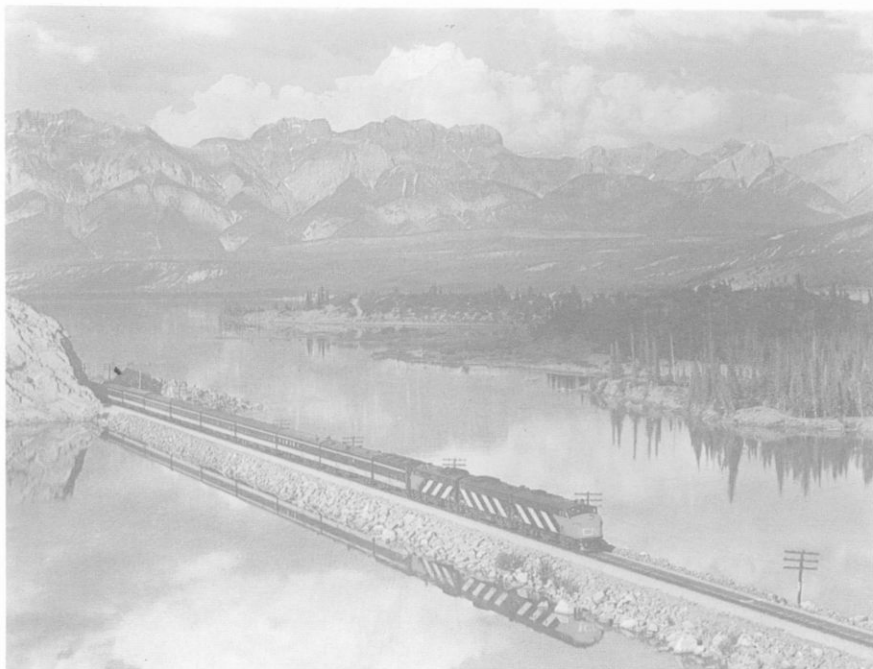
Οί μεγαλύτεροι ποταμοί είναι: *Ό Μακένζι*, πού χύνεται στό Βόρειο Παγωμένο ώκεανό. Αϋτός δέχεται τά νερά από τίς λίμνες τών Άρκτων και τής Άθαμπάσκα καθώς και από τούς παραποτάμους του πού πηγάζουν από τά Βραχώδη όρη. *Ό Νέλσων*, πού πηγάζει από τή λίμνη Οϋίν-νιπεγκ και χύνεται στόν κόλπο τοϋ Χάντσον. *Ό Νιαγάρας*, πού σχηματίζεται από τή ροή τοϋ νεροϋ τής λίμνης Ήρι στή λίμνη Όντάριο. Αϋτός ό ποταμός σχηματίζει τούς περίφημους *καταρράκτες τοϋ Νιαγάρα*, όπου τό νερό πέφτει από ύψος 52,4 μ. Πρόκειται για δύο καταρράκτες από τούς όποιους ό πιό σημαντικός βρίσκεται στόν Καναδά και ό άλλος στίς Η.Π.Α. Η ύδατόπτωση χρησιμοποιείται για τήν παραγωγή ήλεκτρικής ένεργείας. Άλλος ποταμός είναι ό Άγ. Λαυρέντιος, πού πηγάζει από τή λίμνη Όντάριο και χύνεται στόν όμώνυμο ποταμόκόλπο.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Δασικός και Όρυκτός πλοϋτος. Ό Καναδάς είναι μία χώρα μέ μεγάλη παραγωγή σιταριοϋ. Τό σιτάρι και γενικά τά δημητριακά κατέχουν τήν πρώτη θέση στίς καλλιέργειες. Καλλιεργοϋνται κυρίως στόν κεντρικό Καναδά, δηλ. στίς πολιτείες *Άλμπέρτα*, *Σασκατσιουάν* και *Μανιτόμπα*. Άπό τίς πολιτείες αυτές προέρχονται τά 95% τής канаδικής σιτοπαραγωγής.

Στόν άνατολικό Καναδά δημιουργοϋνται περισσότερα τεχνητά λιβάδια (για κτηνοτροφία). Υπάρχουν επίσης όπωροφόρα δέντρα (κυρίως μηλιές), καπνός και πατάτες. Στο άν. Καναδά εκτρέφονται πολλά βοοειδή, ιδίως γαλακτοπαραγωγικές άγελάδες. Γι' αυτό και παράγεται πολύ τυρί και βούτυρο. Στο δυτικό Καναδά, δηλ. στα Βραχώδη όρη, στήν Παράκτιο όροσειρά και στα παράλια τοϋ Ειρηνικοϋ, οί κάτοικοι ασχολοϋνται μέ τήν έκμετάλλευση τών δασών και τών άφθονων μεταλλευμάτων καθώς και μέ τήν άλιεία. Υπάρχουν πάρα πολλά ψάρια εκεί, όπως άλλωστε και στα παράλια τοϋ Άτλαντικοϋ και ιδιαίτερα τής Νέας Γής, όπου έρχονται για άλιεία άκόμα και από τήν Εϋρώπη. Στο δυτικό Καναδά (Βρετανική Κολομβία) υπάρχει πολός άνθρακας, άργυρος, χαλκός, μόλυβδος, χρυσός κ.ά. Ό χρυσός πού είχε άνακαλυφθει στήν πο-

αυτήν ως απλή εργασία. *Στόν Καναδά υπάρχει καί ύφαντική βιομηχανία*

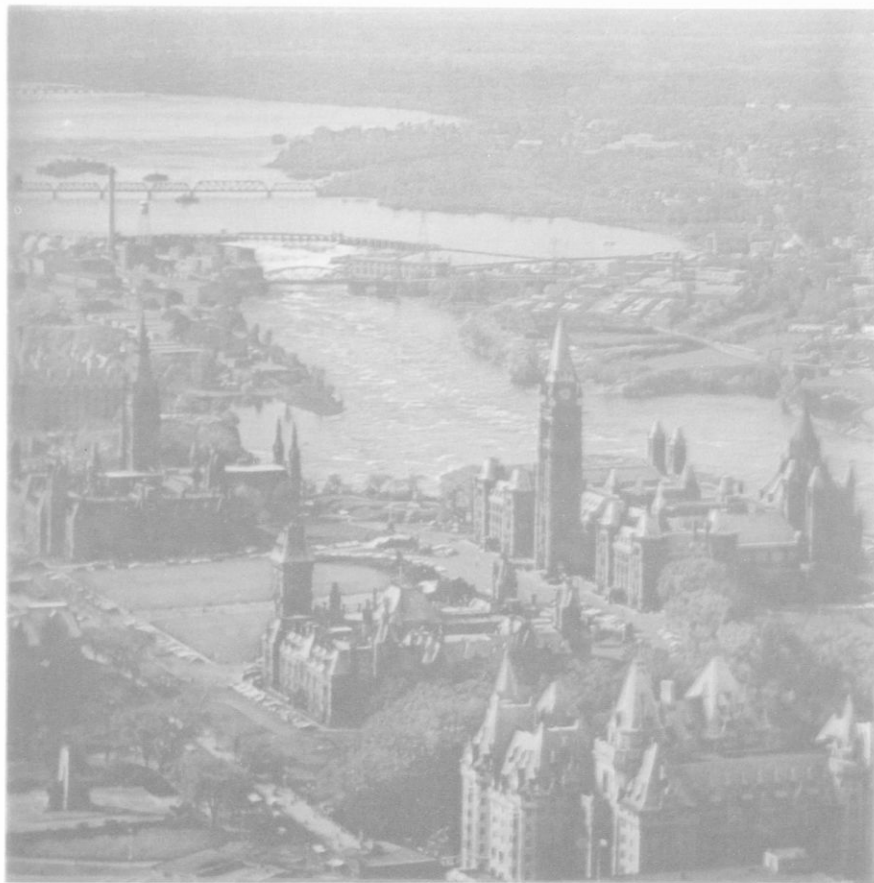

Στόν Καναδά υπάρχει πυκνό δίκτυο σιδηροδρομικών γραμμών.

λιτεία **Γιοϋκον** (χάρτης 55) προσέλκυσε τούς πρώτους αποίκους. Στίς άκτές τής λίμνης τών Σκλάβων καί τήν κοιλάδα του ποταμού Μακένζι υπάρχει πετρέλαιο.

Βιομηχανία. Συγκοινωνία. Έμπόριο. 'Η ξυλεία είναι άφθονη στήν περιοχή τής ζώνης τών δασών καί γι' αυτό στόν Καναδά άκμάζουν οί βιομηχανίες πού κατασκευάζουν χαρτί καί χαρτόμαζα. 'Ο Καναδάς καλύπτει τά 80% τής παγκόσμιας παραγωγής δημοσιογραφικού χαρτου. Έρχεται πρώτος στήν παραγωγή νικελίου καί άμιάντου, δεύτερος στήν παραγωγή ουρανίου καί τρίτος στήν παραγωγή χρυσοϋ. 'Αλλά καί γουναρικά υπάρχουν πολλά άπό τά άγρια ζώα πού ζοϋν στά μεγάλα δάση του καί έχουν δέρμα μέ μακρύ καί παχύ τρίχωμα γιά τό ψύχος.

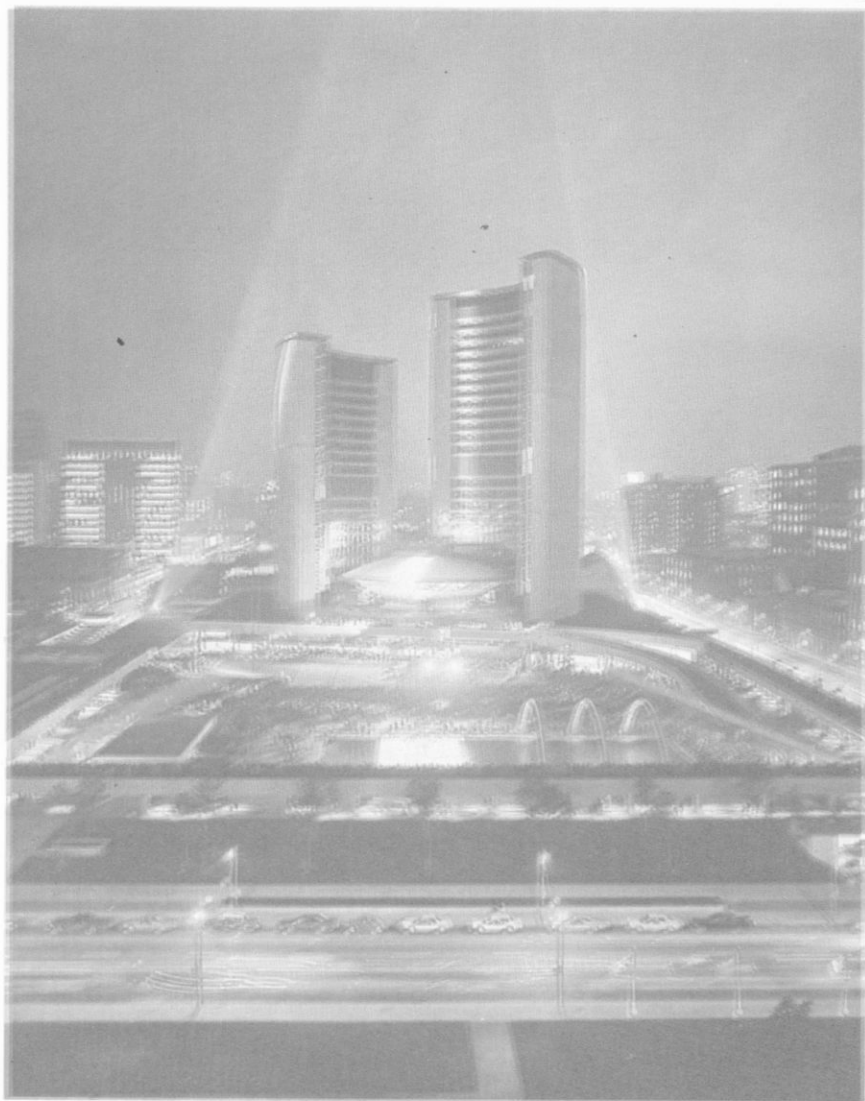
'Υπάρχουν μάλιστα δασώδεις άλλα άπομονωμένες μέ συρματοπλεγμα έκτάσεις όπου διατρέφονται ζώα στό φυσικό τους περιβάλλον. 'Από τό δέρμα τους γίνονται γουναρικά. 'Ο Καναδάς έχει τό μεγαλύτε-

Τό μέγαρο τοῦ Καναδικοῦ κοινοβουλίου στήν Ὁττάβα.

ρο ἐμπόριο γουναρικῶν. Οἱ ἀφθονες πρῶτες ὕλες ἀπό τή γεωργία, τήν κτηνοτροφία, τά δάση, τήν ἀλιεία καί τό ὑπέδαφος ἐπιτρέπουν στόν Καναδά νά ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Ἐνα πικνὸ δίκτυο ἀπό σιδηροδρομικές γραμμές καί ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους διασχίζει ὄλο τό νότιο καί νοτιανατολικό μέρος, πού εἶναι καί τό πιό πικνοκατοικημένο. Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται καί ἀπό τίς μεγάλες λίμνες καί τούς πλωτοὺς ποταμούς, ὅπως κυρίως μέ τόν ποταμό τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου. Ὁ Καναδάς ἔχει διέξοδο στόν Ἀτλαντικό καί μέ τίς Μεγάλες Λίμνες, τίς διώρυγες καί τούς ποταμούς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Τό δημαρχείο του Τorόντο.

Ο Καναδάς **έξάγει** μέταλλα και μεταλλεύματα, σιτάρι και αλεύρι, χαρτί και χαρτόμαζα, γαλακτοκομικά προϊόντα, κρέας, ψάρια φρέσκα, άποξηραμένα και σε κονσέρβες. Επίσης διάφορα βιομηχανικά προϊόντα. Ο Καναδάς συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών που πραγματοποιούν τη μεγαλύτερη εξαγωγή διαφόρων προϊόντων. **Εισάγει** κυρίως ζάχαρη, σάι, διάφορα τρόφιμα, βαμβάκι, μετάξι, φρούτα και καουτσούκ.

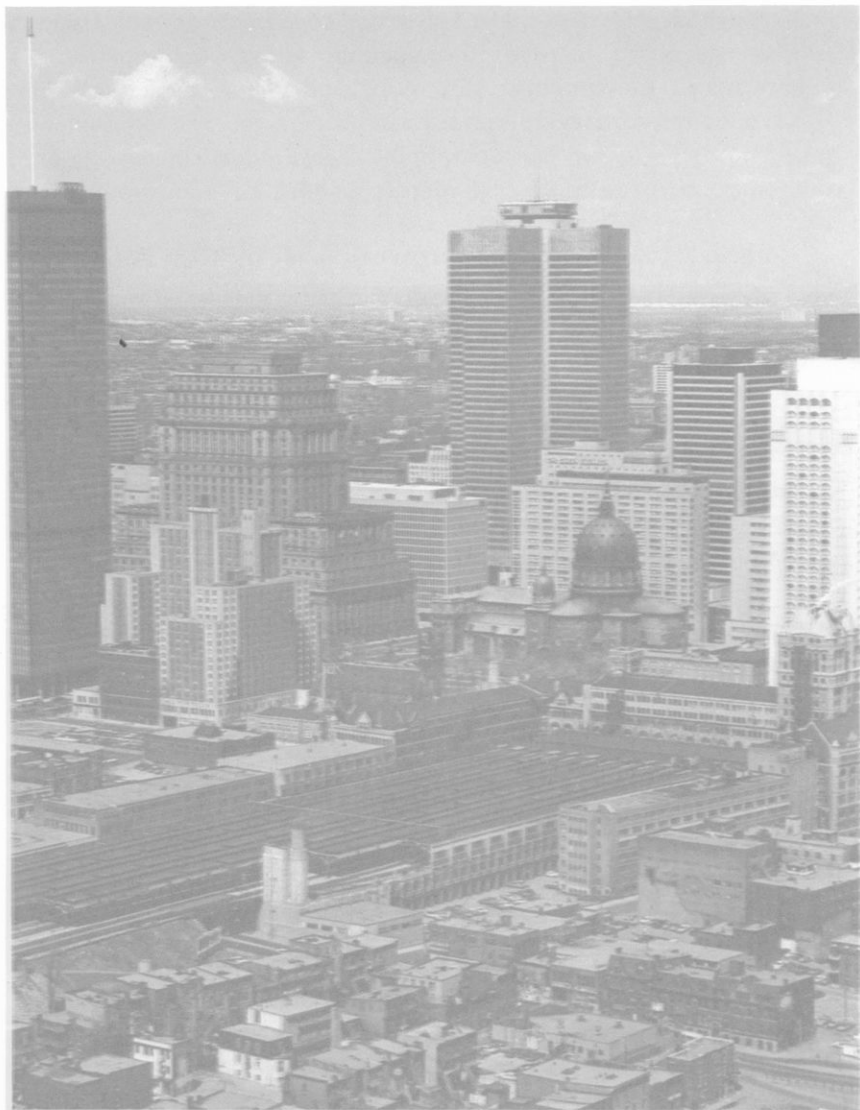
Κάτοικοι. Πληθυσμός. Φαίνεται ότι στις άκτες της Νέας Γης και της Νέας Σκωτίας είχαν φτάσει οι Βίκινγκς από το 1.000 μ.Χ. και ότι εκεί πήγαιναν συχνά για άλιεία στη γεμάτη από ψάρια θάλασσα. Άργότερα όμως, άγνωστο γιατί, έγκατέλειψαν αυτά τα ταξίδια και το γεγονός λησμονήθηκε. Ο πρώτος που έφτασε άργότερα (1497) μέχρι τις άκτες του Λαμπραντορ ήταν ο Ίωάννης Κάμποτ (Ίταλός ναυτικός που έμνε στην Άγγλία) με ένα άγγλικό πλοίο. Οι πρώτοι άποικοι του Καναδά ήταν Γάλλοι (1604), που έγκαταστάθηκαν εκεί ύστερα από μεγάλους άγώνες με τους ίθαγενείς Ινδιάνους. Άργότερα ή άφθονία των ζώων, που από το δέρμα τους γίνονταν γουναρικά, προσέλκυσε εκεί τους Άγγλους. Έτσι άρχισε ανάμεσα στους Άγγλους και Γάλλους ανταγωνισμός για την κατάκτηση της χώρας, ενώ οι ντόπιοι βοηθούσαν τότε τον έναν και τότε τον άλλον. Τελικά τον Καναδά κατάκτησαν οι Άγγλοι και τον έκαναν άποικία τους, εκτός τα δύο μικρά νησιά Σαιν Πιέρ και Μικελόν που ανήκουν από τότε στους Γάλλους.

Στόν Καναδά μιλοϋν κυρίως τη γαλλική και την άγγλική γλώσσα. Υπάρχουν όμως και άλλες πολλές γλώσσες ανάλογα με την καταγωγή των κατοίκων. Στην πόλη Ούίνιπεγκ, λόγω χάρη, εκδίδονται έφημερίδες σε 26 γλώσσες.

Ο Καναδάς έγινε ανεξάρτητος τό 1926, ανήκει όμως στη Βρεταννική Κοινοπολιτεία.

Ο συνολικός πληθυσμός του Καναδά είναι 21.786.000 και είναι συγκεντρωμένος στα νότια της χώρας. Ίδίως στην κοιλάδα του Άγιου Λαυρέντιου, όπου διαμένουν τα 60% των κατοίκων και υπάρχουν οι μεγαλύτερες πόλεις.

Άπό τους κατοίκους τα 31% έχουν γαλλική καταγωγή, μιλοϋν γαλλικά, είναι καθολικοί και ζοϋν στην ποληεία του Κέμπεκ. Τα 49% έχουν βρεταννική ή ίρλανδική καταγωγή και είναι διαμαρτυρόμενοι. Άπό τους ύπόλοιπους κατοίκους τα 19% είναι από διάφορα ευρωπαϊκά κράτη και

Άποψη του Μόντρεαλ.

τό 1% αποτελούν όσοι από τους ντόπιους Ινδιάνους έχουν απομείνει. Γι' αυτούς υπάρχουν μάλιστα, για να μην εξαφανιστούν έντελως, ειδικές περιοχές, όπου ζούν άνερόχλητοι.

Πολίτευμα. Σπουδαιότερες πόλεις. Ο Καναδάς είναι μία όμοσπονδιακή δημοκρατία, που την αποτελούν 12 αυτοδιοικούμενες πολιτείες και έπαρχίες.

Οι σπουδαιότερες πόλεις είναι:

Όττάβα (550.000 κ.), πρωτεύουσα, έμπορική και βιομηχανική πόλη και πνευματικό κέντρο.

Μόντρεαλ (2.553.000 κ.), μεγάλο λιμάνι στον Άγ. Λαυρέντιο και βιομηχανική πόλη. Τό λιμάνι δέν μπορεί να χρησιμοποιηθεί 4 μήνες τό χρόνο, έπειδή τό ποτάμι είναι παγωμένο. Τό 1/6 τών κατοίκων του Μόντρεαλ έχει γαλλική καταγωγή και μιλεϊ γαλλικά.

Κέμπεκ (430.000 κ.)· είναι λιμάνι και ή άρχαιότερη πόλη του Καναδά.

Χάλιφαξ (204.000 κ.), (στή Νέα Σκωτία), έχει ένα από τά μεγαλύτερα λιμάνια του κόσμου.

Τορόντο (2.316.000 κ.) μέ λιμάνι στις όχθες της λίμνης Όντάριο από τό όποιο εξάγεται πολύ σιτάρι.

Ούίνπεγκ (584.000 κ.), κέντρο για τή συγκέντρωση του σιταριού.

Έντμόντον (437.000 κ.)· συνδέεται μέ τήν Άλάσκα μέ μεγάλο αυτοκινητόδρομο, (χάρτης 61).

Βανκούβερ (980.000 κ.), λιμάνι στον Εϊρηνικό.

Βικτωρία (184.000 κ.) στό νησί Βανκούβερ.

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΣΑΙΝ ΠΙΕΡ ΚΑΙ ΜΙΚΕΛΟΝ

Αυτά είναι δύο μικρά νησιά μέ έκταση 240 km² και πληθυσμό 5.000 κατοίκους. Οι κάτοικοί τους ζοϋν μέ τήν άλιεία, έπειδή εκεί υπάρχουν άφθονα ψάρια. Τά δύο νησιά άνήκουν στή Γαλλία.

ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ

Η **Γροιλανδία**, ή μεγαλύτερη νήσος τής γής, έχει έκταση

Τό γλυπτό αυτό αντικείμενο είναι ένας γλυπτός χάρτης, όπως αυτούς που χρησιμοποιούσαν οι Έσκιμωοί της Γροιλανδίας. Είναι χαρακτηριστικό πως οι γνώριμες τους περιοχές είναι περισσότερο μεγεθυμένες από τις υπόλοιπες.

2.175.000 km² καί ανήκει στή Δανία. Ἀπό τό 1953 ἡ Δανία τή θεωρεῖ «ὑπερπόντιο μητροπολιτικό ἔδαφος» τῆς. Τό μεγαλύτερο μέρος τῆς εἶναι μόνιμα σκεπασμένο μέ πάγο. Πολλοί ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Γροιλανδία δέν εἶναι μιά νήσος μόνο, ἀλλά περισσότερες, πού δέ διακρίνονται, ἐπειδή τίς σκεπάζει παχύ στρώμα πάγου. Ὁ Πολικός κύκλος περνάει ἀπό τά νότια τοῦ νησιοῦ καί ἔτσι τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀνήκει στή βόρεια πολική ζώνη. Μόνο στά νότια τοῦ νησιοῦ λειώνει ὁ πάγος τό καλοκαίρι γιά 2-3 μήνες καί παρουσιάζεται κάποια βλάστηση, κυρίως ἀπό βρύα καί λειχῆνες. Οἱ κάτοικοι τῆς Γροιλανδίας, περίπου 50.000, εἶναι σχεδόν ὅλοι Ἑσκιμῶι, ἐκτός ἀπό μερικές ἐκατοντάδες Δανούς, πού ἄλλοι εἶναι κυβερνητικοί ὑπάλληλοι καί ἄλλοι ἐργάζονται στά ὄρυχεῖα **κρουλίθου** πού ὑπάρχουν ἐκεῖ. (Ὁ κρουλίθος εἶναι ἕνα σπάνιο ὄρυκτό πού χρησιμοποιεῖται γιά τήν παρασκευή τοῦ ἀλουμινίου).

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Γενικά. Ἐχουν αὐτή τήν ὀνομασία, ἐπειδή ἀποτελοῦν Ὁμόσπονδη Δημοκρατία ἀπό 50 πολιτείες, (μαζί με τήν **Ἀλάσκα**, πού ἀναγνωρίστηκε ὡς πολιτεία τό 1958, καί τά νησιά **Χαβάη**, πού ἀναγνωρίστηκαν τό 1959). Κάθε μιά πολιτεία εἶναι αὐτόνομη. Ἐχει δηλαδή δική τῆς κυβέρνηση, νόμους, βουλή κλπ. Ὅλες ὅμως οἱ πολιτείες ἀναγνωρίζουν μιά Ὁμόσπονδη Κυβέρνηση. Αὐτή ἐδρεύει στήν Οὐάσιγκτον, πού εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ὁμόσπονδης Δημοκρατίας. Ἀκόμη, ὑπάρχει ἕνας πρόεδρος καθώς καί μιά ὀμόσπονδη βουλή καί γερουσία, γνωστές μέ τό ὄνομα **Κογκρέσσο**. Οἱ Ἠνωμένες Πολιτείες ἦταν στήν ἀρχή ἀποικία

της Μ. Βρεταννίας και ύστερα από σκληρούς αγώνες με τους Άγγλους, απόκτησαν την ανεξαρτησία τους τό 1783. Τό 1783 πρώτος πρόεδρος των Η.Π.Α. έγινε ο Γεώργιος Ουάσιγκτον.

Έκτός από τίς 50 Πολιτείες υπάρχει και τό «**Διαμέρισμα Κολούμπια**», στό όποιο ανήκει ή πρωτεύουσα των Η.Π.Α. Ουάσιγκτον μαζί μέ μικρή περιοχή πού έχει έκταση 181 km² και πού διοικείται άπευθείας από τήν Όμοσπονδιακή Κυβέρνηση.

Όρια. Έκταση. Τά όρια των Η.Π.Α. είναι:

πρός βορρά ο Καναδάς,

πρός τό νότο τό Μεξικό και ο κόλπος του Μεξικού,

πρός τήν άνατολή ο Άτλαντικός Όκεανός και

πρός τή δύση ο Ειρηνικός Όκεανός.

Έχουν έκταση 7.827.976 km² ή, μαζί μέ τήν Άλάσκα και τά νησιά Χαβάη, 9.363.276 km². Άπό αυτά 1.518.000 ανήκουν στην Άλάσκα και 16.600 στά νησιά Χαβάη. Τίς 48 συνεχόμενες πολιτείες θά τίς έξετάσουμε μαζί και μετά θά έξετάσουμε χωριστά τήν Άλάσκα και τή Χαβάη.

Φυσικές περιοχές. Μορφολογία του εδάφους. Τίς 48 συνεχόμενες πολιτείες των Η.Π.Α. μπορούμε νά τίς χωρίσουμε σε τρείς φυσικές περιοχές:

1. Τό **δυτικό όρεινό τμήμα** πού εκτείνεται κατά μήκος του Ειρηνικού, νότια του Καναδά, ως τά Βραχώδη όρη.

Σ' αυτό βρίσκουμε από τήν Α. προς τή Δ. τά **Βραχώδη όρη** (μεγαλύτερο ύψος 4 410 μέτρα, χάρτης 56), πού συνεχίζονται από τόν Καναδά. Πιο δυτικά υπάρχουν όροπέδια μέ ύψος 800-2000 μέτρα και μέ πολύ βαθιές χαράδρες, πού λέγονται **Κάνυον**. Τέτοια είναι και αυτή πού σχημάτισε ο ποταμός **Κολοράντο** και πού λέγεται «**Μεγάλο Κάνυον του Κολοράντο**», επειδή έχει 2.000 μέτρα βάθος. Τίς χαράδρες αυτές τίς άνοιξαν μέ τό πέραςμα του χρόνου τά ποτάμια πού διασχίζουν τά όροπέδια και έχουν πολλούς καταρράκτες μεγαλειώδεις, όπως του Νιαγάρα. Τέλος, προς τόν Ειρηνικό εκτείνονται τά Καταρακτώδη (Κασκήντ) όρη (4 400 μ.), πού συνεχίζονται στα νότια μέ τή **Σιέρρα Νεβάδα**, (4 541 μ.) και ή **Παράκτιος όροσειρά**, πού ύψώνεται παράλληλα μέ τόν Ειρηνικό και σε μερικά σημεία φτάνει ως σ' αυτόν. Όλα αυτά τά όρη

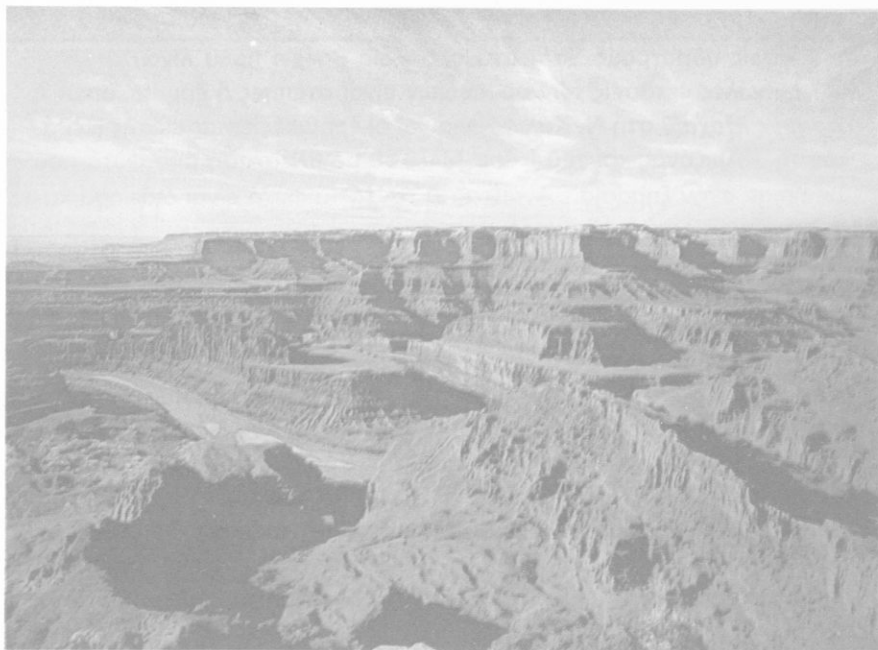
Τά Βραχώδη ὄρη.

εἶναι σύγχρονα μέ τις ἙΑλειπ, δηλ. δημιουργήθηκαν ὄταν σχηματίστηκε ἡ «ἀλπική πτύχωση». Γι' αὐτό, καθώς εἶναι νέα, δέν ἔχουν πάθει μεγάλη διάβρωση καί εἶναι ψηλά καί αἰχμηρά. Στά Βραχώδη ὄρη ὑπάρχουν ὠραιότατα κατάφυτα μέρη, πού οἱ Ἄμερικανοί τά ὀνομάζουν «πάρκα». Μέσα σ' αὐτά ζοῦν ἀνενόχλητα καί προστατεύονται ζῶα πού ἔπειναν νά ἐξαφανιστοῦν, ὅπως κόνδορες, (ἕνα εἶδος γύπα), βίσονες κλπ. Τό **Γέλλου στῶουν** μέ τά ἐξαιρετικά τοπία του καί τούς θερμοπίδακές του εἶναι τό πιό ὀνομαστό ἀπό αὐτά τά πάρκα. (Ἄπό ἐκεῖ πηγάζουν, ὅπως θά δοῦμε καί οἱ ποταμοί Σνέικ καί Μισσοῦρι).

2. Τό ἀνατολικό τμήμα τῶν Η.Π.Α. Σ' αὐτό ἀνήκουν: α) τά **Ἄππαλάχια** ὄρη πού φτάνουν πρὸς τό νότο ὡς τήν πολιτεία Ἄλαμπάμα (χάρτης 56), β) οἱ πεδιάδες πού ἐκτείνονται στά ἀνατολικά καί τά νότια τῶν Ἄππαλαχίων πρὸς τίς ἀκτές τοῦ Ἄτλαντικοῦ. Τά Ἄππαλάχια σχηματίστηκαν πρὶν ἀπό τά Βραχώδη ὄρη, γι' αὐτό ἔχουν πάθει μεγάλες διαβρώσεις καί τό ὕψος δέν εἶναι μεγάλο (2.044 μ.). Τό νότιο μέρος τους εἶναι τά Ἄλεγάνεια ὄρη.

3. Τό κεντρικό τμήμα τῶν Η.Π.Α. Ἄπό τά Βραχώδη ὄρη, δηλ. ἀπό τίς ἀνατολικές πλαγιές τους, ἀρχίζει μιὰ τεράστια πεδινή ἔκταση πού φτάνει: ἀνατολικά ὡς τήν ὄροσειρά τῶν Ἄππαλαχίων, νότια ὡς τόν Κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καί βόρεια ὡς τόν Καναδά προχωρώντας καί μέσα σ' αὐτόν. Ὅλη αὐτή ἡ πεδινή ἔκταση ἔχει **κλίση** πρὸς τόν Κόλπο τοῦ Μεξικοῦ, ὅπου ἀποχετεύονται τά νερά της.

Κλίμα. Σέ ὄλο τό δυτικό τμήμα τῶν Η.Π.Α., ἀκόμα καί στά βόρεια, ὁ χειμῶνας δέν εἶναι ὀριμύς (ὅπως καί στή Βρετ. Κολομβία τοῦ Καναδά). Καί αὐτό συμβαίνει, ἐπειδή ἀπό τίς ἀκτές περνά τό θερμό ρεῦμα Κοῦρο Σίβο (χάρτης 54). Σ' ὄλη ὁμως τήν παραλιακή ἔκταση, τήν Παράκτιο ὀ-

Τό μεγάλο Κάνυον του Κολοράντο.

ροσειρά, τά Καταρρακτώδη ὄρη καί τή Σιέρρα Νεβάδα βρέχει πολύ ἤ — ανάλογα μέ τήν ἐποχή — χιονίζει. Γι' αὐτό καί τά ὄρη αὐτά ἔχουν πολλή δάση. Στόν **Ἅγιο Φραγκίσκο** ἡ μέση θερμοκρασία τόν Ἰανουάριο εἶναι 9°C καί τόν Ἰούλιο 15°C. Νοτιότερα τό κλίμα εἶναι πιά θερμό καί τά παράλια τῆς Καλιφόρνιας ἔχουν ἡπιο χειμῶνα καί δροσερό καλοκαίρι. Τό φθινόπωρο καί τό χειμῶνα πέφτουν ραγδαῖες βροχές. Δηλαδή τό κλίμα μοιάζει λίγο μέ τό μεσογειακό.

Στή μεγάλη ἔκταση τῶν ὄροπεδίων, πού ὑπάρχουν στά ἀνατολικά τῶν Καταρρακτωδῶν καί τῆς Σιέρρα Νεβάδα, ἡ θερμοκρασία ποικίλλει ανάλογα μέ τή θέση. Στά βόρεια κατεβαίνει τό χειμῶνα ἀρκετά χαμηλά ἐνῶ τό καλοκαίρι εἶναι παντοῦ μεγάλη καί περισσότερο στά νότια (Ἄριζόνα, Νέο Μεξικό), ὅπου φτάνει συχνά τούς 50°C σέ σκιά. Οἱ βροχες στά ὄροπέδια εἶναι γενικά λίγες, διότι οἱ ἄνεμοι πού ἔρχονται ἀπό τόν Εἰρηνικό, ἄν καί εἶναι γεμάτοι ὕδατμούς, ἀφήνουν τούς ὕδατμούς τους ὡς βροχές στήν Παράκτιο ὄροσειρά, τά Καταρρακτώδη ὄρη καί τή Σιέρρα Νεβάδα. Ἔτσι, ὅταν πιά φτάσουν στά ὄροπέδια εἶναι ξηροί ἀνε-

μοι, χωρίς ύδρατμούς: Έτσι στα όροπέδια βρέχει πολύ λίγο.

Μεγάλες εκτάσεις των όροπεδίων είναι στέπες ή έρημοι, όπως η **Έρημος Μοχαίβ** στη Ν. Καλιφόρνια και οι έρημικές εκτάσεις της Νεβάδας της Άριζόνας και του Νέου Μεξικού με βλάστηση από φυτά που άντέχουν στην ξηρασία. Άνάμεσα σ' αυτά τα φυτά είναι διάφορα κακτώδη με ύψος ως 10 μέτρα.

Λίγες είναι οι βροχές και στα Βραχώδη Όρη που βρίσκονται ανατολικότερα από τα όροπέδια (μόλις φτάνουν τα 50 cm το χρόνο). Γι' αυτό τα δάση στα Βραχώδη δέν είναι πολλά.

Τό κλίμα στο **κεντρικό** και τό **ανατολικό** τμήμα των Η.Π.Α. είναι ηπειρωτικό. Παρουσιάζονται μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας, όχι μόνο από τό χειμώνα στο καλοκαίρι, αλλά και μεταξύ των διαφόρων ωρών μέσα στο ίδιο ήμερονύκτιο. Οι Πολιτείες που βρίσκονται πίο βόρεια από τον παράλληλο των 35°, άκόμα και αυτές που είναι στα παράλια του Άτλαντικού, έχουν βαρύ χειμώνα σχετικά με τό μικρό γεωγραφικό τους πλάτος. Αυτό συμβαίνει, έπειδή ή πεδιάδα είναι άνοικτη τόσο προς τά βόρεια της, όσο και προς τά νότια. Οι βόρειοι ψυχροί άνεμοι φυσούν

Πολυτελή ξενοδοχεία στο Μαϊάμι

το χιόνι τόσο κοντά στον Τροπικό του Καρκίνου όσο φτάνει στη Β. Αμερική).

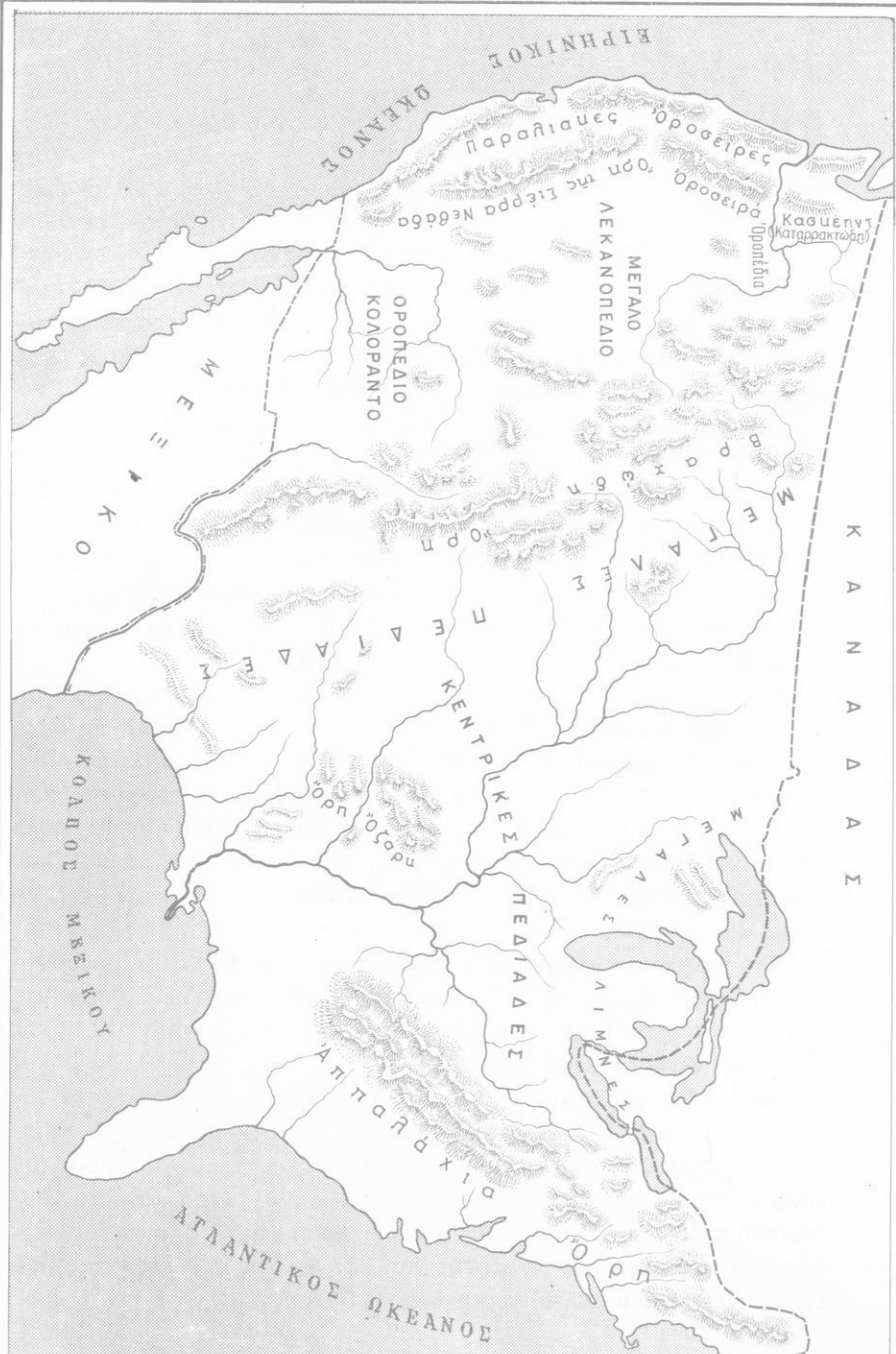
Μετά από τους ψυχρούς χειμώνες έρχονται θερμά καλοκαίρια. Επίσης παρατηρούνται μεγάλες και απότομες αλλαγές της θερμοκρασίας μέσα στην ίδια μέρα. Μετά από τις αλλαγές αυτές έρχονται όρμητικοί και δυνατοί άνεμοι, που λέγονται **κυκλώνες**, και που προκαλούν μεγάλες καταστροφές. Αναφέρεται πως μία μέρα η θερμοκρασία ανέβηκε από τους -21°C στους 10°C , δηλαδή 31 όλοκληρους βαθμούς μέσα σε 8 ώρες, και -21°C στους 2°C μέσα σε μιάμιση ώρα!

Οι βροχές, ενώ είναι μάλλον άφθονες στις περιοχές που βρίσκονται προς τον Ατλαντικό, προς τον Κόλπο του Μεξικού και τα Αππαλάχια (1-1,5 μέτρα τό χρόνο), ελαττώνονται όσο προχωρούμε δυτικά. Στα Βραχώδη όρη, στους δυτικούς πρόποδες τους, βρέχει πολύ λίγο (0,25 - 0,50 μέτρα τό χρόνο). Όπως ήδη είπαμε, μπορούμε να πάρουμε τό μεσημβρινό των 100°C για διαχωριστικό όριο ανάμεσα στο τμήμα των Η.Π.Α., που βρίσκεται ανατολικά του και έχει πολλές βροχές και στο τμήμα που βρίσκεται δυτικά τους, όπου βρέχει λίγο.

Ποτάμια. Λίμνες. Στο δυτικό μέρος των Η.Π.Α. σπουδαιότερα ποτάμια είναι ο **Κολούμπια** (μέ τον παραπόταμό του Σνέικ που πηγάζει από τό πάρκο Γέλλουου στόουν) στά βόρεια και ο **Κολοράντο** στά νότια (χάρτης 57). Αυτοί πηγάζουν από τά Βραχώδη όρη και έχουν ανοίξει πολύ βαθιές χαράδρες (τά Κάνυον, για τά όποια μιλήσαμε πίο πάνω). Πρίν φτάσουν στον Ειρηνικό ώκεανό, όπου χύνονται, σχηματίζουν μεγαλειώδεις καταρράκτες.

Στό κεντρικό τμήμα των Ήν. Πολιτειών, δηλαδή στην άπέραντη πεδινή έκταση που καταλαμβάνει τή μισή χώρα, βρίσκεται ο Μισσισιπής και οι παραπόταμοί του. Ο Μισσισιπής πηγάζει από τά έλη της πολιτείας Μιννεζότα και χύνεται στον Κόλπο του Μεξικού. Τό μήκος του από τις πηγές μέχρι τις έκβολές του είναι 4 200 km. Μετά τον Αμαζόνιο, τον Κόγκκο, τον Παρανά και τό Γιάνγκ-Τσέ-Κιάνγκ, ο Μισσισιπής είναι από τους μεγαλύτερους και μακρύτερους ποταμούς του κόσμου. Τά βάθος του, που είναι από 15 μέχρι 40 μέτρα, κάνει τό Μισσισιπής πλωτό ως τήν πόλη Σαίν Πώλ, δηλαδή μέχρι τις πηγές του σχεδόν. Μέ τή λάσπη που μεταφέρει και αφήνει στις έκβολές του, όπου σχηματίζει μεγάλο Δέλτα, προσχώνει τή θάλασσα 20 μέτρα τό χρόνο.

Χάρτ. 56. Πεδιάδες Ήν. Πολιτειών Αμερικής.

Στή διαδρομή του ό Μισσισιπιής δέχεται πολλούς παραποτάμους, όπως είναι ό **Μισσούρι**, πού πηγάζει από τό πάρκο Γέλλου-στόουν και ένώνεται μέ τό Μισσισιπιή στην πόλη Σαίν Λούι. Ό Μισσούρι είναι μακρύτερος από τόν Μισσισιπιή, κι αν υπολογίσουμε τό μήκος τών δύο ποταμών, αυτό είναι μεγαλύτερο από τό μήκος του Νείλου. Έτσι ό Μισσισιπιής-Μισσούρι μπορεί νά θεωρηθεί ό πιό μακρύς ποταμός τής γής.

Άπό τά άλλα ποτάμια ό **Άρκάνσας** πηγάζει από τά Βραχώδη όρη ό **Όχάιο** και ό παραπόταμός του **Τέννεση** πηγάζουν από τά Άππαλάχια ό **Χάντσον** (ή Ουδσων) έκβάλλει στό λιμάνι τής Νέας Υόρκης. Ό **Ρίο Γκράντε ντέλ Νόρτε** πηγάζει από τά Βραχώδη όρη και χύνεται στόν Κόλπο του Μεξικού, άφοϋ σχηματίσει σέ αρκετό μήκος του τά φυσικά σύνορα τών Η.Π.Α. μέ τό Μεξικό.

Έκτός από αυτά τά ποτάμια υπάρχουν και πολλά άλλα, πού είναι παραπόταμοι, είτε άπευθείας του Μισσισιπιή, είτε τών παραποτάμων του. Οι περισσότεροι άπ' αυτούς είναι πλωτοί. Έξάλλου υπάρχουν πολλές διώρυγες πού συνδέουν αυτά τά ποτάμια μεταξύ τους ή μέ τίς μεγάλες λίμνες. Έτσι ό Μισσισιπιής και οι παραπόταμοί του σχηματίζουν ένα μεγάλο σύστημα πλωτών ποταμών, πού είναι μάλιστα τό μεγαλύτερο στόν κόσμο. (Υπάρχουν πάντως πολλά και μεγάλα λιμάνια στα ποτάμια αυτά, δηλαδή στό έσωτερικό τής χώρας). Όμως ό Μισσισιπιής και οι παραπόταμοί του πολλές φορές πλημμυρίζουν και προξενούν μεγάλες ζημιές και καταστροφές. Για νά τίς άποφύγουν λοιπόν, έχουν κατασκευάσει φράγματα, λίμνες και άλλα άντιπλημμυρικά έργα. Ταυτόχρονα από τό νερό τών λιμνών άρδεύονται μεγάλες έκτάσεις, κυρίως έκείνες πού βρίσκονται σέ πολιτείες μέ λίγες βροχές. Επίσης λειτουργούν μεγάλα ύδροηλεκτρικά εργοστάσια πού παράγουν ήλεκτρική ένέργεια.

Λίμνες. Οι σπουδαιότερες λίμνες είναι ή **Μεγάλη Άλμυρά Λίμνη** (Σώλτ Λέικ), πού βρίσκεται στην περιοχή τών όροπεδίων και έχει άλμυρό νερό, και οι πέντε μεγάλες λίμνες πού αναφέραμε στό κεφάλαιο για τόν Καναδά. Πρόκειται για τίς λίμνες **Άνωτέρα** η Σουπήριор, **Χιούρον**, **Ήρι** και **Όντάριο**, πού άνήκουν στόν Καναδά και στις Η.Π.Α., και ή **Μίσιγκαν**, πού άνήκει μόνο στις Η.Π.Α.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Η φύση δέ φάνηκε φειδωλή στις Ήν. Πο-

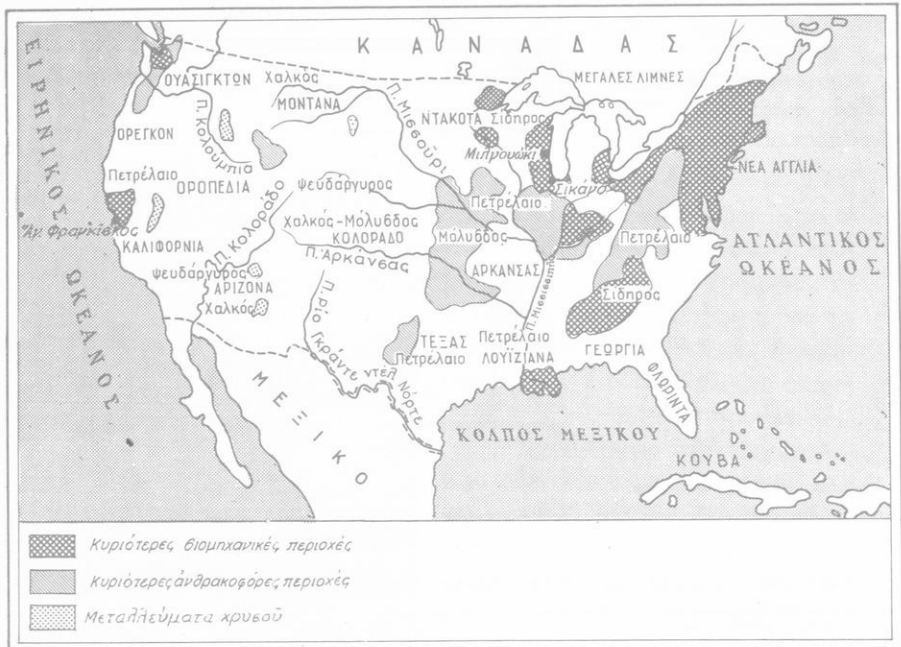
Τοπίο τῶν ἀμερικανικῶν πεδιάδων τῆν ἐποχῆ τοῦ θερισμοῦ

λιτεῖες καί ἔδωσε «ὄλα τὰ ἀγαθὰ», θά μπορούσαμε νά ποῦμε. Ἔτσι οἱ Η.Π.Α. εἶναι μιά χώρα πλούσια, «εὐδαίμων» καί ἰσχυρή. Ὑπάρχουν ἀπέραντες εὐφορες ἐκτάσεις γιά τή γεωργία, ἀλλά καί στέπες ἢ λιβάδια γιά τήν κτηνοτροφία καί ἀκόμη ὑπέδαφος πλούσιο σέ ὄρυκτά.

Ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν ἔχει τήν πρώτη θέση σέ ὅλη τήν περιοχή πού ἐκτείνεται στά βόρεια τῶν ποταμῶν Ἀρκάνσας καί Τέννεση, ἀπό τὰ Ἀππαλάχια ὡς τὰ Βραχώδη. Στά βόρεια καλλιεργοῦν κυρίως σιτάρι, κριθάρι γιά τήν παραγωγή μύρας, καί βρώμη γιά τήν κτηνοτροφία. Νοτιότερα ἐπικρατεῖ τό καλαμπόκι, πού τό θεωροῦν ὡς

τό πιό χαρακτηριστικό ἀπό τὰ προϊόντα τῶν Η.Π.Α. Ἡ παραγωγή του καλύπτει τὰ 9/10 τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς καί ἀπό αὐτό τὰ 7/10 χρησιμοποιοῦνται ὡς κτηνοτροφές, ἰδίως γιά τή διατροφή χοίρων.

Στίς βορειοανατολικές πολιτεῖες πού εἶναι πρὸς τόν Ἀτλαντικό καλλιεργοῦν πατάτες καί ὄπωροφόρα δέντρα. Ἐπίσης ἔχουν δημιουργήσει τεχνητά λιβάδια ὅπου ἐκτρέφουν γαλακτοπαραγωγικές ἀγελάδες. Στά νότια τῶν ποταμῶν Ἀρκάνσας καί Τέννεση καλλιεργεῖται κυρίως **βαμβάκι** (στίς πολιτεῖες Τέννεση, Τέξας, Λουϊζιάνα, Ἀρκάνσας, Μισσισιππή, Ἀλαμπάμα, Γεωργία καί Ν. Καρολίνα) καί ἡ παραγωγή ὑπερβαίνει τὰ 3/4 τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς. Ὁ **καπνός** καλλιεργεῖται σέ ὅλες τίς ἀνατολικές πολιτεῖες καί οἱ Η.Π.Α. εἶναι ἡ πρώτη χώρα στήν παραγωγή του. Στά θερμά καί ὑγρά κλίματα τοῦ Τέξας, τῆς Λουϊζιάνας καί τῶν ΝΑ Πολιτειῶν εὐδοκιμεῖ καί καλλιεργεῖται τό **ζαχαροκάλαμο** ἀπό τό ὁποῖο παράγεται ζάχαρη. Ἐπίσης τό ρύζι εὐδοκιμεῖ στά ἐδάφη τῶν Η.Π.Α. πού ἀρδεύονται. Δέν καλλιεργεῖται ὅμως πολύ, ἐπειδὴ ἡ καλλιέργειά

Χάρτ. 59. Κυριότερες άνθρακοφόρες περιοχές των 'Ην. Πολιτειών 'Αμερικής

του άπαιτεί πολλά έργατικά χέρια. 'Επίσης τά ημερομίσθια στίς Η.Π.Α. είναι μεγάλα, ώστε κοστίζει λιγότερο ή εισαγωγή του άπό τήν Α. καί ΝΑ. 'Ασία. Στήν Καλιφόρνια καλλιεργούνται τά **άμπέλια** καί παράγεται άρκετό κρασί. Καί ή παραγωγή **φρούτων** είναι σημαντική· οί κάτοικοι τών Η.Π.Α. συγκαταλέγονται στούς μεγαλύτερους καταναλωτές φρούτων στόν κόσμο. Στίς πολιτείες, πού βρίσκονται γύρω άπό μεγάλες λίμνες, καθώς καί στίς ΒΑ πολιτείες του 'Ατλαντικού, παράγονται μήλα, άχλάδια, κεράσια καί φράουλες σέ μεγάλες ποσότητες. 'Η Φλώριδα καί τό Τέξας παράγουν λεμόνια, πορτοκάλια καί μπανάνες. 'Η σπουδαιότερη όμως καί πιό γνωστή φρουτοπαραγωγική πολιτεία είναι ή Καλιφόρνια, πού παράγει κάθε είδους όπωρικά. Αύτά τά στέλνουν νωπά σέ όλα τα μέρη τών Η.Π.Α. μέ βαγόνια-ψυγεία ή τά κάνουν κονσέρβες γιά νά τά στείλουν άκόμη καί στο έξωτερικό.

'Η **κτηνοτροφία**, άν καί είναι λιγότερο άναπτυγμένη άπό τή γεωργία, είναι καί αύτή σημαντική. Οί Η.Π.Α. έρχονται πρώτες στόν κόσμο στόν αριθμό τών χοίρων (50 έκατομ.), δεύτερες σέ βοοειδή (μετά τήν 'Ινδία) καί τέταρτες σέ αριθμό προβάτων (μετά τήν Αύστραλία, τή Σοβ. 'Ενω-

Στίς Η.Π.Α. ή διαφήμιση είναι πολύ αναπτυγμένη

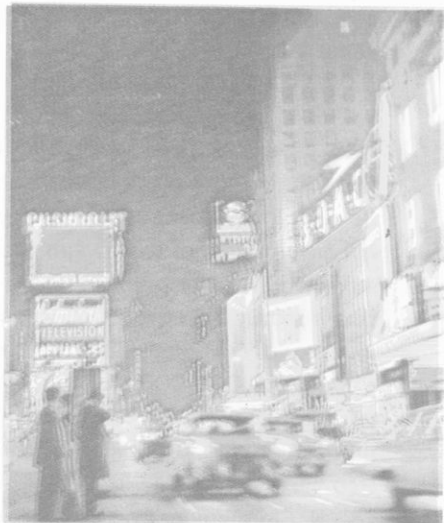
ση καί τήν 'Αργεντινή). 'Εκτρέφουν επίσης λίγα γίδια, ενώ τά άλογα συνεχώς λιγοστεύουν, έπειδή τά άντικαθιστούν μέ μηχανές στίς διάφορες έργασίες. Σέ κτηνοτροφικά προϊόντα (γάλα, βούτυρο, τυρί, κρέας, μαλλί, δέρμα) οί Η.Π.Α. έχουν μεγάλη παραγωγή καί συγκεκριμένα καλύπτουν τό 1/4 τής παγκόσμιας παραγωγής.

'Η **άλειία** είναι καί αυτή πολύ αναπτυγμένη. Στά παράλια του Ειρηνικού, του 'Ατλαντικού καί του Κόλπου του Μεξικού υπάρχουν πάρα πολλά ψάρια καί έτσι οί Η.Π.Α. είναι τέταρτη χώρα (μετά τήν 'Ιαπωνία) σέ αλιεύματα.

Τά **δάση** καλύπτουν τό 1/3 του έδάφους τής χώρας καί παρέχουν πολλή ξυλεία, χαρτόμαζα καί χαρτί.

'**Ορυκτός πλούτος**. Τό υπέδαφος των Η.Π.Α. έχει άφθονα μεταλλεύματα καί όρυκτά. 'Ο άνθρακας που παράγεται στίς Η.Π.Α. είναι τό 1/2 τής παγκόσμιας παραγωγής. "Έτσι ή χώρα αυτή έρχεται πρώτη στήν παραγωγή του. Τά μεγαλύτερα άνθρακωρυχεία είναι στήν Πενσυλβάνια καί τή Βιργινία, άλλα κι άλλες πολιτείες έχουν άνθρακωρυχεία (βλ. χάρτη 59). Στίς Η.Π.Α. παράγονται ακόμη τά 47% τής παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου (στίς πολιτείες Τέξας, 'Ιλλινόις, Καλιφόρνια καί Λουϊζιάνα). Οί Η.Π.Α. έχουν τή μισή παγκόσμια παραγωγή θείου, καλλίου, μολυβδαινίου, χαλκού, μολύβδου καί ψευδαργύρου (τσίνγκου). Σέ διάφορα μέρη των Η.Π.Α. υπάρχουν πλούσια χρυσορυχεία καθώς καί όρυχεία άργύρου, ύδραργύρου κλπ. Κανένα μέταλλο δέ λείπει από τίς 'Ην. Πολιτείες, ούτε καί αυτό άκόμη τό πολύτιμο ούράνιο, που βρέθηκε σέ πολλά μέρη καί κυρίως στα Βραχώδη όρη.

Συγκοινωνία. Βιομηχανία. 'Η συγκοινωνία είναι άριστη. Οί Η.Π.Α.

έχουν ένα πυκνό δίκτυο σιδηροδρομικών γραμμών και ασφαλτοστρωμένων δρόμων. Πέντε μεγάλες σιδηροδρομικές γραμμές (μέ μήκος 5 000-6 000 km ή κάθε μία) συνδέουν τα λιμάνια του Άτλαντικού και του Ειρηνικού διασχίζοντας τις Η.Π.Α από την ανατολή προς τη δύση. Ο Μισσισιπιής με τους παραποτάμους του είναι σέ όλο σχεδόν το μήκος του πλωτός· εκτός απ' αυτούς υπάρχουν και πάρα πολλές διώρυγες. Σέ κανένα άλλο μέρος του κόσμου δέν υπάρχουν τόσο φτηνά εισιτήρια και φτηνοί ναύλοι για τά έμπορεύματα όσο στις Ην. Πολιτείες. Τά αυτοκίνητα είναι τόσο πολλά, ώστε νά υπάρχει ή αναλογία ενός αυτοκινήτου για κάθε τρία άτομα. Ο έμπορικός στόλος των Η.Π.Α., μέ τόν όποιο γίνονται οί διάφορες εισαγωγές και εξαγωγές, έρχεται πρώτος στόν κόσμο (μέ 28.000.000 τόννους, δηλ. τά 33% του παγκόσμιου έμπορικού ναυτικού). Άλλά και στην αεροπορική μεταφορά έμπορευμάτων και έπιβατών, στό έσωτερικό και στό έξωτερικό, οί Η.Π.Α. έχουν τήν πρώτη θέση.

Η **βιομηχανία** έχει μεγάλη ανάπτυξη, επειδή οί Ένωμένες Πολιτείες συγκεντρώνουν βασικές προϋποθέσεις για τήν ανάπτυξη τής Βιομηχανίας. Η χώρα αυτή διαθέτει άφθονες πρώτες ύλες από τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία της, άφθονο άνθρακα και πετρέλαιο, επίσης μεταλλεύματα κάθε είδους. Έχουν τέλος άριστη συγκοινωνία, πού σημαίνει μικρό κόστος μεταφοράς.

Πρώτες έρχονται οί βιομηχανίες των ειδών διατροφής. Είναι γνωστά σ' όλο τόν κόσμο τά μεγάλα σφαγεία του Σικάγου (καθώς και άλλων πόλεων), όπου σφάζονται χιλιάδες ζώα και παράγονται κατεψυγμένα κρέατα, κονσέρβες, ζαμπόν, λαρδί κλπ. Μόνο στό Σικάγο σφάζονται πάνω από δέκα εκατομμύρια ζώα τό χρόνο. Υπάρχουν ακόμα πολλές βιομηχανίες πού κατασκευάζουν ζυμαρικά, αλεύρι, βούτυρο, τυρί, κονσέρβες μέ λαχανικά, φρούτα ή ψάρια.

Δεύτερη έρχεται ή ύφαντουργία και μάλιστα ή σχετική μέ τήν κατασκευή βαμβακερών, επειδή παράγεται, όπως αναφέραμε, πολύ βαμβάκι.

Τρίτη έρχεται ή βιομηχανία πού παράγει σίδηρο και χάλυβα (άτσάλι), μηχανές και μηχανήματα, αυτοκίνητα και αεροπλάνα. Αυτή βρίσκεται κυρίως στην περιοχή των Μεγάλων λιμνών και ιδιαίτερα στην Πενσυλβάνια, όπου ή πόλη Πίττσπουργκ είναι τό μεγαλύτερο μεταλλουργικό κέντρο τής χώρας.

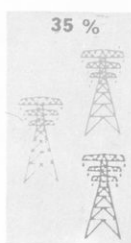
Μετά από αυτές τίσ τρεις βιομηχανίες έρχονται άλλες, όπως αυτές

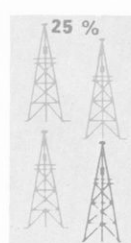
Αυτόκινητα

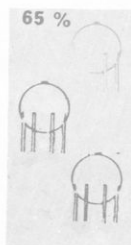
Γαϊάνθρακας

Ήλεκτρισμός

Πετρέλαιο

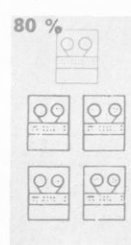
Φυσικό αέριο

Χάλυβας

Άλουμινιο

Ήλεκτρονικοί υπολογιστές

Τό ποσοστό τῶν Η.Π.Α στήν παγκόσμια παραγωγή βιομηχανικῶν προϊόντων. (Μέ γαλάζιο χρώμα εἶναι ἡ παραγωγή τῶν ὑπολοίπων κρατῶν. Μέ μαῦρο ἡ παραγωγή τῶν Η.Π.Α).

πού ἐπεξεργάζονται τό καπνό, καθαρίζουν τό πετρέλαιο, παρασκευάζουν φάρμακα καί χημικά προϊόντα, λιπάσματα, τισιμέντα κλπ.

Οἱ Η.Π.Α. **ἐξάγουν** γεωργικά, κτηνοτροφικά καί κυρίως βιομηχανικά προϊόντα. **Εισάγουν** κυρίως ζάχαρη, καφέ, μαλλί, μετάξι, καουτσούκ, καθώς καί διάφορες πρῶτες ὕλες χρήσιμες γιά τή βιομηχανία τους.

Πληθυσμός. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμός τῶν Η.Π.Α. εἶναι περίπου 205 ἑκατομ. κάτοικοι. Οἱ περισσότεροι εἶναι λευκοί, ὑπάρχουν ὅμως καί 22 ἑκατομ. μαῦροι πού κατοικοῦν κυρίως στίς νότιες πολιτείες, καθώς καί ἀρκετοί Ἀσιάτες (τῆς κίτρινης φυλῆς). Οἱ λευκοί προέρχονται ἀπό ὅλες τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης, περισσότεροι ὅμως εἶναι Ἀγγλοσάξονες. Οἱ ἀμερικανοί πολίτες μέ ἑλληνική καταγωγή φτάνουν τό ἕνα ἑκατομ-μῦριο.

Ἡ Οὐάσιγκτον.

Στίς Η.Π.Α. ὑπάρχει πρόβλημα φυλετικῶν διακρίσεων (ιδίως μεταξύ λευκῶν καί μαύρων). Ἄρκετοί λευκοί ἀποφεύγουν νά συναναστρέφονται τούς μαύρους καί νά στέλνουν τά παιδιά τους σέ σχολεῖα ὅπου φοιτοῦν παιδιά μαύρων.

Σπουδαιότερες πόλεις τῶν Η.Π.Α. εἶναι (ὁ πληθυσμός τους περιλαμβάνει καί τά περίχωρα):

Ἡ Οὐάσιγκτον (2.861.000 κ.). Ὅφειλε τό ὄνομά της στόν πρῶτο πρόεδρο τῶν Η.Π.Α., τό Γεώργιο Οὐάσιγκτον. Εἶναι πρωτεύουσα τοῦ «διαμερίσματος Κολούμπια» καί ὅλης τῆς χώρας. Εἶναι κέντρο πολιτικῆς δραστηριότητος γιά ὅλο τό δυτικό κόσμο. Ἔχει μεγάλες δεντροφυτεμένες λεωφόρους καί πολυτελή κτήρια. Εἶναι ἓνα μεγάλο πνευματικό κέντρο μέ βιβλιοθήκες, μουσεῖα κλπ.

Οἱ μεγαλύτερες ἀπό τίς ἄλλες πόλεις τῶν Η.Π.Α. βρίσκονται στήν πυκνοκατοικημένη βιομηχανική περιοχή τους, δηλαδή γύρω ἀπό τίς Μεγάλες λίμνες, καθώς καί στό ΒΑ μέρος τους. Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πε-

Τό κτήριο του Ο.Η.Ε. στη Νέα Ύόρκη

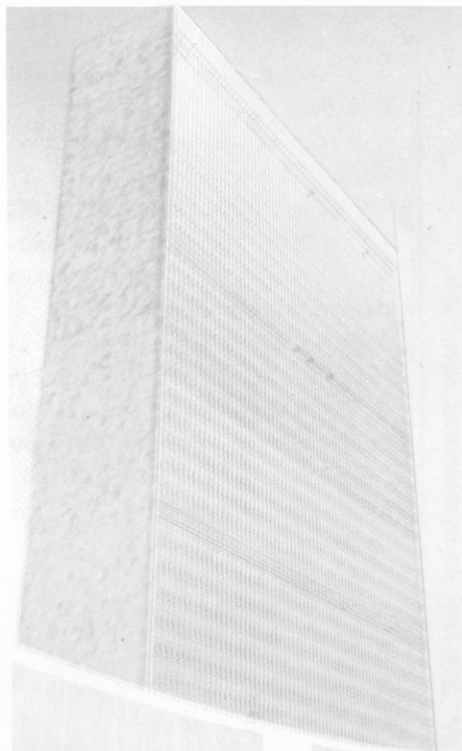
ρισσότερες από τίσ πόλεις μέ πληθυσμό πού υπερβαίνει τό ένα εκατομμύριο κατοίκους. Μερικές από αυτές κατά σειρά, ανάλογα μέ τόν πληθυσμό τους εἶναι: **Νέα Ύόρκη, Σικάγο, Φιλαδέλφεια, Νητρώιτ, Βοστώνη, Πίττσμπουργκ, Σαίν Λούι, Κλήβελαντ** καί **Βαλτιμόρη**. Όλες αυτές ἔχουν μεγάλες βιομηχανίες. Από αυτές 4, δηλαδή ἡ Βοστώνη, ἡ Νέα Ύόρκη, ἡ Βαλτιμόρη καί ἡ Φιλαδέλφεια εἶναι καί μεγάλα λιμάνια στόν Ἄτλαντικό.

Ἡ Νέα Ύόρκη (12.300.000 κ.) εἶναι ἡ δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη καί τό μεγαλύτερο λιμάνι τοῦ κόσμου καί ταυτόχρονα μεγάλο ἐμπορικό καί βιομηχανικό κέντρο. Ὁ πληθυσμός της ἀποτελεῖται κατά τό 1/4 ἀπό Ἴρλανδούς, κατά τό 1/4 ἀπό Ἴταλούς καί κατά τό 1/4 ἀπό Ἑβραίους. Τό ὑπόλοιπον 1/4 ἀντιπροσωπεύεται ἀπό ὄλους τούς ἄλλους λαούς τῆς γῆς. Μεταξύ τους εἶναι καί διακόσιες χιλιάδες Ἑλληνες (περίπου).

Ἡ Νέα Ύόρκη εἶναι κτισμένη στίς ἐκβολές τοῦ ποταμοῦ Χάντσον καί δημιουργήθηκε κυρίως τά τελευταῖα ἑκατό χρόνια. Τό 1850 εἶχε μόνο 500.000 κατοίκους. Στήν εἴσοδο τοῦ κεντρικοῦ λιμανιοῦ της βρίσκεται τό ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας, 46 μέτρα ψηλό, πού τό δώρισε στίς Η.Π.Α. ἡ Γαλλία.

Οἱ σπουδαιότερες ἀπό τίσ συνοικίες τῆς Νέας Ύόρκης εἶναι:

Τό **Μανχάταν**. Σ' αὐτό βρίσκονται τά μεγαλύτερα καταστήματα, οὐρανοξύστες μέ ὕψος μέχρι 300 μέτρα, κέντρα, θέατρα κλπ. Εἶναι κτισμένο πάνω σέ ἕνα νησάκι, πού σχηματίζεται ἀπό τόν ποταμό Χάντσον καί ἐνώνεται μέ τίσ ἄλλες συνοικίες τῆς πόλεως μέ πολλές γέφυρες.

Τό **Μπρούκλιν**. Είναι συνοικία πού έχει τόν περισσότερο πληθυσμό από όλες.

Τό **Χάρλεμ**. Λέγεται καί συνοικία τών Νέγρων, έπειδή από τό 1,5 έκατομμύριο κατοίκους του οί 350.000 είναι νέγροι.

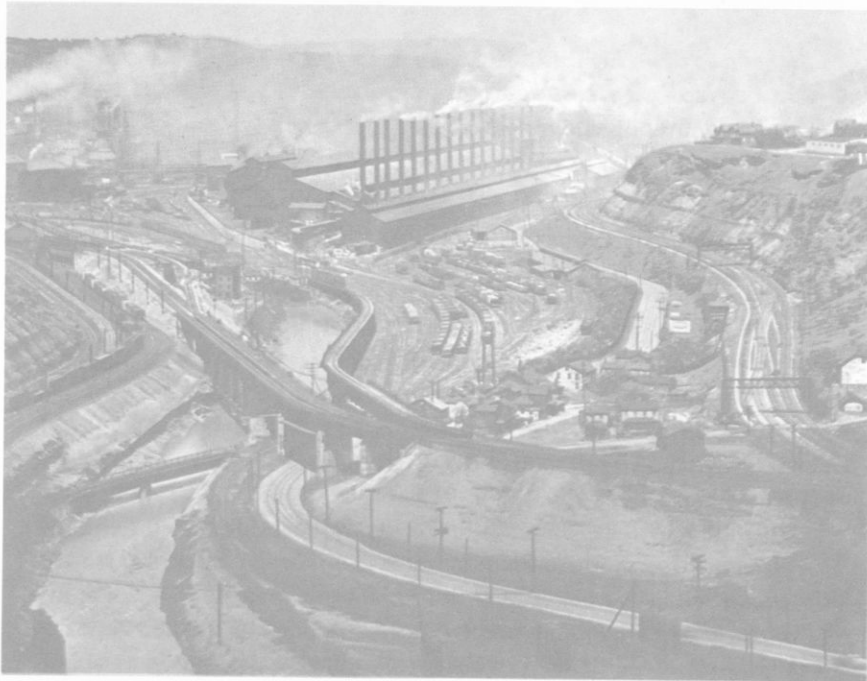
Άλλες συνοικίες είναι τό **Μπρόνξ**, τό **Κουήνς** κλπ.

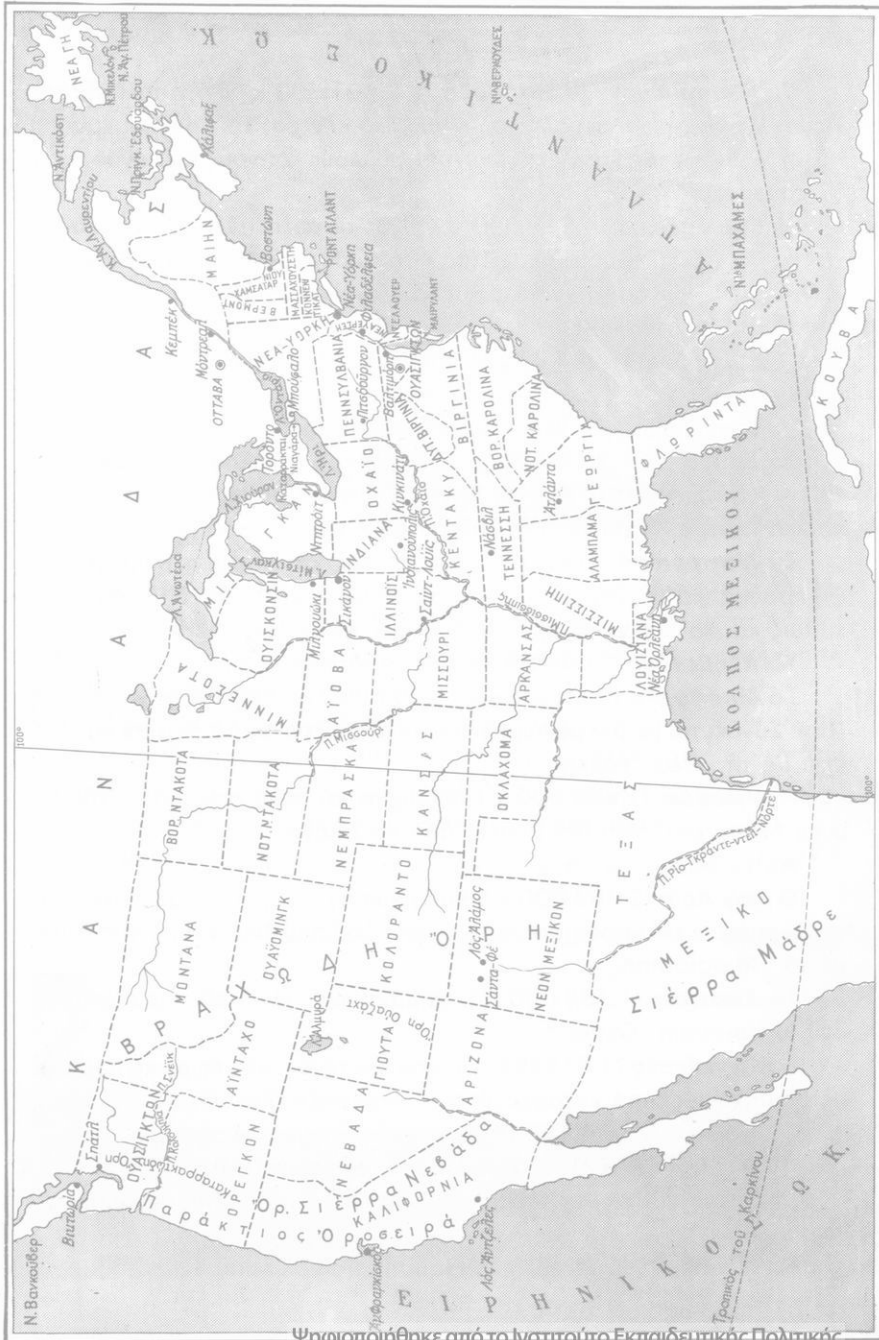
Ή Νέα Ύόρκη είναι τό οικονομικό κέντρο τών Ήν. Πολιτειών και σιγά σιγά γίνεται καί τό πνευματικό κέντρο χάρη στό όνομαστό Πανεπιστήμιο τής Κολούμπια, τά έπιστημονικά ιδρύματα Ροκφέλερ, τά μουσεΐα καί τίς βιβλιοθήκες της. Άλλά καί τό μέγαρο τών Ήνωμένων Έθνών (Ο.Η.Ε.) τής δίνει διεθνές κύρος.

Ή **Όλμπανι** είναι πρωτεύουσα τής πολιτείας τής Ν. Ύόρκης καί βρίσκεται στόν ποταμό Χάντσον, στά ΒΔ. τής πόλεως Ν. Ύόρκη.

Ή **Βοστώνη** (2.753.000 κ.) είναι πρωτεύουσα τής πολιτείας τής Μασσαχουσέττης. Είναι βιομηχανική πόλη καί σημαντικό λιμάνι στόν Άτλαντικό.

Ή βιομηχανική πόλη του Πίτσμπουργκ.

Χάρτ. 60. Οι 48 Πολιτείες τών 'Ην. Πολιτειών και οι κυριότερες πόλεις των

Τό **Πίτσμπουργκ** (ή Πιτσβοϋργο, 2.401.000 κ.) στην πολιτεία τής Πενσυλβανίας είναι μεγάλο χαλυβουργικό κέντρο. Τό λένε καί «μαύρη πόλη» ή «πόλη τής καπνιάς» από τούς πολλούς καπνούς πού αναδίδουν τά έργοστάσιά της.

Ή **Φιλαδέλφεια** (4.818.000 κ.) είναι τέταρτη σέ πληθυσμό πόλη τών Η.Π.Α. Είναι πνευματικό κέντρο μέ τό όνομαστό πανεπιστήμιο τής Πενσυλβανίας, βιομηχανική καί έμπορική πόλη καθώς καί μεγάλο λιμάνι στόν ποταμό Ντελαουέρ.

Ή **Βαλτιμόρη** (1.207.000 κ.) είναι μεγάλο λιμάνι καί βιομηχανική πόλη.

Στήν περιοχή τών Μεγάλων Λιμνών είναι:

Τό **Σικάγο** (περ. 7.000.000 κ.), ή δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη τών Η.Π.Α. Είναι μεγάλο λιμάνι στή λίμνη Μίτσιγκαν, συγκοινωνιακό καί έμπορικό κέντρο. Έχει τά μεγαλύτερα σφαγεΐα τοϋ κόσμου.

Τό **Νιτηρόιτ** (4.199.000 κ.) μέ πολλές καί μεγάλες βιομηχανίες, φημισμένο γιά τά έργοστάσια αυτοκινήτων (τά Φόρντ). Στό Νιτηρόιτ καθώς καί τό Σικάγο υπάρχουν άνθηρές ελληνικές παροικίες.

Τό **Κλήβελαντ** (2.046.000 κ.), βιομηχανική πόλη.

Τό **Μπάφφαλο** (ή Μπούφαλο, 1.394.000 κ.) στίς όχθες τής λίμνης Ήρι. Συνδέεται μέ μία μεγάλη διώρυγα μέ τόν ποταμό Χάντσον καί από έκεΐ μέ τή Νέα Ύόρκη.

Ή **Μιλουόκι** (1.404.000 κ.), βιομηχανική πόλη στίς όχθες τής λίμνης Μίτσιγκαν, λίγο πιά βόρεια από τό Σικάγο.

Άλλες σημαντικές πόλεις είναι:

Ή **Σαΐν Λούι** (2.363.000 κ.), βιομηχανική πόλη μέ μεγάλη βιομηχανία δερμάτων καί υποδημάτων καί λιμάνι έκεΐ πού ένώνεται ό Μισσοϋρι μέ τό Μισσισσιπή.

Τό **Σινσινάτι** (1.385.000 κ.), σημαντικό λιμάνι τοϋ παραπόταμου τοϋ Μισσισσιπή Όχάιο.

Ή **Μιννεάπολη** (1.814.000 κ.), πού βρίσκεται σέ γεωργική περιοχή μέ βιομηχανίες, πού κατασκευάζουν γεωργικές μηχανές.

Τό **Κάνσας Σίτυ** (1.254.000 κ.) στόν ποταμό Μισσοϋρι.

Ή **Ίνδιανούπολη** (1.110.000 κ.), βιομηχανική πόλη.

Στά νότια καί τά νοτιανατολικά τών Η.Π.Α. σπουδαιότερες πόλεις είναι:

Ή **Άτλάντα** πού είναι πρωτεύουσα τής πολιτείας Γεωργίας.

Στό κέντρο τής Νέας Ύόρκης
βρίσκεται ὁ ψηλότερος οὐρα-
νοξύστης.

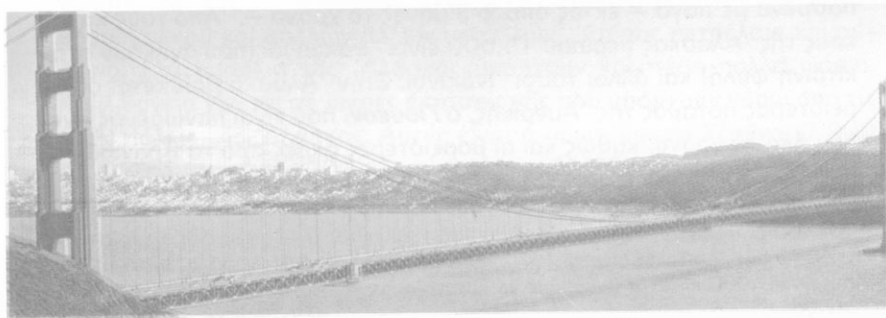
Ἡ **Νάσβιλ** πού εἶναι πρωτεύουσα τής πολιτείας Τέννεση. Τό βουλευτήριό της εἶναι κτισμένο μέ ἀρχαῖο ἑλληνικό ρυθμό μέσα σ' ἕνα πάρκο· ὑπάρχει ἐκεῖ καί ὁ «Παρθενώνας» κτισμένος κατ' ἀπομίμηση τοῦ ἑλληνικοῦ Παρθενώνα.

Ἡ **Νέα Ὀρλεάνη** (1.405.000 κ.), πού τά 40% τῶν κατοίκων της εἶναι Νέγροι. Βρίσκεται στήν ἀριστερή ὄχθη τοῦ Μισσισιπιη κοντά στίς ἐκβολές του. Εἶναι ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα λιμάνια τοῦ κόσμου.

Στίς δυτικές πολιτεῖες σπουδαιότερες πόλεις εἶναι:

Ἡ **Σήατλ** στήν πολιτεία τής Οὐάσιγκτον μέ μεγάλο λιμάνι στόν Εἰρηνικό.

Ἡ γέφυρα τής «χρυσῆς πύλης» στόν Ἅγιο Φραγκίσκο.

Ὁ **Ἅγιος Φραγκίσκος** (Σάν Φραντζίσκο, 3.109.000 κ.), τὸ σημαντικότερο λιμάνι τῶν Η.Π.Α. στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Εἶναι τὸ μεγαλύτερο φυσικὸ λιμάνι τοῦ κόσμου.

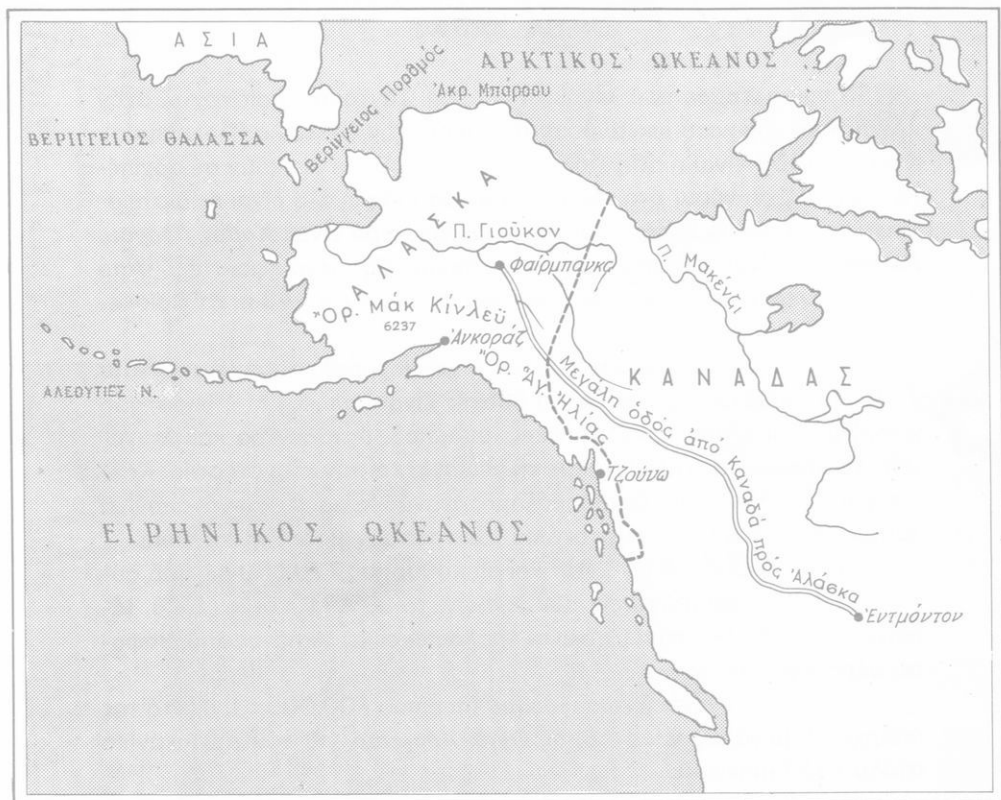
Τὸ **Λὸς Ἀντζελες*** (7.000.000 κ.), ἡ τρίτη σέ πληθυσμὸ πόλη τῶν Η.Π.Α., μετὰ τὴ Ν. Ὑόρκη καὶ τὸ Σικάγο. Εἶναι ἡ πόλη τοῦ πετρελαίου, τοῦ κινηματογράφου καὶ τῆς ἀεροναυπηγικῆς. Ἐνα ἀπὸ τὰ προάστια του, τὸ **Χόλλυγουντ**, ἐγίνε ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἀμερικανικοῦ κινηματογράφου καὶ γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ κλίμα του καὶ τίς ἡλιόλουστες μέρες του.

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΑΛΑΣΚΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΑΛΕΟΥΤΙΕΣ

Τὴ χερσόνησο τῆς **Ἀλάσκας**, πού ἔχει σήμερα μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ἄμυνα τῶν Η.Π.Α., τὴν ἀγόρασαν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπὸ τοὺς Ρώσους 7.2 ἑκατομμύρια δολάρια τὸ 1867 μαζί μέ τὰ νησιά Ἀλεούτιες. Ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1958 ἡ Ἀλάσκα εἶναι ἡ 49η πολιτεία τῶν Η.Π.Α. Τὰ νησιά **Ἀλεούτιες** σχηματίζουν ἓνα τόξο, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν Ἀσία.

Ἡ Ἀλάσκα χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἀσιατικὴ ἡπειρο μέ τὸ στενὸ πορθμὸ τοῦ **Μπέρινγκ** (Βερίγγειος πορθμὸς). Ὁλη ἡ ἔκταση εἶναι 1.518.000 κμ², ὁ πληθυσμὸς ὅμως μόλις φτάνει τίς 300.000 κατοίκους. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ φοβερὸ ψύχος πού κάνει ἐκεῖ. Στὰ παράλια, ἀπ' τὰ ὁποῖα περνᾷ τὸ θερμὸ ρεῦμα Κοῦρο Σίβο, τὸ ψύχος μετριάζεται κάπως (ἡ μέση θερμοκρασία τὸν Ἰανουάριο εἶναι 1°C). Ὅμως στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει στοὺς -56°C καὶ τὰ πάντα εἶναι σκεπασμένα μέ πάγο — ἐκτός ἀπὸ 2-3 μῆνες τὸ χρόνο —. Ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀλάσκας περίπου 15.000 εἶναι Ἑσκιμῶι (πού ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ) καὶ ἄλλοι τόσοι Ἰνδιάνοι. Στὴν Ἀλάσκα βρῖσκεται ὁ βορειότερος ποταμὸς τῆς Ἀμερικῆς, ὁ **Γιοῦκον**, πού εἶναι παγωμένος σχεδὸν ὅλο τὸ χρόνο, καθὼς καὶ οἱ βορειότερες ἄκρες ἀπὸ τὰ Βραχώδη ὄρη, δηλαδὴ τὰ ὄρη **Ἄγ. Ἡλίας** καὶ **Μάκ Κίνλεϋ** (6.237 μ.).

*Τὸ Λὸς Ἀντζελες εἶχε τὸ 1970 *χωρὶς τὰ περίχωρα* 2.816.000 κ., ἐνῶ τὸ Σικάγο εἶχε 3.667.000 κ. Ἔτσι μπορούμε νὰ κατατάξουμε πρῶτα τὸ Σικάγο καὶ μετὰ τὸ Λος Ἀντζελες.

Χάρτ. 61. Ἀλάσκα.

Τοὺς πρώτους κατοίκους προσέλκυσε στή χερσόνησο ἡ ἀνεύρεση χρυσοῦ τὸ 1905. Ὑπάρχουν ἐκεῖ μεταλλεύματα κασσιτέρου, μολύβδου, χαλκοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων μετάλλων. Ἐπίσης πετρέλαιο καὶ οὐράνιο. Στὰ παράλια τῆς Ἀλάσκας ὑπάρχουν καὶ πάρα πολλὰ ψάρια. Καλλιέργεια γίνεται σέ μικρές ἐκτάσεις γῆς που ὑπάρχουν γύρω ἀπὸ τῆς τρεῖς πόλεις τῆς Ἀλάσκας. Αὐτές εἶναι ἡ πρωτεύουσα **Τζούνω** (7 000 κ.), ἡ **Φαίρμπανξ** (50.000 κ.) καὶ ἡ **Άγκοράς** (20.000 κ.). Μιά σιδηροδρομική γραμμὴ ἐνώνει τῆς τρεῖς πόλεις μεταξύ τους, ἐνῶ ἕνας μεγάλος αὐτοκινητόδρομος — ὁ μεγαλύτερος τοῦ κόσμου — πού ἐγινε γιὰ στρατιωτικούς σκοπούς, συνδέει τὸ Φαίρμπανξ μέ τὸ Ἐντμόντον τοῦ Καναδά καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μέ τῆς Ἡν. Πολιτεῖες.

ΝΗΣΙΑ ΧΑΒΑΪ

Τά νησιά **Χαβάι**, πού λέγονται καί βόρ. Σάντουϊτς, βρίσκονται στόν Ἀνατολικό Εἰρηνικό ὠκεανό καί ἀνήκουν στήν Ὠκεανία (Πολυνησία). Ἀπό τό 1959 εἶναι ἡ 50η Πολιτεία τῶν Η.Π.Α. καί ἀνήκουν σέ ἀρχιπέλαγος πού ἔχει γύρω στά εἴκοσι νησιά. Τά πιό μεγάλα εἶναι **ἡφαιστειογενή** ἐνώ τά μικρά κοραλλιογενή. Τά μεγαλύτερα εἶναι: **Χαβάι**, **Ὀάχου**, **Καουάι** καί **Μαουί**. Ἔχουν πολλά **ἐνεργά** καί **σβησμένα** ἡφαιστεία. Ἀπο αὐτά τό ἐνεργό ἡφαιστείο **Μάουνα-Λόα**, ἔχει ὕψος 4.168 μ. καί βρίσκεται στή Χαβάι.

Τό κλίμα εἶναι εὐχάριστο, ἐπειδή ἡ θερμοκρασία παραμένει μεταξύ 11°C καί 32°C ὅλο τό χρόνο. Οἱ βροχές εἶναι πολλές καί ἡ βλάστηση πυκνή μέ δάση ἀπό κοκκοφοίνικες, μπαμπού, ἀρτόδεντρα καί μπαναγιές. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία. Καλλιεργοῦν πατάτες, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, ἀνανάδες, καφέ, καπνό, ἀμπέλια καθώς καί λεμόνια καί πορτοκάλια. Ἐκτρέφουν βοοειδή καί γίδια.

Ἡ ἔκταση εἶναι 16.600 km² καί ὁ πληθυσμος 770.000 κ. Ἀπό αὐτούς τά 17% εἶναι ἰθαγενεῖς τῶν νησιῶν, τά 30% λευκοί, τά 32% Ἰάπωνες, τά 11% Φιλιπινέζοι καί οἱ ὑπόλοιποι εἶναι Ἀσιάτες ἀπό διάφορα μέρη τῆς Ἀσίας.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Χονολουλού** (περίπου 400.000 κ.). Κοντά τῆς ὑπάρχει ὁ μέγανος ναύσταθμος **Πέριλ-Χάρμπορ** γιά τόν ἀμερικανικό στόλο τοῦ Εἰρηνικοῦ.

ΒΕΡΜΟΥΔΕΣ

Ἀνατολικά τῶν Ἦν. Πολιτειῶν βρίσκονται (χάρτης 64) οἱ Βερμούδες. Εἶναι μικρά νησιά γιά θερινή διαμονή καί ἀνήκουν στή Μεγ. Βρετανία.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενικά. Ἡ Κεντρική Ἀμερική ἀποτελεῖται: α) ἀπό τό τμήμα τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου πού εἶναι νότια τοῦ ποταμοῦ Ρίο Γκράντε ντέλ

Νόρτε καί φτάνει ὡς τή Ν. Ἀμερική β) τά νησιά Μεγάλες καί Μικρές Ἀντίλλες γ) τά νησιά Μπαχάμες.

Ἡ Κεντρική Ἀμερική μοιάζει μέ μιά τεράστια γέφυρα πού ἐνώνει τή Ν. Ἀμερική μέ τά ὄροπέδια τοῦ Μεξικοῦ χωρίζοντας ἔτσι τόν Εἰρηνικό ὠκεανό ἀπό τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καί τή θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν ἢ Καραϊβική. (Ἔγχρωμος χάρτης IV).

Ἡ Κεντρική Ἀμερική ἔχει τά ἐξῆς κράτη: **Μεξικό, Γουατεμάλα, Βρετ. Ὀνδούρα, Ὀνδούρα, Σαλβαντόρ, Νικαράουα, Κόστα Ρίκα, Παναμάς** (μέ τή ζώνη τῆς διώρυγας τοῦ Παναμά), τά νησιά **Μικρές καί Μεγάλες Ἀντίλλες** καί τά νησιά **Μπαχάμες**.

Ἐκτός ἀπό τό βόρειο μέρος τοῦ Μεξικοῦ, ὅλη ἡ ἄλλη ἔκταση, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στόν Τροπικό τοῦ Καρκίνου καί τόν Ἴσημερινό, ἔχει γενικά κλίμα θερμό καί ὑγρό. Ὅμως υπάρχουν ψηλές ὄροσειρές πού ἀρχίζουν ἀπό τή **Σιέρρα Μάντρε** τοῦ Μεξικοῦ ὡς τή Ν. Ἀμερική. Γι' αὐτό στά ὄρη, πού τό ὕψος τους κυμαίνεται ἀπό 2000 μέχρι 5452 μέτρα, συναντοῦμε ἀνάλογα μέ τό ὕψος ὅλα τά κλίματα καί φυσικά ὅλες τίς βλαστήσεις. Ἔτσι στά ἐλώδη παράλια υπάρχουν «ὕδροφιλα» φυτά πιά ψηλά βρίσκουμε πυκνά δάση μέ φυλλοβόλα δέντρα (καουτσουκόδεντρα, μπαμπού, ἐβενόδεντρα κλπ.). Ἀκόμα πιά ψηλά συναντοῦμε δάση μέ βελανιδιές, πεῦκα καί κυπαρίσσια, ἐνῶ πάνω ἀπό τίς 3000 μέτρα υπάρχουν ἀλπικά λιβάδια. Τό ἐσωτερικό τοῦ Μεξικοῦ εἶναι ἕνα ὄροπέδιο πού περιβάλλεται ἀπό ψηλά ὄρη. Ἔτσι οἱ ἄνεμοι πού ἔρχονται ἀπό τή θάλασσα καί ἔχουν ὕδατμούς δέ φτάνουν ὡς ἐκεῖ. Γι' αὐτό λοιπόν πέφτουν λίγες βροχές· ἔτσι ἡ βλάστηση εἶναι φτωχή. Συναντοῦμε κυρίως ἐκτάσεις μέ στέππες καί ἐρήμους μέ κάκτους καί ἄλλα φυτά πού ἀντέχουν στήν ξηρασία. Ὅμως σ' ὅλη τήν ὑπόλοιπη Κ. Ἀμερική υπάρχουν μεγάλα καί πυκνά δάση.

Ἡ ἀκτή τοῦ Εἰρηνικοῦ ἔχει ψηλά καί ἀπότομα ὄρη. Πολλά μάλιστα ἀπό αὐτά εἶναι ἐνεργά ἠφαίστεια. Γι' αὐτό καί γίνονται συχνά καταστρεπτικοί σεισμοί.

Οἱ κάτοικοι εἶναι, σχεδόν ὅλοι, Ἰνδιάνοι καί μιγάδες, ἐκτός ἀπό τήν Κόστα Ρίκα, ὅπου ὑπερτεροῦν οἱ λευκοί. Γενικά οἱ λευκοί εἶναι λίγοι, καί λίγοι εἶναι καί οἱ νέγροι. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μέ τή γεωργία. Καλλιεργοῦν κυρίως τροπικά φυτά, ὅπως καφέ, ζαχαροκάλαμο, βαμβάκι, ρύζι, καπνό, μπανάνες καί γενικά ὀπωροφόρα πού εὐδοκίμοῦν σέ θερμά κλίματα. Τό ἔδαφος εἶναι εὐφορο ἐπειδή εἶναι **ἠφαιστειογενές**.

Τά κράτη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς ἦταν πρῶτα ἰσπανικὲς ἀποικίες. Γι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι μιλοῦν τὴν ἰσπανικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι καθολικοί.

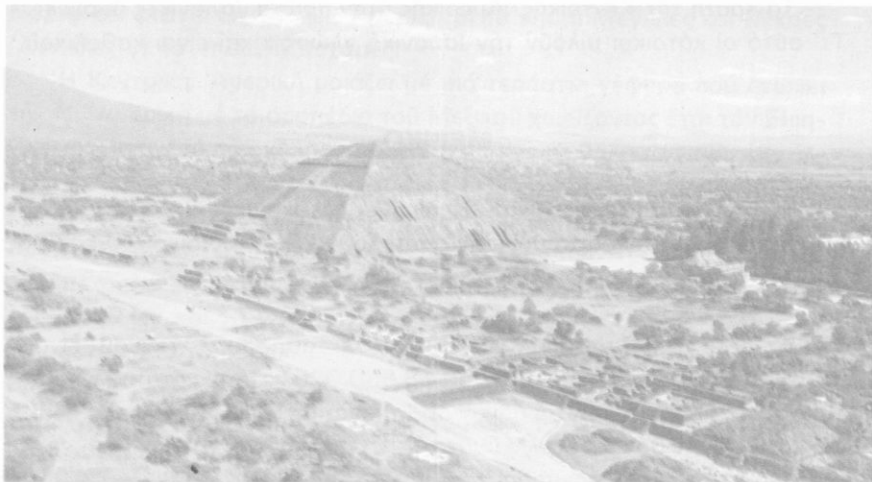
ΜΕΞΙΚΟ

Τὸ Μεξικό, πού λέγεται καὶ Ἑνωμένες Μεξικανικὲς Πολιτεῖες, εἶναι Ὁμόσπονδη Δημοκρατία πού τὴν ἀποτελοῦν 28 αὐτοδιοικούμενες πολιτεῖες.

Ἑκταση. Πληθυσμός. Κάτοικοι. Ἡ ἔκταση τοῦ Μεξικοῦ εἶναι 1.969.000 km² καὶ ὁ πληθυσμὸς 58.830.000 κ. (πυκνότητα 30 κάτ./km²). Στὸ Μεξικό πρῶτοι πῆγαν οἱ Ἴσπανοὶ τὸ 1513. Τὸ εὐφορο ἔδαφος καὶ τὰ ἀφθονα μεταλλεύματα (κυρίως χρυσὸς καὶ ἄργυρος) προσέλκυσαν πολλοὺς μετανάστες. Ἡ σημερινή σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι 61% μιγάδες (ἀπὸ λευκοὺς καὶ ἰνδιάνους), 29% ἰνδιάνοι, 9% λευκοί (ἀπόγονοι κυρίως τῶν ἰσπανῶν κατακτητῶν τοῦ Μεξικοῦ) καὶ 1% νέγροι. Οἱ ἰνδιάνοι τοῦ Μεξικοῦ εἶχαν ἀναπτύξει ἐκεῖ, πρὶν νά πᾶνε οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀξιόλογο πολιτισμὸ. Εἶναι γνωστοὶ οἱ **Ἀζτέκοι** πού ζοῦσαν στὰ ὄροπέδια καὶ εἶχαν δημιουργήσει ἰσχυρὴ αὐτοκρατορία, καὶ οἱ

Κάθε ἔργο τέχνης ἀποτελεῖ μια μαρτυρία ἰδιαίτερης σημασίας γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ λαοῦ πού τὸ δημιούργησε. Αὐτὸ τὸ πελώριο ἡμερολόγιο τῶν Ἀζτέκων, πού βρίσκεται τώρα στὸ Μουσεῖο τοῦ Μεξικοῦ, εἶναι ἔργο τέχνης καὶ ἐπιστήμης.

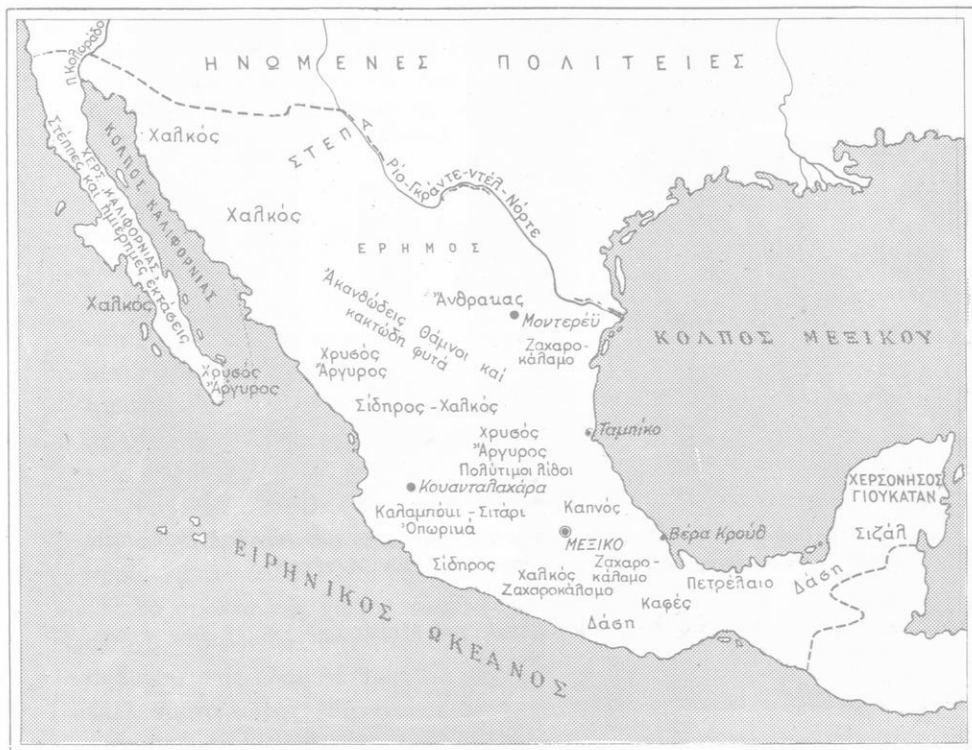
Πυραμίδα από τήν ἀρχαία πόλη τῶν Ἀζτέκων Τεοτιχουακάν. Ὡς ἀρχιτεκτονική ἔκφραση οἱ πυραμίδες εἶναι δεῖγμα ὀρισμένων μορφῶν πολιτισμοῦ καί κοινωνικῆς ὀργανώσεως.

Μάγια τῆς χερσονήσου **Γιουκατάν** (πρός τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ).

Οἱ κάτοικοι τοῦ Μεξικοῦ εἶναι συγκεντρωμένοι στίς περιοχές πού βρίσκονται σέ ὕψος ἀπό 1000 ὡς 2500 μ., ὅπου τό κλίμα εἶναι εὐκρατο. Πιο ψηλά κάνει κρύο, ἐνῶ πιο χαμηλά κάνει ζέστη, ἔχει ὑγρασία καί πολλά ἔλη· ἔτσι τό κλίμα εἶναι ἀνθυγιεινό. Τό ἴδιο βέβαια συμβαίνει καί σ' ὄλη τήν Κεντρική Ἀμερική καθώς καί στό τμήμα τῆς Ν. Ἀμερικής, πού βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη.

Στά ἀνατολικά καί τά δυτικά τοῦ Μεξικοῦ ὑψώνονται οἱ δύο ὄροσειρές τῆς Σιέρρα Μάντρε (5452 μ.). Σ' αὐτές βρέχει πολύ καί γι' αὐτό ἔχουν πολλά δάση. Ἡφαίστεια, ἐνεργά καί σβησμένα, ὑπάρχουν πολλά στό Μεξικό καί γι' αὐτό γίνονται συχνά σεισμοί, πού πολλές φορές εἶναι καταστρεπτικοί. Τό ἐσωτερικό τῆς χώρας εἶναι ἓνα ὀροπέδιο στό ὁποῖο δέ βρέχει πολύ, γιατί τά ὄρη πού βρίσκονται γύρω-γύρω ἐμποδίζουν τούς θαλάσσιους ὑγρούς ἀνέμους νά φτάσουν ὡς ἐκεῖ.

Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν ἀρκετές βροχές, συναντοῦμε δάση μέ βελανιδιες καί κωνοφόρα (ἔλατα καί πεῦκα). Στά μέρη ὅμως ὅπου βρέχει λίγο, τό ἔδαφος εἶναι σκεπασμένο μέ χαμηλή χλόη καί μέ θάμνους, πού ἀντέχουν στήν ξηρασία, καθώς καί μέ κακτώδη φυτά (φραγκοσουκιές κ.ἄ.).

Χάρτ. 62. Μεξικό

Αυτά, όταν ανοίγουν τὰ μεγάλα καί παράξενα άνθη τους, δίνουν μιά φαντασμαγορική ὄψη στο τοπίο. Φυσικά, στα μέρη που δε βρέχει σχεδόν καθόλου υπάρχουν έρημικές έκτάσεις.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Οί κάτοικοι ασχολοῦνται κυρίως μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία. Τά εὐφορα ἐδάφη καί ἡ ποικιλία τοῦ κλίματος (ἀνάλογα μέ τό ὕψος) ἐπιτρέπουν ὄλων τῶν εἰδῶν τίς καλλιέργειες. Κυρίως ὁμοῦ καλλιεργοῦνται τροπικά φυτά. Ἐπίσης ζαχαροκάλαμο, καπνός, βαμβάκι, καφές, βανίλια, κακαόδεντρα, μπανάνες, ἀνανάδες, ἐσπεριδοειδή. Ἀπό τὰ δημητριακά καλλιεργεῖται τό καλαμπόκι, πού πατρίδα του θεωρεῖται τό Μεξικό. Ἀπό ἓνα φυτό, τήν ἀγαυή (ἢ ἀθάνατο), βγάζουν τό **σιζάι**, πού εἶναι φυτικές ἴνες μέ τίς ὁποῖες κατα-

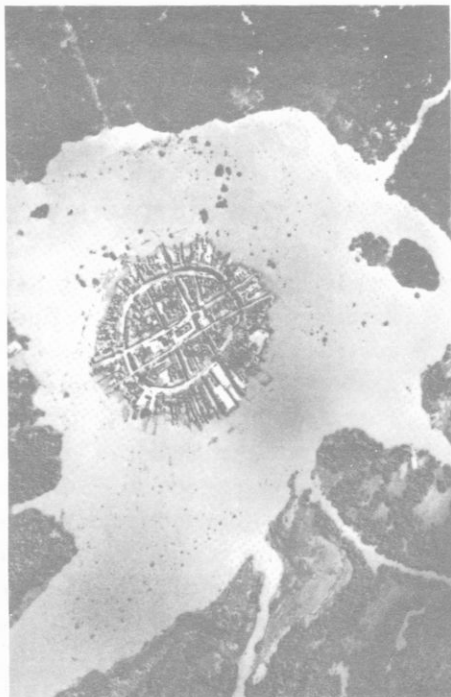

Πέτρινα αγάλματα ναού των Τολτέκων. Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Τολτέκων, πρὶν 1000 χρόνια, προηγείται τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ἀζτέκων.

Ἐκπονη τῆς πόλεως τοῦ Μεξικοῦ.

Τό μικρό λιμναίο νησί τῆς εἰκόνας κατοικεῖται ἀπό ψαράδες. Βλέπουμε ὅτι ὁ χῶρος χρησιμοποιήθηκε ἔτσι πού νά ἀνταποκρίνεται στίς ἀνάγκες τῶν κατοίκων. (Μεξκαλικάν στό Μεξικό).

σκευάζουν σχοινιά, σακιά, τάπητες κλπ.

Ἡ **κτηνοτροφία** ἔχει μεγάλη ἀνάπτυξη. Μεγάλες ἐκτάσεις παραμένουν ἀκαλλιέργητες γιά τή διατροφή ζῶων. Ἐκτρέφονται βοοειδή σέ μεγάλες ἀγέλες, πρόβατα, γίδια, χοῖροι καί ἄλογα.

Ἡ χώρα ὄχι μόνο εἶναι **αὐτάρκτης** σέ γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα, ἀλλά κάνει καί ἐξαγωγή:

Τά ὄρυκτά τῆς χώρας εἶναι ἄφθονα. Τό Μεξικό συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στίς πλουσιότερες σέ μεταλλεύματα χῶρες. Ἔρχεται πρῶτο

στόν ἄργυρο (μέ τά 40% τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς). Ὑπάρχει ἐπίσης ἄνθρακας, πετρέλαιο, μόλυβδος, σίδηρος, ψευδάργυρος, χαλκός κ.ἄ. Ἐπίσης ὑπάρχουν πολύτιμοι λίθοι καί χρυσός. (χαρτ. 62). Ὁ πλοῦτος τοῦ Μεξικοῦ εἶναι τά μεταλλεύματά του. Τά 70% τῶν ἐσόδων του προέρχονται ἀπό τήν ἐξαγωγή μεταλλευμάτων, πετρελαίου καί βαμβακιῦ.

Ὅμως, ἄν καί οἱ πρῶτες ὕλες καθώς καί τό πετρέλαιο καί ὁ ἄνθρακας εἶναι ἄφθονα, ἡ **βιομηχανία** δέν εἶναι ἀναπτυγμένη. Αὐτό ὀφείλεται στήν πολιτική ἀστάθεια καί στήν ἔλλειψη συγκοινωνιῶν (ἡ χώρα εἶναι ὄρεινή). Ἡ βιομηχανία περιορίζεται στήν κατασκευή ὑφασμάτων ἀπό βαμβάκι, ζάχαρης ἀπό ζαχαροκάλαμο καί στήν ἐπεξεργασία τοῦ καπνοῦ.

Πρωτεύουσα τοῦ **Μεξικοῦ** εἶναι ἡ πόλη **Μεξικό** (3.000.000 κ. ἢ 7.300.000 κ. μέ τά περίχωρα). Βρίσκεται σέ ὕψος 2.278 μέτρα, ἐπειδή ὁμως εἶναι κοντά στόν Ἴσημερινό, ἡ θερμοκρασία δέν πέφτει ποτέ κάτω ἀπό 2°C. Ἄλλες πόλεις εἶναι:

Ἡ **Γκουανταλαχάρα**, δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη (1.194.000 κ.).
Ἡ **Πουέμπλα** (400.000 κ.), στό σημεῖο συναντήσεως τῶν δύο ὀροσειρῶν τῆς Σιέρρα.
Ἐπίσης ἡ **Βέρα Κρούζ**, τό **Ἀκαπούλκο** κ.ἄ.

ΤΑ ΑΛΛΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τά ὑπόλοιπα κράτη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἀνεξάρτητα, ἐκτός ἀπό τή Μπελίξ (πρώην Βρετανική Ὀνδούρα, πού εἶναι ὑπό Βρετανική ἐξάρτηση μέ ἐσωτερική αὐτοδιοίκηση). Οἱ κάτοικοί τους εἶναι σχεδόν ὄλοι ἰνδιάνοι ἢ μιγάδες (ἰνδιάνων καί λευκῶν). Μόνο τῆς Κόστα Ρίκα οἱ κάτοικοι εἶναι στήν πλειονότητά τους λευκοί. Εἶναι γενικά κράτη πλούσια σέ μεταλλεύματα, μέ πολλά ἠφαίστεια, συχνούς σεισμούς καί ἠφαιστειογενές ἔδαφος. Τά δάση εἶναι πολλά καί πυκνά καί τά κυριότερα γεωργικά προϊόντα τους εἶναι κυρίως ὁ καφέ, ὁ καπνός, οἱ μπανάνες, τό κακάο, οἱ ἀνανάδες καί ἡ ζάχαρη ἀπό τό ζαχαροκάλαμο (χάρτης 63). Στά δάση τῆς Γουατεμάλας εὐδοκιμεῖ καί τό φυτό **Τσίκλε**, πού ἀπ' αὐτό παράγεται ἓνα εἶδος μαστίχας μέ τό ὁποῖο κατασκευάζουν τίς «τσίκλες».

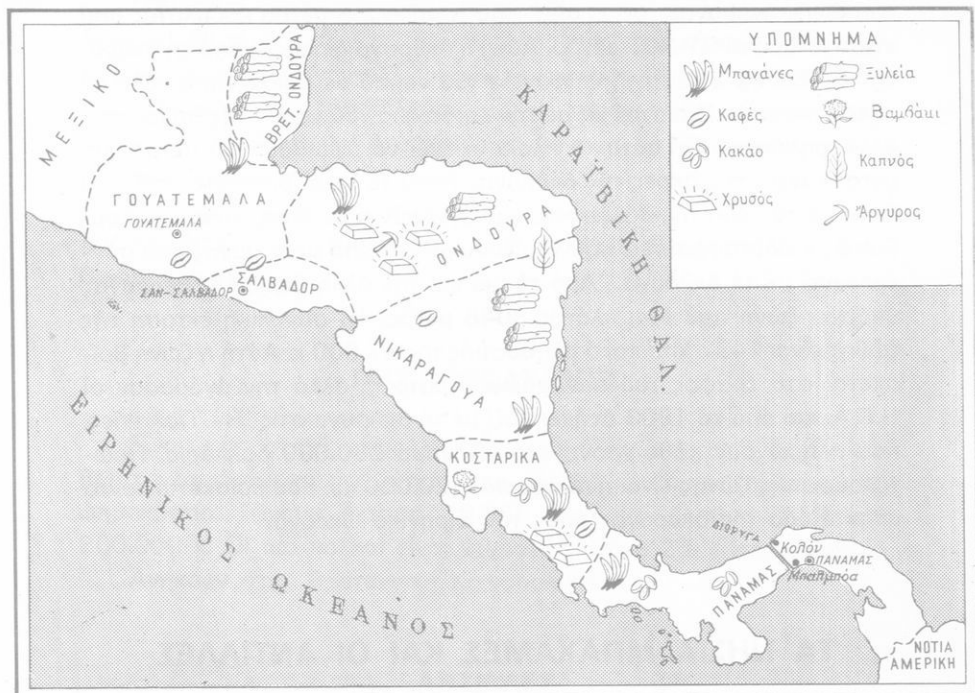
Ἀναφέρομε ὀλίγα στοιχεῖα γιά τό καθένα ἀπό τά κράτη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς:

Γουατεμάλα. Ἔχει ἔκταση 108.890 km² καί πληθυσμό 5.348.000 κ. ἀπό τούς ὁποίους 60% εἶναι ἰνδιάνοι, 30% μιγάδες. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλη **Γουατεμάλα** μέ πληθυσμό 731.000 κ., σέ ὑψόμετρο 1500 μ. (ἐγχρωμος χάρτης VI).

Σαλβαντόρ. Ἔκταση 21.000 km². Πληθυσμός 3.541.000 κ. (52% μιγάδες, 40% ἰνδιάνοι). Πρωτεύουσα: **Σάν Σαλβαντόρ** (337.171 κ.).

Ὀνδούρα. Ἔκταση 112.000 km². Πληθυσμός 2.673.000 κ. (3/4 μιγάδες). Πρωτεύουσα: **Τεγκουθιγκάλα** (232.000 κ.).

Μπελίξ (πρώην Βρετανική Ὀνδούρα). Εἶναι Βρετανική ἀποικία. Ἔχει ἔκταση 23.000 km². Πληθυσμός 124.000 κ. (1/2 νέγροι). Πρωτεύουσα: **Μπελίξ** (48.000 κ.).

Χάρτ. 63. Οίκον. Χάρτης κρατῶν Κεντρ. Ἀμερικής ἐκτος τοῦ Μεξικοῦ

Νικαράγουα. Ἔκταση 130.000 km², πληθυσμός 1.911.000 κ. (3/4 μιγάδες). Πρωτεύουσα: **Μανάγκουα** (400.000 κ.).

Κόστα Ρίκα. Ἔκταση 51.000 km², πληθυσμός 1.786.000 κ. (60% λευκοί), πρωτεύουσα: **Σάν Χοσέ** (203.000 κ.).

Παναμάς. Ἔκταση 75.650 km² καί πληθυσμός 1.478.000 κ., (60% μιγάδες, 18% λευκοί, 10% νέγροι καί οἱ ὑπόλοιποι ἰνδιάνοι). Πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλη **Παναμάς** (418.000 κ.). Εἶναι λιμάνι στήν ἔξοδο τῆς διώρυγας πρὸς τόν Εἰρηνικό. Στήν ἄλλη ἔξοδο πρὸς τήν Καραϊβική βρίσκεται ἡ πόλη **Κολόν** (70.000 κ.).

Ζώνη καί διώρυγα τοῦ Παναμά. Ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμά** συνδέει τόν Ἀτλαντικό με τόν Εἰρηνικό ὠκεανό. Ἔχει μήκος 81 km (τό 1/2 πε-

ρίπου τῆς διώρυγας τοῦ Σουέζ), βάθος μόνο 2,5 μέτρα καί πλάτος πού κυμαίνεται ἀπό 91-305 μέτρα. Αὐτή ἡ διώρυγα διαφέρει ἀπό τή διώρυγα τοῦ Σουέζ. Σ' αὐτή ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ δέ βρίσκεται σ' ὄλο τό μήκος της στήν ἴδια στάθμη μέ τήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ τῆς θάλασσης, ἀλλά ψηλότερα. Γι' αὐτό τά πλοῖα πρέπει νά ὑψωθοῦν 30 μέτρα, καί μετά, κοντά στίς ἄκρες τῆς διώρυγας ὅπου τό νερό βρίσκεται στό ἴδιο ὕψος μέ τό νερό τῆς θάλασσης, νά κατεβοῦν πάλι. Αὐτό γίνεται κατορθωτό μέ ὕδατοφράκτες, πού γεμίζουν μέ τό νερό μιᾶς λίμνης πού συγκοινωνεῖ μέ τή διώρυγα. Ἀπό τή μιὰ καί τήν ἄλλη μεριά τῆς διώρυγας ὑπάρχει ζώνη πού ἔχει πλάτος 8046 μέτρα. Ἡ συνολική ἔκταση τῆς ζώνης εἶναι 1432 km² καί ὁ πληθυσμός της 57.000 κ. Αὐτή ἡ ζώνη βρίσκεται στό ἔδαφος τοῦ παναμαϊκοῦ κράτους, ἀλλά τήν ἀγόρασαν οἱ Η.Π.Α. καί ἀπό τό 1903 ἀνήκει μαζί μέ τή διώρυγα στίς Ἴν. Πολιτεῖες, πού πληρώνουν κάθε χρόνο στόν Παναμά 250.000 δολλάρια. Πρωτεύουσα τῆς ζώνης εἶναι ἡ **Μπαλμπόα** (20.000 κ.), πού βρίσκεται κοντά στήν ἐξοδο τῆς διώρυγας πρὸς τόν Εἰρηνικό ὠκεανό.

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΜΠΑΧΑΜΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΛΛΕΣ

Γενικά. Τά νησιά αὐτά σχηματίζουν ἓνα τόξο ἀπό τή χερσόνησο τῆς Φλώριντα ὡς τίς ἐκβολές τοῦ Ὁρενόκου ποταμοῦ τῆς Ν. Ἀμερικῆς (ἐγχρωμος χάρτης VI). Κλείνουν ἔτσι καί ἀπομονώνουν τόν Κόλπο τοῦ Μεξικῆ καί τήν Καραϊβική θάλασσα ἀπό τόν Ἀτλαντικό ὠκεανό. Λέγονται καί **Δυτικές Ἰνδίες**. Ὅταν ἀποβιβάστηκε σ' αὐτές ὁ Χριστόφορος Κολόμβος τίς ὀνόμασε ἔτσι, ἐπειδὴ ἐνόμιζε πῶς εἶχε φτάσει στήν Ἰνδία.

Τό **κλίμα** σ' ὄλα τά νησιά εἶναι θερμό καί ὑγρό. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ἔτους εἶναι 24° - 26°C. Βρέχει πολύ καί ὄλο τό χρόνο. Ἀπό τόν Ἰούλιο ὡς τόν Ὀκτώβριο οἱ τρομεροί κυκλώνες **οὐραγκάν** προξενοῦν μεγάλες καταστροφές.

Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τή γεωργία. Καλλιεργοῦν κακάοδεντρα, ζαχαροκάλαμο, μπανανιές, καφέ, καπνό καί βαμβάκι.

Στά νησιά αυτά κατοικοῦν λευκοί, νέγροι καί μιγάδες (νέγρων καί λευκῶν). Οἱ νέγροι εἶχαν μεταφερθεῖ ἀπό τήν Ἀφρική καί πουλήθηκαν ἐκεῖ ὡς δοῦλοι, γιά νά καλλιεργοῦν τίς φυτεῖες. Ὅταν ὄμως κέρδισαν τήν ἐλευθερία τους, ἀποτέλεσαν μαζί μέ τούς μιγάδες τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ πλυθυσμοῦ. (Ἄς σημειωθεῖ ὅτι στήν Κούβα οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι λευκοί).

Οἱ Ἰνδιάνοι Καρίμπ ἢ Καραΐβες, πού συνάντησε ἐκεῖ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, ὑπέστησαν διωγμούς ἀπό τούς Ἰσπανούς καί ἐξολοθρεύτηκαν τελείως.

ΝΗΣΙΑ ΜΠΑΧΑΜΕΣ

Εἶναι μία σειρά κοραλλιογενή νησιά (γύρω στά 860), πού βρίσκονται ἀνάμεσα στή χερσόνησο τῆς Φλώριντα καί τή Δομινικανή Δημοκρατία. Ἔχουν ἔκταση 13.935 km² καί πληθυσμό περίπου 200.000 κ. Οἱ πιά πολλοί εἶναι νέγροι καί μόνο 2% εἶναι λευκοί.

Ἀνήκουν στή Βρετανική Κοινοπολιτεία.

ΑΝΤΙΛΛΕΣ

Ὑποδιαιροῦνται στίς **Μεγάλες** καί τίς **Μικρές Ἀντίλλες**. Στίς Μεγάλες Ἀντίλλες ἀνήκουν τά μεγαλύτερα νησιά, δηλ. ἡ **Κούβα**, ἡ **Αἴτη**, ἡ **Γαμαϊκή** ἢ Τζαμάικα καί τό **Πόρτο Ρίκο** (ἐγχρωμος χάρτης VI).

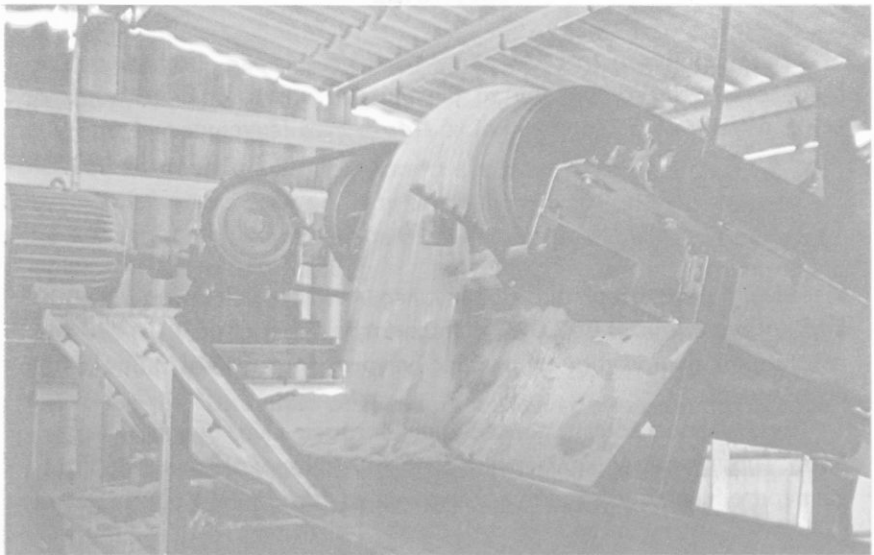
ΚΟΥΒΑ

Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπό τίς Μεγάλες Ἀντίλλες μέ ἔκταση 114.500 km² καί πληθυσμό 8.657.000 κ. (πυκνότητα 74 κατ./km²). Τό 1/4 τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι νέγροι καί μιγάδες (νέγρων-Λευκῶν) καί οἱ ὑπόλοιποι εἶναι λευκοί.

Ἔχει εὐφορα ἐδάφη, πολλές ὄμως ἐκτάσεις εἶναι σκεπασμένες μέ δάση. Πιά σημαντική καλλιέργεια εἶναι τοῦ ζαχαροκάλαμου, πού κατέχει περισσότερη ἀπό τή μισή καλλιεργημένη ἔκταση. Ἡ Κούβα ἔρχεται

Ἡ Κούβα εἶναι πρώτη στήν παγκόσμια παραγωγή ζάχαρης. Οἱ φωτογραφίες εἶναι ἀπό τήν κοπή τοῦ ζαχαροκάλαμου καί τήν κατεργασία τῆς ζάχαρης.

πρώτη στον κόσμο στην παραγωγή ζάχαρης. Παράγεται επίσης έκλεκτός καπνός και υπάρχει μεγάλη βιομηχανία για πούρα και τσιγάρα – τά πούρα Άβανας (πρωτεύουσας της Κούβας) είναι ονομαστά. Στην Κούβα καθώς και στις άλλες Άντίλλες καλλιεργούνται ρύζι, φιστίκια, καφές, κακάο, μπανάνες, ανανάδες και άλλα φρούτα και λαχανικά. Η Κούβα εξαγεί κυρίως ζάχαρη, πούρα, τσιγάρα, φρούτα και ξυλεία.

Έπίσημη γλώσσα είναι η Ισπανική και θρησκεία ο Καθολικισμός. Πρωτεύουσα είναι η **Άβανα** (1.565.000 κ.).

Α·Ι·ΤΗ

Κατέχει τό 1/3 του νησιού Άϊτή και είναι δημοκρατία. Έχει έκταση 27.750 km² και πληθυσμό 4.969.000 κ. (60% νέγροι, 30% μιγάδες, 10% λευκοί). Έπίσημη γλώσσα είναι τά γαλλικά και θρησκεία ο Καθολικισμός. Τό λιμάνι **Πόρτ-ο-Πρένς** (386.000 κ.) είναι πρωτεύουσά της.

ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

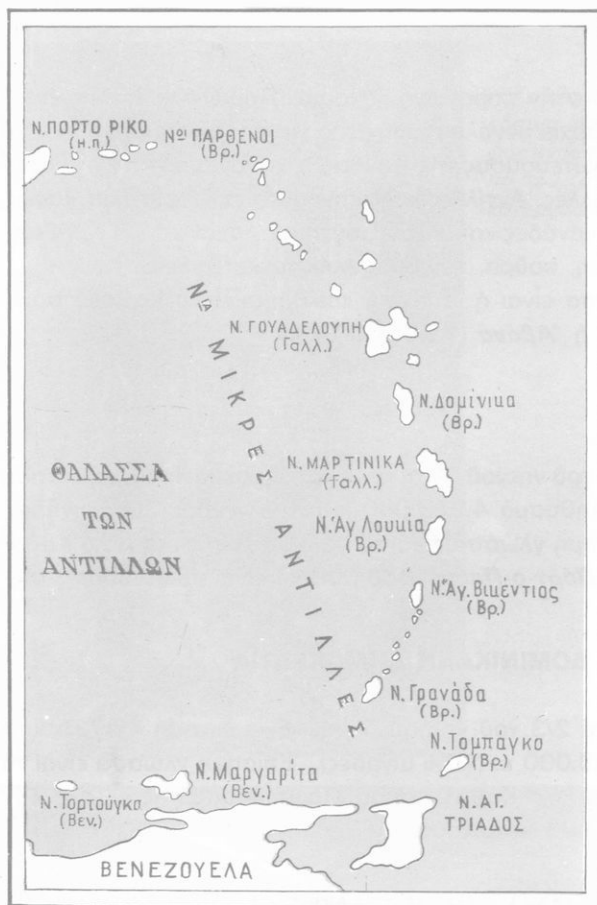
Αυτή κατέχει τά 2/3 του νησιού Άϊτή. Έχει έκταση 48.735 km² και πληθυσμό 4.188.000 κ. (70% μιγάδες). Έπίσημη γλώσσα είναι τά Ισπανικά και θρησκεία ο Καθολικισμός. Πρωτεύουσά της είναι ο **Σάν Ντομίνγκο** μέ 671.000 κατοίκους.

ΙΑΜΑ·Ι·ΚΗ Η ΤΖΑΜΑ·Ι·ΚΑ

Είναι τρίτη σέ έκταση από τίς Άντίλλες μέ επιφάνεια 11.424 km² και πληθυσμό 1.897.000 κ. (77% νέγροι). Παράγει τά ίδια προϊόντα μέ τά γειτονικά νησιά· φημίζεται για τό ρούμι της, ένα οίνοπνευματώδες ποτό πού παράγεται από τή **μελάσσα** (υπόλειμμα από τήν παραγωγή ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο). Πρωτεύουσά της είναι η **Κίνγκστον** (117.000 κ.). Η Ιαμαϊκή ανήκει στή Βρετ. Κοινοπολιτεία.

ΠΟΡΤΟ ΡΙΚΟ

Είναι τό μικρότερο νησί ανάμεσα στις Μεγάλες Άντίλλες. Η έκτα-

Χάρτ. 64. Μικρές
'Αντίλλες

σή του είναι 8900 km² και ο πληθυσμός του 2.700.000 κ. (Είναι πολύ πυκνοκατοικημένο, 300 κάτοικοι /km²). 'Ανήκει στις **Η.Π.Α.** ως «μητροπολιτικό έδαφος» και οι κάτοικοί του θεωρούνται 'Αμερικανοί πολίτες. Οι περισσότεροι είναι νέγροι και μιγάδες και μιλούν ισπανικά, αλλά επίσημη γλώσσα είναι ή άγγλική. Πρωτεύουσα είναι ή **Σάν Χουάν** (750.000 κ.).

ΜΙΚΡΕΣ ΑΝΤΙΛΛΕΣ

Οι Μικρές 'Αντίλλες είναι μία σειρά από μικρά νησιά που σχηματί-

ζουν ένα τόξο ανάμεσα στις Μεγάλες 'Αντίλλες και τις έκβολές του ποταμού 'Ορενόκου τής Ν. 'Αμερικής.

Σπουδαιότερες από τις Μικρές 'Αντίλλες είναι:

'Η **Τρινιντάτ** ('Αγ. Τριάδα) και η **Τομπάγκο**. Έχουν έκταση 5128 km² και πληθυσμό 1.000.000 κ. 'Ανήκουν στη Βρεταννική Κοινοπολιτεία. Βρίσκονται κοντά στις έκβολές του 'Ορενόκου.

'Η **Γουαδελούπη** και η **Μαρτινίκα** μέ συνολική έκταση 2882 km² και πληθυσμό 670.000 κ. ανήκουν στη Γαλλία ως «μητροπολιτικό έδαφος».

Βορειότερα από όλες, κοντά στο Πόρτο Ρίκο, βρίσκονται οι νήσοι **Παρθένοι**. Άλλα ανήκουν στις **Η.Π.Α.** και άλλα στη Μεγ. Βρεταννία. Από τις υπόλοιπες Μικρές 'Αντίλλες άλλες ανήκουν στη Μεγ. Βρεταννία και άλλες στην 'Ολλανδία.

Ν Ο Τ Ι Α Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η

ΚΡΑΤΗ ΤΩΝ ΑΝΔΕΩΝ

Γενικά. Πρόκειται για τά κράτη πού διασχίζονται από τή μακρόστενη και ψηλή όροσειρά πού λέγεται «Κορδιλλιέρες τών "Ανδεων». Αυτά είναι: 'Η **Βενεζουέλα**, ή **Κολομβία**, ό **'Ισημερινός**, τό **Περού**, ή **Βολιβία** και **Χιλή**. Από αυτά ή Βενεζουέλα βρίσκεται: στά ΒΔ τής Ν. 'Αμερικής ενώ οι υπόλοιπες χώρες βρίσκονται στά δυτικά παράλια τής ήπείρου.

Οι **Κορδιλλιέρες τών "Ανδεων** είναι προέκταση τών όροσειρών τής Κεντρικής και τής Βόρειας 'Αμερικής (έγχρωμος χάρτης 111). Προχωρούν κατά μήκος τής δυτικής άκτής, του Είρηνικου, άφου αφήσουν μιά διακλάδωση προς τά ΒΑ. Αυτή ή διακλάδωση περνά μέσα από τή Βενεζουέλα και φτάνει ως τόν 'Ατλαντικό (Σιέρρα Μερίντα, 5150 μ.). Οι "Ανδεις σχηματίστηκαν ταυτόχρονα μέ τά Βραχώδη όρη, τά 'Ιμαλαία, τόν Καύκασο, τίσ 'Άλπεις τής Εύρώπης κλπ. και είναι σχετικώς νέα όρη πού δέ διαβρώθηκαν πολύ· έτσι είναι ψηλά. 'Η ψηλότερη κορυφή τους

Άκονγάγκωνα βρίσκεται στα σύνορα Άργεντινής και Χιλής και έχει ύψος 7034 μ. Και άλλες κορυφές του ξεπερνούν τα 5500 μ. Στην όροσειρά υπάρχουν, όπως και στην Κεντρική Άμερική, πολύ ψηλά ήφαιστεια, ένεργά ή σβησμένα. Τα ψηλότερα από αυτά βρίσκονται στο κράτος του Ίσημεριού. Πρόκειται για τό γνωστό από τίς έκρηξεις του ένεργό ήφαιστειο **Κοτοπάξι** (5880 μ.) και τό σβησμ. 'νο **Χιμποράζο** (6310 μ.).

Στή Βενεζουέλα τά βόρειά της διασχίζονται από τίς Άνδεις, στά ΝΑ της απλώνεται τό όροπέδιο τής Γουϊάνας. Άνάμεσα σ' αυτές τίς όρεινές περιοχές βρίσκεται τό λεκανοπέδιο του ποταμού **Όρενόκου**. Είναι μία άπέραντη πεδινή έκταση, πού τή διαρρέουν ό Όρενόκος και οι παραπόταμοί του. Στα μέρη όπου βρέχει πολύ, ή έκταση σκεπάζεται από πυκνά δάση. Όπου οι βροχές είναι λίγες, συναντούμε ψηλό χόρτο και δέντρα έδώ και εκεί, δηλαδή σαβάνες, πού λέγονται **Λιάνος**. Ό Όρενόκος είναι από τούς μεγαλύτερους ποταμούς τής γής. Πηγάζει από τίς Άνδεις και χύνεται στον Άτλαντικό, όπου σχηματίζει ένα μεγάλο Δέλτα.

Τό έδαφος τών υπόλοιπων χωρών τών Άνδεων είναι: α) όρεινό στα δυτικά και τό κέντρο του, έπειδή διασχίζεται από τίς Άνδεις β) πεδινό προς τά ανατολικά του, όπου συνεχίζονται οι ποτάμιας λεκάνες του Όρενόκου και του Άμαζονίου. Υπάρχουν βέβαια και μικρές πεδινές εκτάσεις στα παράλια του Ειρηνικού, όμως σε πολλά μέρη σ' αυτά τά παράλια οι Άνδεις φτάνουν ως τήν ακτή.

Όλες αυτές οι χώρες, μέ εξαίρεση τό κεντρικό και τό νότιο μέρος τής Χιλής, βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη και θά έπρεπε νά έχουν θερμό και υγρό κλίμα. Όμως αυτό δέ συμβαίνει χάρη στίς Άνδεις πού τίς διασχίζουν. Βέβαια, τά μέρη πού βρίσκονται ως 1000 μ. έχουν ζέστη και υγρασία. Τό κλίμα μάλιστα είναι πολύ άνθυγιεινό και από τά έλη πού υπάρχουν στα χαμηλά μέρη. Έκεί βρίσκονται πυκνά δάση και σαβάνες. Γι' αυτό οι περισσότεροι κάτοικοι ζούν σε μέρη μέ ύψόμετρο από 1000 μ. ως 3500 μ., διότι εκεί τό κλίμα είναι ευκρατο. Πάντως στα χαμηλότερα μέρη κατοικούν κυρίως ίθαγενείς (ινδιάνοι), ενώ οι λευκοί αποφεύγουν τή μόνιμη έγκατάσταση σ' αυτά.

Σέ κείνα τά μέρη πού βρίσκονται κάτω από 1000 μ. υπάρχει μία έδαφική λουρίδα μέ ξεχωριστό κλίμα. Αύτή ή λουρίδα αρχίζει από τίς άκτές του Ειρηνικού και φτάνει σε απόσταση 50-150 km στο έσωτερι-

Ἡ ἔρημος Ἀτακάμα.

κό. Ἔχει μῆκος περίπου 1300 km ἀπό τό βορρά πρὸς νότο. Ἀρχίζει ἀπὸ τό Περου (δηλαδή ἀπὸ νότιο γεωγραφικό πλάτος 8^ο) καί προχωρεῖ μέσα στή βόρεια Χιλή στήν ὁποία κατέχει τὰ 3/4. Σ' αὐτή τή μακρόστενη παραλιακή ζώνη τό κλίμα εἶναι ψυχρό καί ξηρό, παρά τό μικρό γεωγραφικό της πλάτος (δηλαδή ἂν καί βρίσκεται κοντά στόν Ἴσημερινό). Οἱ βροχές εἶναι σπάνιες καί πολλές φορές περνοῦν χρόνια χωρίς νά πέσει οὔτε σταγόνα βροχῆς. Σχηματίζεται ἔτσι μιά κατάξερη ἔρημος, ἡ **Ἀτακάμα**. Μεγάλο μέρος της βρίσκεται στή Χιλή. Ἐκεῖ βγαίνει ἀπό μέγала ὀρυχεῖα νίτρου τό **νίτρο τῆς Χιλῆς**, πού χρησιμεύει γιά λίπασμα. Τό ξηρό καί ψυχρό κλίμα αὐτῆς τῆς ζώνης ὀφείλεται στό ψυχρό ρεῦμα **Οὐμπολντ** πού περνᾶ ἀπό τά παράλια. Αὐτό τό ρεῦμα κάνει ψυχρά τά παράλια· ἔτσι δέ δημιουργοῦνται χλιαροί καί ὑγροί ἄνεμοι, πού θά ἔπνεαν πρὸς τήν ξηρά. Ἀντίθετα μάλιστα, ἐξαιτίας τοῦ ρεύματος, πνέουν ἀπό τόν Εἰρηνικό πρὸς τό ἐσωτερικό τῆς χώρας ψυχροί καί ξηροί ἄνεμοι, πού προκαλοῦν πτώση τῆς θερμοκρασίας καί κάνουν τό κλίμα ξηρό καί τίς βροχές σπάνιες.

Οἱ **κάτοικοι** ὄλων τῶν κρατῶν τῶν Ἄνδεων εἶναι στό μεγαλύτερο μέρος τους ἰθαγενεῖς (Ἰνδιάνοι) ἢ μιγάδες. Οἱ λευκοί, ἀπόγονοι τῶν πρώτων Ἰσπανῶν κατακτητῶν, εἶναι λίγοι καί ἀκόμα λιγότεροι εἶναι οἱ νέγροι. Ἐπίσημη **γλώσσα** σ' ὄλες αὐτές τίς χῶρες εἶναι τά ἰσπανικά καί

Θρησκεία ο Καθολικισμός. Είναι πολύ άραιοκατοικημένες. Ή πυκνότητα του πληθυσμού τους κυμαίνεται από 5-22 κατ./km², αν και τὰ έδάφη είναι ήφαιστειογενή και γι' αυτό πολύ εύφορα. Και γό υπέδαφός τους είναι πολύ πλούσιο σέ όρυκτά. Ύπάρχουν μεταλλεύματα κάθε είδους: επίσης χρυσός, άργυρος (άσήμι) και πολύτιμοι λίθοι.

Ή Βολιβία παράγει τὰ 15% τής παγκόσμιας παραγωγής κασιτίερου.

Ή Χιλή έρχεται τρίτη σέ παραγωγή χαλκού και πρώτη σέ παραγωγή νίτρου. Ύπάρχει άκόμα γαιάνθρακας και άφθονο πετρέλαιο: ή Βενεζουέλα έρχεται τρίτη στον κόσμο στην παραγωγή πετρελαίου.

Όμως, αν και υπάρχουν πρώτες ύλες και καύσιμα, ή **βιομηχανία**, μέ εξαίρεση τή Χιλή, έχει έλάχιστη ανάπτυξη. Οι κάτοικοι επιδίδονται κυρίως στή **γεωργία** και τήν **κτηνοτροφία**. Καλλιεργούν ζαχαροκάλαμο, καφέ, κακάο, μπανανιές, καπνό, ρύζι, βαμβάκι (πού θεωρούνται ως φυτά ίθαγενή τής Βενεζουέλας), καλαμπόκι (πού άποτελεί τή βάση τής διατροφής των κατοίκων), σιτάρι, όσπρια, γλυκοπατάτες, έσπεριδοειδή και άλλα διάφορα όπωροφόρα δέντρα. Στο Περού και τή Χιλή εύδοκίμουν και καλλιεργούνται τὰ άμπέλια και οι έλιές.

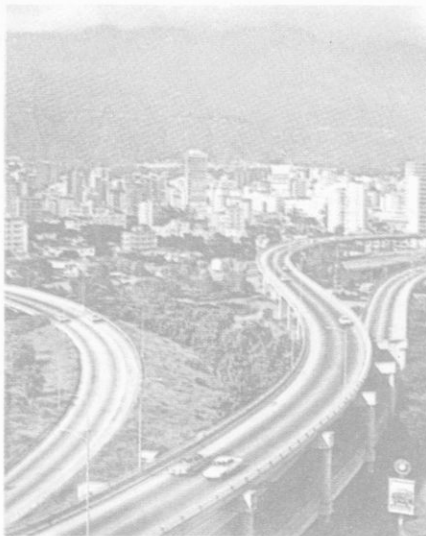
Ή **κτηνοτροφία** είναι και αυτή άναπτυγμένη. Έκτρέφονται κυρίως βοοειδή και πρόβατα και λιγότερο γίδια. Στα όρεινά του Περού και τής Βολιβίας εκτρέφονται και δύο είδη «προβατοειδών», τὰ **λάμα**, πού τὰ χρησιμοποιούν και για υποζύγια, και τὰ **άπάκας**.

Άπό τὰ άφθονα δάση έχουν και άφθονη ξυλεία. Άνάμεσα στα δασικά προϊόντα είναι και τό καουτσούκ, ή φλούδα τής κιχόνης (άπ' όπου παράγεται τό κινίνο), ή βανίλια κλπ. Γενικά, όλες οι χώρες των Άνδεων είναι χώρες πλούσιες αλλά άραιοκατοικημένες. Οι χώρες των Άνδεων καλούνται Δημοκρατίες τής Ν. Άμερικής ή των Άνδεων.

BENEZOUELA

Έχει έκταση 912.000 km² και πληθυσμό 9.350.000 κ. (πυκνότητα 10 κατ./km²). Άπό τούς κατοίκους της τὰ 65% είναι μιγάδες (λευκών και ινδιάνων). Πρωτεύουσα είναι τό **Καρακάς** (2.175.000 κ.) και βρίσκεται σέ 1000 μέτρα ύψος πάνω στις Άνδεις. Τό **Μαρακάμπο** είναι ή δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη και βρίσκεται κοντά σέ πλούσιες πετρελαιοπηγές.

Μιά άποψη του Καρακάς

ΚΟΛΟΜΒΙΑ

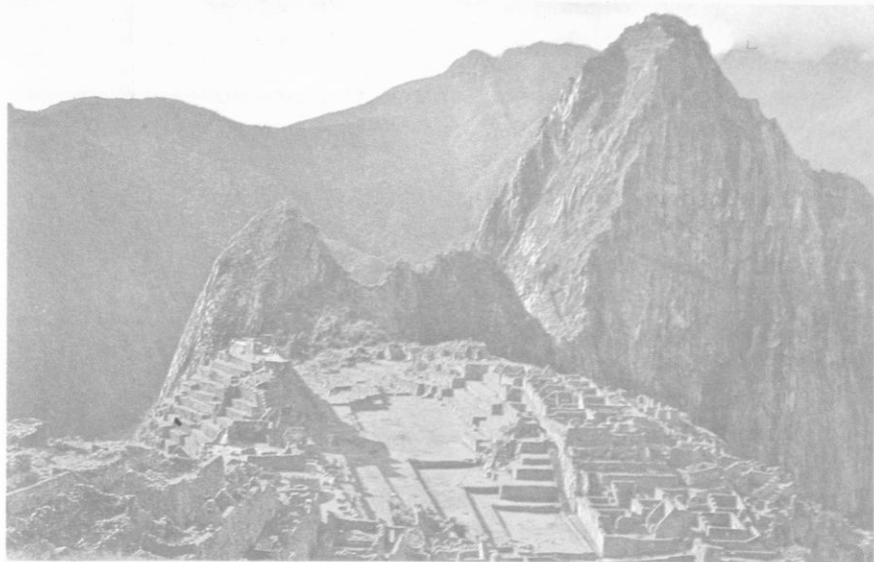
Έχει έκταση 1.138.000 km² και πληθυσμό 21.772.000 κ. (πυκνότητα 19 κατ./km²). Τά 68% τών κατοίκων είναι μιγάδες. Πρωτεύουσα είναι ή **Μπογκότα** (2.400.000 κ.), πού βρίσκεται σέ ύψος 2653 μ. πάνω στίς Άνδεις.

ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ

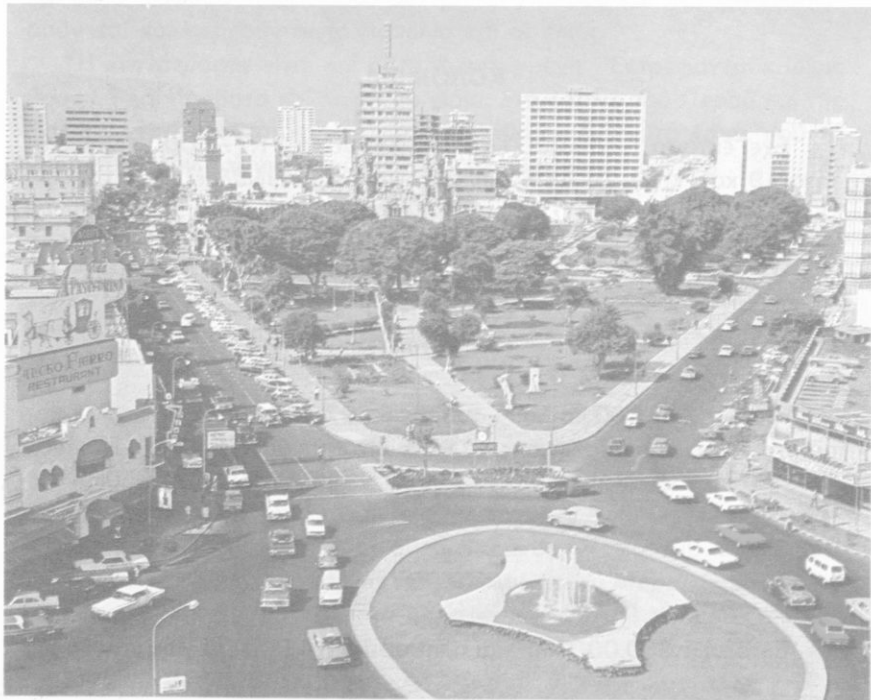
Έκταση 271.000 km², πληθυσμός 6.297.000 κ. (πυκνότητα 22 κατ./km²). Από τούς κατοίκους τό 40% είναι μιγάδες και 40% Ινδιάνοι. Πρωτεύουσα είναι ή **Κουίτο** (550.000 κ.) σέ ύψόμετρο 2850 μ.

ΠΕΡΟΥ

Έκταση 1.250.000 km² και πληθυσμός 14.000.000 κ. (πυκνότητα

*Παλιά πόλη των Ίνκας στις περουβιανές Άνδεις.
Άποψη τής Λίμας.*

Μιά παραδοσιακή περουβιανή
άρπα.

11 κατ./km²). Από τούς κατοίκους τά 49% εΐναι ινδιάνοι τά 38% μιγάδες. Πρωτεύουσα εΐναι ή **Λίμα**, πού βρΐσκεται στήν παράκτια περιοχή (2.540.000 κ.).

ΒΟΛΙΒΙΑ

Έχει έκταση 1.100.000 km² καΐ πληθυσμό 5.500.000 κ. (πυκνότητα 5 κατ./km²). Δέ βρέχεται από πουθενά από θάλασσα. Οΐ κάτοικοι εΐναι κυρίως ινδιάνοι καΐ μιγάδες. Ή **Σούκρε** (75.000 κ.) εΐναι πρωτεύουσα. Ή **Λά Πάζ** (525.000 κ.) εΐναι συμπρωτεύουσα καΐ βρΐσκεται στίς

Μιά Ινδιάννα τῆς Βολιβίας.

Ἄνδεις σέ ὕψος 5700 μ. Στή Βολιβία βρίσκεται καί ἡ λίμνη **Τπικάτα**, ἡ μόνη σημαντική λίμνη τῆς Νότιας Ἀμερικής. Εἶναι ἡ λίμνη μέ τό μεγαλύτερο ὑψόμετρο (3 812 μ.) στόν κόσμο. Ἐνα μέρος τῆς ἀνήκει στή Βολιβία καί τό υπόλοιπο στό Περου. Αὐτή τή λίμνη τή θεωροῦν **κοιτίδα** μιᾶς φυλῆς ἰθαγενῶν (ινδιάνων) τῶν **Ἴνκας**. Οἱ Ἴνκας εἶχαν ἰδρύσει μιᾶ μεγάλη αὐτοκρατορία, πού περιελάμβανε τή Βολιβία, τό Περου καί τή Χιλή. Ὅταν οἱ Ἰσπανοί ἦρθαν καί κατέκτησαν τήν Ν. Ἀμερική, οἱ Ἴνκας εἶχαν ἀρκετά ἀναπτυγμένο πολιτισμό. Εἶχαν γέφυρες, ὑδραγωγεῖα, ναοὺς, ἀρδευτικά ἔργα, ἀξιόλογα μνημεῖα καί πόλεις. Ὅλα αὐτά καταστράφηκαν ἀπό τοὺς Ἰσπανοὺς. Οἱ Ἴνκας ἦταν ἀριστοτέχνες στήν κεραμεικὴ καί τήν κατεργασία τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου καί τοῦ χαλοῦ. Ἦταν ἀκόμα καλοὶ γεωργοὶ καί κτηνοτρόφοι.

Ἡ λίμνη Τιτικάκα.

ΧΙΛΗ

Ἔχει ἔκταση 742.000 km² καί πληθυσμό 9.000.000 (πυκνότητα 12 κατ./km²). Τά 60% τῶν κατοίκων εἶναι μιγάδες, τά 35% λευκοί καί τά 5% Ἰνδιάνοι. Πρωτεύουσα εἶναι τό **Σαντιάγο** (2.250.000 κ. μέ τά περίχωρα). Τό **Βαλπαράιζο** (289.000 κ.) εἶναι τό σημαντικότερο λιμάνι τῆς χώρας. Ἀπ' ὅλες τίς χώρες τῆς Νότιας Ἀμερικῆς μόνο τά παράλια τῆς Χιλῆς παρουσιάζουν σημαντικό διαμελισμό, δηλ. ἔχουν πολλά νησιά καί μικροῦς κόλπους, πού μοιάζουν μέ τά νορβηγικά φιόρδ.

Στή Χιλή ἀνήκει καί τό δυτικό τμήμα τοῦ νησιοῦ **Γῆ τοῦ Πυρός** καθώς καί μερικά νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ σέ μεγάλη ἀπόσταση ἀπό τή Χιλή. Σημαντικότερο εἶναι τό νησί τοῦ **Πάσχα** πού βρίσκεται 3200 km δυτικά τοῦ Βολπαράιζο. (Ἐνομάστηκε ἔτσι, ἐπειδή ἡ ἀνακάλυψή του ἐγίνε τήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα). Εἶναι ὀνομαστό, διότι ἐκεῖ βρέθηκαν παλιά ἀγάλματα πού κατασκευάστηκαν ἀπό προϊστορικούς ἀνθρώπους. Σ' ἓνα νησί ἀπό αὐτά ἔζησε τέσσερα χρόνια ἓνας πειρατής καί ἡ ζωή του ἐκεῖ ἔδωσε ἀφορμή στό Δανιήλ Ντεφόε νά γράψῃ τό γνωστό βιβλίο «Ὁ Ροβινσώνας Κροῦσος».

ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΛΑ-ΠΛΑΤΑ

Έτσι λέγονται οι τρεις χώρες της Ν. Αμερικής που διαρρέονται από το σύστημα ποταμών Παραγουάη - Ούραγουάη - Παρανά, που τα νερά τους καταλήγουν στον πλατύ σάν ποταμόκολπο ποταμό Λά-Πλάτα. Τα τρία αυτά κράτη είναι η **Παραγουάη**, η **Ούρουγουάη**, και η **Αργεντινή**.

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ

Η **Παραγουάη**, που δέν έχει διέξοδο προς τη θάλασσα, οφείλει το όνομά της στον ποταμό Παραγουάη, που τη χωρίζει σε δύο τμήματα: το ανατολικό και το δυτικό. Ο Παραγουάης πηγάζει από το βραζιλιανό όροπέδιο **Μάτο-Γρύσσο** (που θά βρούμε στο κεφάλαιο για τη Βραζιλία) και συμβάλλει με τον Παρανά λίγο έξω από την Παραγουάη.

Στό μέρος της Παραγουάης, που βρίσκεται στα δυτικά του Παρανά, οι βροχές είναι λίγες και γι' αυτό το έδαφος είναι στεπώδες. Κατοικείται άραιά και όνομάζεται **Μέγα Χάκο**. Οι κάτοικοι του άπασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία· βόσκουν μεγάλες αγέλες βοδιών και κοπάδια με πρόβατα.

Τό ανατολικό μέρος δέχεται αρκετές βροχές και έχει λόφους και εύφορες κοιλάδες. Είναι περισσότερο πυκνοκατοικημένο και οι κάτοικοί του άσχολούνται με τη γεωργία. Καλλιεργούν κυρίως καλαμπόκι και μανιόκα (που άποτελούν τη βάση της διατροφής των κατοίκων), βαμβάκι, καπνό, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, όπωροφόρα δέντρα κλπ. Καλλιεργούν επίσης και ένα άειθαλές δεντράκι ύψους 2-3 μ. που τά φύλλα του τα ξεραίνουν και τά κάνουν σκόνη. Αυτό είναι τό *τσάι Ματέ* ή *τσάι της Παραγουάης*, που άρέσει πολύ στους Νοτιοαμερικανούς.

Υπάρχουν πολλά **όρυκτά**, μένουν όμως άνεκμετάλλευτα. Η **βιομηχανία** δέν είναι άναπτυγμένη. **Έξάγονται** κρέατα κατεψυγμένα ή διατηρημένα σε κονσέρβες και τσάι ματέ. Με την παρασκευή τους κυρίως άσχολείται η βιομηχανία της Παραγουάης. Έξάγονται επίσης βαμβάκι, μπανάνες και έσπεριδοειδή.

Ἡ Παραγουάη ἔχει ἔκταση 407.000 km² καί πληθυσμό 2.161.000 κ. (πυκνότητα 5 κατ./km²). Οἱ κάτοικοί της εἶναι 97% ἰνδιάνοι καί μιγάδες. **Γλῶσσα** ἐπίσημη εἶναι ἡ ἰσπανική καί **θρησκεία** ὁ Καθολικισμός. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ἄσουνσιόν** ἢ **Ἄσουνθιόν** (450.000 κ.) στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Παραγουάη μέσα σέ περιβόλια μέ πορτοκαλιές.

ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ

Ἡ **Ούρουγουάη** βρίσκεται ανάμεσα στή Βραζιλία, τή Ἄργεντινὴ καί βρέχεται ἀπό τόν Ἄτλαντικό. Εἶναι ἡ μικρότερη σέ ἔκταση ἀπό τὰ ἀνεξάρτητα κράτη τῆς Νότιας Ἀμερικῆς (187.000 km²). Ὁ πληθυσμός της εἶναι 2.914.000 κ. (πυκνότητα 16 κατ./km²). Τά 85% τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι λευκοί (ἰσπανικῆς ἢ ἰταλικῆς καταγωγῆς), τά 12% μιγάδες. Μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι συγκεντρωμένο στήν πρωτεύουσα **Μοντεβίδεο** (1.202.757 κ.), ἡ ὁποία βρίσκεται στίς ὄχθες τοῦ Λά-Πλάτα καί εἶναι ἕνα ἀπό τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τοῦ κόσμου.

Ἡ Ούρουγουάη εἶναι χώρα πεδινή μέ εὐκράτο καί ὑγιεινὸ κλίμα.

Ἡ κυριότερη ἀπασχόληση τῶν κατοίκων της εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Ἐκτρέφουν 8 ἑκατομμύρια βοοειδή καί 22 ἑκατομ. πρόβατα. Καμιὰ ἄλλη χώρα δέν ἔχει τόσα ζῶα, σέ ἀναλογία μέ τούς κατοίκους της. Τά 4/5 τοῦ ἐδάφους εἶναι λιβάδια, ἐνῶ ἡ γεωργία κατέχει πιό δεύτερη θέση. Συγκεκριμένα καλλιεργοῦνται δημητριακά, καπνός, λινάρι, ἐλιές, ἀμπέλια καί ἔσπεριδοειδή.

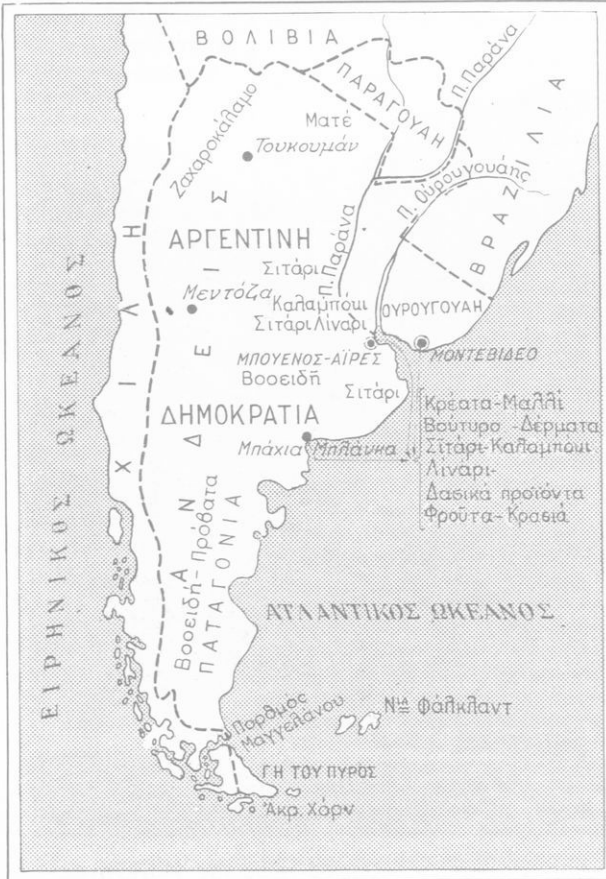
Τό ὑπέδαφος ἔχει χρυσό καί πολύτιμους λίθους.

Ἡ βιομηχανία κρεάτων κατεψυγμένων ἢ διατηρημένων σέ κονσέρβες καθώς καί τῶν ἀλιπάστων εἶναι ἀναπτυγμένη. Ἐπίσης παρουσιάζει ἀνάπτυξη ἡ καπνοβιομηχανία, ἡ οἶνοποιία καί ἡ βιομηχανία δερμάτων. **Ἐξάγονται** κυρίως κρέατα κατεψυγμένα καί σέ κονσέρβες, μαλλί, δέρματα, κόκκαλα ζῶων, ρύζι καί κρασιά.

Όρεινό τοπίο της Αργεντινής.

από τις Άνδεις των οποίων πολλές κορυφές έχουν στην Αργεντινή ύψος μεγαλύτερο από 5 000 μ. Στην Αργεντινή, κοντά στα σύνορά της με τη Χιλή, βρίσκεται και η ψηλότερη κορυφή των Άνδεων, η **Άκονγάνγκουα** (7 034 μ.). Ανατολικά των Άνδεων, πού έδω δέν έχουν μεγάλο πλάτος, αρχίζουν οι μεγάλες πεδιάδες της Αργεντινής. Στα βόρεια οι πεδιάδες αυτές δέχονται λίγες βροχές και συνεζίχεται σ' αυτές τό «Μέγα Χάκο», πού είδαμε στή Παραγουάη. Όσο όμως προχωρούμε πρὸς τό νότο, οι βροχές γίνονται περισσότερες και ή χλόη πυκνότερη

Χάρτ. 66. Γεωργία, κτηνοτροφία Άργεντινής

Έκει άπλώνονται οι **πάμπες** τής Άργεντινής, πού είναι έκτάσεις σάν τίς σαβάνες, χωρίς καθόλου δέντρα, κατάλληλες γιά τήν κτηνοτροφία και τήν καλλιέργεια σιταριού. Στο δυτικό μέρος τής Άργεντινής βρέχει πολύ λίγο και έτσι τό έδαφος πρós τά δυτικά και ιδιαίτερα πρós τά ΒΔ τής χώρας γίνεται τελείως έρημικό. Και στήν **Παταγονία**, στα νότια τής Άργεντινής, βρέχει λίγο και τό έδαφος της είναι στεπώδες ή έντελώς έρημικό.

Ή **γεωργία** και ή **κτηνοτροφία** είναι οι κυριότερες άπασχολήσεις

Τοπίο τῶν Ἄνδεων (Περιοχή Χουχοΐ).

τῶν κατοίκων. Μεταξύ τῶν καλλιεργειῶν τήν πρώτη θέση ἔχει τό σιτάρι. Καλλιεργεῖται κυρίως στήν περιοχή τῆς **πάμπας**, ὅπου τά **μαυροχώματα** (ἀπό τήν ψηλή χλόη πού ξεραίνεται καί σαπίζει κάθε χρόνο) εἶναι καταλληλότατο γιά τήν καλλιέργειά του. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης καλαμπόκι, βρώμη, λινάρι, ζαχαροκάλαμο, τσάι ματέ (χάρτης 66). Ἡ κτηνοτροφία ἔχει μεγάλη ἀνάπτυξη (βόδια 50 ἑκατομ. καί πρόβατα 44 ἑκατομ.). Ἐξάγονται κρέατα, μαλλιά, δέρματα καί γαλακτοκομικά προϊόντα.

Ὁρυκτά ὑπάρχουν ἀρκετά ὄχι ὁμως καί ἄνθρακας, πού θά συντε-

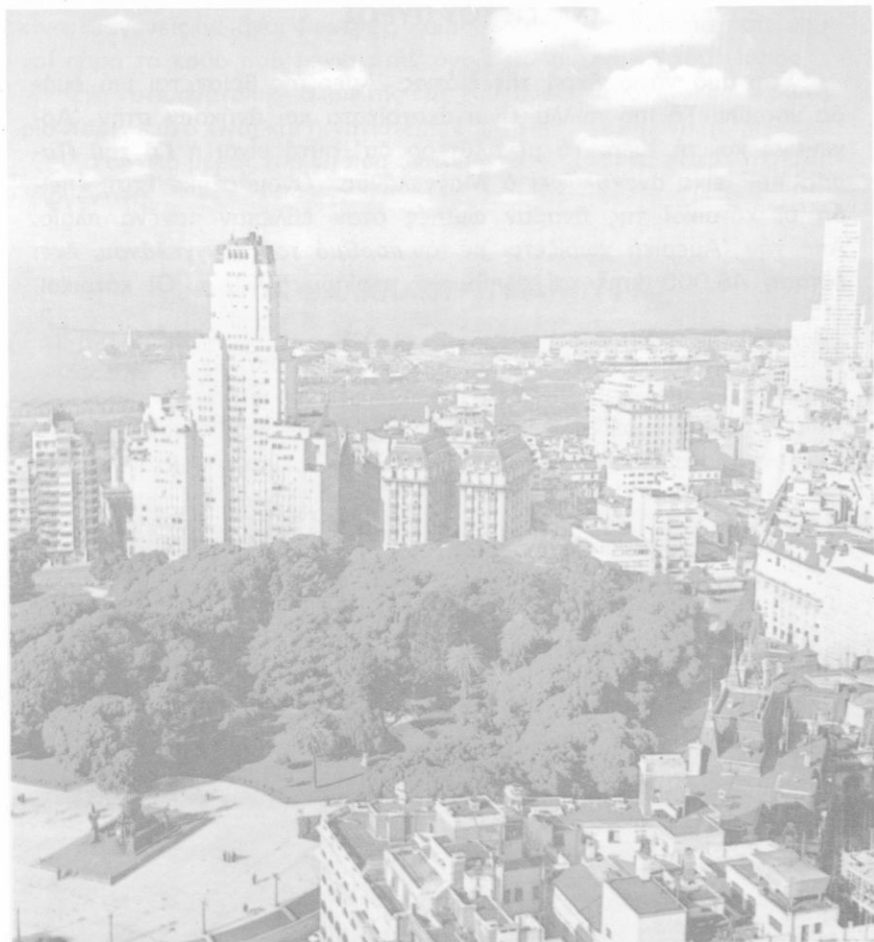

Ναός του 17ου αιώνα. Διακρίνουμε μία αρμονική σύζευξη της Ισπανικής τέχνης με την τοπική παράδοση.

λοῦσε στην ανάπτυξη της βιομηχανίας. Ἄλλωστε καί τά ὄρυκτά πού ὑπάρχουν δέν τά ἐκμεταλλεύονται ἐπαρκῶς.

Ἡ **βιομηχανία** περιορίζεται στην παρασκευή κρεάτων καί κονσερβῶν, ἀλιπάστων, βουτύρου, τυριοῦ, δερμάτων καί ζάχαρης.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀργεντινῆς εἶναι 90% λευκοί, ἰσπανικῆς καταγωγῆς, καί 10% μιγάδες. Ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι τά ἰσπανικά καί **θρησκεία** ὁ Καθολικισμός.

Άποψη του Μπουένος Άιρες.

Πρωτεύουσα της Άργεντινής είναι τό **Μπουένος-Άιρες** (8 εκατομ. μέ τά περίχωρα), μιά άπό τίς μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου καί μέ μεγάλο λιμάνι στίς όχθες του Λά-Πλάτα.

Άλλες πόλεις είναι ή **Κόρδοβα** (846.000 κ.), ή **Ροζάριο** (751.000 κ.), σημαντικό λιμάνι στόν ποταμό Παρανά καί ή **Λά-Πλάτα** (400.000 κ.).

ΓΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ

Στήν πιά νότια άκρη τής Νότιας Άμερικής βρίσκειται μιά όμάδα νησιών. Τά πιά πολλά είναι άκατοίκητα και άνήκουν στήν Άργεντινή και τή Χιλή. Τό μεγαλύτερο άπ' αυτά είναι ή *Γή τοῦ Πυρός*, πού είχε άνακαλύψει ό Μαγγελάνος. Όνομάστηκε έτσι, επειδή οί κάτοικοί της άναβαν φωτιές όταν έβλεπαν κανένα πλοίο. Άπό τήν Άμερική χωρίζεται μέ τόν *πορθμό τοῦ Μαγγελάνου*, έχει έκταση 48.000 km² και πληθυσμό περίπου 5000 κ. Οί κάτοικοι,

Δάση πής Γής τοῦ Πυρός

έκτός από λίγους Εύρωπαίους που ασχολούνται με την άλιεία φάλαινας, είναι ιθαγενείς Ινδιάνοι **Φονέγος**. Ζούν σε πρωτόγονη κατάσταση, γυμνοί παρά τό κρύο που κάνει στην ύγρή και ψυχρή Γῆ του Πυρός.

Στή νοτιοανατολική άκρη τῆς Γῆς του Πυρός βρίσκεται τό άκρωτήριο **Χόρν**. Αυτό είναι και ἡ νοτιότερη άκρη τῆς Ἄμερικανικῆς ἡπείρου.

Τό δυτικό μέρος του νησιού άνήκει στή Χιλή και τό ανατολικό στην Ἄργεντινή.

ΝΗΣΙΑ ΦΑΛΚΛΑΝΤ Ἡ ΜΑΛΟΥ·Ι·Ν

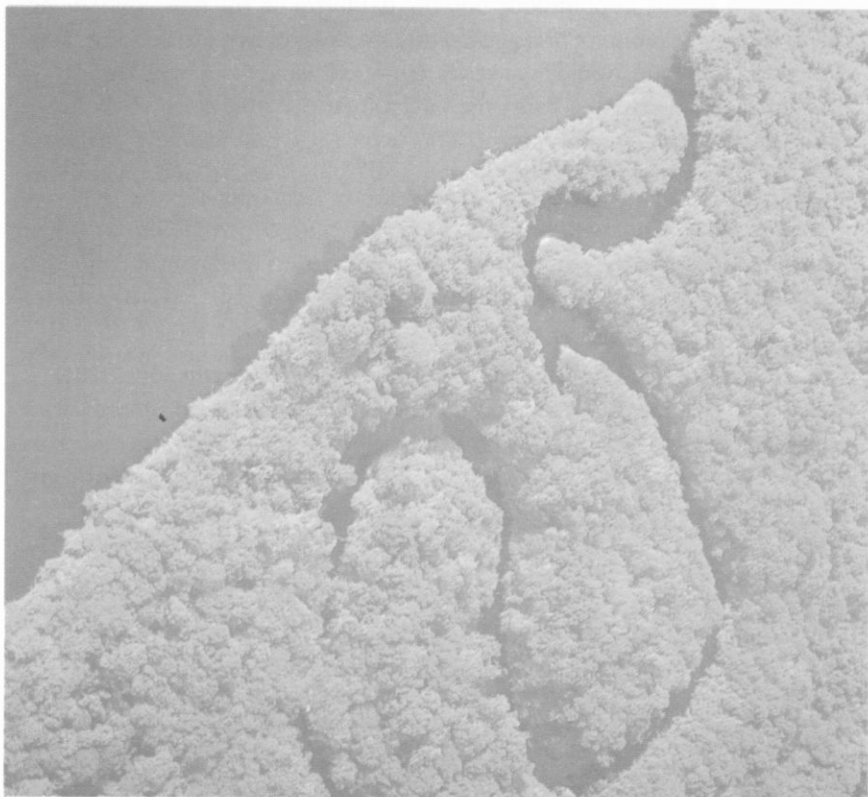
Πρόκειται για μία συστάδα νησιών που τά κατοικοῦν 2000 κ. ασχολούμενοι με την άλιεία. Ἄνήκουν στό Ἡν. Βασίλειο, ὅπως και τά νησιά **Σχέτλανδ**, **Ὀρκάδες ἢ Ὀρκεῦ**, τό νησί **Νέα Γεωργία** και ἡ συστάδα τῶν Νοτίων νησιῶν **Σάντουϊτς** (Ἐγχρωμος χάρτης τῆς Ἄνταρκτικῆς).

Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ AMAZONΙΟΥ

ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Ἡ **Βραζιλία** είναι ὁμόσπονδη δημοκρατία με 22 αὐτοδιοικούμενες πολιτείες και γι' αυτό λέγεται και **Ἡνωμένες Πολιτείες τῆς Βραζιλίας**. Είναι τό πέμπτο σε ἔκταση κράτος του κόσμου (τά 5 πιό μεγάλα σε ἔκταση κράτη του κόσμου είναι με τῆ σειρά: ἡ Σοβ. Ἐνωση, ὁ Καναδάς, ἡ Κίνα, οἱ Η.Π.Α. και ἡ Βραζιλία). Ἔχει ἔκταση 8.514.000 km² και πληθυσμό 90.000.000 κ. (62% λευκοί, 22% μιγάδες, 14% νέγροι, μόνο 2% ιθαγενεῖς Ινδιάνοι). Οἱ περισσότεροι Ινδιάνοι ζούν στοῦ ἔσωτερικό τῆς χώρας, ιδιαίτερα στα άνεξερευνητα άκόμα δάση τῆς **Ἄμαζονίας** και του ὄροπέδιου **Μάτο-Γκρόσσο**, και βρίσκονται σε πρωτόγονη κατάσταση.

Τό σημαντικότερο και πυκνότερα κατοικημένο μέρος τῆς Βραζιλίας είναι τά ὑψίπεδα που βρίσκονται προς τόν Ἄτλαντικό και που ἔχουν ὕ-

Ἡ ζούγκλα τοῦ Ἀμαζόνιου εἶναι ἀπίστευτα πυκνή.

πος 300-900 μ. Αὐτά τὰ ὑψίπεδα διασχίζονται ἀπό μερικά βουνά ἀρκετά ψηλά. Στά δυτικά τῶν ὑψιπέδων ὑπάρχει τό μεγάλο ὄροπέδιο **Μάτο-Γκρόσσο** καί στά ΒΔ τοῦ Μάτο-Γκρόσσο ἀπλώνεται μιὰ ἀπέραντη πεδινή ἔκταση πού λέγεται **Ἀμαζονία** (χάρτης 67). Ἡ Ἀμαζονία εἶναι σ' ἔκταση ὅση ἢ μιῆς Εὐρώπης καί σκεπάζεται σχεδόν ὅλη μέ πυκνά καί ἀδιαπέραστα δάση. Τό ὄνομά της τό ὀφείλει στόν ποταμό Ἀμαζόνιο πού τή διαρρέει. Ὁ **Ἀμαζόνιος** εἶναι ὁ ποταμός μέ τό περισσότερο νερό στή Γῆ, ὅμως ἔχει ἡσυχὴ ροή, ἐπειδὴ διασχίζει πεδινή ἔκταση. Σέ μήκος 3 400 km τό ἔδαφος πού διαρρέει ὁ Ἀμαζόνιος παρουσιάζει διαφορὰ ὕψους, πού δέν εἶναι μεγαλύτερη ἀπό 80 μ. Ἀπό τίς ἀφθονες βροχές

Ὁ Χριστὸς τοῦ Κορκοβάντο δεσπόζει στὸ Ρίο Ἰανέιρο.

ται βρίσκονται κυρίως στὴν περιοχή τῶν ὑψηπέδων. Ἐκεῖ κυρίως καλλιεργοῦνται τὸ ζαχαροκάλαμο, καλαμπόκι, πατάτες, βαμβάκι, ὄσπρια, κακάο, ρύζι, καπνὸς καὶ ἰδίως καφέ, πού ἀποτελεῖ καὶ τὰ 44% τῶν ἐξαγωγῶν τῆς Βραζιλίας. Ἄλλὰ καὶ **κτηνοτροφία** ἀναπτυγμένη ἔχει ἡ Βραζιλία καθὼς καὶ δάση ἄφθονα. Ἐκτρέφονται περίπου 100 ἑκατομμύρια βοοειδή, 25 ἑκατομ. πρόβατα καὶ 67 ἑκατομ. χοῖροι. Τὰ δάση τῆς δίνουν ἄφθονη ξυλεία, καουτσούκ, τσάι ματέ, κινίνο, βραζιλιανά καὶ ἴνδι-

Τό μνημείο τῶν ἐργατῶν
πού ἔκτισαν τήν Μπραζί-
λια. Στό βάθος εἶναι τό μέ-
γαρο τοῦ κοινοβουλίου.

κά καρύδια. Γι' αὐτό ἐκτός ἀπό καφέ ἡ Βραζιλία ἐξάγει καί βαμβάκι, ζάχαρη, κρέατα, δέρματα καί διάφορα δασικά προϊόντα.

Καί ὁ **δρυκτός πλοῦτος** εἶναι ἐπίσης σημαντικός. Ἔχει σίδηρο, χρυσό, διαμάντια καί ἄλλα, γύρω στά εἴκοσι, μεταλλεύματα, καθώς καί γαιάνθρακες. Ἡ **βιομηχανία**, ἄν καί διαρκῶς ἀναπτύσσεται, βρίσκεται ἀκόμα σέ χαμηλό ἐπίπεδο, ἐπειδή δέν ἔχει ἀξιοποιήσει ἀκόμα παρά ἓνα μικρό ποσοστό ἀπό τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές της. Σήμερα, γιά παράδειγμα, καλλιεργεῖται μόνο τό 1/5 τοῦ καλλιεργήσιμου ἐδάφους της.

Τή Βραζιλία ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καί ἦταν πορτογαλική ἀποικία μέχρι τό 1822. Γι' αὐτό ἡ ἐπίσημη **γλώσσα** εἶναι ἡ πορτογαλική. Στή **θρησκεία** οἱ κάτοικοι εἶναι καθολικοί.

Κυριότερες πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας εἶναι ἡ **Μπραζιλια** (390.000 κ.), μιά τελείως νέα καί σύγχρονη πόλη πού σχεδιάστηκε καί κτίστηκε τήν τελευταία τετραετία πρὶν τό 1960. Ὡς τότε τό Ρίο-Ἰανέιρο ἦταν πρωτεύουσά της.

Τό στάδιο Μαρακανά είναι τό μεγαλύτερο στόν κόσμο (Ρίο Ίανέιρο).

Τό Σάο-Πάολο είναι μία πόλη πού μεγαλώνει μέ γρήγορο ρυθμό.

Συλλογή βαμβακιού στη
Βραζιλία

Τό **Ρίο Ίανέιρο** (4.252.000 κ.) είναι μιά σύγχρονη βιομηχανική πόλη καί ένα από τά μεγαλύτερα λιμάνια του κόσμου.

Τό **Σάο-Πάολο** ("Άγιος Παῦλος, 7.187.000 κ. μεταξύ αὐτῶν καί 7.000 "Έλληνες) βρίσκεται σέ μιά περιοχή πού παράγει πολύ καφέ.

Τό **Σάντος** (341.000 κ.) εἶναι ἐπίγειο του Σάο-Πάολο από τό ὁποῖο ἐξάγεται καφές.

Ὁ **Σάν-Σαλβαντόρ** (1.000.000 κ.) εἶναι τό δεύτερο λιμάνι τῆς χώρας.

Τό **Ρεσίφ** (1.046.000 κ.) εἶναι καί αὐτό σημαντικό λιμάνι.

Τό **Μπέλο Ὁριζόντε** (1.107.000 κ.) βρίσκεται σέ περιοχή ὅπου ὑπάρχουν χρυσός, διαμάντια καί διάφορα ἄλλα μεταλλεύματα.

Τό **Μαναός** (284.000 κ.) εἶναι λιμάνι στόν Ἄμαζόνιο στό ἐσωτερικό τῆς Ἄμαζονίας.

ΓΟΥΪΑΝΑ

Ἡ **Γουιάνα**, ἀνατολικά τῆς Βενεζουέλας, εἶναι κατά τό μεγαλύτερο μέρος χώρα ὄρεινή μέ κλίμα θερμό, ὑγρό καί ἀνθυγιεινό. Σκεπάζεται ἀπό μεγάλα δάση. Ἀνήκει στούς Γάλλους, τούς Ὁλλανδούς καί τή Βρετανική Κοινοπολιτεία.

Γαλλική Γουιάνα. Βρίσκεται στήν ανατολική πλευρά τής Γουιάνας. Έχει έκταση 91.000 km² καί πληθυσμό 50.000 κ. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Καϋένη** (18.500 κ.). Ἐκεῖ ἦταν τά κάτεργα στά ὁποῖα ἔστελναν τούς βαρυποινίτες ἀπό τή Γαλλία.

Ὀλλανδική Γουιάνα (ἢ Σούριναμ). Βρίσκεται στό κεντρικό τμήμα τής Γουιάνας. Ἐχει έκταση 142.000 km² καί πληθυσμό 406.000 κ. Πρωτεύουσα εἶναι τό **Παραμαρίμπο** (182.000 κ.).

Γουιάνα (πρώην Βρετ. Γουιάνα). Εἶναι στό δυτικότερο μέρος τής Γουιάνας. Ἐχει έκταση 215.000 km² καί πληθυσμό 758.000 κ. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Τζώρτζ-τάουν** (167.000 κ.).

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἡ Ἀμερική εἶναι ἡ δεύτερη σέ έκταση (μετά τήν Ἀσία) ἡπειρος (42 ἑκατομ. km²). Ἐκτείνεται μεταξύ τοῦ Εἰρηνικοῦ καί τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καί βρίσκεται ὁλόκληρη στό δυτικό ἡμισφαίριο. Χωρίζεται σέ δύο μεγάλα τμήματα, τή **Β.** καί τή **Ν. Ἀμερική**, πού ἐνώνονται μεταξύ τους μέ τήν **Κεντρική Ἀμερική**, πού εἶναι μιά στενή σχετικά λουρίδα γῆς. Τό στενότερο μέρος τής Κεντρικῆς Ἀμερικῆς μέ πλάτος 47 km εἶναι ὁ Ἴσθμός τοῦ Παναμᾶ, πού συνδέει τόν Ἀτλαντικό μέ τόν Εἰρηνικό. Τήν Ἀμερική ἀνακάλυψε ὁ Χριστόφορος Κολόμβος τό 1492 μ.Χ., φαίνεται ὅμως ὅτι πολύ πρῖν ἀπό τόν Κολόμβο εἶχαν πάει σ' αὐτή οἱ Θαλασσοπόροι Βίκινγκς.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ἡ Βόρεια καί ἡ Κεντρική Ἀμερική ἔχουν ἄρκετό **θαλάσσιο διαμελισμό**. Στή Β. Ἀμερική σχηματίζονται πολλά μικρά καί μεγάλα νησιά, κόλποι καί χερσόνησοι. Τό μεγαλύτερο νησί ἀπό αὐτά εἶναι ἡ **Γροιλανδία**, ὁ μεγαλύτερος κόλπος εἶναι ὁ κόλπος τοῦ **Χάντσον** καί ἀπό τίς χερσονήσους σπουδαιότερες εἶναι ἡ χερσόνησος τής **Ἀλάσκας**, ἡ χερσόνησος τοῦ **Λαμπραντόρ** καί ἡ χερσόνησος τής **Νέας Σκωτίας**. Στό νότιο μέρος τής Β. Ἀμερικῆς σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τής **Φλώριντα** καί ὁ κόλπος τοῦ **Μεξικοῦ**, ἐνῶ στά δυτικά της εἶναι

ή χερσόνησος της **Καλιφόρνιας**. Ἡ χερσόνησος τῆς Ἀλάσκας χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὸ ρηχὸ πορθμὸ τοῦ **Μπέρινγκ** ἢ Βερίγγειο πορθμὸ. Τὸ βορειότερο ἄκρο τῆς Β. Ἀμερικῆς εἶναι τὸ ἀκρωτήριο **Μπάρροου**. Στὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ μεγαλύτερη εἶναι ἡ χερσόνησος **Γουατάν** (Μεξικὸ). Ὁ κόλπος τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἡ Καραϊβικὴ θάλασσα (ἢ θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν) ἀπομονώνονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὰ διάφορα νησιά, πού ἐκτείνονται ἀπὸ τὴ χερσόνησο τῆς Φλώριντα ὡς τὶς ἐκβολές τοῦ Ὀρενόκου σχηματίζοντας ἓνα τόξο. Πρόκειται γιὰ τὰ νησιά **Μπαχάμες** καὶ τὶς **Μικρὲς** καὶ **Μεγάλες Ἀντίλλες**. Βορειότερα ἀπὸ τὰ νησιά Μπαχάμες βρίσκονται οἱ **Βερμούδες**.

Ἡ Νότια Ἀμερικὴ παρουσιάζει πολὺ λίγο θαλάσσιο διαμελισμὸ καὶ μοιάζει σ' αὐτὸ μὲ τὴν Ἀφρικὴ. Μόνον στὰ νότια παράλια τῆς Χιλῆς ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ στὴν ξηρὰ καὶ σχηματίζει πολλοὺς μικροὺς κόλπους, πού μοιάζουν μὲ τὰ νορβηγικὰ φιορδ, καὶ πολλὰ νησιά. Στὴ νοτιότερη ἄκρη τῆς Νότιας Ἀμερικῆς βρίσκεται τὸ νησί **Γῆ τοῦ Πυρός**, πού χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἠπειρο μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ **Μαγγελάνου**. Στὸ ΝΑ. ἄκρο τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ βρίσκεται τὸ ἀκρωτήριο **Χόρν**, πού εἶναι καὶ ἡ νοτιότερη ἄκρη τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου. Ἡ ἀπόσταση μεταξὺ τοῦ σημείου αὐτοῦ καὶ τοῦ βορειότερου ἀκρωτηρίου Μπάρροου εἶναι 18.000 km — τόσο εἶναι τὸ μῆκος τῆς Ἀμερικῆς. Πρὸς τὰ ἀνατολικά τῆς Γῆς τοῦ Πυρός βρίσκονται τὰ νησιά **Φάλκλαντ** (ἢ Μάλουϊν) καὶ ΝΑ. τὰ νησιά **Ν.Σάντουϊτς**, **Ὀρκάδες** καὶ ἡ **Ν. Γεωργία**.

Κάθετος διαμελισμὸς. Ὁλόκληρη ἡ δυτικὴ Ἀμερικὴ, αὐτὴ δηλ. πού βρίσκεται πρὸς τὸν Εἰρηνικὸ, εἶναι ὄρεινὴ καὶ διασχίζεται ἀπὸ ψηλὰ ὄροσειρές, πού σχηματίστηκαν ταυτόχρονα μὲ τὶς Ἄλπεις. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἡ **Παράκτιος ὄροσειρά**, τὰ **Καταρρακτώδη** (Κασκήντ), ἡ **Σιέρρα Νεβάδα** καὶ κυρίως τὰ **Βραχώδη ὄρη**. Αὐτὴ ἡ μακρόστενη ὄροσειρὰ διασχίζει ὅλο τὸ δυτικὸ μέρος τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα (ὅπου ἔχει τὸ μεγαλύτερο ὕψος τῆς στὸ ὄρος Μάκ-Κίνλεϋ, 6237 μ.), συνεχίζεται μέσα στὸ Μεξικὸ μὲ τὴ **Σιέρρα Μάντρε** (5452 μ.), μετὰ μὲ τὰ ὄρη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τέλος μὲ τὶς **Κορδιλλιέρες τῶν Ἄνδεων**. Αὐτές διασχίζουν τὰ δυτικὰ τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀπὸ βορρὰ πρὸς νότο, ἀφήνοντας καὶ μιὰ διακλάδωση πρὸς τὰ ΒΑ. (Βενεζουέλα). Εἶναι ψηλότερες ἀπὸ τὰ Βραχώδη καὶ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τους, ἡ **Ἄκουαγκουα**, φτάνει τὰ 7034 μ. Στὶς ὄροσειρές τῆς Κ. καὶ Ν. Ἀμερικῆς ὑπάρχουν πολλὰ ἠφαίστεια ἐνεργὰ καὶ σβησμένα· γι' αὐτὸ καὶ οἱ

σεισμοί είναι συχνοί και πολλές φορές καταστρεπτικοί σ' όλο τό δυτικό — πρὸς τόν Εἰρηνικό — τμήμα τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου. Αὐτό τό τμήμα μαζί μέ τά ἀνατολικά καί νοτιανατολικά μέρη τῆς Ἀσίας ἀποτελεῖ τήν περιοχή πού λέγεται «**ζώνη πυρός τοῦ Εἰρηνικοῦ**» ἐξαιτίας τῶν πολλῶν ἠφαιστειῶν.

Στά ἀνατολικά τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου ὑπάρχουν ὄρη, πού ὅμως εἶναι χαμηλά, ἐπειδή σχηματίστηκαν παλιότερα καί ἔχουν πάθει ἀρκετή διάβρωση. Αὐτά τά βουνά δέν εἶναι συνεχή, ἀλλά διακόπτονται ἀπό πεδιάδες ἢ ἀπό τή θάλασσα. Πρόκειται, ἀπό βορρά πρὸς νότο, γιά τά ὄροπέδια τοῦ **Λαμπραντόρ**, τά **Ἀππαλάχια ἢ Ἀλεγάνια** ὄρη, τά ὄροπέδια τῆς **Γουϊάνας**, τά **Βραζιλιανά ὑψίπεδα** καί τό ὄροπέδιο τοῦ **Μάτο-Γκρόσσο**. Αὐτά διακόπτονται ἀπό τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ, τίς λεκάνες τῶν ποταμῶν Ὀρενόκου καί Ἀμαζονίου. Ὅπως εἶχαμε πεί, ἡ λεκάνη τοῦ Ἀμαζονίου εἶναι ὄση ἢ μισή Εὐρώπη. Αὐτές οἱ μεγάλες πεδινές ἐκτάσεις καθὼς καί ἡ μεγάλη πεδιάδα, πού ἀπλώνεται ἀνάμεσα στά Βραχώδη καί τά Ἀππαλάχια, κάνουν τήν Ἀμερική νά ἔχει «μέσο ὕψος» μικρότερο ἀπό τήν Ἀφρική, ἄν καί τά ἀμερικανικά ὄρη εἶναι ψηλότερα (μέσο ὕψος Β. Ἀμερικῆς 550 μ. καί Ν. Ἀμερικῆς 600 μ.).

Κλίμα. Τό μεγαλύτερο μέρος τῆς Β. Ἀμερικῆς βρίσκεται στήν εὐκρατη ζώνη. Ὅμως ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλότερη ἀπό ὄση δικαιολογεῖ τό γεωγραφικό πλάτος. Αὐτό συμβαίνει ἐπειδή ἡ μεγάλη πεδινή ἔκταση πού ἀπλώνεται ἀπό τό Β. Παγωμένο ὠκεανό ὡς τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ, ἀφήνει ἐλεύθερους τοὺς ἀνέμους πού φυσοῦν ἀπό τό βορρά, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν μεγάλη πτώση τῆς θερμοκρασίας.

Τό καλοκαίρι κάνει ζέστη, ἐπειδή τότε φυσοῦν πάλι ἀνεμπόδιστα ζεστοί ἄνεμοι ἀπό τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Στή Βόρεια Ἀμερική, στά βόρεια (ὡς τή Νέα Γῆ) παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ κάνει περισσότερο κρύο ἀπ' ὅ,τι στά ἀντίστοιχα παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ. Αὐτό συμβαίνει ἐπειδή ἀπό τά παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ περνᾷ τό ψυχρό **ρευμα τοῦ Λαμπραντόρ**, ἐνῶ ἀπό τά παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ περνᾷ τό θερμό **ρευμα Κοῦρο Σίβο**. Νοτιότερα ὅμως ἀπό τή Νέα Γῆ, οἱ θερμοκρασίες τῶν δύο παραλίων ἐξισώνονται ἄλλωστε νοτιότερα ἀπό τή Νέα Γῆ, στά Ἀτλαντικά παράλια, περνᾷ τό θερμό **ρευμα τοῦ Κόλπου**, πού ἔρχεται ἀπό τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ.

Οἱ βροχές εἶναι πολλές στήν Παράκτιο ὄροσειρά καί τά Καταρρακτώδη ὄρη. Ὅσο ὅμως προχωροῦμε πρὸς τήν ἀνατολή, δηλ. πρὸς τά ὀ-

ροπέδια, γίνονται και λιγότερες. Υπάρχουν μάλιστα και περιοχές με βροχόπτωση λιγότερη από 0,25 m. το χρόνο. Εκεί είναι ξηρημοί.

Τά άτλαντικά παράλια έχουν και αυτά πολλές βροχές. Όσο όμως απομακρυνόμαστε προς τη δύση, δηλαδή προς τις άπεραντες πεδινές εκτάσεις του έσωτερικού, οι βροχές είναι λιγότερες. Γενικά οι βροχές είναι περισσότερες άνατολικά του μεσημβριού των 100° και λιγότερες στα δυτικά του.

Στήν Κεντρική και τη Ν. Άμερική, που τό περισσότερο μέρος τους βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη, τό κλίμα είναι θερμό και ύγρό. Έξαιρούνται μόνο τά βόρεια του Μεξικού και τά νότια της Ν. Άμερικής, που βρίσκονται στήν εύκρατη ζώνη. Επίσης και ή παραλιακή, έρημική ζώνη του Περού και της Χιλής, έχει ψυχρό και ξηρό κλίμα — αν και βρίσκεται κοντά στον Ίσημερινό — επειδή από εκεί περνά τό ψυχρό **ρεύμα Ούμπολντ**. Οι λιγότερες βροχές πέφτουν: α) στήν περιοχή των όροπεδίων της Β. Άμερικής, όπου είναι ή έρημος Μοχαίβ και διάφορες άλλες έρημικές εκτάσεις, β) στήν περιοχή των όροπεδίων του Μεξικού, γ) στήν περιοχή της έρήμου Άτακάμα και τέλος δ) στα δυτικά της Άργεντινής και στήν Παταγονία.

Οι περισσότερες βροχές πέφτουν κοντά στον Ίσημερινό.

Βλάστηση. Όπου βρέχει πολύ και όλο τό χρόνο, υπάρχουν πολλά και μεγάλα δάση. Έτσι υπάρχουν δάση στήν Παράκτιο όροσειρά, τά Καταρακτώδη και τά Άππαλάχια όρη. Στόν Καναδά υπάρχουν άρκετά μεγάλα δάση από κωνοφόρα που άντέχουν στο ψύχος. Όμως τά μεγαλύτερα και πυκνότερα δάση βρίσκονται κοντά στον Ίσημερινό και ιδιαίτερα στήν Άμαζονία.

Όπου οι βροχές είναι λιγότερες, εκεί τό έδαφος σκεπάζεται με ψηλή χλόη. Αυτό συμβαίνει α) στήν περιοχή των πεδιάδων της Β. Άμερικής, β) στα **λιάνος** του Όρενόκου, γ) στα **κάμπος** της Βραζιλίας και δ) στήν **πάμπα** της Άργεντινής.

Όπου οι βροχές είναι ακόμα λιγότερες, εκεί τό έδαφος σκεπάζεται από χαμηλή χλόη και θάμνους που άντέχουν στήν ξηρασία, είναι δηλαδή στεπώδες ή ήμιορημικά. Τέτοιες περιοχές είναι: α) στή Β. Άμερική οι περιοχές της μεγάλης πεδιάδας που βρίσκεται προς τά Βραχώδη όρη, β) άρκετές εκτάσεις του Μεξικού, γ) τό **Μεγάλο Χάκο** της Παραγουάης, δ) τά δυτικά της Άργεντινής και ε) ή Παταγονία.

Ποταμοί καί Λίμνες. Ἡ ἀμερικανική ἥπειρος παρουσιάζει μιά κλίση τοῦ ἐδάφους της πρὸς τὸν Ἄτλαντικό. Ἡ κλίση αὐτή συντελεῖ, ὥστε τα περισσότερα καί μεγαλύτερα ποτάμια της νά χύνονται στὸν Ἄτλαντικό. Το περισσότερο νερό τῆς ἀμερικανικῆς ἥπειρου ἀποχετεύεται μέ 4 μεγάλα συστήματα ποταμῶν. Αὐτά εἶναι τοῦ *Μισσισιπιῆ*, τοῦ *Ὁρενόκου*, τοῦ *Ἀμαζονίου* καί τοῦ *Παρανά* μέ τοὺς παραποτάμους τους. Αὐτά τὰ ποτάμια, καθὼς καί ὁ *Ἄγ. Λαυρέντιος* καί ὁ *Ρίο-Γκράντε-ντελ-Νόρτε* χύνονται στὸν Ἄτλαντικό. Στὸν Εἰρηνικό χύνονται λίγα ποτάμια καί ἀπὸ αὐτά σπουδαιότερα εἶναι ὁ *Κολούμπια* καί ὁ *Κολοράντο*, πού ἔχουν ἀνοίξει βαθιές χαράδρες μέσα στά Βραχώδη ὄρη. Ἀπὸ τὰ ποτάμια πού βρίσκονται στά βόρεια τῆς Ἀμερικῆς, σπουδαιότερα εἶναι ὁ *Μακένζι*, πού χύνεται στό Β. Παγωμένο ὠκεανό, καί ὁ *Γιοῦκον*, πού χύνεται στή θάλασσα τοῦ Μπέρινγκ. Τὸν περισσότερο καιρό, κάθε χρόνο, τὰ ποτάμια αὐτά εἶναι παγωμένα.

Οἱ μεγαλύτερες λίμνες εἶναι στά βόρεια: τῶν *Ἄρκτων*, τῶν *Σκλάβων*, *Ἀθαμπάσκα*, *Οὐίννιπεγκ* καί ἡ *Μεγάλη ἄλμυρά λίμνη*. Νοτιότερα εἶναι: Ἡ *Ἄνωτέρα* (ἢ Σουπήριου), *Μίτσιγκαν*, *Ἡρι*, *Χιούρον* καί *Ὀντάριο*. Οἱ λίμνες αὐτές βρίσκονται ὅλες στή Β. Ἀμερικῆ. Τέλος ἡ λίμνη *Τιτικάτα*, ἡ μόνη σημαντικὴ λίμνη τῆς Ν. Ἀμερικῆς, εἶναι καί ἡ ψηλότερη τῆς γῆς σέ ὕψος 3 812 μ.

Οἰκονομικὴ Γεωγραφία. Ἡ ἀμερικανική ἥπειρος εἶναι ἀπὸ τίς πλουσιότερες ἥπειρους. Ἔχει ἐδάφη εὐφορα, στά ὁποῖα εἶναι δυνατό νά καλλιεργηθοῦν φυτὰ τόσο τῶν θερμῶν, ὅσο καί τῶν εὐκρατων ἢ ψυχρῶν κλιμάτων. Οἱ ἀπέραντες χλοερές ἐκτάσεις της εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας. Ἐκατομμύρια βοοειδή καί πρόβατα ἐκτρέφονται στήν περιοχή τῶν πεδιάδων τῶν Η.Π.Α., στίς στεπώδεις ἐκτάσεις τοῦ Μεξικοῦ καί τῆς Ἀργεντινῆς — τὰ *λιάνος*, τὰ *κάμπος* καί τίς *πάμπες*.

Τὰ δάση εἶναι πολλά καί παρέχουν ξυλεία καί διάφορα δασικὰ προϊόντα. Ὑπάρχουν ἀκόμα σέ ἀφθονία: πετρέλαιο, γαιάνθρακες καί κάθε εἶδους μέταλλευμα, ἀπὸ τὸ σίδηρο καί τὸ χρυσό ὡς τίς πολύτιμες πέτρες καί τὸ πολὺ χρήσιμο οὐράνιο. Γι' αὐτὸ στήν Ἀμερικῆ, σέ ὅσα μέρη τὸ κλίμα (εὐκρατο) καί ἡ πολιτικὴ ὁμαλότητα καί ἐσωτερικὴ ἡσυχία τὸ ἐπέτρεψαν, δημιουργήθηκαν κράτη ἰσχυρά καί μέ ἀκμαῖες βιομηχανίες, ὅπως ὁ Καναδὰς καί κυρίως οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες, τὸ ἰσχυρό-

Τό Έθνικό κατα κεφαλή εισόδημα μερικῶν χωρῶν. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι σέ δολάρια ἀνά κάτοικο (1969).

τερο κράτος στὸν κόσμο, παρ' ὅλο πού τὰ κράτη αὐτὰ εἶναι νέα. (Οἱ κάτοικοί τους εἶναι Εὐρωπαῖοι, πού μετοίκησαν ἐκεῖ, εἴτε διότι δέν μπορούσαν νά ζήσουν στὶς πατρίδες τους εἴτε διότι τοὺς ἔδιωξαν ἀπὸ αὐτές γιὰ λόγους πολιτικούς ἢ θρησκευτικούς).

Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀμερικῆς εἶναι 562 ἑκατομμύρια μέ μέση πυκνότητα 12 κατ./km². Εἶναι δηλαδή ἡ Ἀμερική, παρά τὸν πλοῦτο της, μιά ἡπειρος ἀραιά κατοικημένη.

Οἱ κάτοικοί της εἶναι, στὴν πλειονότητά τους, στὴ Βόρεια λευκοὶ καὶ στὴ Νότια ἰνδιάνοι ἢ μιγάδες (κυρίως ἀπὸ λευκοὺς καὶ ἰνδιάνους). Ἐκτός ἀπὸ αὐτοὺς ζοῦν στὴν Ἀμερική καὶ νέγροι, πού μεταφέρθηκαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἀφρική καὶ ἐργάζονταν στὶς φυτεῖες τῶν θερμῶν καὶ ὑγρῶν περιοχῶν, ὅπου ἐξαιτίας τοῦ κλίματος οἱ λευκοὶ δέν μπορούσαν νά ἐργαστοῦν. Νέγροι βρίσκονται κυρίως στὶς Η.Π.Α. (γύρω στὰ 22 ἑκατομμύρια, οἱ περισσότεροι στὶς νότιες πολιτείες) καὶ στὶς Ἀντίλλες.

Τὸ σύνολο τῶν ἰθαγενῶν πού ζοῦσαν στὴν Ἀμερική, ὅταν τὴν ἀνακάλυψε ὁ Κολόμβος, ὑπολογίζεται σέ 10-20 ἑκατομμύρια. Οἱ περισ-

σότερο πολιτισμένοι από αυτούς ζούσαν στο Μεξικό (οι **Άζτέκοι** των όροπεδίων του Μεξικού, οι **Μάγια** της χερσονήσου Γιουκατάν και οι **Ίνκας** στο Περού και τη Βολιβία).

Στή Β. Αμερική (στά βόρεια του ποταμού Ρίο-Γκράντε-ντέλ-Νόρτε), πού οι άποικοι ήταν κυρίως Άγγλοσάξονες, οι Ινδιάνοι με τους διωγμούς πού υπέστησαν σχεδόν εξολοθρεύτηκαν. Όσοι απέμειναν υπολογίζονται περίπου 350.000. Γι' αυτό οι κάτοικοι αυτού του τμήματος της Αμερικής είναι στο μεγαλύτερο μέρος τους λευκοί καταγόμενοι από την Εύρωπη και κυρίως Άγγλοσάξονες. Γι' αυτό και ή Β. Αμερική λέγεται και **Άγγλοσαξονική Αμερική**.

Επίσημη **γλώσσα** οι κάτοικοι έχουν την αγγλική και στο **θρήσκευμα** είναι διαμαρτυρόμενοι ή καθολικοί.

Στήν υπόλοιπη ήπειρο, την Κεντρική και Νότια Αμερική (στά νότια του ποταμού Ρίο-Γκράντε) πήγαν ως άποικοι Ισπανοί και Πορτογάλοι, δηλαδή **Λατινικοί λαοί**. Γι' αυτό και τό τμήμα αυτό της Αμερικής λέγεται **Λατινική Αμερική**. Εκεί επίσημη **γλώσσα** είναι τά ισπανικά (έκτός από τή Βραζιλία, όπου μιλοῦν πορτογαλικά) και **θρησκεία** ο καθολικισμός. (Σέ μερικά νησιά, όπως στίς Μπαχάμες ή σέ μερικές από τίς Αντίλλες επίσημη γλώσσα είναι τά αγγλικά ή τά γαλλικά). Στή Λατινική Αμερική, γενικά, οι Ινδιάνοι δέν υπέστησαν διωγμούς ούτε και εξολοθρεύτηκαν από τους λευκούς άποίκους. Εκεί οι Ινδιάνοι και οι μιγάδες από λευκούς και Ινδιάνους άποτελοῦν τή βάση του πληθυσμου, εκτός από τήν Κόστα-Ρίκα, τήν Κούβα, τήν Ούρουγουάη, τήν Αργεντινή και τή Βραζιλία, όπου ή πλειονότητα των κατοίκων είναι λευκοί, και τήν Αϊτή και τήν Ιαμαϊκή, όπου είναι νέγροι (βλέπε πίνακες παρακάτω).

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Α'

*Μέ τά κράτη τής Ἀμερικῆς, τόν πληθυσμό τους, τίς πρωτεύουσές τους
καί τόν πληθυσμό καθεμιᾶς*

Κράτη	Ἐκταση σε κμ ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Πληθυσμός
<i>ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ</i>				
Καναδάς	9.976.000	21.786.000	Όππάβα	550.000
Γροιλανδία	2.175.000	50.000		
Ἡν. Πολιτείες Ἀμερικῆς	9.363.276	205.000.000	Ουάσιγκτον	2.861.000
<i>ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ</i>				
Μεξικό	1.969.000	58.830.000	Μεξικό	7.300.000
Γουατεμάλα	108.890	5.348.000	Γουατεμάλα	731.000
Σαλβαδόρ	21.000	3.541.000	Σάν Σαλβαδόρ	337.171
Ὀνδούρα	112.000	2.673.000	Τεγκουθιγκάλπα	232.000
Μπελίξ (Βρετ. Ὀνδούρα)	23.000	124.000	Μπελίξ	48.000
Νικαράγουα	130.000	1.911.000	Μανάγκουα	400.000
Κόστα-Ρίκα	51.000	1.786.000	Σάν Χοσέ	203.000
Παναμάς	75.650	1.478.000	Παναμάς	418.000
Ζώνη Παναμά	1.432	57.000	Μπαλμπόα	20.000
Κούβα	114.500	8.657.000	Ἀβάνα	1.565.700
Αἴτή	27.750	4.969.000	Πόρτο-ο-Πρένς	386.000
Δομινικανή Δημοκρατία	48.735	4.188.000	Σάν Ντομίνγκο	671.000
Ἰαμαϊκή	11.424	1.897.000	Κίνγκστον	117.000
Πόρτο-Ρίκο	8.900	2.700.000	Σάν Χουάν	750.000
<i>ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ</i>				
Βενεζουέλα	912.000	9.350.000	Καρακάς	2.175.000
Κολομβία	1.138.000	21.772.000	Μπογκοτά	2.400.000
Ἰσημερινός	271.000	6.297.000	Κουίτο	550.000
Περου	1.250.000	14.000.000	Λίμα	2.540.000
Βολιβία	1.100.000	5.000.000	Λά Πάζ	525.000
Χιλή	742.000	9.000.000	Σαντιάγκο	2.250.000
Παραγουάη	407.000	2.161.000	Ἀσουνασιόν	350.000
Ούρουγουάη	187.000	2.914.000	Μοντεβιδέο	1.203.700
Αργεντινή	2.780.000	24.000.000	Μπουένος Ἀιρες	6.000.000
Βραζιλία	8.514.000	90.000.000	Μπραζίλια	390.000
Γουιάνα	215.000	758.000	Τζώρτζς-τάουν	167.000
Σουρινάμ	142.000	406.000	Παραμαρίμπο	182.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Β'

Μέ τά σπουδαιότερα ὄρη, τοὺς ποταμοὺς, τὶς λίμνες καὶ τὰ νησιά τῆς Ἀμερικῆς

Όρη	Ύψος	Ποταμοί	Λίμνες	Νησιά
Βραχώδη ὄρη, δηλ. Μακ Κίνλεϋ (Ἄλσκα)	6237	Μακένζι Νέλσων Νιαγάρας	Ἄρκτων Σκλάβων Ἄταμπάσκα Οὐϊνιπεγκ	Βανκούβερ Γῆ Βικτωρίας Γῆ Μπάφφιν Γροιλανδία Νέα Γῆ
Βραχώδη Καναδᾶ	5860	Ἁγ. Λαυρέντιος	Ἄνωτέρα (Σου- πήριος ἢ μεγα- λύτερη μέ γλυ- κό νερό τῆς Γῆς)	
Βραχώδη Η.Π.Α.	4410	Κολούμπια	Μίτσιγκαν	Πρίγκηπα
Καταρακτώδη	4400		Χιοϋρον	Ἐδουάρδου
Σιέρρα Νεβάδα	4541		Ἡρι	Ἀντικόστι
Ἄππαλάγια	2044	Κολοράδο		
Σιέρρα Μάντρε	5452	Μισσισιπής	ἌντARIO	Σαίν-Πιέρ
Κορδιλλιέρες	7034	Μισσούρι	Μεγάλη ἀλμυρά λίμνη	Μικελόν
Ἄνδεων	7034	Ἄρκάνσας	Τιτικάτα (ἡ ψηλό- τερη λίμνη τῆς Γῆς)	Βερμουδες
Ἄκονκάγκουα	5880			
Κοτιπάξι	6310	ἌΟχάιο		
Τσιμποράθι				
Σιέρρα Μαντιγκου- έρα	2990	Οὐδσων (Χάτσον) Ρίο-Γκράντε-ντέ- Νόρτε Ἄρενόκος Παραγουάης Οὐραγουάης Παρανάς Ρίο-Λα-Πλάτα Ἄμαζόνιος		Μπαχάμες Μεγάλες Ἄντίλλες Μικρές Ἄντίλλες Γῆ τοῦ Πυρός Φάλκλαντ ἢ Μαλβίνες Σχέτλανό Ν. Ἄρκάδες ἢ Ἄρκνεϋ Νέα Γεωργία Ν. Σάντουίτς

ΩΚΕΑΝΙΑ

Γενικά. 'Η 'Ωκεανία είναι ή μικρότερη ήπειρος καί αποτελείται από πολλά μικρά καί μεγάλα νησιά του Ειρηνικού ώκεανού πού βρίσκονται στά ανατολικά καί νοτιοανατολικά της 'Ασίας. Έχει έκταση 9 εκατομ. km² καί πληθυσμό 20.000.000.

Σ' αυτήν ανήκουν: 1. Τό κράτος της **Αύστραλίας**, δηλαδή α) ή καθαυτό Αύστραλία, β) ένα άλλο νησί στά νότια της, ή **Τασμανία**, γ) τό μεγαλύτερο μέρος του νησιού Γουϊνέα καί δ) μερικά άλλα μικρά νησιά (έγχρωμος χάρτης VIII).

2. 'Η **Νέα Ζηλανδία**, δηλαδή δύο αρκετά μεγάλα νησιά, τό ένα κοντά στό άλλο καί άλλα μικρότερα.

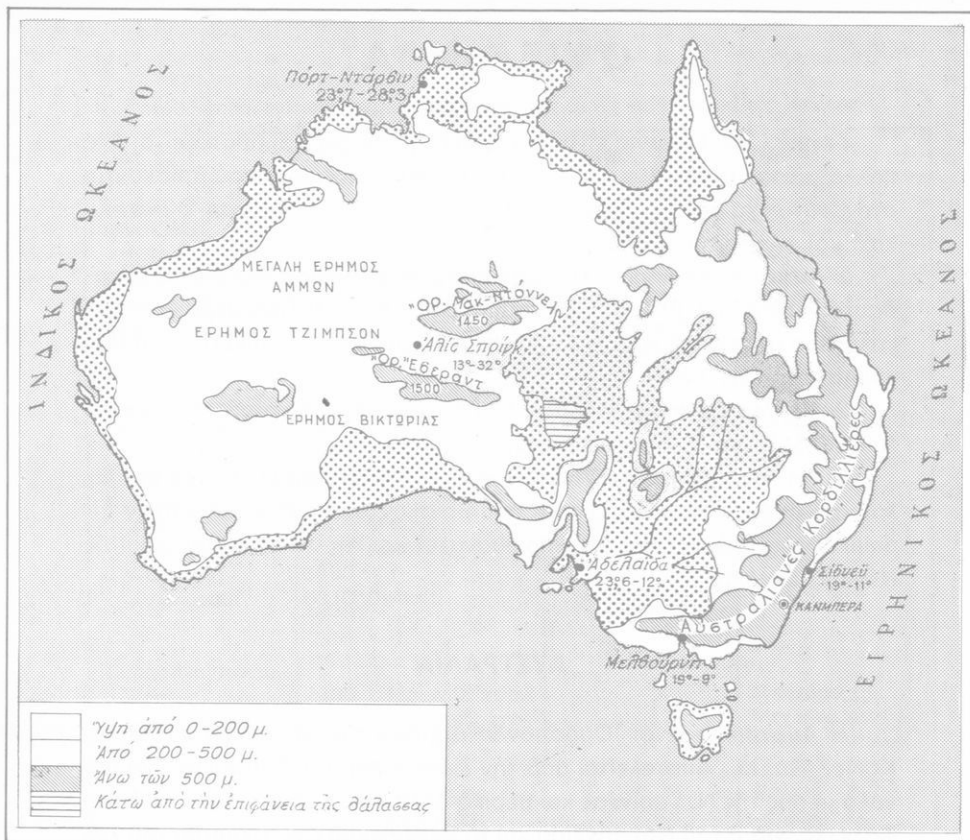
3. 'Η **Μελανησία**, ή **Πολυνησία** καί ή **Μικρονησία**. Αύτές αποτελούνται από πολλά μικρά νησιά πού βρίσκονται διασπαρμένα στον Ειρηνικό, στά βόρεια καί τά βορειοανατολικά της Αύστραλίας καί της Νέας Ζηλανδίας.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

'Η **Αύστραλία** είναι 'Ομόσπονδη Δημοκρατία καί ανήκει στή Βρετ. Κοινοπολιτεία. 'Αποτελείται από την Αύστραλία, την Τασμανία, ένα μεγάλο μέρος της Ν. Γουϊνέας καί μερικά άλλα μικρά νησιά, όπως τό Νόρφολκ, τά νησιά του Ναυαρχείου καί τά βορειότερα από τά νησιά του Σολομώντος. 'Η Αύστραλία ανακαλύφθηκε τό 1606 από τον 'Ολλανδό **Τορρές** καί ή Τασμανία τό 1642 από τον **Τάσμαν**, 'Ολλανδό καί αυτόν.

Βρίσκεται όλόκληρη στό νότιο ήμισφαίριο καί γι' αυτό όλα τά μέρη της έχουν καλοκαίρι, όταν έμεις έχουμε χειμώνα καί αντίστροφα.

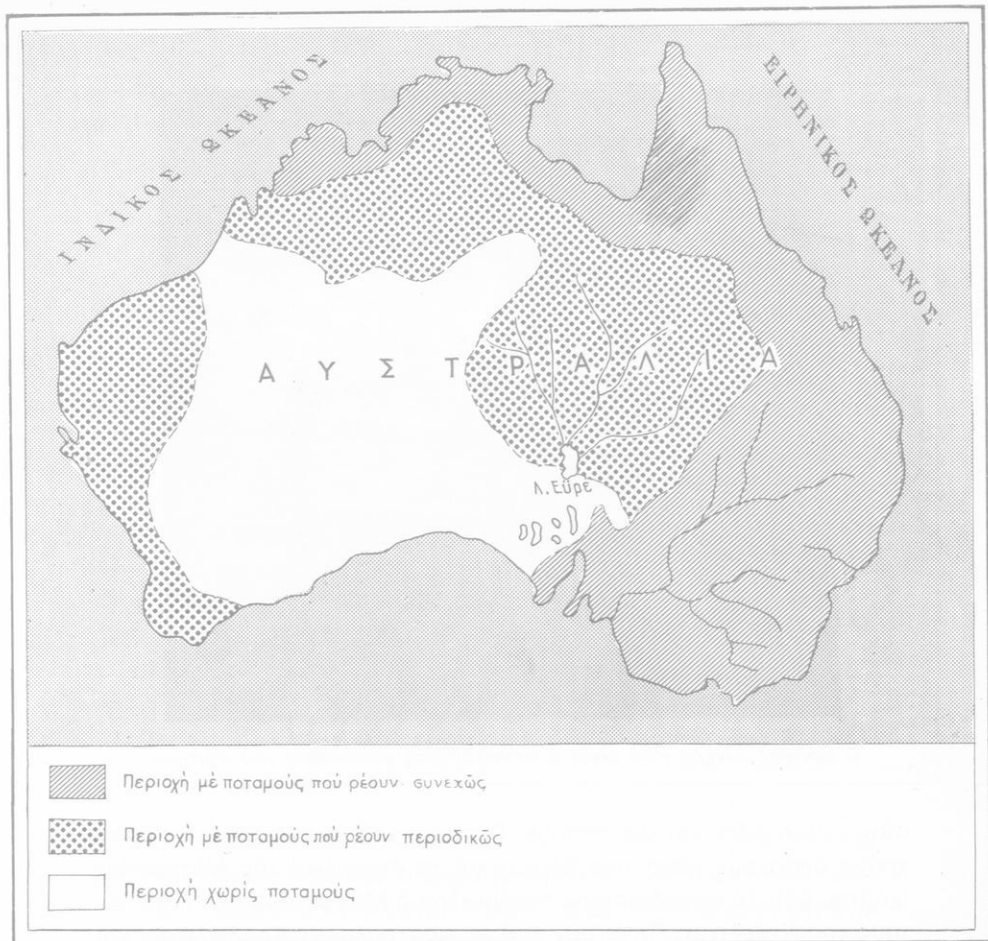
Τήν Αύστραλία μπορούμε νά τή χωρίσουμε σέ τρεις φυσικές περιοχές: α) Τό **δυτικό ύψιπέδο**. Αυτό αποτελείται από έρήμους μέ μεγάλη έκταση, όπως ή **Μεγάλη έρημος Βικτώρια**, ή **Μεγάλη έρημος των άμμων** καί ή έρημος **Τζίμπσον** (χάρτης 68). Προς τά ανατολικά του ύψιπέδου βρίσκονται τά βουνά **Μάκ-Ντόνελ** (1 450 μ.) καί **Έβεραντ** (2250 μ.). β) Τό **ανατολικό μέρος της Αύστραλίας**. Αυτό είναι όρεινό καί διασχίζεται από τά ψηλότερα βουνά της Αύστραλίας, δηλ. τίς **Αύστραλιανές Κορδιλλιέρες** (2 250 μ.). γ) Τό **Κεντρικό βαθύπεδο**. Αυτό άπλώνεται μεταξύ

Χάρτ. 68. Μορφολογία ἐδάφους Αὐστραλίας.

τῶν δύο τμημάτων πού περιγράψαμε καί εἶναι τό χαμηλότερο μέρος τῆς Αὐστραλίας. Μερικά μέρη του, γιά παράδειγμα αὐτό πού εἶναι γύρω ἀπό τή λίμνη Ἔυρ, βρίσκονται χαμηλότερα ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσης.

Κλίμα. Ἡ Αὐστραλία εἶναι ἀπό τίς πιό θερμές χώρες τῆς γῆς καί οἱ θερμοκρασίες 45°C ὡς 48°C σέ σκιά εἶναι κάτι τό συνηθισμένο τό καλοκαίρι. Ἀρκετές βροχές πέφτουν μόνο στά βόρεια καί στά ἀνατολικά. Ἄλλά καί στίς περιοχές, ὅπου οἱ βροχές εἶναι ἀρκετές, αὐτές δέν εἶναι

Χάρτ. 69. Ποταμοί καί λίμνες Αύστραλίας.

κανονικά καταμεμημένες δλη τή χρονιά. Έτσι οί παρατεινόμενες άνομβρίες καταστρέφουν πολλές φορές τήν έσοδεία. Κάθε 8-11 χρόνια παρουσιάζονται περιοδικά παρατεταμένες ξηρασίες. Τότε ή χλόη ξεραίνε-ται, έκατομμύρια κατοικίδια καί άγρια ζώα πεθαίνουν από τήν πείνα καί τή δίψα, οί έσοδείες καταστρέφονται, ενώ τό πράσινο μένει μόνον έκεί πού εΐναι δυνατή ή άρδευση. Αύτές οί χρονιές μέ τίς παρατεταμένες άνομβρίες πού έρχονται κάθε τόσο, λέγονται από τούς Αύστραλούς «καταραμένες χρονιές».

Ποτάμια καί λίμνες. Έπειδή οί βροχές εΐναι λίγες, δέν υπάρχουν

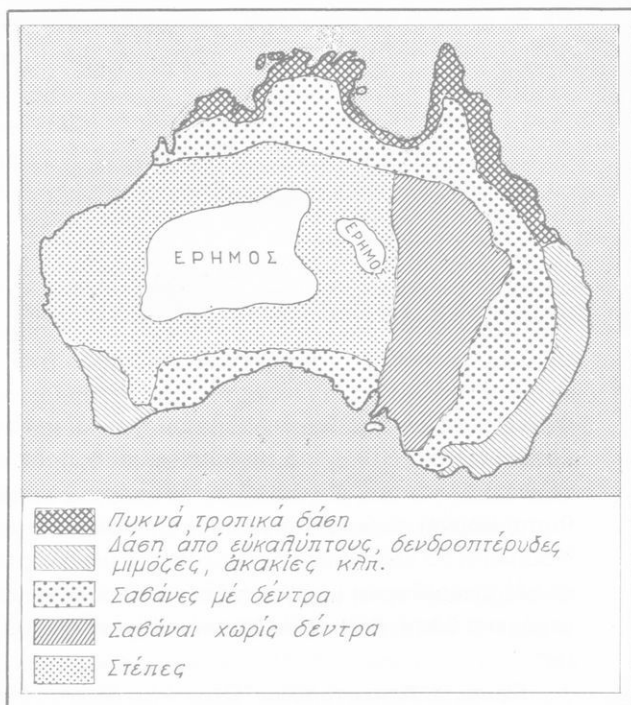

‘Ο βράχος Αϊνερς Ροκ είναι ο μεγαλύτερος μονόλιθος του κόσμου.

ούτε πολλά ούτε μεγάλα ποτάμια. Ποτάμια πού νά έχουν νερά όλο τό χρόνο υπάρχουν μόνο στα βόρεια καί τά ανατολικά τής Αυστραλίας (χάρτης 69). Τό σπουδαιότερο ποτάμι είναι ο Μύρραιū μέ τόν παραπόταμό του Ντάρλινγκ. Πηγάζουν από τίς Αυστραλιανές Κορδιλλιέρες καί χύνονται στόν κόλπο τής ‘Αδελαΐδας. Αύτά τά ποτάμια είναι πολύτιμα γιά τήν Αυστραλία, γιατί τό νερό τους χρησιμεύει γιά άρδευση. ‘Η μοναδική λίμνη είναι ή “Ευρ, όπου χύνονται διάφορα ποτάμια πού δέν έχουν όλο τό χρόνο νερό.

“Άγρια ζώα καί βλάστηση. Στήν Αυστραλία βρίσκομε μερικά ζώα καί φυτά (π.χ. δενδροπτέρυδες), πού ανήκουν σέ παλιότερες γεωλογικές εποχές. Αύτά τά ζώα διατηρήθηκαν στήν Αυστραλία, γιατί αύτή άποκόπηκε από τήν ‘Ασία καί άπομονώθηκε. “Ετσι δέν άναπτύχθηκαν εκεί τελειότερα θηλαστικά καί μάλιστα σαρκοφάγα πού θά τά έξολόθρευαν, όπως συνέβη στίς άλλες ήπείρους, άφοϋ μάλιστα τά πιό άτελή αύτά ζώα

Χάρτ. 70. Βλάστηση
στήν Αύστραλία

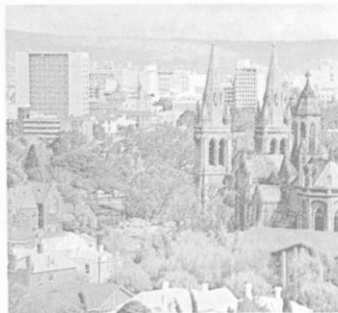

είναι ανίσχυρα να αντιμετωπίσουν τούς έχθρούς τους. Στην Αύστραλία, εκτός ενός άγριου άφωνου σκύλου (**ντίνγκο**) και μερικῶν τρωκτικῶν, κανένα άλλο ζῶο από τὰ ἀνώτερα θηλαστικά δέ βρέθηκε κατά τήν ἀνακάλυψή της. Ὅλα τὰ κατοικίδια πού ζοῦν τώρα ἐκεῖ, μεταφέρθηκαν ἀπό τούς ἀποίκους. Τά ζῶα πού διατηρήθηκαν ἐκεῖ καί δέν ὑπάρχουν πουθενά ἄλλοῦ εἶναι τὰ **μαρσιποφόρα** ἢ **καγκουρώ**, ὁ **ὄρνιθόρυγχος** ὁ **παράδοξος**, ὁ **έμού** κ.ἄ.

Μεγάλα καί πυκνά δάση ὑπάρχουν μόνο στή βόρεια Αύστραλία, ὅπου οἱ βροχές εἶναι ἀρκετές. Στίς Κορδιλλιέρες ὑπάρχουν δάση, κυρίως ἀπό εύκάλυπτους, άκακίες καί μιμόζες. Οἱ εύκάλυπτοι φτάνουν πολλές φορές τὰ 80 μ. καί εἶναι χαρακτηριστικό δέντρο τῆς Αύστραλίας. Ὅσο ὅμως προχωροῦμε ἀπό τό βορρά ἤ ἀπό τήν ἀνατολή πρὸς τό ἐσωτερικό τῆς χώρας, οἱ εύκάλυπτοι ἔξαφανίζονται καί μόνο στίς ὄχθες τῶν ποταμῶν τους συναντᾶ κανεῖς. Ἐκεῖ, ἀντί γιά δασώδεις ἐκτάσεις, ὑπάρχουν

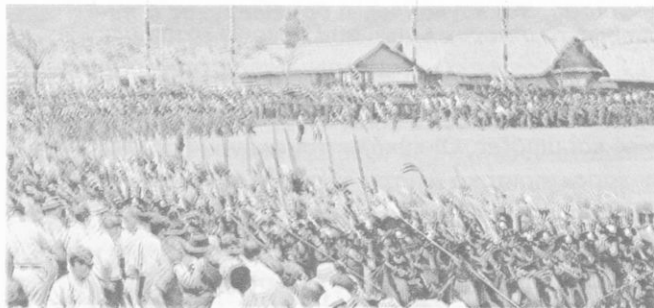
Ἀδελφίδα.

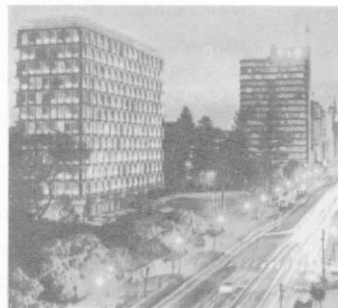
ἐκτάσεις μέ ψηλή χλόη, δηλαδή σαβάνα, καί μετά ἔρχονται στέπες καί ἔρημοι (χάρτης 70). Ἀπό τίς Αὐστραλιανές ὄμωσ ἐρήμους δέ λείπει ἐντελῶσ ἡ βλάστηση, ἐπειδή σ' αὐτές ὑπάρχουν **ξηρόφιλα** φυτά καί ἀγκαθωτοί θάμνοι, πού ἀντέχουν στήν ξηρασία. Ἡ ψηλή χλόη τῆσ σαβάνασ ξεραίνεται τό καλοκαίρι καί ἐξαιτίας τῆσ μεγάλης θερμοκρασίας μερικέσ φορές ἀναφλέγεται μόνη τῆσ, ὅποτε ἡ πυρκαγιά ἀπλώνεται καί στά συνεχόμενα δάση· ἔτσι πολλές φορές καίγονται μεγάλεσ δασικέσ ἐκτάσεις.

Γεωργία. Κτηνοτροφία. Ὅταν ἀνακάλυψαν τήν Αὐστραλία, δέ βρέθηκε κανένα καλλιεργούμενο φυτό. Οὔτε καί κανένα ζῶο βρέθηκε (στήν Ἀμερική οἱ Ἰνδιάνοι εἶχαν ἀρκετά καλλιεργούμενα φυτά καί οἰκιακά ζῶα). Ὅλα τά φυτά πού καλλιεργοῦνται σ' αὐτή καθῶσ καί τά ἡμεραζῶα τά ἔφεραν ἀπ' ἔξω.

Γιορτή Ἰθαγενῶν.

Κεντρικός δρόμος τοῦ Πέρθ

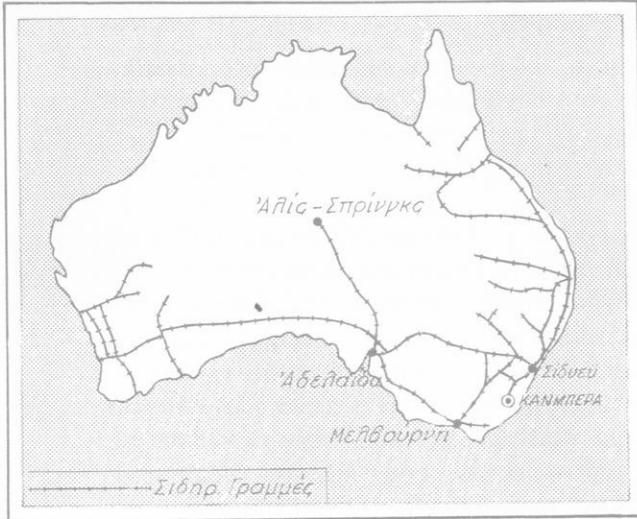
Πρώτη καλλιέργεια είναι τό **σιτάρι**. Ἡ Αὐστραλία παράγει τά 4% τοῦ σιταριοῦ πού παράγεται παγκοσμίως καί κάνει μεγάλη ἐξαγωγή, ἐπειδή εἶναι ἀραιοκατοικημένη καί περισσεύουν μεγάλες ποσότητες. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης καί ἄλλα δημητριακά, τό βαμβάκι, τό ζαχαροκάλαμο, ὁ καπνός, τά ἀμπέλια, ἡ ἐλιά καί διάφορα ὄπωροφόρα δέντρα. Ἡ Αὐστραλία παράγει πολλά ὄπωρικά καί ἐξάγει πολλά μῆλα, σταφύλια, ἐσπεριδοειδή κλπ.

Καί ἡ κτηνοτροφία ἔχει μεγάλη ἀνάπτυξη καί ἀντιπροσωπεύει μεγάλο μέρος τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου. Τά κτηνοτροφικά προϊόντα πού ἐξάγονται ἀντιπροσωπεύουν περισσότερο ἀπό τό μισό τῆς ἀξίας τοῦ συνόλου τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐκτρέφονται κυρίως πρόβατα (180 ἑκατομμύρια) καί βοοειδή (24 ἑκατομμύρια). Ἡ πτηνοτροφία καί ἡ μελισσοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένες. Ὅμως ἡ γεωργία καί ἡ κτηνοτροφία ὑποφέρουν, ὅπως εἶναι φυσικό, ἀπό τίς ἀνομβρίες καί ἰδιαίτερα τίς περιοδικές. Ἀπό αὐτές προξενοῦνται μεγάλες καταστροφές. Γι' αὐτό γίνεται προσπάθεια νά τίς ἀποφύγουν μέ τή δημιουργία τεχνητῶν λιμνῶν.

Ὄρυκτά. Βιομηχανία. Τά ὄρυκτά εἶναι ἄφθονα στήν Αὐστραλία. Σέ πολλά μέρη τῆς ὑπάρχει χρυσός. Ἡ ἀνακάλυψή του (τό 1851) συνετέλεσε νά αὐξηθεῖ ὁ πληθυσμός τῆς ἀπό 400.000 κ., πού ἦταν τό 1850, σέ 1.145.000 τό 1851, ἐπειδή πῆγαν ἐκεῖ πολλοί χρυσοθῆρες. Καί σήμερα παράγεται πολὺς χρυσός. Ἐπίσης ὑπάρχουν πολύτιμοι λίθοι, ἄργυρος, μόλυβδος, κασσίτερος καί πολλά ἄλλα μέταλλα, καθὼς καί γαιάνθρακες. Ἔτσι ἡ Αὐστραλία ἔχει ἄφθονες πρῶτες ὕλες ἀπό τή γεωργία, τήν κτηνοτροφία καί τό ὑπέδαφός τῆς. Γι' αὐτό ἔχει καί ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Πάντως ἡ βιομηχανική παραγωγή ἀντιπροσωπεύει λιγότερο ἀπό τό μισό τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου τῆς. Στήν πρώτη σειρά ἔρχονται οἱ βιομηχανίες πού χρησιμοποιοῦν πρῶτες ὕλες πού δίνει ἡ κτηνοτροφία. Τέτοιες εἶναι οἱ βιομηχανίες παραγωγῆς κατεψυγμένων κρεάτων, κονσερβῶν, βουτύρου καί τυριοῦ, ἡ βυρσοδεψία καί ἡ ἐριουργία. (Τό αὐστραλιανό μαλλί προερχόμενο ἀπό πρόβατα τῆς φυλῆς *(ρότσας)* **μερινός** θεωρεῖται τό καλύτερο. Ἡ Αὐστραλία ἔρχεται πρώτη στόν κόσμο στήν παραγωγή του). Μετά ἔρχονται ἡ ἀλευροβιομηχανία, ἡ βαμβακουργία, ἡ οἴνοποιία, ἡ ζυθοποιία, οἱ βιομηχανίες παραγωγῆς ζάχαρης, καπνοῦ, χημικῶν προϊόντων καί ἡ μεταλλουργία.

Ἡ **σύγκοινωνία** ἔχει ἀρκετή ἀνάπτυξη στά νότια καί ἀνατολικά τῆς

Χάρτ. 71. Σιδηροδρομικές γραμμές Αυστραλίας

χώρας, όπου διευκολύνεται από τούς ποταμούς Μώρραϊϋ και Ντάρλινγκ, πού σέ άρκετό μήκος τους εΐναι πλωτοί (χάρτης 71).

Ή Αυστραλία **έξάγει** κυρίως μαλλί, σιτάρι, μεταλλεύματα, χρυσό, κρέατα, γαλακτοκομικά προϊόντα, δέρματα και φρούτα.

Πληθυσμός και κάτοικοι. Οί αυτόχθονες κάτοικοι τής Αυστραλίας, κατά τή γνώμη μερικῶν έπιστημόνων, άποτελοϋν τήν πίο πρωτόγονη φυλή τής γής, πού μάλιστα δέν έχει πάθει έπιμιξία. Τό χρώμα τοϋ δέρματός τους εΐναι μελαφό, έχουν πλατιά ρουθούνια, **υπερόφρουα τόξα** πού προεξέχουν, αδύνατα πόδια και πυκνό τρίχωμα σ' όλο τους τό σώμα. Όσοι από αυτούς δέν έχουν έρθει σέ έπαφή μέ τούς λευκούς, ώστε νά γνωρίσουν τόν πολιτισμό τους, περιφέρονται γυμνοί, ζοϋν σέ σπήλαια ή πρωτόγονες καλύβες από κλαδιά δέντρων. Ζοϋν κυρίως από τό κυνήγι έχοντας για όπλα τόξα και βέλη. Όμως ή κοινωνική τους οργάνωση εΐναι άρκετά σύνθετη. Άπ' αυτούς άπομένουν σήμερα μόνο 50.000 και ό αριθμός τους διαρκώς έλαττώνεται. Άν και τό χρώμα τους εΐναι μαϋρο, δέν έχουν τά άλλα χαρακτηριστικά τών ανθρώπων τής μαύρης φυλής και γι' αυτό τούς κατατάσσουν σέ χωριστή φυλή.

Οί πρώτοι λευκοί κάτοικοι τής Αυστραλίας ήταν 700 κατάδικοι, πού τούς έστειλαν εκεί από τήν Άγγλία τό 1788. Καταδίκους συνέχισαν νά στέλνουν για πολλά χρόνια και έτσι οί πρώτοι άποικοί τής ήταν κατάδι-

Αυστραλός Ιθαγενής στολισμένος γιορταστικά.

κοι. Ἀργότερα όμως ἄρχισαν νά πηγαίνουν ἐκεῖ καί ἄποικοι πού δέν ἦταν κατάδικοι. Ἡ μεγάλη αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αὐστραλίας ἄρχισε κυρίως ἀπό τό 1851, ὅταν δηλ. ἀνακάλυψαν στήν Αὐστραλία χρυσό.

Ἡ Αὐστραλία ἔχει τώρα 13.100.000 κ. Ἔτσι εἶναι μικρή ἢ πυκνότητα πληθυσμοῦ (2 κατ./km²). Ὅλη ἡ Ὠκεανία εἶναι ἡ πιό ἀραιοκατοικημένη ἠπειρος· γι' αὐτό καί τή λένε «κενή ἠπειρο». Τά 98% τῶν κατοίκων εἶναι λευκοί ἀπό τήν Εὐρώπη. Μεταξύ αὐτῶν ὑπάρχουν 300.000 Ἕλληνες. Οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ἰθαγενεῖς καί Ἀσιάτες.

Σπουδαιότερες πόλεις. Ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖται ἀπό 7 αὐτοδιοικούμενες πολιτεῖες καί ἓνα ὁμόσπονδο ἔδαφος πού βρίσκεται στήν πολιτεία **Νέα Νότια Οὐαλία**. Πρωτεύουσά του καθώς καί ὀλόκληρης τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἡ **Καμπέρα** (174.000 κ.).

Τό **Σίδνεϋ** (2.850.000 κ. χάρτης 72) εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Αὐστραλίας. Ἔχει θαυμάσιο λιμάνι, καλό κλίμα καί πλούσια ἐνδοχώρα.

Τό λιμάνι του Σίδνεϋ.

Πανοραμική θέα της Καμπέρας

Αύστραλός ιθαγενής ζωγραφίζει.

Τό **Νιούκαστλ** (354.000 κ.), λίγο βορειότερα από τό Σίδνεϋ, είναι βιομηχανικό κέντρο καί λιμάνι εξαγωγής γαιάνθρακα, έπειδή βρίσκεται κοντά σέ περιοχή άνθρακοφόρων κοιτασμάτων.

Ή **Μελβούρνη** (2.544.000 κ.) είναι έμπορικό κέντρο καί μεγάλο λιμάνι άπ' όπου εξαγεται μαλλί, κρέατα καί γεωργικά προϊόντα.

Ή **Άδελάϊδα** (855.000 κ.) είναι βιομηχανική πόλη καί λιμάνι.

Τό **Πέρθ** (724.000 κ.) είναι πρωτεύουσα τής πολιτείας **Δυτική Αύστραλία**.

Τό **Μπρισμπαϊν** (880.000 κ.) είναι ποτάμιο λιμάνι σέ απόσταση 40 κμ από τήν άκτή.

Τό **Ντάρβιν** (40.000 κ.).

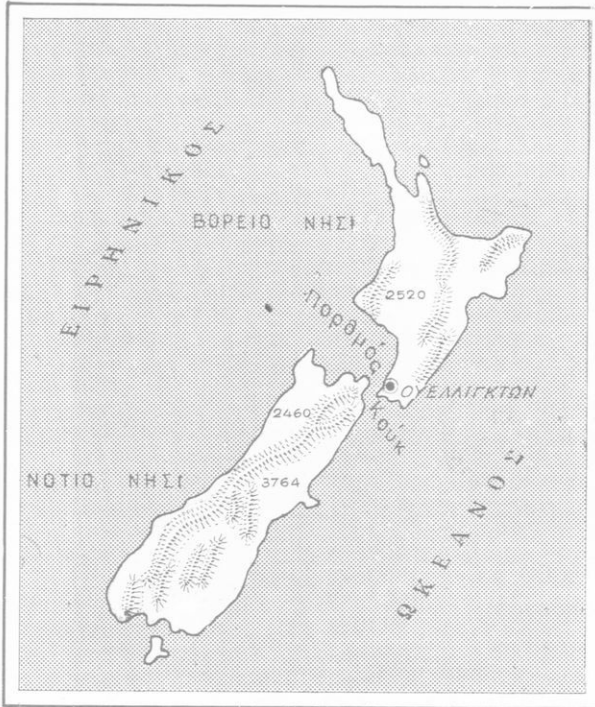
Τό νησί **Τασμανία** είναι όρεινό μέ αρκετά δάση. Παράγει φρούτα, πατάτες καί έχει αναπτυγμένη κτηνοτροφία (έκτρέφονται κυρίως πρόβατα). Έχει έκταση 68.000 km² καί πληθυσμό περίπου 400.000 κ. Είναι όλοι Εύρωπαίοι, βρεταννικής καταγωγής στό μεγαλύτερο μέρος τους. Οί ιθαγενείς (έντόπιοι) κάτοικοι έξολοθρεύτηκαν από τίς άρρώστιες καί τά οίνοπνευματώδη ποτά, τά όποία έφεραν εκεί οί Εύρωπαίοι, ή τούς εξόντωσαν οί άποικοι. Τό 1876 πέθανε καί ό τελευταίος έντόπιος Τασμανός.

ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ

Ή **Νέα Ζηλανδία** είναι άνεξάρτητο κράτος, πού άνήκει στή Βρεταννική Κοινοπολιτεία. Έχει έκταση 268.000 km² καί πληθυσμό 3.000.000 κ. (πυκνότητα 11 κατ./km²). Οί κάτοικοί της είναι Εύρωπαίοι άποικοι (96%), κυρίως Βρεταννοί.

Χάρτ. 72. Νέα Ζηλανδία.

Οι υπόλοιποι κάτοικοι είναι αυτόχθονες **Μαορί**, πού ανήκουν στην κίτρινη φυλή αλλά τά μογγολικά χαρακτηριστικά τους μόλις διακρίνονται. Οι Μαορί είναι μία φυλή μέ άτομα σωματικώς ώραία καί υπερήφανα, πού άγαπούν τήν έλευθερία. Γι' αυτό άντιστάθηκαν γενναία στους Βρετανούς άποίκους πρίν νικηθούν, πολλοί μάλιστα Μαορί σκοτώθηκαν.

Ή Νέα Ζηλανδία άποτελείται άπό δύο μεγάλα καί όρεινά νησιά (πού χωρίζονται μέ τόν πορθμό του **Κούκ**) καί άλλα μικρότερα (νησιά Κερμαντέκ, Δυτ. νησιά Σαμόα, Άρχιπέλαγος τών νησιών του Κούκ, χάρτης 72).

Τά όρη της είναι άρκετά ψηλά (3.764 μ.). Ύπάρχουν έπίσης άρκετά ένεργά καί σβησμένα ήφαιστεια, θερμές πηγές καί θερμοπίδακες· οι σεισμοί είναι πολύ συχνοί.

Οι βροχές είναι άρκετές καί τά δάση πολλά καί μεγάλα. Οι άκτές έχουν βαθύ διαμελισμό.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την **κτηνοτροφία** κυρίως καί λιγότερο με τή γεωργία. Έκτρέφουν 60 έκατομ. πρόβατα καί 9 έκατομ. βοοειδή. Μεγάλες έκτάσεις τής χώρας είναι λιβάδια. Καλλιεργούνται κυρίως δημητριακά, άμπέλια καί όπωροφόρα δέντρα.

Υπάρχει άναπτυγμένη **βιομηχανία** κρεάτων κατεψυγμένων καί κρεάτων διατηρημένων σέ «κονσέρβες», γαλακτομικών προϊόντων καί κατεργασίας δερμάτων.

Έξάγονται σέ μεγάλες ποσότητες κρέας καί γαλακτοκομικά προϊόντα καθώς καί μαλλί.

Πρωτεύουσα είναι ή **Ουέλλιγκτον** (140.000 κ.).

ΜΕΛΑΝΗΣΙΑ

Η **Μελανησία** άποτελείται κυρίως άπό τή **Νέα Γουινέα**, τά νησιά του **Άρχιπελάγους Μπίσμαρκ**, τά νησιά του **Σολομώντος**, τίς **Νέες Έβριδες** καί τή **Νέα Καληδονία** (χάρτης 73). Όλα αυτά τά νησιά είναι τά ύπολείμματα μιās ήπειρου πού προϋπήρχε εκεί. Δέν είναι, δηλαδή, κοραλλιογενή ή ήφαιστειογενή όπως τής Πολυνησίας καί τής Μικρονησίας. Έπειδή όλα βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη καί περιβρέχονται άπό θάλασσα, τό κλίμα τους είναι θερμό καί ύγρό μέ πολλές βροχές. Για τούς Εύρωπαίους, πού είναι άσυνήθιστοι, τό κλίμα είναι τελείως άνθυγιεινό. Γι' αυτό τά όνομάζουν «νησιά πού φονεύουν». Αυτό όμως τό κλίμα ευνοεί τή βλάστηση έτσι τά νησιά σκεπάζονται στο μεγαλύτερο μέρος τους μέ δάση.

Κατοικούνται άπό άνθρωπους τής μαύρης φυλής (άπ' όπου καί τό όνομα Μελανησία). Αυτοί πού ίδίως κατοικούν στο έσωτερικό των νησιών βρίσκονται σέ πολύ χαμηλή βαθμίδα πολιτισμού. Οι κάτοικοι τής Νέας Γουινέας λέγονται **Παπούα** καί τής Νέας Καληδονίας **Κανάκοι**.

Όλη ή έκταση των νησιών αυτών είναι περίπου 950.000 km².

Νέα Γουινέα. Είναι τό μεγαλύτερο άπό τά νησιά τής Μελανησίας μέ έκταση 803.000 km² καί δεύτερο σέ μέγεθος, μετά τή Γροιλανδία, σ' όλη τή γή. Έχει ψηλά όρη (4.000 μ.), πολλά ένεργά καί σβησμένα ήφαιστεια καθώς καί μεγάλα καί πυκνά δάση, τά όποια στο έσωτερικό της μένουν άκόμη καί σήμερα άνεξερεύνητα. Τό μισό (δυτικό) νησί, ή άλλοτε όλλανδική Γουινέα, άνήκει στην Ένδονησία. Στο ύπόλοιπο νησί ύπάρχει:

Τά νησιά τοῦ Ἄρχιπελάγους **Μπίσμαρκ** καί τά βορειότερα ἀπό τά νησιά τοῦ **Σολομῶντος** μέ πληθυσμὸ περίπου 200.000 κ. (ἀπὸ τοὺς ὀποίους 60-70% εἶναι ἰθαγενεῖς Παπούα) ἀνήκουν στὴν Αὐστραλία. Τά ὑπόλοιπα νησιά τοῦ Σολομῶντος μέ ἔκταση 29.785 km² καί πληθυσμὸ 166.000 κ. εἶναι ἓνα βρετανικὸ *προτεκτοράτο*.

Οἱ **Νέες Ἐβρίδες** εἶναι γύρω στὰ σαράντα νησιά, πού ἔχουν ἔκταση 14.763 km² καί 84.000 κ. Αὐτές εἶναι ὑπὸ τὴν κυριαρχία τῆς Μ. Βρετανίας καί τῆς Γαλλίας.

Ἡ **Νέα Καληδονία** ἔχει ἔκταση 19.000 km² καί πληθυσμὸ 107.000 κ. καί θεωρεῖται «ὑπερπόντιο» ἔδαφος τῆς Γαλλίας.

ΜΙΚΡΟΝΗΣΙΑ

Στά βόρεια καί βορειοανατολικά τῆς Μελανησίας, κοντά στὸν ἡμερινὸ, βρίσκονται πάνω ἀπὸ 1 000 νησάκια, τά πῖο πολλὰ κοραλλιογενή, πού ἀποτελοῦν τὴ **Μικρονησία**. Αὐτά εἶναι ἀπὸ δύση πρὸς ἀνατολή (χάρτης 73): Τά ἀρχιπελάγη **Παλάος, Καρολίνες, Μαριάννες** (μέ μεγαλύτερο νησί τὸ Γκουάμ), **Μάρσαλ**. Ἀπὸ αὐτά ἄλλα ἀνήκουν στὶς Η.Π.Α. καί ἄλλα τά διοικοῦν οἱ Η.Π.Α. μέ «ἀνάθεση κηδεμονίας» ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε. Τά ἀρχιπελάγη **Τζίλμπερτ** καί **Ἑλλης** ἀνήκουν στὸ Ἡνωμένο Βασίλειο.

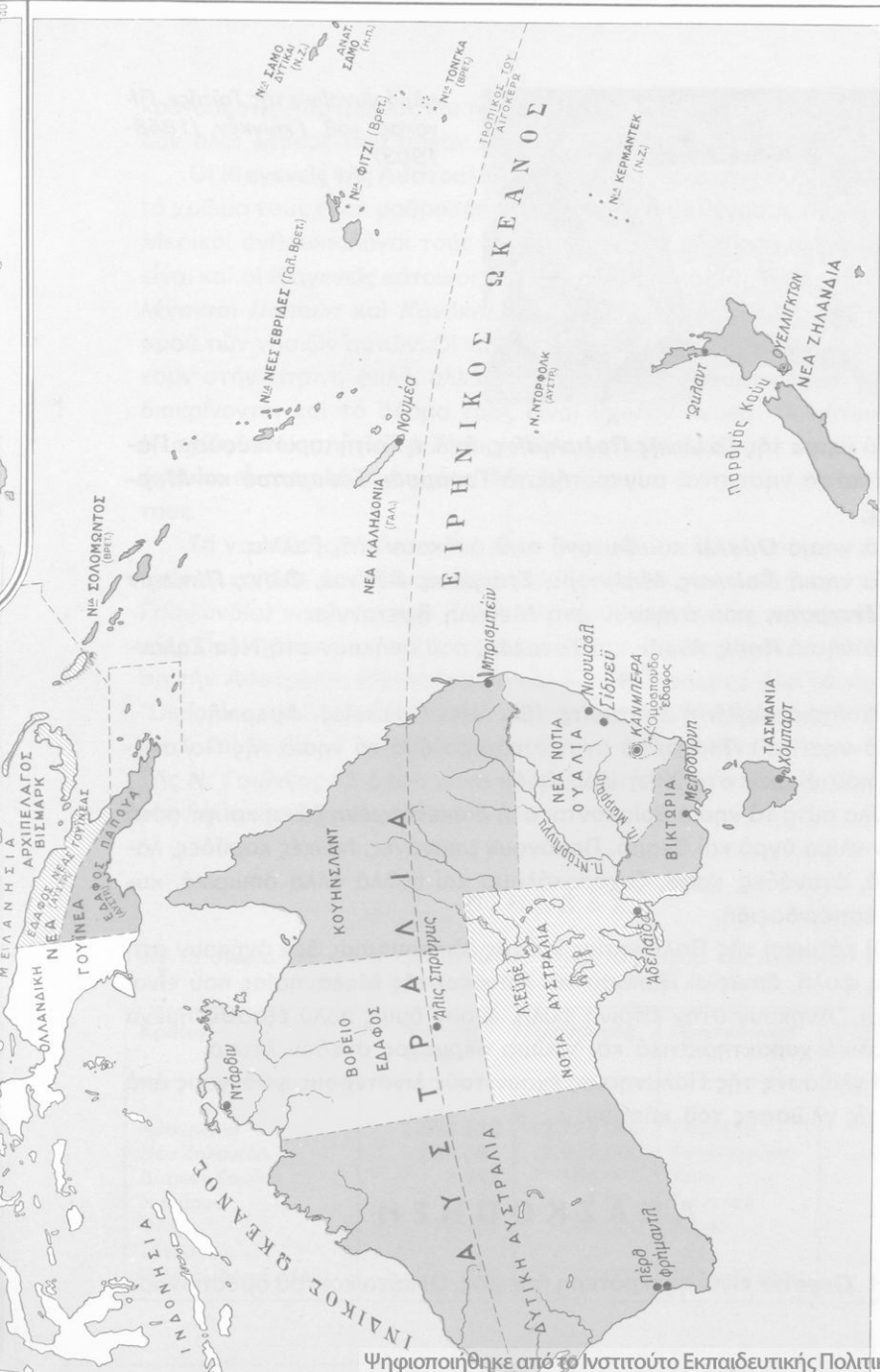
ΠΟΛΥΝΗΣΙΑ

Ἡ **Πολυνησία** ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα πλῆθος ἠφαιστειογενῆ ἢ κοραλλιογενῆ νησιά πού βρίσκονται διασπαρμένα στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καί σέ μεγάλη ἀπόσταση Α. καί ΝΑ. τῆς Μελανησίας (χάρτ. 73). Τά νησιά τῆς Πολυνησίας εἶναι:

Τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν νησιῶν **Φίτζι**, πού εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος ἀπὸ τὸ 1970 μέ πρωτεύουσα τὴ **Σούβα**.

Τὸ νησί **Φαϊρέντλεϋ** (Τόγκα), μέ πρωτεύουσα τὴ **Νουκουαλόφα**. Εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος καί μέλος τῆς Κοινοπολιτείας.

Οἱ **Δυτικὲς Σαμόες** μέ πρωτεύουσα τὴν **Ἄπια**, ἀνεξάρτητο κράτος. (Μερικά ἀπὸ τά νησιά Σαμόες ἀνήκουν στὶς Η.Π.Α.).

ΧΑΡΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ

«Δύο γυναίκες τῆς Ταϊτή». Πίνακας τοῦ Γκωγκέν (1848-1903)

Τά νησιά τῆς **Γαλλικῆς Πολυνησίας**, δηλ. ἡ Ταϊτή (πρωτεύουσα Παπεέτ) καί τά νησιωτικά συγκροτήματα **Ταμπουάι, Τουαμοτού** καί **Μαρκησίας**.

Τά νησιά **Ουαλλί** καί **Φυτυνά** πού ἀνήκουν στή Γαλλία.

Τά νησιά **Φοίνικας, Μάλντερν, Στάρμπακ, Βόστοκ, Φλίντ, Πίτκαιρν** καί **Χέντερσον**, πού ἀνήκουν στή Μεγάλη Βρεταννία.

Τά νησιά **Κούκ, Νιοϋε** καί **Τοκαλάο**, πού ἀνήκουν στή Νέα Ζηλανδία.

Τά νησιά **Χαβάι** ἢ **Σάντουϊτς**, (βλ. Ἴν. Πολιτεῖες Ἀμερικῆς).

Τό νησί τοῦ **Πάσχα**, τό ἀνατολικότερο ἀπό τά νησιά τῆς Πολυνησίας, πού ἀνήκει στή Χιλή (βλ. Χιλή).

Ὅλα αὐτά τά νησιά βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη καί γι' αὐτό ἔχουν κλίμα ὑγρό καί θερμό. Παράγουν μπανάνες, ἰνδικές καρύδες, λαχανικά, ἀνανάδες, καφέ, ζαχαροκάλαμο καί πολλά ἄλλα ὄπωρικά, κυρίως ἔσπεριδοειδή.

Οἱ κάτοικοι τῆς Πολυνησίας καί τῆς Μικρονησίας δέν ἀνήκουν στή μαύρη φυλή, ὅπως οἱ **Παπούα** καί **Κανάκοι** τῆς Μελανησίας πού εἶναι μαῦροι. Ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή, ἔχουν ὅμως πολύ ἐξασθενημένα μογγολικά χαρακτηριστικά καί χρῶμα δέρματος σχεδόν λευκό.

Οἱ γλώσσες τῆς Πολυνησίας ἔχουν τοὺς λιγότερους φθόγγους ἀπό ὅλες τίς γλώσσες τοῦ κόσμου.

Α Ν Α Σ Κ Ο Π Η Σ Η

Ἡ **Ὠκεανία** εἶναι ἡ μικρότερη ἠπειρος. Οἱ κάτοικοι τοῦ ὁμόσπονδου

κράτους της Αυστραλίας και του κράτους της Νέας Ζηλανδίας είναι σχεδόν όλοι λευκοί, πού πήγαν εκεί ως άποικοι από την Ευρώπη.

Οι ιθαγενείς της Αυστραλίας είναι λίγοι (γύρω στις 50.000). "Αν και τό χρώμα τους είναι μαύρο, δέ μοιάζουν μέ τούς νέγρους της 'Αφρικής. Μερικοί άνθρωπολόγοι τούς κατατάσσουν σέ χωριστή φυλή. Μαύροι είναι και οι ιθαγενείς κάτοικοι της Μελανησίας και της Πολυνησίας, πού λέγονται *Παπούα* και *Κανάκοι* και άποτελούν τό σύνολο του πληθυσμού τών νησιών αυτών. Οί κάτοικοι τών νησιών της Μικρονησίας άνήκουν στην κίτρινη φυλή, αλλά τά μογγολικά τους χαρακτηριστικά μόλις διακρίνονται και τό δέρμα τους είναι σχεδόν λευκό. Οί κάτοικοι της Νέας Ζηλανδίας λέγονται Μαορί. Οί λευκοί πού ζοϋν στα νησιά αυτά ως άποικοι είναι πολύ λίγοι, γιατί δέν άντέχουν στό θερμό και ύγρό κλίμα τους.

Τά νησιά της Μελανησίας είναι ύπολείμματα μιās ήπειρου πού βρισκόταν κάποτε εκεί. 'Από αυτά ή Ν. Γουϊνέα είναι τό δεύτερο (μετά τη Γροιλανδία) νησί της γης. Τά νησιά της Μικρονησίας και της Πολυνησίας είναι ήφαιστειογενή ή κοραλλιογενή και γενικώς μικρά. Μέ έξαιρεση την Αυστραλία (όχι και τό Β. και Α. τμήμα της) σέ όλα τά νησιά της 'Ωκεανίας τό κλίμα είναι θερμό (βρίσκονται κοντά ή πάνω στον 'Ισημερινό) και ύγρό, γι' αυτό και σκεπάζονται από μεγάλα και πυκνά δάση. Της Ν. Γουϊνέας τά δάση είναι και σήμερα άκόμα, στό μεγαλύτερο μέρος τους, άνεξερεύνητα.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ

Μέ τά άνεξάρτητα κράτη της 'Ωκεανίας, την έκτασή τους, τόν πληθυσμό τους, την πρωτεύουσά τους και τόν πληθυσμό καθεμιās

Κράτος	Έκταση σε km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Πληθυσμός
Αυστραλία	7.686.810	12.728.000	Καμπέρα	141.575
Νέα Ζηλανδία	268.685	2.962.000	Γουέλλιγκτον	136.652
Δυτικές Σαμόες	2.842	166.000	"Απια	25.480
Ναούρου	21	7.000	Γιάγγκορ	4.000
Φίτζι	18.169	534.000	Σούβα	58.000
Τόγκα (ή Νησί Φάιρέντλεϋ)	699	90.000	Νουκουαλόφα	

**ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ
ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ (1975)**

Ήπειρος	(km ²)	Έκταση % τής Γής	Πληθυσμός	% όλ. πληθ. τής Γής
ΑΣΙΑ	44.000.000	29,5	2.316.312.000	58,4
ΑΜΕΡΙΚΗ	42.000.000	28,1	561.700.000	14,1
ΑΦΡΙΚΗ	30.000.000	20	401.000.000	10,1
ΩΚΕΑΝΙΑ	9.000.000	5,2	13.800.000	0,3
ΕΥΡΩΠΗ	10.440.000	6,5	660.313.000	16,6
ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ	14.000.000	9,6		
Σύνολο	149.440.000		3.953.125.000	

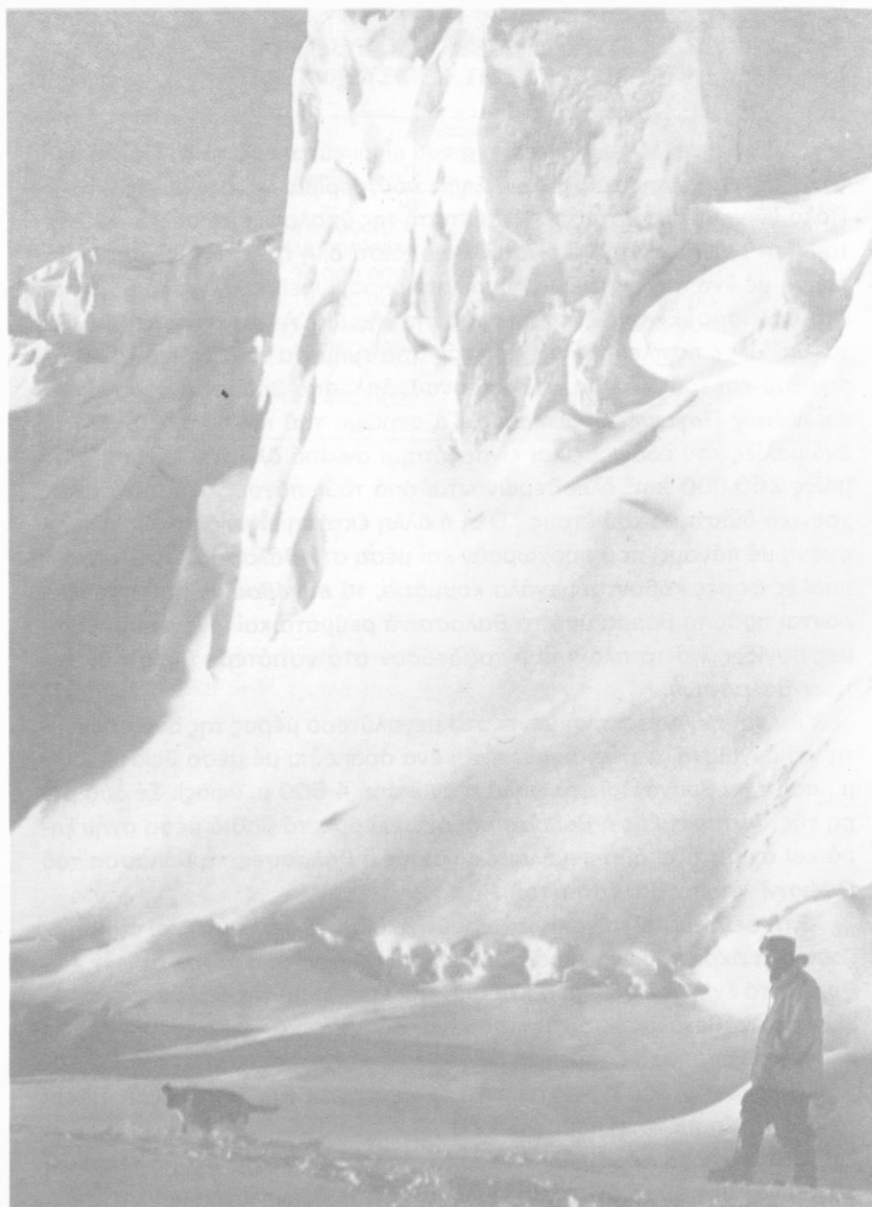
ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

Ἄνταρκτική λέγεται ἡ περιοχή πού εἶναι γύρω ἀπό τό Ν. Πόλο μέχρι τόν 66ο παράλληλο. Εἶναι μιά ξηρά πού περιβάλλει ἀσύμμετρα τό Ν. Πόλο (ἔγχρωμος χάρτης ΙΧ). Ἡ ἔκτασή της ὑπολογίζεται σέ 13-14 ἑκατομ. km^2 , χωρίς αὐτό νά εἶναι βέβαιο, διότι ὅλη ἡ ἔκταση εἶναι σκεπασμένη μέ ἓνα παχύ στρώμα πάγου, πού προχωρεῖ πολλά χιλιόμετρα καί στή θάλασσα. Εἶναι ἡ ἔκτη ἠπειρος τῆς γῆς. Ἡ Ἄνταρκτική περιβάλλεται ἀπ' ὅλες τίς πλευρές της ἀπό τά νότια τμήματα τοῦ Ἰνδικοῦ, τοῦ Εἰρητικοῦ καί τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, δηλ. ἀπό θάλασσα πού λέγεται καί **Νότιος Παγωμένος ὠκεανός**. Τό στρώμα τοῦ πάγου ἀκολουθεῖ τίς ἀνωμαλίες τοῦ ἐδάφους καί εἶναι ζήτημα ἂν ἀπό ὅλη τήν ἔκταση αὐτή μόλις 260.000 km^2 ἐλευθερώνονται ἀπό τοὺς πάγους, καί αὐτά μικρό χρονικό διάστημα τοῦ ἔτους. Ὅλη ἡ ἄλλη ἔκταση εἶναι διαρκῶς σκεπασμένη μέ πάγους, πού προχωροῦν καί μέσα στή θάλασσα. Ἀπ' αὐτούς πολλές φορές κόβονται μεγάλα κομμάτια, τά **παγόβουνα**, πού παρασύρονται πρὸς τό βορρά ἀπό τά θαλασσινὰ ρεύματα καί γίνονται θανάσιμες παγίδες γιά τά πλοῖα πού ταξιδεύουν στά νοτιότερα μέρη τῶν νοτίων θαλασσῶν.

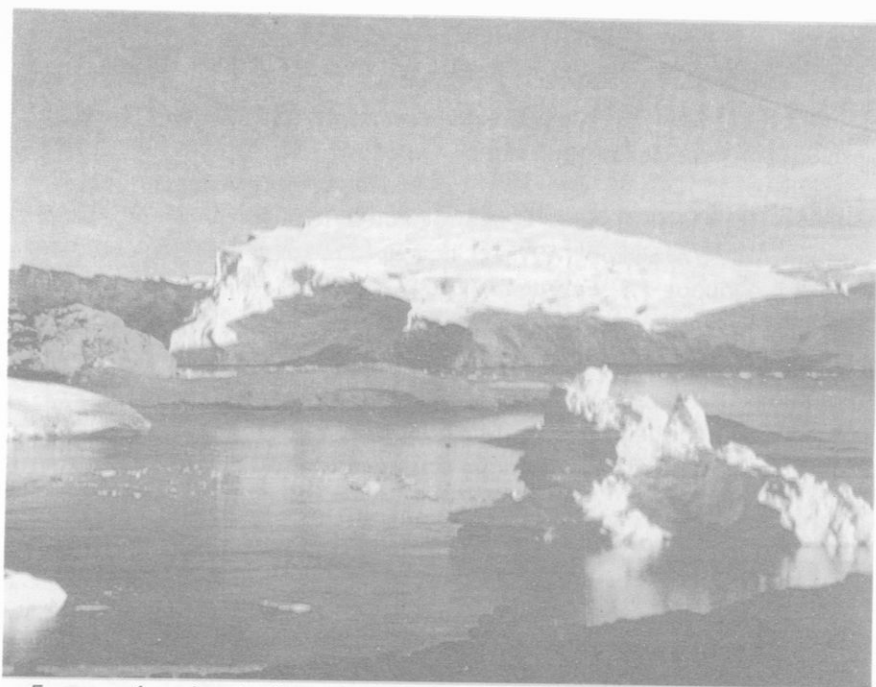
Ἄν καί ἡ Ἄνταρκτική μένει στό μεγαλύτερο μέρος της ἀνεξερεύνητη καί ἄγνωστη, φαίνεται πῶς εἶναι ἓνα ὄροπέδιο μέ μέσο ὕψος 2 000 μ., πού ἔχει βουνά ἀρκετά ψηλά (πάνω ἀπό 4 500 μ. ὕψος). Σέ δύο μέρη τῆς Ἄνταρκτικῆς ἡ θάλασσα προχωρεῖ ἀρκετά βαθιά μέσα στήν ξηρά καί σχηματίζει δύο μεγάλους κόλπους ἢ θάλασσες, τή θάλασσα τοῦ **Οὐέντελ** καί τή θάλασσα τοῦ **Ρός**.

Στή δεύτερη οἱ πάγοι προχωροῦν βαθιά μέσα σ' αὐτή καί σχηματίζουν στά ἄκρα της ἓνα τεράστιο φράγμα πάγων, τό **φράγμα πάγων τοῦ Ρός**. Αὐτό ἔχει ὕψος 84 μ. πάνω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καί ὑψώνεται κάθετα σάν τοῖχος πού εἶναι ἀδύνατο νά τόν περάσει κανεὶς καί νά προχωρήσει. Σ' αὐτή τή θάλασσα ὑπάρχει καί τό νησί τοῦ Ρός, ὅπου βρίσκονται δύο ἠφαίστεια, τό ἓνα ἐνεργό (Ἐρεβος, 3 999 μ.) καί τό ἄλλο σβησμένο (Τρόμος 3 278 μ.).

Στά διάφορα μέρη τῆς Ἄνταρκτικῆς ἔχει δοθεῖ τό ὄνομα εἴτε τῶν ἐξερευνητῶν πού τό ἀνακάλυψαν πρῶτοι, εἴτε ἄλλων προσωπικοτήτων. Ἔτσι ἔχομε τή **Γῆ Γκράχαμ**, τή **Γῆ Ἐλσγουόρθ**, τή **θάλασσα τοῦ Ρός**,

Φωτογραφία από τή Γή τής Άδετίας.

Γοητευτικό τοπίο, τήν ώρα του δειλινοῦ, στήν ἀπομακρυσμένη πολική ζώνη.

του **Ουέντελ**, τή **Γῆ τῆς Βικτωρίας**, τῆς **Ἄδελφς**, τῆς **Βασίλισσας Μῶδ** κλπ. (ἔγχρωμος χάρτης ΙΧ).

Οὐσιαστικά ἡ Ἄνταρκτική δέν ἀνήκει σέ κανένα καί μέχρι πρίν λίγα χρόνια κανένας δέν ἐνδιαφερόταν σοβαρά γι' αὐτήν, γιατί εἶναι ἀκατοίκητη καί δέν παρουσιάζει κανένα οἰκονομικό ἐνδιαφέρον· ἄλλωστε εἶναι πάντα σκεπασμένη μέ ἓνα παχύ στρώμα πάγου. Ὅμως μέ τίς σημερινές δυνατότητες τῆς ἐπιστήμης ὁ πάγος μπορεῖ νά λειώσει. Ἐκτός αὐτοῦ ἡ Ἄνταρκτική παρουσιάζει μεγάλη στρατηγική σημασία, ἐπειδή βρίσκεται κοντά στήν Ἄμερική. Ἔτσι τό ἐνδιαφέρον γι' αὐτήν αὐξήθηκε καί τή διεκδικοῦν τώρα ὄλοι οἱ ἰσχυροί τῆς γῆς. Σήμερα ἡ Ἄνταρκτική ἔχει ὑποδιαιρεθεῖ σέ τομεῖς ἀνάλογα μέ τήν ἐθνικότητα τῶν ἐξερευνητῶν, πού ἀνακάλυψαν ὀρισμένα μέρη της καί πῆγαν πρῶτοι σ' αὐτά. Ἔχομε ἔτσι τό νορβηγικό τομέα, τόν αὐστραλιανό, τό γαλλικό, τῆς Νέας Ζηλανδίας, τῶν Ἦν. Πολιτειῶν, ἐνῶ ἡ Χιλή καί ἡ Ἀργεντινὴ πού εἶναι κοντά στήν Ἄνταρκτική διεκδικοῦν καί αὐτές ἐδάφη. Ἡ Σοβ.

“Ένωση, τέλος, ύψωσε τή σημαία της σέ περιοχή τής ‘Ανταρκτικής, τήν όποία ή Μεγάλη Βρετανία θεωρεΐ δική της (έγχρωμος χάρτης ΙΧ).

‘Ανακάλυψη τής ‘Ανταρκτικής. Κατάκτηση του Νότιου Πόλου. Οι άνθρωποι στράφηκαν πρώτα προς τό βορρά, δηλ. τήν ‘Αρκτική, καί πολύ άργότερα προς τό νότο γιά τήν ανακάλυψη τής ‘Ανταρκτικής καί τήν κατάκτηση του Ν. Πόλου. ‘Ο πρώτος πού αντίκρουσε τή γή τής ‘Ανταρκτικής ήταν ό **Μπίσκοε** (“Αγγλος), πού έφτασε κοντά στίς ΒΔ. άκτές της καί τίς όνόμασε **Γή ‘Εντερμπυ (1832).**

Τό 1838 μιά άμερικανική άποστολή μέ άρχηγό τόν **Ουΐλκες** πέρασε κοντά άπό τίς ΒΑ. άκτές της. Τό 1840 ό Γάλλος **Ντ’ ‘Υρβιλ** ανακάλυψε τή Γή τής Βικτωρίας, τή θάλασσα του Ρός, τό ένεργό ήφαίστειο **‘Ερεβος** καί τό σβησμένο **Τρόμος**. Μιά νορβηγική άποστολή μέ τόν **‘Αμουνδσεν** έφτασε μέ τό πλοΐο «Φράμ» στή θάλασσα του Ρός τό 1911. ‘Από

Μιά φώκια, καί πιγκουΐνοι στήν κατάλευκη ‘Ανταρκτική

έκεϊ ὁ Ἀμοϋνδσεν ξεκίνησε στίς 20 Φεβρουαρίου 1911 μέ τέσσερεις συντρόφους του γιά τό Ν. Πόλο, ὅπου ἔφτασε — κατακτώντας τόν πρῶτος — στίς 14 Δεκεμβρίου. Ὁ Ἄγγλος **Σκῳτ** μέ τέσσερεις συντρόφους του ἔφτασε καί αὐτός στό Ν. Πόλο δεύτερος, στίς 18 Ἰανουαρίου τοῦ 1912, στήν ἐπιστροφή ὅμως χάθηκε μαζί μέ τούς συντρόφους του. Ὁ πλοίαρχος **Μπέρντ** (Η.Π.Α.), ἀφοῦ ἐγκατέστησε μόνιμη βάση στήν περιοχή **Μικρή Ἀμερική**, πέταξε ἀπό ἐκεῖ μέ ἀεροπλάνο καί στίς 29 Νοεμβρίου 1928 πέρασε πάνω ἀπό τό Ν. Πόλο.

Πολλές ἄλλες ἀποστολές πῆγαν μετά τό 1928 στήν Ἀνταρκτική καί μέ τή βοήθεια κυρίως ἀεροπλάνων χαρτογράφησαν μεγάλες ἐκτάσεις τῆς. Ἡ σημαντικότερη καί ἀποτελεσματικότερη ἀποστολή ἦταν αὐτή πού ὀργάνωσαν οἱ Η.Π.Α. μέ τόν Μπέρντ (πού εἶχε γίνει στό μεταξυ ναύαρχος) τό 1947. Σ' αὐτή τήν ἀποστολή, πού ἔλαβαν μέρος 4000 ἄτομα καί 12 πλοῖα ἀπό τά ὅποια ἓνα ἦταν ἀεροπλανοφόρο, ἐξερεύνησαν μεγάλες περιοχές καί τίς χαρτογράφησαν, ἀνακάλυψαν μάλιστα πολλά νέα ὄρη.

Ἡ μεγαλύτερη ὅμως προσπάθεια γιά τήν ἐξερεύνηση τῆς Ἀνταρκτικῆς ἔγινε μέ τήν εὐκαιρία τοῦ Διεθνοῦς Γεωφυσικοῦ Ἔτους (Ἰούλιος 1957 ὡς τό τέλος Δεκεμβρίου 1958), ὅποτε ἐξερεύνησαν τήν Ἀνταρκτική ἀποστολές ἀπό 25 κράτη. Ἀνάμεσα στίς ἀποστολές ἦταν μία βρετανική καί τῆς Ν. Ζηλανδίας στήν ὁποία συμμετεῖχε καί ὁ κατακτητής τοῦ Ἔβερεστ Νεοζηλανδός **Χίλλαρου**. Αὐτός μαζί μέ ἄλλους τέσσερεις Νεοζηλανδούς ξεκίνησε ἀπό τή βάση Σκῳτ, πού βρίσκεται στή γῆ τῆς Βικτωρίας, καί ἔφτασε τρίτος, μετά τόν Ἀμοϋνδσεν καί τό Σκῳτ, στό Ν. Πόλο στίς 3 Ἰανουαρίου 1958. Ὑστερα ἀπό λίγες μέρες, στίς 21 Ἰανουαρίου, ἔφτασε ἐκεῖ καί ὁ Ἄγγλος **Φούκς** μαζί μέ 11 συντρόφους του, τῆς ἴδιας ἀποστολῆς.

Ἡ ζωή στήν Ἀνταρκτική. Σέ μερικά τμήματα τῆς Ἀνταρκτικῆς πού ἀπαλάσσονται ἐντελῶς ἀπ' τούς πάγους σέ μικρό χρονικό διάστημα τοῦ θέρους, υπάρχουν βρῦα καί λειχῆνες.

Κανένα χερσαῖο ζῶο δέν ὑπάρχει στήν Ἀνταρκτική. Ὑπάρχουν ὅμως ἄφθονα θαλάσσια ζῶα, π.χ. φώκιες, φάλαινες, θαλασσινά πουλιὰ καί κυρίως **πιγκουῖνοι**. Ἔχουν προσαρμοστεῖ τέλεια στή ζωή ἐκεῖ καί βρίσκονται σέ μερικές περιοχές χιλιάδες ἀπ' αὐτούς.

ΑΡΚΤΙΚΗ

Ἡ **Ἀρκτική** ὀνομάζεται ὁλόκληρη ἡ περιοχή πού εἶναι γύρω ἀπό τό Βόρειο Πόλο ὡς τόν 66ο παράλληλο. Εἶναι μιά θάλασσα (14.352.000 km²) πού περιβάλλεται ἀπό τήν Εὐρασία, τήν Ἀμερική καί ἀπό τά νησιά πού βρίσκονται στά βόρεια τῆς Ἀμερικής. Λέγεται **Βόρειος Παγωμένος ὠκεανός**. Τά μέρη τῆς ξηρᾶς πού ἀνήκουν στήν Ἀρκτική εἶναι:

Τά βορειότερα τμήματα τῆς Εὐρασίας καί τῆς Ἀμερικής.

Τά νησιά πού βρίσκονται στά βόρεια τοῦ Καναδά καί μεταξύ αὐτῶν ὁλόκληρη σχεδόν ἡ Γροιλανδία.

Τά νησιά τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ, πού εἶδαμε στήν Εὐρώπη καί τήν Ἀσία (δηλ. τό νησί Ζάν-Μάγιεν, τά νησιά τῆς Σπιτζβέργης ἢ τά νησιά Σβάλμπραντ, τά νησιά Νέα Ζέμλια, ἡ Γῆ τοῦ Φραγκίσκου Ἴωσήφ, τά νησιά τῆς Νέας Σιβηρίας, τό νησί Βράγγελ καί μερικά ἄλλα νησιά (βλ. ἔγχρωμο χάρτη ΙΧ).

Ἡ Β. Παγωμένος ὠκεανός συγκοινωνεῖ μέ τόν Εἰρηνικό, χάρη στό στενό πορθμό τοῦ Μπέρινγκ (Βερίγγειο). Μέ τόν Ἀτλαντικό συγκοινωνεῖ α) χάρη στόν πορθμό τοῦ Νταίηβις, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στή Γροιλανδία καί τή Γῆ τοῦ Μπάφφιν, β) μέ τίς θαλασσινές διαβάσεις Ἰσλανδίας-Γροιλανδίας καί Ἰσλανδίας-Νορβηγίας.

Τά μέρη τῆς Ἀρκτικῆς, πού εἶναι γύρω ἀπό τό Β. Πόλο, εἶναι σκεπασμένα μέ στρώμα πάγου. Ἡ ἔκτασή του αὐξάνει τό χειμῶνα καί περιορίζεται τό καλοκαίρι, ἐπειδή λειώνουν λίγο οἱ πάγοι πού βρίσκονται στά πιδό μακρινά ἀπό τό Β. Πόλο σημεῖα. Σήμερα ὁμως μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀεροπορίας, ἡ Ἀρκτική ἔγινε τελείως γνωστή στόν ἄνθρωπο καί ἡ μετάβαση σέ αὐτή εἶναι εὐκόλη. Χρειάστηκαν ὁμως στό παρελθόν μεγάλες προσπάθειες γιά νά φτάσουν στό Β. Πόλο, ὅταν τά μέσα συγκοινωνίας δέν ἦταν τόσο ἀναπτυγμένα.

Ἀπό ἐκείνους πού προχώρησαν πρὸς τό βορρά πρῶτοι εἶναι:

Ἡ **Κάμποε** (Ἄγγλος). Ἐφτασε τό 1517 ὡς τήν εἴσοδο τοῦ κόλπου τοῦ Χάντσον, τόν ὁποῖο ἀνακάλυψε τό 1610 ὁ **Χάντσον** (ἡ Οὐδσων), Ἄγγλος καί αὐτός.

Ἡ **Νταίηβις** (Ἄγγλος) ἔφτασε τό 1587 ὡς τόν πορθμό πού σχηματίζεται ἀνάμεσα στή Γροιλανδία καί τή Γῆ τοῦ Μπάφφιν (καί πού πῆρε τό ὄνομα *Πορθμός τοῦ Νταίηβις*).

Ἡ **Μπάρεντς** (Ὁλλανδός), ἔφτασε τό 1594 ὡς τόν παράλληλο τῶν 78° (μοιρῶν) βορείου πλάτους. Σ' αὐτόν τόν παράλληλο ἔφτασε τό 1616 καί ὁ Ἄγγλος Μπάφφιν.

Ὁ **Μπέρινγκ** (Δανός) ἔφτασε ὡς τὸν παράλληλο τῶν 82°45' βόρειου πλάτους τὸ 1827.

Ἀπὸ τὸ 1850 πολλαπλασιάστηκαν οἱ προσπάθειες νὰ προχωρήσει ὁ ἄνθρωπος ἀκόμα περισσότερο πρὸς βορρὰ μὲ τὴν ἐπιθυμία κυρίως νὰ κατακτηθεῖ ὁ Β. Πόλος τῆς Γῆς. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού ἐπιχείρησαν νὰ φτάσουν ἐκεῖ ἀναφέρομε τὸν Πῆρυ (Η.Π.Α.), ὁ ὁποῖος τὸ 1898 ἔφτασε ὡς τὸν παράλληλο τῶν 83°50'. Συνεχίζοντας τὴν προσπάθειά του κατόρθωσε ἀργότερα, στίς 6 Ἀπριλίου 1909, νὰ φτάσει πρῶτος στὸ Βόρειο Πόλο. Πολλοὶ ἄλλοι, ὅπως ὁ Νορβηγὸς **Ἀμουῦνσεν**, ὁ Δανὸς **Ρασμουῦσεν** κλπ. ἐπιχείρησαν νὰ φτάσουν ἐκεῖ, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἐπιτύχουν. Ὁ **Μπέρντ** (Η.Π.Α.) ὅμως ξεκίνησε ἀπὸ τὴ **Σπιτζβέργη** μὲ ἀεροπλάνο, πέταξε πάνω ἀπὸ τὸ Β. Πόλο καὶ ἐπέστρεψε στὴ Σπιτζβέργη χωρὶς διακοπὴ. Ἀπὸ τότε καὶ ἄλλοι πέταξαν πάνω ἀπὸ τὸ Β. Πόλο (ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ὁ Ἰταλὸς **Νόμπιλε** καὶ ὁ Ἀμερικανὸς (Η.Π.Α.) **Οὐϊλκς**, καθὼς καὶ οἱ Γερμανοὶ **Σβέρντουρη** καὶ **Ἔκκενερ**). Σήμερα μὲ τὶς προόδους τῆς ἀεροπορίας ἡ μετάβαση εἶναι εὐκόλη.

Ἡ ἀρκτική περιοχὴ δὲν ἔχει οἰκονομικὴ σημασία. Τὰ νησιά πού ἀνήκουν σ' αὐτὴν, μὲ ἐξάιρεση τὰ νησιά Σπιτζβέργη καὶ Ζαν-Μάγιεν, εἶναι σκεπασμένα μὲ χιόνια καὶ πάγους καὶ εἶναι ἀκατοίκητα. Στὰ ἠπειρωτικὰ τμήματα τῆς Ἀρκτικῆς ὅταν ἡ γῆ, 2-3 μῆνες κάθε χρόνο, ἐλευθερώνεται ἀπὸ τοὺς πάγους, παρουσιάζεται κάποια βλάστηση ἀπὸ βρύα καὶ λειχήνες (τούνδρα). Ἔτσι βρίσκουν τροφή καὶ οἱ λευκοὶ λαγοὶ καὶ οἱ τάρανδοι πού εἶναι τὰ μοναδικὰ φυτοφάγα ζῶα πού ζοῦν ἐκεῖ. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ τὰ πολικὰ σκυλιά, πού χρησιμεύουν γιὰ νὰ σύρουν τὰ ἔλκηθρα, ἄσπρες ἀλεπούδες, ἀρκοῦδες, ἄφθονα πουλιά καὶ θαλάσσια ζῶα, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ φάλαινες, θαλασσινοὶ ἐλέφαντες καὶ φώκιες.

Οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦν στίς περιοχὲς αὐτές, Ἔσκιμῶοι, Σαμογιέτες καὶ Λάπωνες ζοῦν κυρίως ἀπὸ τὴν ἀλιεΐα.

Ἄν ὅμως ἡ Ἀρκτικὴ δὲν ἔχει σημασία ἀπὸ οἰκονομικὴ ἄποψη, ἀποκτῆσε τὰ τελευταῖα χρόνια μεγάλη ἀξία, ἐπειδὴ μὲ τὴ διέλευση τῶν ἀεροπλάνων πάνω ἀπ' αὐτὴ συντομεύεται ἡ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Εὐρασία πρὸς τὴν Ἀμερικὴ.

Μεγάλη σημασία εἶχε καὶ τὸ ἐπίτευγμα τοῦ ἀτομικοῦ ὑποβρυχίου τῶν Η.Π.Α. «Ναυτίλος», πού πρῶτο αὐτὸ κατόρθωσε νὰ περάσει κάτω ἀπὸ τοὺς πάγους τοῦ Βορείου Παγωμένου ἢ Ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ

«Ναυτίλος», κινούμενος με πυρηνική ενέργεια, άφοῦ πέρασε από τό Βερίγγειο πορθμό, καταδύθηκε κάτω από τούς πάγους καί άφοῦ έκάλυψε κάτω από αὐτούς 1830 μίλια μέσα σέ 96 ὥρες, αναδύθηκε στήν έπιφάνεια πιά πέρα από τό βόρειο τμήμα τῆς Γροιλανδίας, όπου ἡ θάλασσα ἦταν άπαλλαγμένη από πάγους (έγχρ. χάρτης ΙΧ). Ἔτσι ὁ «Ναυτίλος» συνέδεσε τόν Εἰρηνικό μέ τόν Ἄτλαντικό ὠκεανό μέ ὑποθαλάσσιο δρόμο. Τό κατόρθωμα αὐτό ἔχει σημασία καί από έμπορική άποψη, έπειδή ἡ άπόσταση Λονδίνου-Τόκιο μέσω τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ εἶναι 11.200 μίλια, ένῶ από τόν ὑποθαλάσσιο δρόμο τοῦ Ἄρκτικού ὠκεανοῦ εἶναι μόνο 6.700 μίλια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Στατιστική έπετηρίς του Ο.Η.Ε. των ετών 1956 & 1957
2. Παγκόσμιος Γεωγραφία P. Vidal de la Blache & L. Gallois
3. Παγκόσμιος Γεωγραφία Ernest Granger
4. Παγκόσμιος Γεωγραφία Albin Michel
5. Παγκόσμιος Γεωγραφία "Ατλας Larousse
6. Παγκόσμιος Γεωγραφία "Ατλας έπιμέλεια Π. Γαβρεσέα
7. Le monde (Geographie Physique et politique claires, Paris)
8. Nouveau Larousse universel
9. Oxford Junior Engyglopaedia
10. Pocket Almanac 1957
11. Suez, Panama et les routes maritimes mondiales, Paris, Colin
12. Etats - Unis, Canada, Paris, Emile - Paul
13. Tombeau des Etats - unis, Paris, Colin
14. Au Sahara Gabus J.
15. Au Royaume des Incas Huber S.
16. L'Australie Boomerang:
17. L'Afrique du nord (P.O.M.)
18. Les Pays Tropicaux
19. L'Asie Sovietique. Mementos Publies Par L' I.N.S.E.
20. L'Australie Mementos Publies Par L' I.N.S.E.
21. Le Canada Mementos Publies Par L' I.N.S.E.
22. L'Egypte Mementos Publies Par L' I.N.S.E.
23. La Palestin Mementos Publies Par L' I.N.S.E.
24. L'Union Sub - Africain que Sais-Je
25. La Republique Argentine que Sais-Je
26. L'Amerique central que Sais-Je
27. La Haute - Asie que Sais-Je
28. Les expeditions polaires que Sais-Je
29. Les Grandes explorations depuis. Colomb jusqu'aux voyages planetaires
30. Haute Asie - Iran Puerre George «Orbis», Paris.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Παναγιωτοπούλου Ι. Πολιτείες τής 'Ανατολής
Κοντογιάννη Κ. Ταξιδεύοντας στις νότιες θάλασσες
Βενέζη 'Ηλία 'Αμερικανική Γῆ
Βενέζη 'Ηλία 'Ωκεανός
Φωτιάδη Δ. 'Η άκτή των Σκλάβων (στή Μαύρη "Ηπειρο)
Καζαντζάκη Ν. 'Ιαπωνία — Κίνα
Καζαντζάκη Ν. Αίγυπτος — Σινά

Ιγγλέση Ν. Οι μεγάλοι εξερευνηταί
Βασιλειάδου Ν. Είκονες από τό Φανάρι
Θεοδοσοπούλου Γ. Άγιοι Τόποι
Χάρη Π. Πολιτείες καί θάλασσες
Μπαστιά Κ. Στεριές καί θάλασσες
Χατζή Γ. Έντυπώσεις από τό Βελγικόν Κογκό

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ATLAS de poche, Librairie Générale Française Έκδ. 1974 καί 1975
2. World Atlas, Pan Reference Books, London 1973
3. J. Puraquier, P. Guiot, L'AFRIQUE: RECUEIL DE POCUMENTS GEOGRAPHIQUES, Bordas, Paris 1974
4. Y. Lacoste, R. Ghirardi, B. Coquelin, GEOGRAPHIE 5e Fernand Nathan Editeur, Paris 1970
5. African Encyclopedia, Oxford University Press, 1974
6. The World Almanac and Book of Facto 1976 Newspaper Enterprise Association, Inc New York

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΣΙΑ

	Σελις
Γενικά	5
ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ	
ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ	7
'Ασιατική Τουρκία	7
Κύπρος	20
Συρία	25
Λίβανος	29
'Ισραήλ	32
'Ιορδανία	38
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ	39
Γενικά	
Σαουδική 'Αραβία	42
'Υεμένη	43
Σουλτανάτα 'Ομάν-Μασκάτ	43
'Εμιράτα ή Σειχάτα	43
Κατάρ-Μπαχρέιν-Κουβέιτ	
Νότιος 'Υεμένη	44
'Ιράκ	45
'Οροπέδιο του 'Ιράν	49
Γενικά	
'Ιράν	51
'Αφγανιστάν	55
ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ	56
Οι 'Ινδίες - Κράτη των 'Ινδίων	
Γενικά	56
Πακιστάν	65
Μπαγκλαντές	65
'Ινδία	67
Κασμίρ	72
Νεπάλ	72
Μπουτάν	73
Σικκίμ	73
Σρί-Λάνκα (Κεϋλάνη)	73
Ν.Α. ΑΣΙΑ	76
'Ινδοκίνα καί κράτη 'Ινδοκίνας	76
Γενικά	
Μπούρμα (Βιρμανία)	79
Ταϊλάνδη (Σιάμ)	79
Καμποτζή	81
Λάος	82
Βιετνάμ	82
Μαλαισία	83
Σιγκαπούρη	83
'Ινδονησία	83
Βρετανική Βόρνεο Μπρουνεί	87
Τιμόρ (Πορτογαλική)	87
Φιλιππίνες	87
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ	90
Κίνα	90
Χόγκ-Κόγκ	97
Μακάο	98
Φορμόζα (Ταϊβαν)	98
Νησιά Ρίου-Κίου	99
'Ιαπωνία	99
Χερσόνησος Κορέας	108
Γενικά	
Ν. Κορέα	108
Β. Κορέα	108
ΒΟΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ	
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ	109
Γενικά	
Μογγολία	109
'Ασιατική Ρωσία	111
ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ	119
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ	121
ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΣΙΑΣ	130

ΑΦΡΙΚΗ

	Σελίς
Γενικά	135
ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	137
Αίγυπτος	137
Λιβύη	149
ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΑ	152
Γενικά	
Τυνησία	153
Άλγερία	156
Μαρόκο	158
Ταγγέρη	162
Σαχάρα	162
ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ	167
Γενικά	
Δυτική Σαχάρα	172
Μαυριτανία	173
Σενεγάλη	179
Μάλι	176
Κράτος του Νίγηρα	176
Γαμβία	178
Γουϊνέα-Μπισσάου	178
Γουϊνέα	179
Σιέρα-Λεόνε	180
Λιβερία	180
Άκτή του Έλεφαντόδοντος	181
Γκάνα	182
Τόγκο	183
Δαχομέη	183
Άνω Βόλτα	183
Νιγηρία	184
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ή ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ	186
Γενικά	
Τσάδ	188
Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	189
Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό	189

Σελίς

Γκαμπόν	190
Καμερούν	192
Ζαΐρ	193
Ίσημερινή Γουϊνέα	196
Ρουάντα	196
Μπουρούντι	197
Άγκόλα	197

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά	198
Αίθιοπία	198
Σουδάν	202
Σομαλία	205
Έδαφος Άφάρ και Ίσά	206
Ούγκάντα	206
Κένυα	208
Τανζανία	210
Μοζαμβίκη	213

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά	213
Ζάμπια	213
Μαλάουι	215
Ροδεσία	215
Μποτσουάνα	215
Λεζόθο	216
Σουαζιλάνδη	216
Ναμίμπια	216
Νότια Άφρική	217

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΙΝΔΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ	224
ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ	226

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	227
ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	233

ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενικά	237
--------------	-----

ΒΟΡΕΙΑ Η ΑΓΓΛΟΣΑΞΩΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

	Σελις
Γενικά	243
Καναδάς	246
Νησιά Σαίν-Πιέρ καί Μικελδν.....	261
Γροιλανδία	261
Ήνωμένες Πολιτείες Ήμερικής...	262
Χερσόνησος τής Ήλάσκας καί...	
Ήλεούτιες νήσοι	284
Νησιά Χαβάι	286
Βερμουδες	286

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Γενικά	286
Μεξικό	289
Τά άλλα κράτη τής Κεντρικής Ήμερικής	294
Γουατεμάλα	294
Σαλβαντόρ	294
Ήνδούρα	294
Βρετανική Ήνδούρα	294
Νικαράγουα	295
Κόστα Ρίκα	295
Παναμάς	295
Ζώνη καί Διώρυγα του Παναμά ...	295
Νησιά Μπαχάμες καί Ήντίλλες	
Γενικά	296
Νησιά Μπαχάμες.....	297
Ήντίλλες	297
Κούβα	297
Αϊτή	299
Δομινικανή Δημοκρατία	299
Ήραϊκή	299
Πόρτο-Ρίκο	299
Μικρές Ήντίλλες	300

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ - ΚΡΑΤΗ ΤΩΝ ΑΝΔΕΩΝ

Γενικά.....	301
Βενεζουέλα	306

Σελις

Κολομβία	307
Ήσημερινός	307
Περού	307
Βολιβία	309
Χιλή	311
Οι χώρες του Λά-Πλάτα	312
Γενικά	
Παραγουάη	312
Ούρουγουάη	313
Ήργεντινή	314
Γή του Πυρός	320
Νησιά Φαλκλάντ η Μάλουϊν	321
Περιοχή του Ήμαζονίου	321
Βραζιλία	321
Γουϊάνα	327
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	328
ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	335

ΩΚΕΑΝΙΑ

Γενικά	337
Αύστραλία	337
Νέα Ζηλανδία	347
Μελανησία	349
Μικρονησία	351
Πολυνησία	351
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	354
ΠΙΝΑΚΕΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	355

ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

Γενικά	357
Ήνακάλυψη τής Ήνταρκτικής	360
Ήρκτική	364

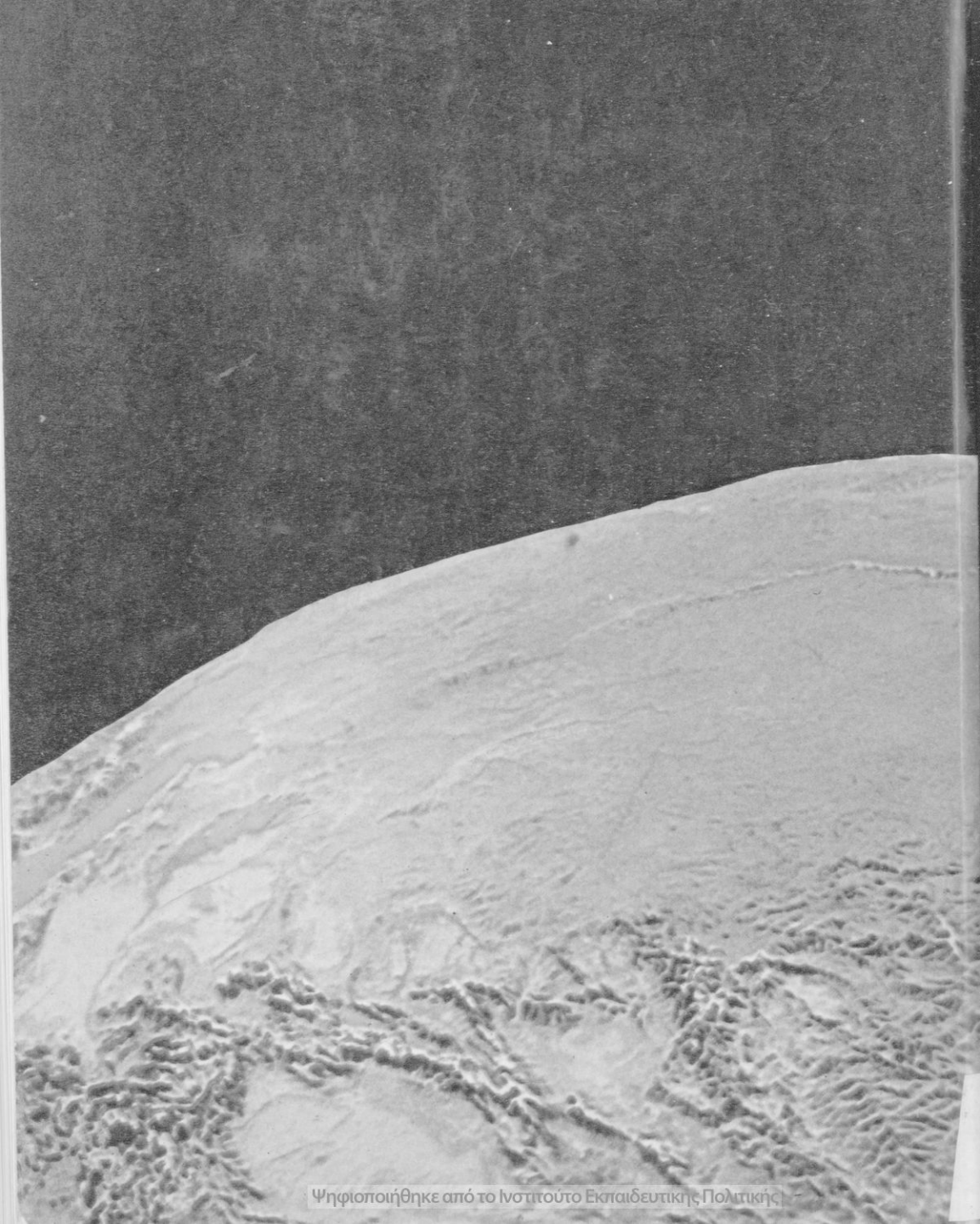
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	367
Συμπληρωματική Βιβλιογραφία.....	368

024000025236

Έκδοση ΙΔ' 1977 (VIII). Άντίτυπα: 120.000 Σύμβαση 2819 / 23-3-77

Έκτύπωση-Βιβλιοδεσία: Κοινοπραξία Νικόλαος Έπ. Ζαφειρόπουλος
Εύαγγ. Έπ. Ζαφειρόπουλος καί ΣΙΑ. Ε.Ε.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής